

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 376

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 54

22 decembrie 2011

Număr de referință

Cuprins

Pagina

I Rezoluții, recomandări și avize

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

A 474-a sesiune plenară din 21 și 22 septembrie 2011

2011/C 376/01	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Promovarea energiilor regenerabile și politica europeană de vecinătate: exemplul euromediteranean” (aviz exploratoriu)	1
2011/C 376/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind zonele metropolitane și regiunile urbane în Strategia Europa 2020 (aviz din proprie inițiativă)	7
2011/C 376/03	Avizul Comitetului Economic și Social European privind LEADER ca instrument de dezvoltare locală (aviz din proprie inițiativă)	15
2011/C 376/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind viitorul tinerilor agricultori europeni (aviz din proprie inițiativă)	19
2011/C 376/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind dezvoltarea rurală și ocuparea forței de muncă în Balcanii de Vest (aviz din proprie inițiativă)	25
2011/C 376/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind promovarea societăților civile reprezentative în regiunea Euromed (aviz din proprie inițiativă)	32

RO

Preț:
7 EUR

(continuare în pagina următoare)

2011/C 376/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cerul unic european II (aviz din proprie inițiativă)	38
---------------	---	----

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 474-a sesiune plenară din 21 și 22 septembrie 2011

2011/C 376/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul european COM(2010) 352 <i>final</i>	44
2011/C 376/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa COM(2011) 78 <i>final</i>	51
2011/C 376/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului privind suspendarea temporară a taxelor din Tariful vamal comun asupra importurilor anumitor produse industriale în Insulele Canare COM(2011) 259 <i>final</i> – 2011/0111 (CNS)	58
2011/C 376/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind atribuirea unor sarcini legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală, printre care și reunirea reprezentanților sectorului public și privat în cadrul Observatorului european al contrafacerii și al pirateriei, Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (mărci, desene și modele industriale) COM(2011) 288 <i>final</i> – 2011/0135 (COD)	62
2011/C 376/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite utilizări permise ale operelor orfane COM(2011) 289 <i>final</i> – 2011/0136 (COD)	66
2011/C 376/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind standardizarea europeană și de modificare a Directivelor 89/686/CEE și 93/15/CEE ale Consiliului și Directivelor 94/9/CE, 94/25/CE, 95/16/CE, 97/23/CE, 98/34/CE, 2004/22/CE, 2007/23/CE, 2009/105/CE și 2009/23/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului COM(2011) 315 <i>final</i> – 2011/0150 (COD)	69
2011/C 376/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei – Strategie pentru punerea în aplicare efectivă a Cartei drepturilor fundamentale de către Uniunea Europeană COM(2010) 573 <i>final</i>	74

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 474-A SESIUNE PLENARĂ DIN 21 ȘI 22 SEPTEMBRIE 2011

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Promovarea energiilor regenerabile și politica europeană de vecinătate: exemplul euromediteranean” (aviz exploratoriu)

(2011/C 376/01)

Raportor: **dl Pierre Jean COULON**Coraportor: **dl Stéphane BUFFETAUT**

La 28 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

„Promovarea energiilor regenerabile și politica europeană de vecinătate: exemplul euromediteranean”
(aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 164 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări: de la cacofonie la eufonie

1.1 Comitetul Economic și Social European dorește reinstaurarea păcii în țările mediteraneene și un viitor de stabilitate în regiunea euromediteraneană.

1.2 Evenimentele recente din țările din nordul Africii și din Orientul Mijlociu confirmă faptul că un scenariu neintervenționist (*laissez-faire*) nu mai este posibil și că trebuie construit un viitor mai durabil, în centrul căruia să fie puse bunăstarea indivizilor și dezvoltarea socială.

1.3 În acest context, este imperativ ca promovarea energiei din surse regenerabile, în special a energiei solare, să se bazeze pe o cooperare regională care să vizeze dezvoltarea în comun.

1.4 CESE salută inițiativele regionale în favoarea dezvoltării pe scară largă a surselor regenerabile de energie în zona mediteraneană (PSM – Planul solar mediteranean, Dii, Medgrid etc.) și dorește o punere în aplicare rapidă, eficientă și coordonată a acestor inițiative.

1.5 Pe lângă aceste inițiative, CESE cheamă la încheierea unui *New Green Deal* în regiune, bazat pe un consum rațional de

energie, care să determine o mutație radicală în modelele noastre de consum și de producție.

1.6 Potențialul de reducere a consumului de energie și de cărbune în regiunea mediteraneană este considerabil. Acesta depinde, pe de o parte, de tehnologii care trebuie promovate și, pe de altă parte, de comportamente noi, care trebuie încurajate. Îmbunătățirea eficienței energetice este un complement indispensabil pentru dezvoltarea energiei din surse regenerabile.

1.7 Realizarea în practică a unui sistem energetic cu consum redus de cărbune nu este numai responsabilitatea sectorului energetic al fiecărei țări. Aceasta necesită o solidaritate regională puternică și finanțări importante în cadrul unui demers în care toate părțile, atât cele din Nord, cât și cele din Sud, să aibă de câștigat.

1.8 Având în vedere diversitatea situațiilor existente în diferite țări sub aspectul resurselor disponibile, al nivelului necesităților și al emisiilor de gaze cu efect de seră, țările terțe mediteraneene au de fapt responsabilități comune, dar diferențiate. În consecință, avem nevoie de o viziune regională declinată în strategii naționale adaptate și solide.

1.9 Pe plan național, în țările de pe malul sudic, trebuie să se introducă programe (legislație, stimuli fiscali, norme) pentru crearea unor condiții favorabile promovării energiilor regenerabile. Aceasta ar trebui să includă un program pe termen lung care să urmărească eliminarea definitivă a subvențiilor cu efecte negative acordate surselor de energie bazate pe combustibili fosili.

1.10 Salutăm inițiativa Comisiei Europene, care își regăndește abordarea față de regiunea mediteraneeană și susține o cooperare structurată și consolidată cu țările din regiune, în care sursele regenerabile de energie să reprezinte un subiect de referință⁽¹⁾.

1.11 Apreciem însă că această voință de cooperare trebuie să se traducă rapid în acțiuni și programe. CESE insistă asupra faptului că orice dialog care se inițiază ar trebui să cuprindă, încă de la început, o componentă consacrată aspectelor sociale.

1.12 Confirmăm apelul lansat de CESE în avizul său din martie 2011 pe tema „Ce tip de politică de vecinătate poate garanta siguranța aprovizionării cu energie în UE?”⁽²⁾, în favoarea extinderii Comunității Energetice (Comunitatea Energetică a Europei de Sud-Est, care reunește țările din Balcani) către țările de pe țărmul sudic al bazinului mediteraneean și a unei misiuni specifice de sprijin pentru dezvoltarea eficienței energetice, a energiei din surse regenerabile, a interconectării rețelilor și a interoperabilității acestora.

1.13 Începând cu țările Magrebului, această comunitate ar trebui să integreze anumite elemente adecvate ale legislației comunitare. Totodată, noua comunitate va trebui să aibă ca obiectiv promovarea unei noi carte a energiei și a unui nou protocol privind eficacitatea energetică și dezvoltarea energiei din surse regenerabile.

1.14 În acest context, Comitetul reamintește totodată importanța instituirii unui forum social, după modelul celui apărut pe lângă Comunitatea Energetică a Europei de Sud-Est. Dezvoltarea energiei din surse regenerabile nu ar trebui să se limiteze la proiecte pur industriale.

1.15 CESE consideră că asistența tehnică menită să creeze competențe la nivel local în materie de energii regenerabile și eficiență energetică, care să contribuie la dezvoltarea surselor regenerabile de energie, reprezintă o necesitate, la fel ca și cooperarea Sud-Sud. Nevoile de formare profesională în materie de tehnologii legate de producția de energie din surse regenerabile ar trebui identificate în prealabil și ar trebui să ducă la formularea unui plan de acțiune euromediterranean adaptat.

1.16 Recomandăm ferm acordarea unui sprijin sporit activităților de cercetare și dezvoltare, în vederea creșterii rentabilității economice a proiectelor în materie de energie din surse regenerabile. Transferurile de tehnologie s-ar putea efectua în cadrul unei platforme regionale comune de cercetare și dezvoltare, care să includă universitățile și centrele de cercetare.

1.17 În acest sens, CESE preconizează crearea unui program ERASMUS mediteraneean în domeniul energiei, care să le

permită studenților din întreaga regiune (nord, sud, est, vest) să se formeze în domeniul tehnologiilor în materie de energii regenerabile și durabile.

1.18 Este necesară înzestrarea cu noi mijloace de sprijinire și de stimulare a surselor regenerabile de energie. Acestea ar trebui să permită asigurarea echilibrului financiar al proiectelor, între altele al celor prevăzute în articolul 9 al directivei europene privind energia din surse regenerabile⁽³⁾.

1.19 CESE susține proiectul de creare a unei bănci euromediterraneene de investiții, precum și comunicările recente ale Parlamentului European și ale Adunării parlamentare a Uniunii pentru Mediterana în acest sens.

1.20 CESE apreciază ca fiind necesară conceperea unor mecanisme inovatoare și adaptate pentru susținerea energiei din surse regenerabile. Identificarea acestor mecanisme ar trebui realizată într-un cadru euromediterranean și ar trebui să permită lansarea de proiecte-pilot, sprijinite de banca euromediterraneeană de investiții, care să contribuie la un nou pact în materie de mediu (*New Green Deal*).

1.21 De asemenea, este esențial ca, în cadrul negocierilor comerciale, să se promoveze liberalizarea comerțului cu bunuri și servicii care promovează energia din surse regenerabile.

1.22 Planurile de acțiune adoptate în cadrul politicii europene de vecinătate (PEV) reprezintă un instrument-cheie pentru favorizarea obiectivelor energetice naționale și regionale în relațiile bilaterale.

1.23 CESE subliniază totodată că noua directivă privind sistemul de comercializare a cotelor de emisii (ETS – *emissions trading scheme*)⁽⁴⁾ referitoare la finanțarea pe baza pieței carbonului riscă să cauzeze pierderea mai multor surse de finanțare destinate proiectelor lansate în sudul Mediteranei, în cazul în care Comisia nu se angajează, așa cum se prevede în directivă, să înceapă negocieri cu statele terțe.

1.24 Se constată că lansarea Planului solar mediteraneean (PSM) constituie catalizatorul mai multor inițiative pentru dezvoltarea energiei din surse regenerabile în regiune, aceasta fiind o evoluție care merită salută. Cu toate acestea, în absența unei bune coordonări între aceste diferite inițiative – și între instituțiile care le gestionează și le susțin (Comisia Europeană, UpM, ...) – rezultatele riscă să fie sub așteptări. Prin intermediul programelor de asistență tehnică în favoarea țărilor din sud și de sprijinire a diferitelor inițiative, UE poate contribui la o introducere efectivă și armonioasă a energiilor regenerabile în regiune, putând transforma actuala cacofonie în eufonie.

1.25 În ceea ce privește rețelele energetice, producția descentralizată de energie solară ar constitui un răspuns eficace și viabil din punct de vedere economic în zonele izolate, care nu dispun de rețea de distribuție. Aceasta este utilă în mod special pentru teritoriile întinse, cu o densitate a populației mică.

⁽¹⁾ COM(2011) 200 final și COM(2011) 303 final.

⁽²⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 15.

⁽³⁾ JO L 140, 5.6.2009, p. 16-62.

⁽⁴⁾ JO L 140, 5.6.2009, p. 63-87 [articolul 11a alineatul (5)].

1.26 Ar fi indicat să se instituie la nivel comunitar un instrument de garantare a riscului politic în țările din sudul bazinului mediteraneeen (de exemplu prin emiterea de obligațiuni garantate de UE). De asemenea, ar trebui ca pe viitor să se garanteze angajamentul statelor membre de a cumpăra un minimum de energie electrică de la țările din Sud.

1.27 Un efort de sensibilizare a tuturor actorilor, inclusiv a societății civile, față de toate inițiativele este esențial. Programele naționale pentru promovarea energiei din surse regenerabile ar trebui să includă campanii de sensibilizare cu privire la eficiența energetică și la energiile regenerabile. Un sprijin important pentru această mobilizare l-ar putea constitui rețelele sociale și noile tehnologii ale informației și comunicațiilor.

2. Introducere

2.1 Regiunea înregistrează de mai multe decenii o amplă creștere socioeconomică și o urbanizare galopantă, mai ales în zonele litorale. Aceste tendințe vor continua. Efectele combinate ale acestor factori fac din Mediterana un ecosistem fragil, care se degradează ⁽⁵⁾.

2.2 În domeniul energiei, regiunea mediteraneeană se caracterizează prin două tipuri de inegalități evidente și majore: inegalitățile dintre țările din nord, mai bogate și cu consum mai mare de energie decât cele din sud, și inegalitățile în ceea ce privește existența resurselor energetice.

2.3 În ciuda progreselor realizate, tendințele actuale ale regiunii în domeniul energetic nu sunt durabile. Trebuie să inversăm aceste tendințe prin măsuri coordonate, pentru a evita o dezvoltare caracterizată de emisii crescute de CO₂ și de un consum nerațional de energie. Vor putea fi create locuri de muncă în domenii care reprezintă nișe de creștere, cum ar fi eficiența energetică, construcțiile ecologice, accesul la serviciile de bază, industriile și tehnologiile în domeniul energiilor regenerabile.

2.4 Deși pot fi menționate exemple de bune practici care s-au dovedit a avea succes, cum ar fi adoptarea unei legi specifice privind energia din surse regenerabile în Algeria, realizarea mai multor proiecte cu precădere solare și eoliene în Egipt, Maroc și Tunisia, eforturile angajate în prezent pentru a le conferi un caracter de lungă durată și o dezvoltare la scară mai largă sunt, din păcate, insuficiente în majoritatea cazurilor.

2.5 Trebuie însă să recunoaștem că, după o lungă perioadă de scepticism sau de indiferență, dezvoltarea durabilă în domeniul energiei în regiunea mediteraneeană începe în prezent să influențeze, mai mult sau mai puțin concret, practicile întreprinderilor, ale autorităților locale, ale statelor sau pe cele în materie de cooperare.

3. Perspectivă în materie de energie în regiunea mediteraneeană: potențialul și beneficiile energiilor regenerabile și ale unei creșteri a eficienței energetice

3.1 Dependența energetică în regiunea mediteraneeană și în UE ar putea crește considerabil. Nivelul dependenței energetice regionale era de 42 % în 2007. Potrivit lucrărilor Observatorului mediteraneeen al energiei (OME), în perspectiva anului 2030, acest nivel ar urma să se stabilizeze și chiar să scadă, pentru a atinge 40 % (40 % pentru petrol, 30 % pentru gaze și 70 %

pentru cărbune), în timp ce va fi mai mare în țările din nord, unde ar trebui să atingă 97 %. În acest context, scenariul alternativ al Observatorului mediteraneeen al energiei arată că, în perspectiva anului 2030, ar fi posibilă reducerea acestei tensiuni și aducerea nivelului de dependență regional la 18 %. Dar chiar și în acest caz, vor rămâne decalaje importante între țări. Riscurile sociale și economice legate de creșterea costurilor de aprovizionare și de repercusiunile acestora în factura energetică a țărilor, a gospodăriilor și a întreprinderilor ar fi astfel mult mai accentuate.

3.2 Indiferent de scenariu, emisiile de CO₂ din regiune produse prin consumul de surse de energie fosile vor depăși cu cel puțin 30 % nivelul lor din 1990. De asemenea, în 2030, emisiile pe cap de locuitor din țările sud și est-mediteraneene, deși ar reprezenta cu 40 % mai puțin față de cele ale țărilor nord-mediteraneene, ar putea fi de aproximativ 55 % din emisiile totale din bazinul mediteraneeen, față de 36 % în 2007.

3.3 Se prefigurează un risc din ce în ce mai mare, în legătură cu deficitul de apă din regiune, care este din ce în ce mai mare. Desalinizarea deja dezvoltată în mai multe țări este cvasi-inevitabilă, iar acest lucru este de natură să accentueze tensiunile legate de interdependența dintre apă și energie.

3.4 Aspirația către dezvoltare economică și socială este legitimă, iar pentru aceasta energia este indispensabilă. Problema energiei este suficientă pentru a compromite radical dezvoltarea economică și socială, lucru valabil nu numai pentru țările cele mai „vulnerabile”.

3.5 Noua paradigmă energetică constă, deci, în a concepe „sistemul energetic” ca înglobând nu numai sectorul energetic (oferta), ci și consumul de energie (cererea), și în a asigura dezvoltarea acestuia, astfel încât să se obțină un serviciu energetic în condiții optime sub aspectul resurselor, costurilor economice și sociale și de protecție a mediului pe plan local și mondial. Acest lucru aduce în prim-plan o serie de actori noi: întreprinderile, colectivitățile, gospodăriile, specialiștii din domeniul construcțiilor, al transporturilor, al producției industriale sau agricole, precum și din sectorul terțiar.

3.6 Potențialul de reducere a consumului de energie și de cărbune în regiunea mediteraneeană este considerabil. Mai multe estimări de încredere arată că, în următorii douăzeci de ani, există potențialul de a realiza o reducere a consumului cu 20 % (aceasta putând fi mai mare dacă prețurile la energie continuă să crească).

3.7 Creșterea eficienței energetice este un complement indispensabil pentru dezvoltarea energiei din surse regenerabile. Trebuie remarcat faptul că eficiența energetică și reducerea consumului de energie depind, înainte de orice, de acțiunile cetățenilor, ale întreprinderilor și ale lucrătorilor și de schimbările de comportament ale acestora ⁽⁶⁾.

3.8 Însă dezvoltarea acestui potențial este îngrădită de mai multe obstacole. Acestea sunt de natură instituțională și legislativă, tehnică, financiară sau țin de formarea profesională și de informare etc. Trebuie remarcat însă faptul că energiile regenerabile sunt în cea mai mare parte a cazurilor mai puțin competitive decât energiile convenționale, mai ales în contextul actual, caracterizat prin absența internalizării costurilor externe.

⁽⁵⁾ Raportul de informare al CESE pe tema „Schimbările climatice și Mediterana: provocări ecologice și energetice”, CESE 682/2009 din 30 septembrie 2009.

⁽⁶⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 155.

3.9 Pentru a reduce această discrepanță, trebuie introduse pe plan național programe vizând crearea unor condiții favorabile promovării energiei din surse regenerabile, care ar trebui să vizeze o legislație națională în favoarea dezvoltării energiilor regenerabile, stimuli fiscali și norme. În același scop, este oportună introducerea unor planuri naționale pe termen lung pentru reducerea și chiar eliminarea definitivă a subvențiilor cu efecte negative, acordate surselor de energie bazate pe combustibili fosili, care să se înscrie în procesul de dezvoltare a energiilor regenerabile. Aceste programe ar trebui să ia în considerare situația grupurilor celor mai vulnerabile ale populației.

3.10 Este necesară totodată crearea unui cadru de reglementare clar, precum și a unor noi mijloace de sprijin și de stimulare a surselor regenerabile de energie, ceea ce ar permite să se asigure echilibrul financiar al proiectelor, în conformitate cu articolul 9 al directivei europene privind energia din surse regenerabile.

3.11 Un aspect-cheie al dezvoltării energiilor regenerabile îl reprezintă sprijinul pentru producția descentralizată de energie electrică, în special solară, prin legislație, prin finanțări și printr-o formare adecvată.

3.12 Un obstacol major constă și în percepția diferiților actori asupra energiilor regenerabile. Un efort de sensibilizare a tuturor actorilor, inclusiv a societății civile, este esențial. Programele naționale pentru promovarea energiei din surse regenerabile ar putea include campanii de sensibilizare atât cu privire la eficiența energetică, cât și la energia din surse regenerabile care urmează să fie dezvoltată.

4. Chestiunea „energie/mediu/cooperare” în regiunea mediteraneeană: dimensiunea regională

4.1 Având în vedere diversitatea situațiilor existente în diferite țări, țările mediteraneene au de fapt responsabilități comune, dar diferențiate. Responsabilitățile sunt comune în ceea ce privește imaginarea unui viitor durabil în materie de energie, definirea marilor axe ale acestuia și construirea împreună a unor baze comune (resurse, mecanisme de finanțare, schimb de bune practici, formare profesională, consolidarea capacităților, transfer de tehnologie etc.). Responsabilitățile sunt diferențiate la nivelul punerii în aplicare, ceea ce implică luarea în considerare a specificului fiecărei țări (fără preferințe în materie de tehnologie preexistente). În consecință, avem nevoie de o viziune regională declinată în strategii naționale adaptate și solide.

4.2 Tendințele care indică o creștere accentuată a cererii de energie în regiune, amploarea preocupărilor legate de dezvoltarea socioeconomică durabilă, cele în materie de securitate a aprovizionării și de tranziția necesară către economii cu emisii reduse de carbon, în vederea adaptării la un context climatic în schimbare, nu fac decât să accentueze necesitatea și urgența mutației radicale în punerea în aplicare a politicilor complementare vizând cumpătarea energetică.

4.3 Această provocare nu poate fi depășită decât prin punerea bazelor unei cooperări euromediteraneene articulate în jurul unui nou model de sisteme energetice, compatibile cu dezvoltarea durabilă, pentru a răspunde nevoilor actuale fără a periclita capacitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. La nivel regional, armonizarea legislațiilor și adoptarea unor instrumente flexibile vor fi vitale pentru crearea unei piețe competitive a energiei „verzi”.

4.4 CESE salută accentul pe care Comisia Europeană îl pune, în contextul PEV, pe potențialul de cooperare în materie de producție și de gestiune a energiei din surse regenerabile, precum și dorința acestora ca cooperarea în domeniul energiei să fie consolidată prin intermediul unui dialog mai susținut cu țările din zona mediteraneeană.

4.5 CESE apreciază totuși că această dorință trebuie să se traducă rapid în acțiuni și programe vizând promovarea acestei cooperări. El subliniază că orice dialog inițiat ar trebui să cuprindă încă de la început o componentă consacrată aspectelor sociale, pentru a asigura faptul că dezvoltarea energiilor regenerabile se înscrie într-un plan mai amplu de dezvoltare economică și socială. Pentru a valida acest proces, va trebui să li se acorde o importanță crescută partenerilor sociali. Totodată, este de dorit să fie implicată societatea civilă, în sensul larg al termenului, precum și mass-media, pentru a garanta că populațiile acceptă eforturile depuse în contextul urmăririi unor „interese comune specifice” ale țărilor din nord și din sud.

4.6 CESE confirmă apelul lansat în avizul CESE din martie 2011 pe tema „Ce tip de politică de vecinătate poate garanta siguranța aprovizionării cu energie în UE?”⁽⁷⁾ și susține propunerea Comisiei de a oferi perspective credibile de integrare, progresivă și diferențiată, a sudului regiunii mediteraneene în piața internă a energiei din UE, eventual prin instituirea unui fel de „comunitate a energiei” între UE și țările din sudul Mediteranei sau prin extinderea Tratatului de instituire a Comunității Energiei la vecinii care nu au aderat încă la acesta.

4.7 CESE consideră că noua comunitate va trebui să aibă ca obiectiv promovarea unei noi carte a energiei și a unui nou protocol privind eficiența energetică și dezvoltarea energiei din surse regenerabile. În acest context, reamintește totodată importanța instituirii unui forum social, după modelul celui inițiat în cadrul Comunității Energetice a Europei de Sud-Est (țările din Balcani).

4.8 CESE cheamă la încheierea unui *New Green Deal* în regiune, bazat pe un consum rațional de energie, care să determine o mutație radicală în modelele noastre de consum și de producție.

4.9 Chestiunea finanțării are un caracter deosebit de important. Pentru a favoriza finanțările private, este primordial să fie rezolvată chestiunea riscurilor politice. De exemplu, în contextul Planului solar mediteraneean, ar fi indicat să se instituie la nivel comunitar un instrument de garantare a riscului politic (de exemplu prin emiterea de obligațiuni garantate de UE).

4.10 Comitetul de declară în favoarea proiectului de creare a unei bănci euromediteraneene de investiții și susține comunicările recente ale Parlamentului European⁽⁸⁾ și, respectiv, Adunării parlamentare a Uniunii pentru Mediterana⁽⁹⁾ în acest sens. Comitetul își exprimă dorința ca această bancă să fie lansată la inițiativa Băncii Europene de Investiții, în special în parteneriat cu instituțiile financiare din sudul bazinului mediteraneean.

⁽⁷⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 15.

⁽⁸⁾ Rezoluția Parlamentului European din 17 februarie 2011 - P7_TC1-COD(2010)0101.

⁽⁹⁾ Recomandarea Comisiei politice, de securitate și pentru drepturile omului a Adunării parlamentare a Uniunii pentru Mediterana, 4 martie 2011, Roma.

5. Cercetarea, transferurile tehnologice, dezvoltarea capacităților, formarea, comerțul și participarea societății civile

5.1 Schimbarea radicală a paradigmei energetice, prin înlocuirea priorității acordate ofertei cu cea acordată cererii, modifică profund relațiile cetățeanului cu sistemele energetice. În acest context, Comitetul solicită o colaborare în sistem de rețea între universitățile de pe cele două țărmuri ale Mediteranei și își dorește sprijinirea inițiativelor care permit schimbul de experiență și de bune practici între toți actorii implicați, după exemplul Universității mediteraneene de vară în domeniul energiei durabile în regiunea mediteraneeană.

5.2 Recomandăm ferm sporirea sprijinului pentru activitățile de cercetare și dezvoltare, care, prin încurajarea inovațiilor tehnologice, pot genera creșteri considerabile ale productivității, de natură să îmbunătățească rentabilitatea economică a proiectelor în materie de energie din surse regenerabile, aducând-o la un nivel interesant pentru investitori. Este importantă facilitarea transferurilor de tehnologie între cele două țărmuri ale Mării Mediterane, ceea ce s-ar putea efectua în cadrul unei platforme regionale comune de cercetare și dezvoltare, care să includă universitățile și centrele de cercetare și care să integreze diversele aspecte referitoare la realizarea și la exploatarea instalațiilor.

5.3 În acest sens, CESE preconizează crearea unui program ERASMUS mediteraneean în domeniul energiei, care să le permită studenților din întreaga regiune (nord, sud, est, vest) să se formeze în domeniul tehnologiei în materie de energii regenerabile și durabile.

5.4 Există un ansamblu de factori convergenți care reprezintă un argument a priori în favoarea concentrării eforturilor către scenarii alternative și a acordării, în mod treptat, parteneriatului întreprinderi-autorități teritoriale-instituții de formare profesională un loc privilegiat în strategiile viitoare de dezvoltare durabilă în domeniul energetic în regiunea mediteraneeană.

5.5 CESE consideră că o asistență tehnică menită să creeze competențe la nivel local, care să contribuie la dezvoltarea surselor regenerabile de energie, reprezintă o necesitate, la fel ca și cooperarea Sud-Sud. Nevoile de formare profesională ar trebui identificate în prealabil și ar trebui să ducă la formularea unui plan de acțiune euromediteraneean adaptat.

5.6 Dezvoltarea energiilor regenerabile ar trebui să genereze crearea unor locuri de muncă decente, însă va necesita totodată un efort de formare inițială și continuă la nivel regional și interregional. Acesta nu se va putea construi în mod eficace decât în cadrul unei concertări sociale organizate.

5.7 Pentru a promova energia din surse regenerabile în cadrul negocierilor comerciale în curs și al celor viitoare, este nevoie să se liberalizeze comerțul de bunuri și de servicii favorabile energiei din surse regenerabile.

5.8 De asemenea, planurile de acțiune ale PEV constituie un instrument-cheie pentru favorizarea obiectivelor energetice naționale și regionale în relațiile bilaterale. CESE solicită Comisiei să actualizeze planurile de acțiune, pentru a se asigura că dezvoltarea energiei din surse regenerabile beneficiază de o perspectivă mai favorabilă. În același timp, ar trebui să se asigure coerența între planurile de acțiune în ceea ce privește energiile regenerabile.

5.9 Este importantă participarea societății civile (ONG-uri, organizații cetățenești, syndicate etc.) la programele de promovare a energiei din surse regenerabile. Reușita acestor programe presupune conștientizarea în rândul cetățenilor, dar și informarea pe scară cât mai largă, pentru o mobilizare optimă a opiniei publice și a tuturor actorilor.

6. Inițiative regionale în favoarea dezvoltării energiei din surse regenerabile

6.1 Planul solar mediteraneean: catalizator pentru dezvoltarea durabilă în regiune

6.1.1 Obiectivul principal al Planului solar mediteraneean (PSM) este satisfacerea nevoilor de energie ale țărilor din Sud și transportul unei părți a energiei electrice produse către țările europene, factor complementar important al rentabilității economice și financiare a proiectelor. Exportul de energie electrică verde către Europa este posibil datorită articolului 9 din directiva europeană privind energia din surse regenerabile. Acest export este totuși condiționat de existența interconexiunilor și presupune punerea în practică a unei reglementări specifice, care să asigure preîntâmpinarea comportamentelor oportuniste sau denaturarea pieței.

6.1.2 Obiectivul cantitativ al PSM prevede instalarea până în anul 2020 a unor capacități noi de 20GW bazate pe surse regenerabile (în principal solară și eoliană) și dezvoltarea rețelelor electrice și a interconexiunilor Nord-Sud și Sud-Sud. Eficiența energetică și transferul de tehnologie sunt considerate în prezent ca fiind o măsură adiacentă, lucru regretabil, dacă ținem seama de potențialul și de provocările din regiune evidențiate mai sus. Conform previziunilor Observatorului mediteraneean al energiei pentru 2020, obiectivul Planului solar s-ar traduce printr-un efort suplimentar de instalare a unor capacități noi bazate pe surse regenerabile de energie, de aproximativ 11 GW în cazul scenariului *laisser-faire* și de numai 1 GW în cazul scenariului alternativ. În acest context, este de dorit ca statele membre să se angajeze să cumpere un minimum de energie electrică garantat de la țările din Sud, pentru a încuraja proiectul.

6.1.3 Miza Planului solar este dublă: este vorba, pe de o parte, de a ameliora rentabilitatea proiectelor exploatând prețul de achiziționare a electricității, atât pe plan local, cât și la export, și apelând la resurse provenind din concesiuni, la subvenții sau la credite- carbon, iar pe de altă parte de a asigura finanțarea acestora, atât din fonduri proprii – care ar trebui să fie asigurate dacă rentabilitatea este suficientă, iar riscurile controlate – cât și prin împrumuturi angajate la instituții financiare de dezvoltare (BEI, Agenția Franceză de Dezvoltare, KfW, BERD, Banca Mondială, Banca Africană de Dezvoltare și Banca Islamică de Dezvoltare), într-o primă etapă, și, ulterior, la bănci comerciale.

6.1.4 Inițiativa pe care o constituie Planul solar mediteraneean depășește cadrul cooperării așa cum a fost cunoscută până în prezent. Acesta va reuni statele membre ale Uniunii pentru Mediterana, Comisia Europeană, întreprinderi, institute de cercetare și ONG-uri din sector, numeroși investitori publici și privați, precum și instituții financiare.

6.1.5 CESE solicită Comisiei Europene să conlucreze strâns cu Secretariatul UpM, care are mandatul de a pune în aplicare PSM, în special „Master Plan”-ul PSM. Trebuie stabilit un cadru de referință comun pentru a favoriza punerea în practică a „Master Plan”-ului. Va trebui în special să se adopte o abordare comună a chestiunilor esențiale, precum instrumentele de finanțare sau transferul tehnologic.

6.2 *Medgrid, un proiect de dezvoltare comună pentru schimburi de energie electrică în regiunea mediteraneeană*

6.2.1 După cum s-a menționat mai sus, printre principalele provocări se numără necesitatea de a completa și consolida rețeaua de interconexiuni electrice dintre țările de pe cele două țărmuri ale Mediteranei, singura interconexiune existentă în prezent fiind cea care leagă Spania de Maroc, dispunând de o capacitate de transport de 1 400 MW. Potrivit MEDELEC (asociație care reunește ansamblul sectoarelor industriale energetice din regiunea mediteraneeană), capacitatea maximă de transport pe care ar putea-o atinge rețeaua pe baza planurilor de investiții existente ar fi de aproximativ 5 GW. Realizarea obiectivelor Planului solar mediteraneean necesită, în consecință, un efort major de creștere a puterii interconexiunilor dintre țările din sud și, în același timp, dintre acestea și cele de pe țărmul nordic.

6.2.2 Obiectivul Medgrid este de a defini planul director al rețelei mediteraneene pentru 2020, de a promova cadrele instituționale și legislative necesare schimburilor de energie electrică, de a evalua beneficiile investițiilor în infrastructurile de rețea, de a dezvolta o cooperare tehnică și tehnologică cu țările sud și est-mediterraneene și de a promova tehnologiile avansate de transport.

6.3 *Dii GmbH – Renewable energy bridging continents (Energia regenerabilă, punte între continente)*

6.3.1 Dii își fixează un orizont de timp mai îndepărtat decât Planul solar mediteraneean: 2050. Premiza de bază este faptul că 15 % din cererea de energie electrică a țărilor europene la acea dată ar putea proveni din centrale solare instalate în deșertul de pe teritoriul țărilor sud-mediterraneene. Însă, de la lansarea sa în 2009, Dii a evoluat către un obiectiv de dezvoltare comună concentrat în jurul unei dezvoltări de manieră generală a surselor regenerabile de energie, fără a viza doar energia solară și exportul Sud-Nord. În realitate, Dii are aceeași viziune ca Planul solar mediteraneean, având însă o durată mai îndelungată și nestabilindu-și obiective cantitative.

6.4 *Alte inițiative*

6.4.1 Trebuie subliniată existența altor inițiative, precum proiectul de asistență tehnică al UE *Paving the Way for the Mediterranean Solar Plan* (Pregătirea implementării Planului solar mediteraneean), focalizat pe dezvoltarea energiilor regenerabile în regiune, finanțările europene în beneficiul țărilor din sudul Mediteranei, precum Facilitatea de investiții pentru vecinătate (FIV) și Facilitatea euromediterraneeană de investiții și parteneriat (FEMIP), capabile să finanțeze proiecte în materie de energie regenerabilă, precum și Comunicarea Comisiei „Priorități în domeniul infrastructurii energetice ante și post 2020 – Plan de realizare a unei rețele energetice europene integrate” [COM(2010) 677 final], care abordează schimburile de energie electrică „verde” între Sud și Nord și necesitatea consolidării interconexiunilor capabile să favorizeze aceste schimburi. De asemenea, mai multe țări au lansat planuri naționale, cum ar fi Planul solar marocan și Planul solar tunisian, care prezintă un portofoliu de proiecte naționale de dezvoltare a energiei din surse regenerabile.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

**Avizul Comitetului Economic și Social European privind zonele metropolitane și regiunile urbane
în Strategia Europa 2020 (aviz din proprie inițiativă)**

(2011/C 376/02)

Raportor: **dl Joost VAN IERSEL**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Zonele metropolitane și regiunile urbane în Strategia Europa 2020

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 1 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută conștientizarea din ce în ce mai clară de către instituțiile europene – Consiliu, Comisie, Parlamentul European și Comitetul Regiunilor – a importanței dezvoltării metropolitane din Europa, în cadrul Agendei teritoriale 2020. Această prioritate de prim rang corespunde opiniilor coerente exprimate de Comitet în ultimii zece ani.

1.2 O zonă metropolitană (ZM) nu este doar un oraș mare. CESE o definește ca reprezentând fie un oraș mare, fie un grup policentric de orașe, ambele categorii incluzând localitățile mai mici și zonele rurale înconjurătoare, fiecare ZM reprezentând o masă critică de cel puțin 500 000 de locuitori (sau mult mai mulți). ZM sunt regiuni funcționale care formează importante zone economice și piețe ale forței de muncă. De regulă, acestea nu corespund unor entități administrative (de lungă durată) de tipul provinciilor și districtelor. ZM reprezintă noduri majore ale rețelei transeuropene de transport (TEN-T), dispunând, la rândul lor, de rețele complexe de transport.

1.3 CESE se declară în favoarea unei abordări ingenioase a renașterii urbane în secolul XXI și a unor zone metropolitane durabile și competitive. Tendințele economice, sociale, ecologice și teritoriale, precum și perspectivele financiare sumbre necesită urgent o politică urbană coerentă a UE, strâns legată de Strategia Europa 2020. Perspectiva CESE asupra politicii urbane și asupra impactului Strategiei Europa 2020 este dezbătută în secțiunile 5 și 6 de mai jos.

1.4 În prezent există multă confuzie în legătură cu modul de abordare a problemei la nivelul UE și adesea și la nivel național, pe de o parte din cauza problemelor privind guvernanța și responsabilizarea, iar pe de altă parte din cauza abordărilor fragmentare. Mai specific, tensiunile apar în urma unor opinii contradictorii privind abordările de tip ascendent și descendent necesare, precum și în urma unor probleme între orașele mari și

localitățile mai mici (periurbane) și zonele rurale. O problemă majoră constă în faptul că, adesea, dezvoltarea metropolitană nu coincide cu granițele administrative.

1.5 CESE este de părere că ZM echilibrate și solide, stimulate în cadrul Strategiei Europa 2020, se vor dezvolta ca vârful de lance ale evoluțiilor viitoare, fiecare cu propria sa identitate și propriile sale caracteristici. Acestea vor avea, de asemenea, un impact macroeconomic pozitiv pentru Europa. Politicile privind dezvoltarea metropolitană ar trebui să fie puse în aplicare în paralel cu eforturile de reducere a diferențelor la nivel regional.

1.6 CESE recomandă constituirea unui grup la nivel înalt sau a unui grup operativ pentru dezvoltarea metropolitană pe lângă Grupul interservicii pentru dezvoltarea urbană, existent în cadrul Comisiei. Un astfel de grup operativ ar trebui să fie interdisciplinar și să includă o gamă largă de reprezentanți ai statelor membre, ai ZM, ai părților interesate publice și private și ai societății civile. Trebuie asigurat un schimb structurat între practicieni și cercetători, spre exemplu în cadrul Institutului pentru rețelele metropolitane europene, al Inițiativei de programare în comun „Europa urbană” și al METREX.

1.7 Obiectivul grupului operativ ar trebui să fie elaborarea unei viziuni pe termen lung privind Europa metropolitană dincolo de frontierele naționale. O politică urbană europeană coerentă și eficientă în perspectiva anului 2050 ar trebui să înlocuiască abordările fragmentate cu un concept global și ar trebui să se concentreze asupra programului global al Strategiei Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

1.8 Această politică ar trebui susținută de analize aprofundate ale tendințelor actuale (și viitoare), sprijinite de statistici ale Eurostat și de date și cercetări ale ESPON, precum și de alte surse bine definite.

1.9 Tratatul de la Lisabona și Strategia Europa 2020 presupun, totodată, o schimbare în ceea ce privește guvernarea. În această etapă, guvernarea pe mai multe niveluri trebuie privită cu seriozitate, și nu trebuie să rămână literă moartă. ZM ar trebui recunoscute ca având un rol important în dezvoltarea regională. În cadrul Comisiei, aspectele privind dezvoltarea urbană și metropolitană ar trebui coordonate mai bine și prezentate în consecință. Politica metropolitană este, în principal, o componentă a politicii europene, naționale (dat fiind că are impact asupra zonelor principale din Europa și din statele membre), regionale și locale. Autorităților ZM ar trebui să le revină responsabilitatea coordonării tuturor acestor aspecte.

1.10 În Europa, dezvoltarea metropolitană este în plin avânt. CESE este convins că o platformă a Uniunii Europene orientată către viitor – grup operativ și grup interservicii – poate funcționa ca un catalizator în orientarea dezbaterii privind procesele aflate în desfășurare, în definirea abordărilor ascendente și descendente, în încurajarea autorităților regionale/locale și a societății civile să elaboreze modele corespunzătoare, în promovarea interconexiunilor și în sprijinirea inițiativelor transfrontaliere.

1.11 Ritmul este în creștere. În prezentul aviz, CESE elaborează analize, argumente și propuneri în sprijinul abordărilor necesare. Acesta solicită Comisiei și Consiliului să țină seama de acestea pentru a consolida dimensiunea urbană a pachetului legislativ viitor privind politica de coeziune, în strânsă legătură cu reflecțiile Comisiei Europene pe tema „Orașele viitorului”.

2. Considerații analitice

2.1 Uniunea Europeană are o relație dificilă și complexă cu orașele și zonele metropolitane. Dificultățile reciproce dintre UE și orașe și metropole au la bază mai multe motive, de la lipsa unei guvernări eficiente până la o mare diversitate de situații și evoluții.

2.2 Contextul de la nivelul Comisiei și al Consiliului

2.2.1 În 1972, Consiliul European a declarat politica regională europeană ca reprezentând un factor esențial pentru consolidarea Comunității. Primele finanțări erau destinate sprijinirii regiunilor celor mai defavorizate, promovând o dezvoltare echilibrată și armonioasă în Europa. Începând cu 1986, eliminarea diferențelor la nivel regional a fost privită ca un obiectiv complementar important al creării pieței unice.

2.2.2 În anii '80 și '90, eficiența politicii și a programelor a fost îmbunătățită. Tratatul privind UE din 1992 și, câțiva ani mai târziu, negocierile privind extinderea Uniunii au dus la o creștere substanțială a fondurilor structurale.

2.2.3 Într-o etapă ulterioară, orașele în sine au fost integrate în procesul de elaborare a politicilor la nivelul UE, deși o serie de acțiuni-pilot la nivel urban fuseseră deja lansate la începutul anilor '90. Nu s-a făcut o diferență prea mare între orașele mari și cele mici. Principala distincție, care a făcut obiectul principal

al discuțiilor, a rămas, pentru mult timp, cea între zonele bogate și cele sărace ale UE, între așa-numita „banană” a Europei de Vest, pe de o parte, și toate celelalte zone, pe de altă parte.

2.2.4 În 1998, Comisia a întreprins o inițiativă interesantă, elaborând Comunicarea „Dezvoltarea urbană durabilă: un cadru de acțiune”. Impactul acesteia asupra deliberărilor Consiliului și asupra activităților sale de zi cu zi a rămas însă unul foarte limitat.

2.2.5 Între timp, DG Regio, DG Cercetare, DG Mobilitate și Transporturi, DG Energie și DG Ocuparea Forței de Muncă au elaborat programe și proiecte în orașe. ESPON a efectuat studii cu obiective specifice privind dezvoltarea regională și metropolitană, finanțate prin programul INTERREG.

2.2.6 Începând cu 2004, Consiliul a devenit mai direct implicat în problemele urbane. În timpul ședințelor biuale care au avut loc în cadrul reuniunii informale a miniștrilor responsabili cu amenajarea teritoriului și dezvoltarea teritorială, dimensiunea urbană a reprezentat o temă centrală. Din cauza lipsei unor competențe stabilite prin Tratat, Comisia și Consiliul s-au văzut limitate în acțiunile lor concrete.

2.2.7 Între timp, în cadrul reuniunilor ministeriale informale s-au adoptat o serie de declarații. Dintre acestea, una foarte importantă este Carta de la Leipzig din 2007, al cărei obiectiv consta în elaborarea unei politici urbane. Aceasta a identificat o gamă de probleme urbane, inclusiv ale orașelor mari, de rezolvat într-un cadru comun european, cu respectarea principiului subsidiarității. Această declarație a reprezentat punctul de pornire al unei abordări mai structurate. Printre acțiunile realizate ca urmare a acesteia trebuie menționate concluziile reuniunii ministeriale⁽¹⁾ în ceea ce privește contribuția arhitecturii și a culturii la dezvoltarea durabilă. Obiectivele și argumentele au fost dezvoltate în continuare, în special în cadrul reuniunilor ministeriale informale de la Marsilia și Toledo⁽²⁾. Concluziile și Declarația de la Gödöllő, din mai 2011, dovedesc un dinamism în creștere, în sensul unei abordări integrate și transsectoriale pentru o dezvoltare metropolitană echilibrată⁽³⁾.

2.2.8 În ciuda prezenței orașelor în comunicările Comisiei și în programele UE, imaginea globală și progresul realizat în materie de politică urbană nu sunt impresionante. Acest lucru se întâmplă nu doar din cauza lipsei de competențe formale, ci și din cauza lipsei unor obiective clare și a unei focalizări corespunzătoare. Rațiunile de politică internă și subsidiaritatea împiedică statele membre să discute probleme urbane la nivelul UE.

⁽¹⁾ JO C 319/05 din 13.12.2008, p. 13.

⁽²⁾ Aceste declarații au fost adoptate în timpul Președinției franceze, respectiv al celei spaniole, la Marsilia, în 2008, și la Toledo, în 2010.

⁽³⁾ A se vedea concluziile Președinției maghiare și Agenda teritorială a Uniunii Europene 2020, adoptate în cadrul Reuniunii ministeriale informale, Gödöllő, 19 mai 2011.

2.3 Opinii anterioare ale CESE

2.3.1 În 2004, CESE a lansat o propunere ⁽⁴⁾ de intensificare a atenției în zonele metropolitane ale UE și în orașele mari cu o masă critică, în principal din două motive: pe de o parte, acestea sunt, atât cu părțile lor bune, cât și cu cele rele, „laboratoare ale economiei mondiale”; pe de altă parte, aglomerările tind să se extindă. În ultimii zece ani, ambele tendințe s-au intensificat. Recent, acestea au fost recunoscute pe deplin în reuniunile ministeriale informale.

2.3.2 CESE a argumentat că, în paralel cu concentrarea asupra reducerii diferențelor la nivel regional, aceeași atenție trebuie acordată unor ZM puternice, care trebuie considerate vârful de lance ale dezvoltării viitoare.

2.3.3 Marile aglomerări urbane din Europa reprezintă de obicei, ca peste tot în lume, magneti pentru activitățile, companiile și centrele de cercetare internaționale, serviciile, proiectele de creație de toate tipurile și instituțiile de învățământ de calitate. Globalizarea face ca acestora să li se acorde o atenție sporită, pe măsură ce frontierele naționale se estompează: prin intermediul mijloacelor moderne de transport și al conexiunilor digitale, acestea sunt interconectate la nivel internațional, oferind, în același timp, un context fertil pentru proximitatea talentelor.

2.3.4 În mod incontestabil, în calitatea lor de magneti pentru toate categoriile de persoane de pe teritoriul UE, precum și pentru imigranți, ZM și regiunile urbane au, de asemenea, o rată destul de ridicată a șomajului și un număr mare de persoane cu calificare redusă, fenomene care nu sunt ușor de stăpânit și, în același timp, care reprezintă adesea o sursă de probleme (majore) sociale, culturale și economice. Provocările din domeniul ecologiei sunt multiple și evidente.

2.3.5 În avizul său din 2008, CESE a prezentat o scurtă descriere a stării de fapt din statele membre. În ciuda unei tendințe către deconcentrare și a unei dezbateri pe întreg teritoriul european privind abordările și măsurile care ar trebui adoptate în ceea ce privește dezvoltarea metropolitană, fiecare țară are propria politică, în strânsă legătură cu evoluțiile istorice și legislative. De aceea, CESE a susținut înființarea unui grup la nivel înalt al UE pentru discutarea și elaborarea unei politici urbane pentru ZM ⁽⁵⁾, cu accent pe o creștere competitivă, durabilă și favorabilă incluziunii. În acest scop, ZM, în cooperare cu guvernele naționale, ar trebui încurajate să își definească propria Strategie de la Lisabona. Acest proces – inclusiv cele mai bune practici – ar trebui dezbătut la nivelul UE, iar în cadrul său Comisia ar trebui să joace un rol activ și de monitorizare.

⁽⁴⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE privind *Zonele metropolitane europene: implicații socio-economice pentru viitorul Europei*, JO C 302/20 din 7.12.2004, p. 101. În 2007, o serie de probleme specifice au fost discutate într-un aviz al CESE pe aceeași temă, JO C 168/02 din 20.7.2007, p. 10.

⁽⁵⁾ Avizul exploratoriu al CESE privind *dezvoltarea echilibrată a mediului urban: provocări și oportunități*, raportor: dl van Iersel, JO C 77/27, 31.3.2009, p. 123.

2.3.6 O astfel de abordare nu a intrat încă în uzul curent. Rămâne încă de discutat ce responsabilități îi revin fiecăruia, în ce cadru și în ce context.

3. Situația actuală

3.1 În zilele noastre, importanța ZM este de necontestat ⁽⁶⁾. Tendințele la nivel mondial sunt, de asemenea, analizate de OCDE și de Banca Mondială. Centre de cercetare din întreaga Europă își bazează opiniile pe considerente similare celor formulate în prezentul document. Dar există încă multă confuzie în legătură cu modul de abordare a acestei probleme la nivel european și, adesea, de asemenea, la nivel național. În parte, acest lucru se întâmplă din cauza problemelor privind guvernarea, iar în parte, din cauza abordărilor fragmentate. Câteva exemple:

- în zonele urbanizate mari există adesea un decalaj între urbanității care se ocupă de amenajarea teritoriului, infrastructură, locuințe și servicii generale și acei actori care promovează dinamismul și dezvoltarea economică, precum și crearea de locuri de muncă; cu alte cuvinte, adesea, nu există o viziune comună;
- din ce în ce mai des, universitățile și institutele de cercetare publică studii de caz utile privind aglomerările urbane, dar comunicarea eficientă cu autoritățile publice este încă limitată;
- autoritățile de la nivel național, regional și local sunt, de obicei, reticente în a face schimb de idei cu sectorul privat, de exemplu cu dezvoltatorii imobiliari și investitorii;
- orașele și regiunile, la fel ca și guvernele, se adresează, în primul rând, Bruxelles-ului pentru a obține sprijin financiar, omițând, de regulă, posibilitatea de a discuta politici favorabile sau nevoia de a dezbate efectele legislației UE asupra ZM.

3.2 Angajamentul sporit al Comisiei și al Consiliului se traduce printr-un număr substanțial de programe. Având în vedere diferitele abordări sectoriale, aceste programe au scopuri variate și se bazează, de obicei, pe definiții divergente ale problemelor. În consecință, aceste abordări împiedică, de obicei, vizibilitatea, dăunând eficienței în ceea ce privește părțile terțe și beneficiarii finali.

3.3 Fără îndoială, Strategia de la Lisabona a contribuit la integrarea dezvoltării urbane în cadrul mai larg și printre ambițiile de la nivel european. Dar, de multe ori, aceasta se lovește de ostilitatea statelor membre, care simt rareori nevoia unei implicări „supranaționale” în problemele lor urbane. De aceea, finanțarea europeană a proiectelor în orașe implică adesea și administrația națională, în loc să țină doar de responsabilitatea Comisiei și a autorităților de la nivel local, fără vreun alt intermediar.

⁽⁶⁾ Sunt bine-cunoscute lucrările lui Richard Florida „*Cities and the creative class*”, Charles Landry „*The Creative City*” și Edward Glaeser „*Triumph of the City*”.

3.4 În ciuda unor exemple pozitive, există, în general, în rândul statelor membre, precum și la nivel european, o confuzie legată de tipurile de abordări ascendente și descendente necesare. Aceasta duce, mai degrabă, la o strategie de marketing urban individuală din partea metropolelor, și nu la o abordare mai structurată.

3.5 În final, dezbateră este deseori afectată negativ de tensiuni contraproductive între zonele rurale și cele urbane (inclusiv localitățile periurbane).

3.6 Guvernanța pe mai multe niveluri de succes este îngreunată în cele mai multe cazuri de bariere culturale și istorice care împiedică un răspuns pozitiv la provocările reale.

3.7 În concluzie, deseori statele membre și aglomerațiile urbane continuă să întreprindă acțiunile lor zilnice, în loc să fie deschise către strategii integrate și obiective pe termen lung. Valoarea adăugată a UE nu este bine definită, în parte deoarece statele membre nu sunt de acord asupra mandatului Comisiei și nici asupra rolului exact al Consiliului (informal), în parte deoarece în prezent Comisia nu are capacitatea de a răspunde numeroaselor puncte de vedere diferite ale statelor membre privind rolul său.

4. O abordare proactivă pentru o renaștere urbană în secolul XXI

4.1 În ciuda unei atenții sporite acordate în comunicările Comisiei Europene și în programele UE privind orașele, imaginea globală rămâne fragmentată. Cerințele economice, sociale, teritoriale și ecologice, precum și perspectivele financiare sumbre necesită o politică urbană coerentă și operațională. O astfel de politică ar sprijini oportunitățile economice, sociale, culturale și tehnologice existente și ascunse pe întreg teritoriul continentului.

4.2 În avize anterioare, CESE a oferit argumente puternice în favoarea unei astfel de politici a UE în raport cu dezbateră politică și universitară la nivel internațional privind promovarea unei renașteri urbane în secolul XXI. Elementele relevante ale dezbaterii privind dimensiunea metropolitană sunt următoarele:

- o schimbare de paradigmă în favoarea ZM și a regiunilor urbane ca urmare a globalizării, care se caracterizează prin crearea de rețele și de lanțuri valorice la nivel internațional, precum și printr-o estompare a frontierelor naționale;
- transformarea și restructurarea regiunilor industriale în regiuni cu industrie prelucrătoare și servicii specializate și efectele acestora asupra bazinelor economice și asupra ZM;
- o specializare a orașelor ca baze ale unor clustere care atrag investiții;
- proximitatea universităților, a centrelor de cercetare, a persoanelor calificate, a lanțurilor valorice dezvoltate regional în industrie și a serviciilor foarte dezvoltate;

- conectivitatea la nivel internațional în paralel cu mobilitatea internă și sistemele de transport inteligente;
- orașul verde: schimbări climatice, exigențe privind mediul și consumul redus de energie, care necesită o administrare locală și regională mai bună și mai atentă, precum și parteneriate public-privat;
- necesitatea amplă a unei densități urbane în locul unei extinderi urbane;
- o mai bună interacțiune între zonele urbane și cele rurale;
- durabilitatea socială, schimbările demografice, calitatea muncii la toate nivelurile societății, susținută de o educație și niște sisteme de școlarizare adecvate în regiune;
- nevoia urgentă de eliminare a decalajelor culturale, accentul punându-se asupra creării de oportunități pentru minorități, care să fie benefice pentru societate în ansamblul său, și
- necesitatea îmbunătățirii calității vieții și a locuințelor, în special în ceea ce privește migrația;
- accentul pe urbanism, asigurându-se condiții pentru o dezvoltare optimă a ZM ca un întreg, ceea ce atrage după sine implicarea urbanistilor și arhitecților;
- garanții pentru siguranță și securitate pe plan intern și extern;
- modalități de petrecere a timpului liber.

4.3 Nu în ultimul rând, guvernanța eficientă a zonelor metropolitane și a orașelor trebuie să se bazeze pe o combinație de abordări ascendente și descendente. La nivelul ZM, trebuie asigurată implicarea tuturor părților interesate: cele mai bune rezultate se vor obține dacă și atunci când toate nivelurile sociale implicate își vor însuși acest concept. Cu cât este mai bună interacțiunea între nivelurile procesului decizional și cele ale punerii în aplicare – guvernanță pe mai multe niveluri –, cu atât mai eficient este rezultatul.

4.4 Actorii aleși la nivel regional și local au rolul principal în asumarea răspunderii. În plus, pot fi dezvoltate noi forme de democrație participativă a societății civile. Tendințele, identificate la nivelul UE, pot fi favorabile.

4.5 Tratatul privind Uniunea Europeană recunoaște explicit „coeziunea teritorială” ca obiectiv general, pe lângă coeziunea economică și socială⁽⁷⁾. Toate cele trei aspecte sunt citate ca domenii politice cu competențe partajate între UE și statele membre. Prin urmare, politicile privind regiunile nu mai trebuie considerate o prerogativă exclusivă a statelor membre, în temeiul subsidiarității. Această perspectivă este reflectată și în dispozițiile privind rețelele transeuropene⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ A se vedea articolul 3 alineatul (3) din TUE.

⁽⁸⁾ A se vedea articolele 170-172 din TFUE.

4.6 Mai mult, principiul subsidiarității se extinde și la nivel regional și local, deoarece tratatul subliniază explicit autonomia locală și regională⁽⁹⁾, ceea ce respectă realitatea, având în vedere că realizarea politicilor privind piața internă, industria, cercetarea și dezvoltarea, energia, mediul și sănătatea depinde în mare măsură de punerea lor în aplicare în regiuni, în special în ZM.

5. Politica urbană și dezvoltarea metropolitană

5.1 Societatea europeană trebuie să se pregătească pentru viitor. Coeziunea teritorială este unul dintre instrumentele de care dispune. În viziunea CESE, abordările globale ale ZM – centre de gravitație – și procesele de dezvoltare metropolitană sunt compatibile cu structura urbană unică din Europa și promovează durabilitatea socioeconomică.

5.2 Dezvoltarea metropolitană ar trebui să aducă după sine o nouă viziune virtuală a hărții Europei. Aceasta nu ar trebui să mai prezinte doar o imagine a cooperării dintre statele membre, nici o imagine în termeni de mare și mic sau rural și urban. Mai degrabă, harta ar trebui să arate evoluția metropolitană – la nivel național și transfrontalier – ca o ajustare spațială la evoluțiile sociale, economice și tehnologice din prezent și din viitorul apropiat. În acel context, o politică pentru dezvoltarea metropolitană ar trebui să ajute societatea europeană să se adapteze în mod optim.

5.3 În opinia CESE, dezvoltarea metropolitană ar trebui să contribuie în mod eficient la înlăturarea polarizării dintre zonele rurale și orașe. Aceasta reprezintă o temă de actualitate. Există numeroase argumente în favoarea promovării interacțiunii pozitive dintre zonele rurale și orașe. Trebuie elaborate instrumente noi în vederea promovării beneficiilor reciproce. O inițiativă viitoare interesantă o reprezintă URMA – cooperarea dintre mediul urban și cel rural în zonele metropolitane – lansată de METREX, în cadrul căreia vor fi prezentate metode și proiecte concrete de îmbunătățire. Alte îmbunătățiri de ordin pragmatic pot fi realizate prin punerea adecvată în aplicare a policentrismului, precum și în ceea ce privește lansarea de proiecte, pe baza noilor forme de guvernare. Bunele practici ar trebui diseminate.

5.4 Pe lângă evoluțiile pe care CESE le-a menționat în 2008, se poate observa intensificarea eforturilor de a impulsiona dezvoltarea metropolelor. Cele mai multe dintre acestea se dezvoltă pe baze economice. Dar motivele spațiale, sociale și culturale pot juca, la rândul lor, un rol important. Printre numeroasele exemple și modele diverse, merită menționate următoarele:

- cooperarea între regiunile metropolitane germane (*Metropolregionen*) se intensifică în cadrul Cercului de inițiativă al regiunilor metropolitane europene (*Initiativkreis Europäische Metropolregionen*);
- centrele metropolitane (*pôles métropolitains*) din Franța, în paralel cu centrele de excelență (*pôles d'excellence*);

— *Grand Paris* (inclusiv viitoarea conexiune cu Oceanul Atlantic și cu nordul);

— o extindere așteptată a regiunii Öresund și o consolidare a aglomerației urbane Stockholm;

— proiecte intensificate în Randstad, Țările de Jos (în împrejurimile orașului Amsterdam și ale viitoarelor „orașe gemene” Rotterdam-Haga);

— construirea regiunilor metropolitane ale orașelor Barcelona, Valencia și Bilbao;

— experiența în materie de parteneriate între întreprinderi locale de care beneficiază unele dintre cele mai mari orașe ale Angliei;

— dezvoltarea metropolitană a regiunilor urbane Varșovia, Gdansk și Katowice în Silezia; se așteaptă ca ultimele două exemple să aibă un impact transfrontalier major (Marea Baltică și Republica Cehă);

— dezvoltări metropolitane în jurul orașelor Praga și Budapesta;

— îngemănarea viitoare a orașelor Viena și Bratislava;

— ambițiile metropolitane din jurul orașului Leipzig cu un numitor comun cultural, „decada Luther” – cea de-a 500-a aniversare a Reformei luterane din 1517.

5.5 Dezvoltarea metropolitană poate fi impulsionată îndeosebi de viitoarele macroregiuni cum ar fi regiunea baltică, regiunea Dunării și Europa de Nord-Vest (deși în mod neoficial, literatura de specialitate consideră că această macroregiune este constituită din Nord-Pas-de Calais, Belgia, Luxemburg, Țările de Jos și Rinul de Nord-Westphalia).

5.6 Dintr-o perspectivă europeană, inițiativele transfrontaliere – uneori cu, dar deseori fără sprijin din partea guvernelor naționale – necesită o atenție specială. Merită menționat Cercul de inițiativă al regiunilor frontaliere metropolitane (*Initiativkreis Metropolitane Grenzregionen*). Pe lângă modelele existente, precum Öresund și Lille-Courtrai, se derulează o serie de inițiative noi. Câteva exemple sunt Oberrhein (Basel, Strasbourg, Karlsruhe), Niederrhein (Rhineland-Pfalz, Luxemburg, Nancy), Katowice, Savoie-Aosta etc. Hamburgul intenționează să-și consolideze legăturile cu regiunea Öresund, printr-o mai bună conectivitate. Dezvoltarea relațiilor dintre Kaliningrad, în Rusia, și ZM a Gdanskului oferă exemple interesante de cooperare.

5.7 Statele membre mai mici, precum Slovenia, pot profita îndeosebi de pe urma inițiativelor transfrontaliere bine definite. Din 2007, aceste noi inițiative transfrontaliere sunt stimulate prin instrumentul juridic Gruparea europeană de cooperare teritorială (GECT).

⁽⁹⁾ A se vedea articolul 5 alineatul (3) din TUE.

5.8 CESE recomandă ca utilizarea GECT să nu se limiteze la regiunile transfrontaliere vecine. Regiunile metropolitane europene care au în vedere construirea unei Europe mai competitive în comparație cu țări terțe (China) trebuie încurajate să creeze o cooperare mai strânsă în jurul unor lanțuri valorice, însoțită de o „superstructură” de cooperare tradițională în domeniile cultural, educațional, al cooperării administrative etc., pentru a expune mai puțin cooperarea economică unor crize. Un exemplu grăitor ar putea fi o GECT pentru Hamburg – Toulouse, ambele specializate în industria aeronautică.

5.8.1 CESE recomandă ca problemele cu care se confruntă reprezentanții GECT existente și potențiale și autoritățile de notificare, așa cum sunt menționate în Raportul de monitorizare a GECT pentru anul 2010, să fie abordate în revizuirea Directivei privind GECT 2011.

5.9 UE are nevoie de o analiză aprofundată a dezvoltării metropolitane în circumstanțele socioeconomice actuale. O astfel de analiză necesită o hartă geografică, economică, socială și tehnologică actualizată a Europei. ESPON poate fi foarte util în acest domeniu. Rolul Eurostat în ceea ce privește furnizarea de date fiabile rămâne indispensabil. În plus, auditul urban și programul Urbact ar trebui folosite mai eficient pentru a asigura diseminarea rezultatelor cercetării și experienței practice.

5.10 CESE este de părere că ar trebui să se înființeze un grup la nivel înalt (HLG) sau un grup operativ pentru dezvoltarea metropolitană pe baza Strategiei Europa 2020, alături de Grupul interservicii pentru dezvoltare urbană deja existent. Acest grup la nivel înalt ar trebui să fie interdisciplinar și să includă o gamă largă de reprezentanți ai statelor membre, ai ZM, ai părților interesate publice și private și ai societății civile.

5.11 Obiectivul grupului operativ ar trebui să constea în elaborarea unei viziuni pe termen lung privind Europa metropolitană, care să includă zonele metropolitane transfrontaliere, așa cum se prevede, de asemenea, în cadrul Inițiativei de programare în comun „Europa urbană”, cu o perspectivă pe termen lung către Europa 2050.

5.12 Pe baza elementelor de dezvoltare metropolitană cum ar fi cele menționate la punctul 4.2, o platformă europeană poate funcționa ca un catalizator, din următoarele considerente:

- definirea unor numitori comuni între dezvoltarea metropolitană, în ciuda unei mari diversități între ZM, și promovarea celor mai bune practici;
- aplicarea Strategiei Europa 2020, abordarea sa holistică și accentul pe atragerea cât mai multor părți interesate pentru atingerea obiectivelor UE cu privire la creșterea inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii în ZM;

- examinarea provocărilor majore în materie de conducere și de gestionare, precum și a evoluțiilor în domeniu;
- obținerea unui profit în urma punerii în comun a cunoștințelor între cercetători și autoritățile publice;
- definirea de răspunsuri raționale într-o perioadă dificilă de reduceri financiare care necesită, în orice caz, o utilizare mai eficientă a resurselor disponibile;
- concretizarea triumphiului educație-cercetare-inovare, care este motorul metropolizării pe întreg teritoriul Europei;
- discutarea și demararea, în cadrul conceptului de oraș durabil al viitorului, a proiectelor-pilot inteligente cu privire la orașul locuibil, orașul conectat, orașul antreprenorial și orașul deschizător de drumuri;
- măsurarea impactului politicii europene privind schimbările climatice asupra orașelor (energie, transport, construcții) și formularea unor abordări necesare;
- contribuția la eliminarea polarizării între zonele rurale și orașe;
- asigurarea unei valori adăugate a discuțiilor din ce în ce mai intense de la nivel național privind dezvoltarea metropolitană și crearea de oportunități pentru regiuni mai consolidate;
- identificarea importanței ZM ca regiuni funcționale într-un context (mondial) mai larg.

5.13 Până în prezent, schimburile de experiență structurale și „lecțiile învățate” rămân limitate. Un grup operativ al UE ar putea avea un rol foarte stimulat și ar putea difuza cele mai bune practici și experiențe. De asemenea, acestea pot ajuta la formularea de politici europene și pot îndrepta participarea fondurilor europene către proiecte la nivel local.

5.14 Există numeroase studii și analize privind dezvoltarea urbană în Europa. Un cadru european ar trebui să vină în sprijinul combaterii fragmentării și al îmbunătățirii cooperării. Centrele de cercetare specializate și universitățile pot să-și unească într-o mai mare măsură eforturile în Europa.

5.15 Un exemplu de proiect-pilot european ar fi înființarea de „laboratoare vii” fictive (comunități de practică) pe teme specifice, precum clusterelor economice, triumphiul cunoașterii, dezvoltarea durabilă, parteneriatele public-privat favorabile incluziunii, locuințele sociale, rolul de lider în dezvoltarea teritorială (la nivel subnațional) și așa mai departe. Fiecare „laborator” este coordonat de o ZM și constă într-o varietate de părți interesate publice și private.

5.16 Ar fi, de asemenea, loc pentru inițiative bazate pe cerere, în care ZM prezintă anumite provocări și probleme la nivelul UE. Pe întreg teritoriul european ar trebui găsite mijloace și metode pentru a face față corespunzător acestora. Într-o etapă ulterioară, se pot colecta recomandări privind politicile, experiențe și analize ale celor mai bune sau rele practici.

5.17 Alte posibile inițiative sunt: un sistem educațional european pentru orașe și ZM care să asigure date fiabile privind proiecte viitoare deja realizate în altă parte; o conferință anuală privind starea de dezvoltare a metropolelor și, cel mai important, lecții de învățat din experiențele urbane de construire a pieței unice.

5.18 Conform CESE, prin elaborarea de metode interactive și a unei guvernante pe mai multe niveluri cu adevărat funcțională, precum și prin implicarea orașelor și ZM în integrarea europeană, se vor deschide noi căi cu potențial ascuns și vor apărea atitudini mai deschise.

6. Strategia Europa 2020 - o bază solidă pentru o politică urbană a UE

6.1 Conform CESE, Strategia Europa 2020 pune la dispoziție instrumente utile pentru crearea de potențialități și atitudini favorabile. Un accent corespunzător pus pe dezvoltarea metropolitană va crea condiții sociale și economice mai bune, precum și o expunere națională și internațională mai mare.

6.2 CESE împărtășește opinia comisarului Hahn, care recunoaște orașele și ZM ca actori cu un rol crucial în Strategia Europa 2020, afirmând, la reuniunea ministerială informală privind dezvoltarea urbană, care a avut loc la Toledo, în luna iunie 2010, că „în rezolvarea problemelor ridicate de globalizarea accelerată și schimbările structurale rapide, orașele se află în prim-planul realizării inovării și declanșării progresului economic”.

6.3 În avizul său din 2008, CESE s-a declarat în favoarea unei politici pentru zonele metropolitane pe baza Strategiei de la Lisabona⁽¹⁰⁾. Îndeosebi programarea globală a Strategiei Europa 2020, care adaugă noi aspecte Strategiei de la Lisabona, oferă oportunități speciale pentru ZM, precum și pentru îmbunătățirea guvernantei pe mai multe niveluri care reprezintă, de mai mulți ani, un punct foarte slab.

6.4 Canalele de comunicare în cazul ZM sunt mai scurte decât la nivel național. Procesele decizionale și de planificare sunt, de regulă, mai ușor de realizat. De obicei, autoritățile și alte părți interesate – partenerii sociali și societatea civilă, în special sistemele de școlarizare la toate nivelurile, urbanistii, dezvoltatorii imobiliari și investitorii privați – acționează într-un mod mai bine orientat. Exemple de succes arată că acțiunea bine orientată, conștientizarea și chiar și mândria sunt factori care influențează în mod special progresul din cadrul ZM.

6.5 Există un număr tot mai mare de foi de parcurs bine orientate, inspirate de exemple de succes. În cele mai multe cazuri, însă, acestea au avut avantajul unor primari vizionari și al unei perspective împărtășite pe scară largă. Printre altele, câteva exemple sunt: aglomerarea urbană Bilbao, Copenhaga-Malmö, Viena și Birmingham.

6.6 O politică urbană ar aduce beneficii reciproce: Strategia Europa 2020 poate pune la dispoziție o structură utilă pentru o astfel de politică, în timp ce ZM de succes vor fi profitabile pentru realizarea Strategiei Europa 2020⁽¹¹⁾. Elementele fundamentale sunt următoarele:

6.6.1 Strategia Europa 2020 atrage după sine necesitatea unei coordonări mai eficiente în cadrul Comisiei, în strânsă colaborare cu Consiliul. Elaborarea de politici și programele UE ar trebui raționalizate. CESE susține gruparea proiectelor în cadrul Comisiei. Un efect secundar important va fi o mai mare vizibilitate a acțiunilor Comisiei și a coordonării (europene).

6.6.2 O abordare globală bine definită trebuie să favorizeze compensarea pierderilor financiare inevitabile cu care se confruntă orașele din toate statele membre în contextul actualei crize economice.

6.6.3 Până în prezent, principiul subsidiarității a stânjenit punerea în aplicare a unei politici urbane. CESE consideră că Strategia Europa 2020 necesită o coordonare mai bună între UE și statele membre, cu o abordare mai flexibilă a subsidiarității, cu o distincție mai puțin netă între competențele UE și cele naționale.

6.6.4 Este esențial ca o astfel de flexibilitate să favorizeze implicarea autorităților regionale, metropolitane și locale ca actori responsabili în cadrul UE. De mai mulți ani, guvernanta pe mai multe niveluri a fost dezbătută pe larg fără efecte palpabile. A sosit momentul să trecem de la declarații verbale la o guvernanta pe mai multe niveluri și să îmbunătățim angajamentele operaționale interactive între actorii publici, cei privați și societatea civilă.

6.6.5 O politică urbană care se înscrie în cadrul Strategiei Europa 2020 ar necesita, totodată, o monitorizare mai intensă de către Comisie a aspectelor direct legate de orașe și ZM. Acest lucru înseamnă că orașele și ZM, inclusiv părțile interesate și societatea civilă, trebuie să fie acceptate ca parteneri în punerea în aplicare a politicilor și programelor UE.

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol nr. 5.

⁽¹¹⁾ Unele comentarii interesante în acest sens se pot găsi în Raportul privind agenda urbană europeană și viitorul său în contextul politicii de coeziune, Parlamentul European, A7-0218/2011, raportor Oldřich Vlasák, adoptat în iunie 2011.

6.6.6 În același mod, Strategia Europa 2020 recomandă o legătură mai strânsă între statele membre. În acest sens, pot fi identificate două domenii importante:

- statele membre trebuie să-și analizeze reciproc cu mai multă atenție practicile și realizările;
- o legătură mai strânsă între statele membre ar fi profitabilă pentru regiunile de graniță și potențialitățile lor ca ZM. Angajamentele bilaterale și trilaterale ale guvernelor naționale ar fi de mare utilitate în aprofundarea cooperării transfrontaliere.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind LEADER ca instrument de dezvoltare locală (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 376/03)

Raportor: **dl Roman HAKEN**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul său de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la

LEADER ca instrument de dezvoltare locală

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 6 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 151 voturi pentru și 15 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 De-a lungul ultimilor douăzeci de ani, metoda LEADER și-a dovedit viabilitatea. Este deci oportun să se ia în considerare o extindere a metodei LEADER, ca instrument verificat de dezvoltare, cu păstrarea principiilor ei esențiale, și anume participarea directă a societății civile prin intermediul reprezentanților săi în cadrul parteneriatelor locale și dialogul permanent cu populația locală cu privire la prioritățile de dezvoltare pentru viitor.

1.2 În ceea ce privește programele operaționale pentru perioada de după 2013, trebuie urmărită consolidarea semnificativă a abordărilor parteneriale (în special parteneriatele locale și regionale intersectoriale în zonele rurale, dar și, separat, în cele urbane); în același timp, trebuie să se treacă la armonizarea indispensabilă a proceselor și parteneriatelor și să se asigure un grad înalt de valoare adăugată, utilitate și eficiență pentru proiectele lor. Parteneriatele trebuie dezvoltate în toate cazurile printr-o abordare ascendentă.

1.3 Comitetul recomandă metoda LEADER și extinderea acesteia sub formă de parteneriate ascendente la alte fonduri UE pentru zonele rurale și recomandă în mod expres utilizarea aceleiași metode, cu altă denumire, în zonele urbane, pentru ca strategiile și investițiile în domeniul dezvoltării să fie duse la bun sfârșit. Parteneriatele pot contribui la conectarea activităților bazate pe principiul durabilității ale administrației locale, ale întreprinderilor, ale organizațiilor fără scop lucrativ și ale cetățenilor dintr-o localitate. Totuși, aceasta ar însemna ruperea de actualul mod „sectorial” de a gândi dintre FEADR și fondurile structurale și stăvilirea tendinței de stabilire a unor compartimentări stricte între diferitele fonduri, cu adoptarea unor reglementări similare, astfel încât diversele fonduri să poată fi utilizate în cadrul unui sistem de control și de indicatori comuni.

1.4 Pentru perioada de după 2013, Comitetul propune:

a) o abordare globală a dezvoltării locale pentru regiunile rurale, care să reunească într-un buget unic resurse provenind din fonduri diverse și care să fie bazată pe

posibilitatea accesării Fondului european agricol pentru dezvoltare rurală, a Fondului european de dezvoltare regională, a Fondului de coeziune, a Fondului european pentru pescuit, a Fondului social european, precum și a altor fonduri, conform unei proceduri simplificate și fără sarcini administrative suplimentare;

b) dezbateră și adoptarea unei definiții uniforme a zonelor rurale și solicitarea aplicării unei abordări integrate la elaborarea strategiei de dezvoltare locală;

c) utilizarea metodei LEADER ca model relevant pentru constituirea și punerea în practică a parteneriatelor ascendente;

d) prevederea, în cadrul fiecărui fond, a unor posibilități de finanțare pentru pregătirea și punerea în aplicare a strategiei de dezvoltare integrate, prin mobilizarea capacităților și competențelor parteneriatelor locale;

e) formularea unei definiții clare și detaliate a conflictelor de interese în ceea ce îi privește pe membrii grupurilor de acțiune locală, răspunzând pe această cale unei părți importante din criticile referitoare la implementarea LEADER; să se asigure mai multe informații despre ceea ce sunt cu adevărat grupurile de acțiune locală, despre activitățile lor, despre rezultatele concrete din diferite localități etc., în vederea unei transparențe sporite, a unui control public mai riguros și a unei mai bune informări a cetățenilor; pentru aceasta, să se recurgă la conferințe, seminare, publicații, intervenții în mass-media de la nivel local (radio, televiziune, presă etc.).

1.5 O noțiune-cheie a Raportului Barca⁽¹⁾ este „modelul de dezvoltare pe baze locale”, care acordă prioritate unei abordări integrate teritoriale, eventual regionale, a rezolvării problemelor. Această strategie „pe baze locale” urmărește combaterea

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/barca_en.htm

exploatării insuficiente, persistente, a potențialului local. Din această cauză, ea este în deplină concordanță cu spiritul și obiectivele metodei LEADER, o metodă ascendentă, bazată pe caracterul specific al problemelor locale și structurată pe forțele cumulate ale actorilor locali care, laolaltă, exploatează mai bine potențialul intrinsec al regiunii lor. Deseori, în cursul dezbatărilor pe această temă, se revine asupra faptului că Tratatul de la Lisabona a reînnoit conceptul de subsidiaritate, legat de consolidarea rolului actorilor regionali și locali.

1.6 Comitetul preconizează o reducere semnificativă a sarcinilor administrative, în special pentru proiectele de mică anvergură (de exemplu, prin reducerea numărului de documente și de rapoarte care trebuie prezentate) și includerea metodei LEADER în procesul de simplificare, ceea ce va permite flexibilizarea acțiunilor și lansarea de inovații la nivelul regiunilor. În privința proiectelor, Comitetul recomandă implementarea pe scară largă a unui sistem european de finanțare prin plăți în avans sau a unei finanțări permanente. Astfel, va spori considerabil capacitatea de absorbție la nivel teritorial, fără ca bugetul micilor entități, care sunt autori, beneficiari finali și, implicit, gestionari ai proiectelor, să aibă de suferit. Comitetul sugerează totodată să fie luată în calcul posibilitatea de a înlocui cofinanțarea națională printr-o contribuție proprie nefinanciară (în natură), ca, de pildă, munca voluntară.

1.7 Pentru a se trece la un volum mai mare de resurse, la utilizarea simultană a mai multor fonduri și la transpunerea metodei în zone urbane, Comitetul recomandă să se revină, prin intermediul „procesului de învățare”, la etapa în care LEADER era percepută ca un laborator, pe baza experienței acumulate în cursul celor două decenii care s-au scurs de când a început implementarea metodei și a inițiativelor comunitare în zonele rurale, o experiență, fără îndoială, pozitivă. Comitetul recomandă o mai mare flexibilitate în utilizarea procesului novator, ceea ce va oferi regiunilor posibilitatea unei dezvoltări mai rapide.

2. Introducere

2.1 Metoda LEADER și originile sale – istoric, impact

2.1.1 Lansată ca inițiativă a Comisiei Europene în 1991, metoda LEADER s-a întins pe o perioadă îndelungată de timp, fiind dezvoltată de Comisie în mai multe etape. Dacă LEADER I a fost un „experiment”, LEADER II a fost un „laborator”, culminând, în 2006, cu LEADER+, care a însemnat ajungerea la „maturitate”. Între 2004 și 2006, metoda a fost pusă în aplicare, ca experiment, în noile state membre. De la începutul actualei perioade de programare, în 2007, LEADER a fost una dintre cele patru axe ale celui de-al doilea pilon al politicii agricole comune, reprezentând instrumentul principal al acestei politici. În prezent, LEADER este finanțată prin FEADR, ca parte a programelor de dezvoltare rurală ale statelor membre, și cofinanțată de statele membre, conform principiului gestiunii partajate între Comisia Europeană și statele membre. Din 1991, au fost alocate diferitelor inițiative comunitare LEADER și actualei axe IV a FEADR 9,75 miliarde EUR. În prezent, în UE își desfășoară activitatea peste 2 200 de grupuri de acțiune locală. Pe parcursul ultimilor 20 de ani, finanțarea LEADER din fonduri europene a contribuit la constituirea unei rețele unice de actori rurali în toate cele 27 de state membre.

2.1.2 Astfel, a luat naștere o metodă de parteneriat și de cooperare unică și inovatoare. Ea permite finanțarea proiectelor în mod transparent, chiar și în regiunile cele mai izolate din UE cu 27 de state membre, care beneficiază și ele, pe această cale, de acces la finanțare din fonduri europene.

2.2 Situația actuală în UE – grupurile de acțiune locală

2.2.1 LEADER este cunoscut în zonele rurale ca instrument de finanțare și ca metodă, nu numai de către membrii grupurilor de acțiune locală, ci și, mai ales, în cadrul autorităților locale și al celorlalte organizații care își desfășoară activitatea pe teritoriul localităților rurale. Au fost create grupuri de acțiune locală în fiecare dintre cele 27 de state membre, iar în Bulgaria și în România grupurile sunt pe punctul de a deveni operaționale. LEADER joacă un rol esențial în cadrul strategiilor de preaderare a țărilor candidate și potențial candidate pentru aderarea la UE.

2.2.2 Până în prezent, în cadrul UE-27 au fost selectate în total 2 192 de grupuri de acțiune locală, bugetul total al FEADR fiind de cca 5,5 miliarde de euro pentru perioada 2007-2013.

2.2.3 LEADER susține, în ansamblu, axa IV a FEADR pentru perioada 2007-2013. Totalul cheltuielilor, care includ cofinanțarea de către statele membre și sectorul privat, a ajuns la 13,9 miliarde EUR din fonduri publice și 5 miliarde EUR din fonduri private.

2.2.4 În noile state membre, LEADER este utilizată în măsură mai mare decât în UE-15. În anumite state membre, grupurile de acțiune locală acoperă aproape în întregime suprafața teritoriului lor și constituie un instrument eficient de punere în aplicare a politicii privind zonele rurale și orașele mici din aceste zone. Este vorba despre o structură care completează, în mod oportun, competențele autorităților publice locale.

2.2.5 Grupurile de acțiune locală au contribuit la crearea unei capacități administrative în măsură să distribuie finanțarea din fonduri europene la scară locală și cu transparență deplină.

2.2.6 În contextul actual de criză economică, aceste organe intermediare locale, flexibile pot contribui în mod eficient la îmbunătățirea ocupării forței de muncă la nivel local.

2.3 Evaluarea LEADER +

2.3.1 Implementarea inițiativei comunitare LEADER+ a fost examinată de Curtea de Conturi a Uniunii Europene. Curtea a formulat șase recomandări esențiale, adresate Comisiei Europene și statelor membre. Acestea cuprind, în rezumat, punctele slabe ale metodei LEADER+. Răspunzând acestor recomandări și comentariilor formulate de Curte, Comisia Europeană le va lua în considerare în timpul rămas până la sfârșitul actualei perioade de programare, precum și în procesul de concepere a LEADER pentru următoarea perioadă de programare.

2.3.2 În cadrul UE-15, cca 893 de grupuri de acțiune locală au luat parte la inițiativa comunitară LEADER+; de asemenea, 250 de grupuri de acțiune locală din șase state membre au început să pună în aplicare măsuri de tip LEADER din 2004. În total, au fost alocate acestei inițiative comunitare 2,1 miliarde EUR.

2.3.3 Datorită metodei LEADER, regunile rurale au putut trece la punerea în aplicare a parteneriatelor între sectoarele public și privat. Metoda LEADER a îmbunătățit considerabil capacitatea de absorbție a fondurilor europene.

2.3.4 În cursul perioadei actuale, LEADER + a stimulat dezvoltarea grupurilor de acțiune locală, până când s-a ajuns la numărul actual, de 2 200.

2.3.5 În pofida criticilor aduse de Curtea de Conturi a Uniunii Europene, utilizarea metodei LEADER dă rezultate concrete și ține seama pe deplin de politica Uniunii Europene, deoarece este eficientă, determină o evoluție pozitivă, se dovedește a fi punctuală, de largă cuprindere și transparentă. Existența metodei LEADER în cadrul politicii de dezvoltare rurală a UE și al programelor de dezvoltare rurală ale statelor membre este așadar absolut legitimă și merită o susținere mai fermă, nu numai în cadrul politicii agricole comune. Metoda LEADER încurajează punerea în aplicare a parteneriatelor locale intersectoriale și funcționează ca un instrument de finanțare locală bazat pe principiul subsidiarității, menit să contribuie la promovarea proiectelor ce reprezintă o evoluție dorită de populațiile locale și, totodată, la îmbunătățirea nivelului de trai în zonele rurale.

2.3.6 Prezentul aviz ar trebui să stimuleze interesul acordat metodei LEADER și să înlesnească apelul structural la grupurile de acțiune locală în cadrul altor instrumente de finanțare, în afara contextului dezvoltării rurale. De asemenea, el ar trebui să servească măcar la justificarea nevoii de menținere a bugetelor generale din cadrul PAC alocate metodei LEADER și să contribuie așadar la păstrarea rolului de prim-plan al LEADER în cadrul politicii agricole comune.

2.3.7 Metoda LEADER poate fi folosită deopotrivă pentru programe din cadrul altor fonduri ale UE. În plus, în zonele rurale, această metodă a permis consolidarea coeziunii comunităților rurale.

3. Recomandări pentru spațiul rural

3.1 Metoda LEADER este în măsură să accelereze dezvoltarea colectivităților rurale, dovedindu-se atât de eficientă, încât ar trebui extinsă, pe cât posibil, la întregul spațiu rural al UE. Comitetul recomandă ca metoda LEADER să fie menținută în cadrul PAC și ca această metodă să permită și accesarea fondurilor din cadrul politicii de coeziune și din sectorul mediului. Aceasta ar face posibilă o abordare exhaustivă a dezvoltării rurale și o intervenție mai eficientă în ceea ce privește dezvoltarea durabilă integrată a zonelor rurale. Pe această cale, s-ar putea îmbunătăți totodată relațiile și interacțiunea dintre orașe și zonele rurale⁽²⁾. În cadrul FEADR, metoda LEADER constituie o legătură utilă între

zonele rurale și cele urbane. Cu privire la cele din urmă, va fi necesară modificarea principiului acestei metode și separarea ei de LEADER, de exemplu în cadrul unui program intitulat LEADEV (*Liaisons Entre Actions de Développement de l'Économie des Villes* – Legături între acțiunile de dezvoltare a economiei orașelor).

3.2 Comitetul propune să fie disponibilizate, prin intermediul metodei LEADER, mai multe mijloace financiare, nu doar cele care țin de viitorul program de dezvoltare rurală. Metoda este utilizată deja în cadrul Fondului european pentru pescuit. În plus, Comitetul propune ca toate celelalte programe operaționale ale căror obiective sunt îndeplinite în zonele rurale și care pot avea beneficiari în aceste zone (localități mici, școli rurale, microîntreprinderi și IMM-uri, organizații agricole, organizații fără scop lucrativ etc.) să ia în considerare posibilitatea unei participări la respectivul program prin metoda LEADER, pusă în aplicare în cadrul FEADR, căreia este recomandabil să-i fie alocate între 5% și 25% din fonduri. Acest lucru va garanta succesul proiectelor integrate și inovatoare realizate prin eforturile conjugate ale comunității în spațiul rural.

3.3 Comitetul recomandă ca metoda LEADER să fie considerată drept o abordare ascendentă și novatoare, motiv pentru care trebuie să suporte cât mai puține limitări aplicate în numele unor proceduri administrative sau tematice. Oamenii sunt cei care cunosc cel mai bine, la fața locului, propriile nevoi, ceea ce corespunde principiului primordial al subsidiarității. Comitetul sugerează ca, în cadrul parteneriatelor, să se utilizeze principiul controlului public, pornind de la inițiativa localnicilor.

3.4 Valoarea adăugată semnificativă a grupurilor de acțiune locală și a parteneriatelor constă în activarea și mobilizarea populației locale, precum și în înlesnirea interacțiunilor în sânul acesteia. Acest atu nu este pus în valoare în suficientă măsură cu ocazia implementării inițiativei comunitare LEADER+ și, de aceea, Comitetul propune să se pună mai mult accent pe importanța pe care o dobândește activitatea membrilor grupurilor de acțiune locală pe un teritoriu dat. În acest fel, se va putea ajunge la o abordare deschisă în cadrul elaborării unei strategii de dezvoltare locală, la o coordonare la nivel local și la participarea tuturor celor pentru care prezintă interes dezvoltarea durabilă și variată, ce va garanta o mai bună calitate a vieții. În plus, Comitetul recomandă ca parteneriatele încheiate în mod voluntar între localități să poată deveni membre ale grupurilor de acțiune locale și să prezinte idei de proiecte. Este clar însă că LEADER nu ar putea să servească drept paliativ al insuficienței resurselor bugetare ale localităților și să finanțeze serviciile de interes general la nivel local, în diferitele state membre ale UE.

3.5 La aplicarea metodei LEADER, cooperarea interteritorială și transnațională între grupurile de acțiune locală se dovedește a fi de o importanță primordială. Pe parcursul ultimelor două decenii nu a fost recunoscut la justa valoare impactul benefic pe care l-a avut această metodă în materie de cooperare și de parteneriate internaționale (între mai multe grupuri de acțiune locală). Într-o Uniune Europeană în care se înregistrează uneori niveluri de trai foarte diferite de la un stat membru la altul iar zonele rurale pot să difere radical (chiar în interiorul aceleiași țări), această activitate este extrem de utilă și se dovedește chiar indispensabilă pentru zonele rurale, a căror evoluție o poate influența în mod decisiv.

⁽²⁾ A se vedea http://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/pdf/pawel_samecki_orientation_paper.pdf (p. 10).

4. Recomandări pentru spațiul urban

4.1 Așa cum este posibil să fie utilizate metodele de parteneriat în cadrul tuturor fondurilor europene, principiul pe care se întemeiază metoda LEADER pusă în aplicare în zonele rurale poate fi aplicat la fel de bine separat, în zonele și cartierele urbane, în vederea încheierii de „parteneriate locale”. Pentru început, s-ar putea opta pentru o perioadă de tranziție urmată de o evaluare. Comitetul consideră important ca această abordare de parteneriat să fie denumită „program de dezvoltare urbană” și ca această opțiune să fie inclusă în ansamblul fondurilor de dezvoltare gestionate de diversele direcții generale. Integrarea resurselor va determina o mai mare disponibilitate a lor.

4.2 Comitetul recomandă ca principiul metodei LEADER să fie aplicat, separat și distinct de LEADER, și în zonele suburbane. În astfel de zone, contribuția localităților și orașelor la această metodă ar duce la reducerea treptată a diferenței de dezvoltare dintre zonele rurale și cele urbane.

4.3 Comitetul propune interacțiunea și integrarea activităților din cadrul fostei inițiative europene URBAN, al programului LIFE și al altor programe care utilizează *principiile* metodei LEADER, astfel încât să crească valoarea adăugată globală.

4.4 Pentru pregătirea și execuția proiectelor, deosebit de relevantă este participarea directă a administrației locale la parteneriate în cadrul aglomerațiilor urbane sau consultarea acestora cu privire la diferitele activități. Acest lucru ar permite limitarea eventualelor contradicții dintre diversele proiecte și crearea de sinergii între proiectele gestionate de administrația locală și parteneriatul local, precum și obținerea, la nevoie, a unui sprijin din partea proiectelor partenere. Cea mai bună metodă de pus în aplicare în vederea creării de sinergii este implementarea unor planuri integrate privind dezvoltarea orașelor, a zonelor urbane și a anumitor aglomerații urbane.

4.5 În zonele urbane, metoda LEADER ar putea fi pusă în aplicare prin crearea unui parteneriat pentru o anumită zonă urbană subregională, cum se întâmplă în prezent în zonele rurale, în funcție de criterii prestabilite.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind viitorul tinerilor agricultori europeni (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 376/04)

Raportor: **dl Pedro NARRO**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă pe tema

Viitorul tinerilor agricultori europeni

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 21 iunie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 22 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 136 de voturi pentru și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Datele statistice disponibile arată cu claritate o scădere generalizată a numărului de tineri agricultori și un proces de abandon al activității agricole. În fața acestui fenomen de neoprit, aflat în evidentă contradicție cu necesitatea de a depăși provocarea alimentară, CESE dorește ca politica în favoarea tinerilor agricultori să devină o prioritate reală a instituțiilor europene și naționale.

1.2 CESE recunoaște că zonele rurale oferă noi posibilități, care pot aduce avantaje tinerilor din acest mediu. Activitățile rurale devin tot mai complexe, mai tehnologizate și necesită o pregătire din ce în ce mai bună. Tinerii au avantajul de a privi activitatea agricolă dintr-o perspectivă antreprenorială, modernă și adaptată noilor tehnologii. Dacă dispune de un cadru legislativ și de instrumente adecvate, sectorul agricol mai tânăr este cel mai în măsură să facă față provocării pe care o reprezintă securitatea alimentară, producând alimente de calitate, cu o utilizare rațională a resurselor naturale.

1.3 Principalele probleme cu care se confruntă tinerii agricultori își au originea în dificultatea de acces la terenuri și la credite. În acest sens, ar trebui promovate urgent noi sisteme de acces la terenuri și ar trebui asigurat accesul la credite printr-un sistem european de garantare.

1.4 CESE propune înființarea unui observator european care să analizeze și să evalueze problemele legate de instalare, de transmitere și, în general, toate aspectele legate de reînnoirea generațiilor în agricultură.

1.5 Susținerea tinerilor agricultori nu se poate limita doar la domeniul dezvoltării rurale. În contextul actual al revizuirii PAC,

ar trebui prevăzută în cadrul primului pilon al acesteia o nouă linie de ajutoare destinate în mod specific tinerilor. În cadrul celui de-al doilea pilon al PAC, este necesar ca acordarea ajutoarelor de instalare să devină o măsură obligatorie pe întreg teritoriul Uniunii Europene.

1.6 Una dintre sarcinile care trebuie îndeplinite de Europa constă în facilitarea transmiterii exploatațiilor agricole către tineri. CESE consideră că la succesul acestor politici ar contribui în mod deosebit îmbunătățirea pensiilor, pentru a le permite agricultorilor să se retragă din această profesie în mod demn.

1.7 Formarea și noile tehnologii în serviciul tinerilor agricultori constituie elementele fundamentale pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial. Nu este suficientă o formare teoretică și prea puțin actualizată, tinerii au nevoie de consiliere constantă și profesionistă, adaptată necesităților reale ale activității lor. CESE propune crearea unui nou program de schimb de tineri agricultori, „Erasmus farmer”, precum și adaptarea programului Leonardo. De asemenea, având în vedere îmbătrânirea populației din acest sector, solicită crearea de noi posibilități de participare a tinerilor la cooperative și organizații agricole. Ar trebui promovate acțiuni speciale de educație și formare, inclusiv tabere de vară și diverse activități, pentru copiii din zonele rurale.

1.8 Uniunea Europeană are o mare responsabilitate față de tinerii agricultori. Totuși, este indispensabil ca statele membre, în cadrul competențelor ce le revin, să acorde avantaje fiscale, să elimine birocrăția, să investească în infrastructuri și servicii publice în mediul rural, să promoveze circuitele scurte, să încurajeze diversificarea și să contribuie, în fond, la transformarea mediului rural într-un loc atrăgător de trai și de muncă.

2. Tinerii agricultori din Europa

2.1 S-au scurs zece ani de când CESE și-a elaborat ultimul aviz referitor la tinerii agricultori ⁽¹⁾. Din nefericire, temerile exprimate în acel aviz s-au dovedit întemeiate: nu numai că numărul tinerilor agricultori a continuat să scadă vertiginos, dar și aceia care se mențin cu greu în sector se confruntă, un deceniu mai târziu, cu o situație care promite mai mult întuneric decât lumină la capătul tunelului.

2.2 La nivel european, există un singur agricultor cu vârsta sub 35 de ani la fiecare 9 agricultori care depășesc vârsta de 55 de ani. În unele state membre, cum ar fi Portugalia, Spania, Italia, Regatul Unit sau Bulgaria, proporția tinerilor agricultori este deosebit de scăzută (numai un singur agricultor tânăr la fiecare 20 de agricultori care depășesc vârsta de 55 de ani). Totuși, țări precum Polonia, Austria sau Germania oferă o imagine diferită, cu un agricultor tânăr la fiecare 3 care depășesc 55 de ani. Aceste diferențe se explică, în principal, prin existența în unele țări a unor cadre legislative favorabile, care au știut să încurajeze reînnoirea generațiilor în mediul rural, prin stimulente pentru transmiterea exploatațiilor.

2.3 Deși intensitatea diferă de la caz la caz, analiza structurilor agricole arată o reducere sistematică a numărului de agricultori și un proces de îmbătrânire mult superior celui din alte sectoare economice. Din anul 2000 și până în prezent se observă o scădere cu 9 % a numărului de agricultori și cu 45 % a numărului de tineri agricultori.

2.4 Pe termen lung, pierderea de active nu va putea fi compensată prin creșterea productivității. Într-un context de mare volatilitate a prețurilor materiilor prime, dobândesc o importanță aparte concepte strategice cum ar fi securitatea și suveranitatea alimentară ⁽²⁾, care au fost abordate cu diferite ocazii în avizele CESE. Protecția mediului și alte bunuri publice sunt interese globale care nu pot fi importate, motiv pentru care rolul agricultorilor depășește cadrul unei simple activități economice. Strategia Europa 2020, bazată pe o creștere ecologică, inteligentă și durabilă, nu ar fi decât o utopie în lipsa agricultorilor.

2.5 Caracterul strategic al agriculturii este general recunoscut, însă procesul de abandon al activității agricole pare de neoprit și trebuie să se inițieze de urgență, în cadrul reformei PAC, o reflecție aprofundată asupra orientării necesare pentru a spori atractivitatea și rentabilitatea agriculturii. Această situație este deosebit de gravă în sectorul creșterii animalelor. Dacă tinerii nu beneficiază de un cadru favorabil pentru a-și practica profesia, vor fi inutile toate măsurile specifice și bine intenționate legate de instalare, formare, transferul de proprietate, fiscalitate etc.

⁽¹⁾ JO C 36, 8.2.2002, p. 29-35, „Noua economie, societatea cunoașterii și dezvoltarea rurală. Perspectivele tinerilor agricultori”.

⁽²⁾ JO C 54, 19.2.2011, p. 20-23, „Securitatea aprovizionării în sectorul agroalimentar din UE”.

3. Provocările cu care se confruntă tinerii agricultori din Europa

3.1 Agricultură europeană este în plin proces de schimbare, mulți considerând că este vorba despre o tranziție către un nou model agricol. Tinerii agricultori sunt cei care vor trebui să-și asume noile provocări și să orienteze activitatea agricolă către obiectivele stabilite. Absența unor politici stabile și pe termen lung a generat atâta nesiguranță și instabilitate în acest sector încât a condiționat planificarea economică a agricultorilor.

3.2 Agricultorii se confruntă cu o situație paradoxală: își asumă mai multe riscuri, realizează mai multe investiții, fac față unor costuri de producție mai ridicate, au o formare mai bună, însă, în pofida tuturor acestor lucruri, prețurile pe care le primesc pentru produsele lor nu au fost niciodată mai mici. Dezbaterile privitoare la instrumentele și politicile specifice pentru tinerii agricultori nu poate ascunde faptul că activitatea agricolă din Europa se va reduce dacă nu se reușește să li se garanteze agricultorilor o minimă rentabilitate și un preț echitabil pentru produsele lor. Pentru ca agricultorii să poată trăi din rezultatele muncii lor, CESE recomandă instituirea unei reglementări a piețelor agricole bazată pe transparența piețelor produselor agricole și pe o organizare a schimburilor de produse alimentare care să facă posibilă suveranitatea alimentară, creându-se mari regiuni agricole de producție și de schimb. Dat fiind că normele OMC nu sunt adaptate pentru agricultură, trebuie avută în vedere posibilitatea înființării de organisme specifice, conform recomandării MOMAGRI (Mișcarea pentru organizarea mondială a agriculturii).

3.3 Dezechilibrele din cadrul lanțului alimentar descurajează considerabil implicarea tinerilor în activitatea agricolă. Funcționarea lanțului alimentar se caracterizează prin diferențe mari între prețurile primite de agricultori și prețul final plătit de consumatori, lipsă de transparență și practici abuzive ⁽³⁾.

3.4 UE este implicată într-un ambițios proces de liberalizare care privește bazinul mediteranean, Mercosur, Canada etc. Tinerii agricultori se întreabă cum vor putea să concilieze o producție care îndeplinește înalte standarde de calitate, de mediu și sociale cu importurile ieftine de produse care nu respectă nici pe departe normele de producție comunitare. Acest proces promovează concentrarea producției în zonele cele mai competitive și condamnă la abandon o parte foarte importantă a teritoriilor rurale ⁽⁴⁾.

3.5 Reforma PAC reprezintă o altă ocazie de a orienta sprijinul către necesitățile tinerilor agricultori și către producția de bunuri agricole. Susținerea tinerilor nu înseamnă marginalizarea celor mai în vârstă; trebuie creat un cadru coerent de ajutoare care să asigure viabilitatea activității agricole.

⁽³⁾ JO C 48, 15.2.2011, p. 145-149, „Îmbunătățirea funcționării lanțului de aprovizionare cu alimente în Europa”.

⁽⁴⁾ JO C 255, 22.9.2010, p. 1-9, „Comerțul și siguranța alimentară”.

3.6 Prin tradiție, politica de instalare s-a aflat în centrul eforturilor legislatorului european în ce privește tinerii agricultori. A sosit momentul adoptării de noi măsuri care să favorizeze activitatea tinerilor prin intermediul primului și celui de-al doilea pilon al PAC. Noul model trebuie să se întemeieze pe stabilirea de priorități în ce privește acordarea ajutoarelor.

3.7 Autoritățile publice trebuie să se implice în mod hotărât în valorizarea și promovarea muncii agricole. În ciuda vastei legislații europene în materie de etichetare, calitate și promovare, se constată un nivel ridicat de ignoranță și un dezinteres crescând față de ceea ce presupune producția de alimente sănătoase și de calitate ⁽⁵⁾. Consumatorii europeni cheltuiesc doar 14 % din bugetul lor pe produse alimentare. CESE recunoaște importanța vitală a eforturilor depuse de organizațiile profesionale agricole la nivel național și european pentru a populariza și a promova în mod pedagogic munca agricultorilor și rolul strategic al sectorului alimentar.

3.8 Sloganul european „de la fermă la consumator” (aș-numita „trasabilitate”) trebuie transmis consumatorilor în mod coerent. Strategia pentru produse de calitate este foarte importantă pentru competitivitatea întreprinderilor și pentru sănătatea consumatorilor; prin urmare, ea ar trebui extinsă în mod eficient către produsele importate în UE din țări terțe, în scopul combaterii și descurajării practicilor comerciale neloiale.

3.9 Bugetul reprezintă întotdeauna un element fundamental al oricărei strategii, însă CESE recunoaște că multe dintre măsurile necesare pentru a asigura viabilitatea activității agricole depind nu atât de fonduri suplimentare, cât de voința politică de a miza pe schimbare și de o strategie coerentă și pe termen lung care să sporească atractivitatea mediului rural ⁽⁶⁾.

4. Domenii de acțiune

Dezvoltarea rurală - instalarea

4.1 Prin tradiție, dezbaterile europene asupra viitorului tinerilor agricultori și crescători de animale s-a concentrat pe examinarea politicii de instalare. Statisticile, deși insuficiente și parțiale, arată cu claritate că prioritățile și intensitatea sprijinului acordat tinerilor sunt foarte eterogene pe teritoriul Europei. În timp ce țări ca Franța alocă instalării tinerilor în jur de 10 % din bugetul destinat dezvoltării rurale, în alte țări, cum ar fi Țările de Jos, Malta, Irlanda, Slovacia etc., nu există, din diferite motive, măsuri de stimulare a instalării. În întreaga UE, în cursul perioadei financiare 2007-2013, 3 % din fondurile de dezvoltare rurală vor fi alocate tinerilor. Vârsta medie a tinerilor care se instalează este de 28 de ani. Având în vedere caracterul strategic al instalării în agricultură pentru ansamblul UE, CESE consideră că ar fi oportun ca această măsură să devină obligatorie în planurile de dezvoltare rurală și să se stabilească un procent minim obligatoriu în materie de ajutoare.

⁽⁵⁾ JO C 18, 19.1.2011, p. 5-10, „Modelul agricol comunitar: calitatea producției și comunicarea cu consumatorii ca factori ai competitivității”.

⁽⁶⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 63-70, „PAC în perspectiva anului 2020: Cum răspundem provocărilor viitorului legate de alimentație, resurse naturale și teritorii”.

4.2 CESE consideră că regimul european de instalare trebuie să fie flexibil pentru a stimula integrarea în sector, în special în ceea ce privește termenele. Complexitatea și enorma birocrație a sistemului reprezintă un obstacol. În unele cazuri, statele membre ar trebui să prevadă planuri diferite de instalare, de durate diferite, și prin urmare cu finanțare diferențiată. În multe țări, faptul că instalarea presupune angajamentul de a rămâne în agricultură pentru o perioadă de cel puțin cinci ani îngreunează decizia tinerilor de a intra în acest sector. Ajutoarele pentru instalare ar trebui structurate pe diferite niveluri. De altfel, ar fi util să se prevadă ajutoare diferențiate pentru tinerii care se ocupă de agricultură ca activitate principală sau cu fracțiuni de normă. În plus, noul cadru legislativ al UE ar trebui să țină seama nu numai de tinerii care se vor instala în sector începând cu anul 2014, ci și de aceia care au făcut-o înainte de această dată.

Rolul tinerilor în cadrul primului pilon al PAC

4.3 Reforma în curs a PAC ar trebui să acorde o atenție specială situației tinerilor agricultori în cadrul unui nou model de ajutoare directe. Noua orientare a Comisiei în materie de plăți directe ar trebui să acorde prioritate susținerii tinerilor. Această susținere s-ar putea concretiza printr-un procent suplimentar de ajutoare acordate anumitor categorii prioritare de agricultori, printre care s-ar număra tinerii. O altă opțiune ar fi aceea a creării unei plăți specifice pentru tineri. Această plată nu ar urma să se bazeze pe suprafață, ci ar fi modulată în funcție de criterii ca ocuparea forței de muncă, tipul de exploatare sau investițiile realizate. CESE sprijină reflecțiile în curs privind conceptul de agricultor activ ca destinatar al ajutoarelor și semnalează necesitatea de a se aborda noțiunea de cooperativă activă.

Rolul tinerilor agricultori în cadrul celui de-al doilea pilon al PAC

4.4 Al doilea pilon al PAC, la fel ca și primul, trebuie să contribuie în mod esențial la acordarea de sprijin și la motivarea tinerilor agricultori în desfășurarea activității lor.

4.4.1 Măsurile din cadrul celui de-al doilea pilon al PAC pot și trebuie să creeze condițiile prealabile pentru a le permite tinerilor agricultori accesul la măsuri, astfel încât să se țină seama de toți solicitanții, în cazul în care resursele bugetare sunt insuficiente.

4.4.2 În cadrul celui de-al doilea pilon trebuie create structurile de sprijin necesare tinerilor agricultori – printre altele, un serviciu de consiliere și un serviciu de asistență pentru exploatarea zootehnice. Întrucât animalele au nevoie de îngrijirea și de munca crescătorilor lor în fiecare zi, fără excepție, în statele membre ar trebui adoptate măsuri politice corespunzătoare și ar trebui înființate organizații care să garanteze înlocuirea agricultorului în perioadele de boală și de vacanță. Existența unui serviciu de asistență pentru exploatarea reprezintă un factor esențial în momentul în care tinerii iau decizia de a menține sau nu întreprinderea familială. În zilele noastre, tinerii nu mai sunt dispuși să-și asume gestionarea unei exploatare agricole, știind că întreaga lor viață vor fi nevoiți să muncească 365 de zile pe an, fără concediu. Dat fiind că în multe state membre încă nu există un serviciu de asistență cu aceste caracteristici, în cadrul celui de-al doilea pilon al PAC ar

trebui prevăzute măsuri obligatorii care să facă posibilă prestarea acestui serviciu în beneficiul agricultorilor de pe exploatațile zootehnice, atât în perioadele de boală (inclusiv în timpul concediului de maternitate, înainte și după naștere), cât și în zilele libere și/sau în perioada concediului anual.

Formarea – noile tehnologii

4.5 Formarea viitorilor agricultori reprezintă una dintre condițiile de bază ale reușitei activității agricole. Totuși, în timp ce în unele țări formarea este adecvată, în altele se constată diferențe abisale între formarea pe care o oferă administrațiile și necesitățile reale ale agricultorilor. Organizațiile agricole trebuie luate în considerare în procesul de formare a tinerilor. Trebuie să li se ofere tinerilor o formare de calitate, furnizată de profesori cu înaltă calificare și bazată pe tematici actualizate, orientate către necesitățile tinerilor agricultori. Uneori, cursurile de formare devin o formalitate birocratică, ce trebuie îndeplinită pentru a avea acces la ajutoare, și nu sunt sprijinite suficient. Lipsa de motivare ce rezultă de aici se dovedește problematică, mai ales atunci când există condițiile necesare pentru a face din formare un instrument de mare utilitate în mâinile tinerilor agricultori. Este indispensabil ca formarea să aibă o finalitate practică; modelul danez a reușit să asocieze cu succes formarea teoretică cu cea practică pe exploatații. Sunt necesari 3 ani și 8 luni pentru a obține „cartea verde”.

4.6 UE ar trebui să susțină programele europene de formare destinate acelor agricultori sau exploatații care găzduiesc, timp de cel puțin un an, tineri care și-au încheiat formarea agricolă în ultimii doi ani. Beneficiarul ajutorului ar trebui să se angajeze să elaboreze un plan de formare pentru tânăr, care ar putea prelua exploatația în cele din urmă, dar care, în cursul procesului de formare, ar putea aduce avantaje exploatației prin cunoștințele sale și printr-o nouă mentalitate, mai inovatoare. În definitiv, este vorba de sprijin și de satisfacerea necesităților tinerilor și bătrânilor, care de multe ori sunt complementare. În mod asemănător, ar fi util ca anumite programe comunitare, cum ar fi Leonardo, al șaptelea program-cadru de cercetare, programul „Tineretul în mișcare” etc. să creeze linii specifice destinate tinerilor agricultori. În opinia CESE, programul Erasmus, destinat studenților și tinerilor antreprenori, ar trebui adaptat pentru a le permite tinerilor agricultori să participe și să-și completeze formarea pe alte exploatații agricole și de creștere a animalelor din UE.

4.7 Agricultură ecologică constituie o alternativă interesantă pentru nou-veniții din sector, însă nu este singura. Producția integrată sau agricultura de conservare ar trebui de asemenea promovate la nivel european. Formarea trebuie orientată către noi sisteme de producție, care să sporească randamentul și să îmbunătățească gestionarea durabilă a resurselor naturale. De asemenea, biotehnologia ar putea oferi noi oportunități tinerilor agricultori din Europa (7).

(7) JO C 100, 30.4.2009, p. 44-52, „Uniunea Europeană și provocarea alimentară globală”.

Împreună suntem mai puternici

4.8 Implicarea activă a tinerilor în cadrul organizațiilor și cooperativelor agricole este indispensabilă pentru a le dota cu noi idei, inovare și mai mult spirit antreprenorial. Într-o situație în care cererea se concentrează în mâinile câtorva mari distribuitori, este urgent necesar să se dea cooperativelor un nou impuls pentru îmbunătățirea comercializării. De aceea, CESE propune crearea unor organisme centrale de vânzare gestionate de agricultori, pentru a echilibra forțele în fața puternicelor organisme centrale de achiziție ale marilor distribuitori. În acest sens, ar trebui promovate prezența tinerilor în cadrul organelor de conducere a cooperativelor și implicarea lor în procesul decizional, profitându-se de formarea și de viziunea lor antreprenorială. Principala cooperativă agricolă din Franța, Terrena, dispune de mai multe comitete de tineri, pe care îi inițiază și îi formează în lumea complexă a cooperativelor agricole.

Alte politici europene

4.9 UE trebuie să utilizeze fondurile diferitelor politici comunitare, în primul rând, pentru a crea un mediu de viață atractiv în mediul rural și, în al doilea rând, pentru a facilita consolidarea activităților economice care, la fel ca agricultura, formează structura socioeconomică a zonelor rurale. Astfel, proiectele comunitare din domeniul mediului, al cercetării sau al întreprinderilor trebuie să creeze linii specifice de sprijin pentru tineri, în general, și pentru tinerii agricultori, în special. Anumite experiențe pozitive ale UE în acest domeniu ar trebui reluate: două exemple reprezentative sunt proiectul PEJA, care le oferea tinerilor agricultori din întreaga Europă posibilitatea de a efectua o valoroasă perioadă de formare pe alte exploatații din UE, și programul pedagogic Tellus (fructul colaborării CEJA cu Comisia Europeană), care viza familiarizarea școlărilor cu munca necunoscută a agricultorilor. Reinnoirea generațiilor în mediul rural trebuie să devină un obiectiv vizibil al UE. În acest sens, înființarea unui observator european care să analizeze situația și necesitățile tinerilor agricultori ar putea constitui o bază adecvată pentru punerea în aplicare a unor noi inițiative legislative. Nu este vorba despre crearea unor noi organisme birocratice, ci despre instrumente cu funcții clare și concrete, care să efectueze analize și să furnizeze informații și statistici adecvate cu privire la reinnoirea generațiilor în agricultura europeană.

Inițiative naționale

4.10 Politicile europene ce îi privesc pe tinerii agricultori trebuie însoțite de inițiative specifice, a căror adoptare intră în sarcina nivelului național. Preocupările principale ale tinerilor sunt succesiunea, accesul la proprietate și tratamentul fiscal. Este urgent necesar să se promoveze măsuri eficiente care să ofere stimulente pentru implicarea în agricultură. Însă, în general, în diferitele state ale UE se poate constata o birocratie complexă, care condiționează reușita multor măsuri.

4.11 Statele membre ar trebui să-și concentreze eforturile asupra conceperii unor mecanisme care să faciliteze accesul tinerilor agricultori la terenuri, garantând siguranța substanțialelor investiții necesare, care constituie unul dintre principalele obstacole din calea instalării. Anumite inițiative naționale arată câteva căi de acțiune: în Franța, societatea SAFER a fost însărcinată să limiteze concentrarea terenurilor și să înlesnească accesul tinerilor la terenuri.

Bruxelles, 22 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente, care au obținut cel puțin un sfert din totalul voturilor exprimate, au fost respinse în cursul dezbaterilor:

Punctul 3.2

Se modifică după cum urmează:

„Agricultorii se confruntă cu o situație paradoxală: își asumă mai multe riscuri, realizează mai multe investiții, fac față unor costuri de producție mai ridicate, au o formare mai bună, însă, în pofida tuturor acestor lucruri, prețurile pe care le primesc pentru produsele lor nu au fost niciodată mai mici. Dezbaterile privitoare la instrumentele și politicile specifice pentru tinerii agricultori nu poate ascunde faptul că activitatea agricolă din Europa se va reduce dacă ~~nu se reușește să li se garanteze agricultorilor nu au perspectiva unei minime rentabilități și a unui preț echitabil pentru produsele lor care să fie direct proporțional cu costurile de producție. Pentru ca agricultorii să poată trăi din rezultatele muncii lor, CESE recomandă instituirea unei reglementări a piețelor agricole bazată pe transparența piețelor produselor agricole și pe o organizare a schimburilor de produse alimentare care să facă posibilă suveranitatea alimentară, creându-se mari regiuni agricole de producție și de schimb. Dat fiind că normele OMC nu sunt adaptate pentru agricultură, trebuie avută în vedere posibilitatea înființării de organisme specifice, conform recomandării MOMAGRI (Mișcarea pentru organizarea mondială a agriculturii).~~”

Rezultatul votului:

Voturi pentru	36
Voturi împotriva	66
Abțineri	27

Punctul 4.7

Se modifică după cum urmează:

„Implicarea activă a tinerilor în cadrul organizațiilor și cooperativelor agricole este indispensabilă pentru a le dota cu noi idei, inovare și mai mult spirit antreprenorial. Într-o situație în care cererea se concentrează în mâinile câtorva mari distribuitori, este urgent necesar să se dea cooperativelor un nou impuls pentru îmbunătățirea comercializării. ~~De aceea, CESE propune crearea unor organisme centrale de vânzare gestionate de agricultori, pentru a echilibra forțele în fața puternicelor organisme centrale de achiziție ale marilor distribuitori.~~ În acest sens, ar trebui promovate prezența tinerilor în cadrul organelor de conducere a cooperativelor și implicarea lor în procesul decizional, profitându-se de formarea și de viziunea lor antreprenorială. Principala cooperativă agricolă din Franța, Terrena, dispune de mai multe comitete de tineri, pe care îi inițiază și îi formează în lumea complexă a cooperativelor agricole.”

Rezultatul votului:

Voturi pentru	47
Voturi împotriva	60
Abțineri	17

Avizul Comitetului Economic și Social European privind dezvoltarea rurală și ocuparea forței de muncă în Balcanii de Vest (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 376/05)

Raportor: **dl Cveto STANTIĆ**

La sesiunea plenară din 19 și 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Dezvoltarea rurală și ocuparea forței de muncă în Balcanii de Vest.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 166 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Datele privind caracteristicile socioeconomice în regiunile rurale ale UE și din țările Balcanilor de Vest ⁽¹⁾ sunt neomogene și nu sunt comparabile, parțial din cauza lipsei unei definiții unitare a zonelor rurale. Prin urmare, CESE susține ideea *armonizării criteriilor de definire a zonelor rurale* la nivel UE, care să permită o mai bună comparație a acestora precum și a politicilor și măsurilor aplicate.

1.2 Zonele rurale din Balcanii de Vest se confruntă cu numeroase probleme structurale și socioeconomice, pentru care pot fi găsite soluții în cadrul politicii UE de dezvoltare rurală și în cadrul politicii agricole comune (PAC). CESE recomandă insistent ca țările din Balcanii de Vest să adopte experiența europeană a politicilor pentru dezvoltarea zonelor rurale, ținând seama de problemele naționale specifice și de prioritățile definite.

1.3 O parte considerabilă a zonelor rurale din Balcanii de Vest rămân depopulate și resursele acestora neutilizate, în timp ce centrele urbane înregistrează o concentrare disproporționată a populației și activității economice. Această tendință are un impact negativ în domeniile economic, social, de organizare a teritoriului și al mediului. Vor trebui deci să fie elaborate și puse în aplicare măsuri regionale specifice, pentru a determina astfel o creștere economică durabilă în aceste zone.

1.4 Prevalența agriculturii de subzistență și semi-subzistență, ratele de șomaj ridicate, șomajul ascuns și mobilitatea scăzută a forței de muncă definesc economiile rurale din Balcanii de Vest. Singurele avantaje competitive pentru zonele rurale sunt mâna de lucru ieftină și resursele naturale de înaltă calitate. Dezvoltarea spiritului antreprenorial este limitată de factori

precum infrastructura subdezvoltată, lipsa de mână de lucru calificată, accesul limitat la piețe și finanțări, lipsa de sprijin pentru investiții și potențialul antreprenorial scăzut.

1.5 Agricultură extensivă continuă să fie un motor esențial al economiei rurale și principala sursă de ocupare a forței de muncă în zonele rurale din Balcanii de Vest. Ea trebuie să se modernizeze și să-și crească productivitatea, ceea ce ar contribui la crearea de surplusuri din munca agricolă. Soluția constă în diversificarea economiei rurale, pentru a reduce astfel riscurile legate de veniturile gospodăriilor rurale.

1.6 Politicile de dezvoltare rurală, care ar trebui să ajute la diversificarea economiilor rurale, sunt în continuare inadecvate și neconforme cu politica de dezvoltare rurală a UE. Chiar dacă anumite politici la nivel național sunt puse în aplicare, instabilitatea politică și schimbările frecvente ale guvernelor reprezintă obstacole în calea continuității și împiedică punerea lor în aplicare. Fonduri de dezvoltare rurală există în majoritatea țărilor, dar acestea sunt modeste în comparație cu UE.

1.7 Sprijinul de preaderare pentru agricultură și dezvoltare rurală (IPARD) rămâne principala sursă de asistență financiară în zonele rurale. Datorită complexității și a procedurilor complicate de punere în aplicare, majoritatea țărilor se confruntă cu dificultăți în adoptarea actualului model UE de dezvoltare rurală. Prin urmare, UE ar trebui să ia în considerare posibilitatea de a simplifica principiile și procedurile de gestiune și control prin IPARD, pentru a facilita astfel o utilizare mai eficientă a fondurilor și măsurilor disponibile.

1.8 O dificultate majoră în calea accesării instrumentelor IPARD pare să fie gestionarea și capacitatea instituțională inadecvate la nivel național și local, precum și capacitatea redusă a potențialilor beneficiari. Guvernele naționale sunt invitate să depună eforturi mai susținute în favoarea consolidării instituțiilor și capacităților potențialilor beneficiari.

⁽¹⁾ Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Kosovo (în conformitate cu RCONU 1244/99), Muntenegru și Serbia.

1.9 De asemenea, CESE recomandă o mai mare flexibilitate în utilizarea ajutoarelor de preaderare pentru dezvoltare rurală, în special prin renunțarea la diferențierea între țări candidate și potențial candidate în legătură cu accesarea ajutoarelor pentru agricultură și dezvoltare rurală. În condițiile în care situația se prezintă diferit de la o țară la alta, ar trebui acordată o pondere mai mare evaluării individuale a capacității de gestionare și de absorbție.

1.10 Combaterea mai eficientă a șomajului rural, a sărăciei și excluziunii necesită o mai bună coordonare între diferitele politici și diferitele fonduri disponibile. Politica regională poate oferi un sprijin complementar important pentru politica de dezvoltare rurală, dacă cele două politici sunt combinate într-un mod adecvat și aplicate coerent.

1.11 Politicile naționale și măsurile care ar trebui consolidate și mai bine coordonate includ:

- *politici pentru incluziune activă*: acces îmbunătățit la informații și consultanță privind prestațiile publice;
- *politici pe piața muncii*: o rată de ocupare a forței de muncă mai ridicată și disparități regionale mai reduse pot fi obținute prin sporirea măsurilor active pe piața forței de muncă;
- *învățământ și formare*: prin educație la toate nivelurile, combaterea părăsirii timpurii a școlii și consolidarea cunoștințelor și calificărilor în rândul tinerilor, oferirea de formare profesională individualizată, pentru a reduce astfel inadecvarea între cerințele de la locul de muncă și competențe;
- *politica de dezvoltare a zonelor rurale*: trebuie acordată mai multă atenție axei II și axei III, în timp ce măsurile din cadrul axei I există deja în majoritatea țărilor ⁽²⁾.

1.12 Societatea civilă nu joacă un rol important în zonele rurale; acest fapt se explică prin lipsa de competențe antreprenoriale și de organizare, probleme demografice și calitatea scăzută a infrastructurii sociale în comparație cu orașele. O posibilă soluție constă în crearea unor rețele de organizațiilor societății civile pentru a cuprinde o masă critică a populației și teritoriului. Din acest punct de vedere, abordarea LEADER ⁽³⁾ reprezintă un instrument potențial util pentru îmbunătățirea participării societății civile.

1.13 Îmbunătățirea calității vieții și încurajarea tinerilor de a nu părăsi zonele rurale presupune o economie rurală mai diversificată. Printre principalele provocări pentru a atinge acest obiectiv se numără investițiile în infrastructura rurală, într-o

agricultură bazată pe cunoaștere, integrată în industria alimentară, în capitalul uman, în crearea unui mediu de afaceri mai potrivit și în îmbunătățirea serviciilor sociale. Agro- și ecoturismul, bazat pe bogatul patrimoniu cultural, istoric și natural, reprezintă de asemenea o oportunitate importantă.

2. Introducere și context

2.1 Definiția zonelor rurale

2.1.1 Una din dificultățile care derivă din abordarea acestei tematici constă în lipsa unei definiții a zonelor rurale la nivelul UE. Diferitele state aplică diferite definiții oficiale, făcând uz de o serie de criterii diferite, cum ar fi densitatea populației, economia bazată pe agricultură, distanța față de centre urbane importante, lipsa de acces la servicii esențiale, etc. Pentru a permite comparații la nivel internațional, definiția cea mai utilizată este cea propusă de OCDE. De scurt timp, statele din Balcanii de Vest și-au adaptat statisticile la această metodologie.

2.1.2 Prin urmare, CESE sprijină ideea unei armonizări a criteriilor de definire pentru zonele rurale la nivel UE. Aceasta ar permite o mai bună comparație și monitorizare a eficacității politicilor și măsurilor aplicate.

2.2 Dezvoltarea rurală în UE ca parte importantă a Politicii agricole comune (PAC) și a viitoarei reforme PAC

2.2.1 Întrucât aproape 60 % din populația UE locuiește în zone rurale, care acoperă aproximativ 90 % din teritoriul Uniunii, dezvoltarea rurală reprezintă un domeniu vital al politicii UE. Finanțarea dezvoltării rurale prevede o gamă largă de măsuri. Actualul model UE se bazează pe patru axe ale politicii, lăsând statelor membre și guvernelor regionale suficientă flexibilitate în adaptarea politicilor la cerințele lor specifice.

2.2.2 Dezvoltarea teritorială echilibrată reprezintă unul din obiectivele prioritare ale viitoarei reforme PAC. Din acest punct de vedere, CESE crede cu convingere că, dacă viitoarele politici europene privind dezvoltarea agriculturii și spațiului rural se vor orienta către inovare și competitivitate, ele pot crea noi posibilități de afaceri, mai multe locuri de muncă și o diversificare a veniturilor în zonele rurale ⁽⁴⁾.

2.3 Rolul politicilor de dezvoltare rurală pentru economiile naționale din Balcanii de Vest

2.3.1 Luând în considerare mărimea zonelor rurale, procentajul de populație care trăiește în aceste zone ⁽⁵⁾, precum și importanța deosebită a agriculturii pentru economiile naționale, este evident că dezvoltarea rurală trebuie să devină un domeniu politic de o importanță vitală în Balcanii de Vest.

⁽²⁾ Axa 1 – îmbunătățirea competitivității agriculturii, axa 2 – gestionarea mediului și a terenurilor, axa 3 – încurajarea diversificării activităților economice și ameliorarea calității vieții în zonele rurale, și axa 4 – abordarea LEADER.

⁽³⁾ Program UE care utilizează un acronim francez: *Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale* – Legături între acțiunile în favoarea dezvoltării economiei rurale.

⁽⁴⁾ A se vedea Avizul CESE JO C 132, 3.5.2011, p. 63, Viitorul PAC, punctul 3.3.4.

⁽⁵⁾ Suprafața totală a țărilor aparținând Balcanilor de Vest este de 264 462 km² (echivalentul a 6 % din suprafața UE). Populația este de 26,3 milioane, din care 50 % locuiesc în zone rurale. Densitatea medie a populației este de 89,2 persoane pe km², mult mai redusă decît în comparație cu cea a UE (114,4).

2.3.2 Zonele rurale din Balcanii de Vest se confruntă cu o serie de provocări de ordin structural și socioeconomic specifice, cum ar fi venituri scăzute, lipsa locurilor de muncă, deteriorarea calității vieții, procese de depopulare etc., care pot fi abordate cu ajutorul unor politici de dezvoltare rurală corespunzătoare, bazate pe cadrul complex de dezvoltare rurală al UE.

3. Câteva caracteristici comune ale zonelor rurale din Balcanii de Vest – factori-cheie ai potențialului lor economic

3.1 Balcanii de Vest dispun de o floră și faună de o bogăție excepțională, făcând din această zonă una din cele mai bogate regiuni europene din punct de vedere al biodiversității. Balcanii de Vest reunesc o mare varietate de habitate naturale, de la lagune de coastă și mlaștini sau păduri mediteraneene până la pajiști și pășuni de munte, mlaștini de apă dulce sau terenuri carstice.

3.2 Declinul demografic, mai ales în regiunile îndepărtate și mai puțin fertile și îmbătrânirea demografică (exceptând Albania și Kosovo) au un puternic impact negativ asupra pieței forței de muncă rurale. Toate țările din această regiune se confruntă cu aceeași tendință de migrație dinspre zonele rurale spre cele urbane și de coastă, precum și spre străinătate. Spre zonele rurale migrează mai ales persoane ieșite la pensie sau refugiați.

3.3 Structura dezavantajoasă a sistemului educațional, insuficienta calificare și lipsa de cunoștințe și competențe în rândul populației active reprezintă o piedică majoră pentru viitorul economiei rurale. Piața forței de muncă este marcată de o mobilitate scăzută a forței de muncă, ceea ce duce la lipsa unor alternative de angajare și de generare de venituri.

3.4 Agricultură neintensivă, bazată pe pășunat și culturi agricole rămâne activitatea predominantă în majoritatea zonelor rurale. Cota agriculturii în ocuparea forței de muncă este printre cele mai mari în comparație cu țările UE.

3.5 Gospodăriile rurale, în mod special cele cu resurse limitate, au un acces limitat la piețele agricole, la piețele forței de muncă sau la cele financiare, precum și la informații și cunoștințe. Astfel, șansele lor de a depăși riscul de sărăcie sunt reduse în mod semnificativ.

3.6 Gradul redus de diversificare a activităților economice, veniturile mici și slaba ocupare a forței de muncă în sectorul privat reprezintă principalele probleme cu care se confruntă zonele rurale. Serviciile economice și infrastructura socială sunt slabe și subdezvoltate. Acest fapt afectează calitatea vieții locuitorilor din aceste zone și reduce competitivitatea și structura socială în mediul rural.

4. Agricultură continuă să fie un motor esențial al economiei rurale din Balcanii de Vest

4.1 Cu toate că ponderea agriculturii în ansamblul economiei a scăzut din 2000 încoace, ea continuă să fie mult mai importantă în Balcanii de Vest decât în media UE, atât în termeni de valoare adăugată, cât și în termeni de ocupare a forței de muncă.

4.2 Caracterul fragmentat și mărimea redusă a exploatațiilor agricole private continuă să fie o caracteristică generală a agriculturii în majoritatea statelor din Balcanii de Vest, în mod special a celor din sudul acestui spațiu. Mărimea medie a exploatațiilor agricole variază între 1,2 ha în Albania și până la 4 ha în Serbia. Alți factori care împiedică dezvoltarea agriculturii sunt: structurile de piață insuficient dezvoltate, infrastructura inadecvată, cota redusă de producție destinată comercializării, lipsa de cunoștințe și competențe, incapacitatea de a corespunde normelor de securitate alimentară.

4.3 Producția agricolă a cunoscut un declin în urma proceselor de tranziție și a războaielor din unele țări; începând cu anul 2000, producția agricolă a început însă să crească din nou, în primul rând datorită investițiilor în tehnologii de producție. Cu toate acestea, producția rămâne în continuare sub nivelul perioadei de pretranziție în majoritatea țărilor. În ciuda unor lipsuri, majoritatea țărilor din Balcanii de Vest dispun de un potențial agricol destul de ridicat (mână de lucru, pământ și resurse de apă relativ ieftine, climă și soluri favorabile pentru anumite produse precum tutunul, diferite feluri de legume și fructe, vin, cereale și carne).

4.4 Există și regiuni cu o productivitate agricolă crescută și cu o economie bine integrată; acestea se află în partea de nord a peninsulei Balcanice (bazinul râului Sava, bazinul Dunării, câmpia Panoniei). Această regiune dispune de condiții favorabile de sol și de climă pentru o producție agricolă cu mari investiții de capital. În plus, ea dispune de un capital uman corespunzător, un spirit antreprenorial bine dezvoltat, un sector industrial suficient de diversificat și o infrastructură bine dezvoltată.

5. Provocările dezvoltării rurale dincolo de agricultură

5.1 Proporția ridicată a forței de muncă din agricultură nu se reflectă în mod direct în contribuția pe care acest sector o aduce la PIB. Prin urmare, este nevoie de economii rurale capabile să absoarbă surplusul de forță de muncă, redirectionând-o către oportunități alternative de ocupare.

5.2 Deseori, crearea unor industrii în zonele rurale s-a dovedit a fi o modalitate deosebit de eficace pentru crearea de noi locuri de muncă și generarea unor venituri suplimentare. În plus, experiența din trecut a arătat că investițiile la nivel de exploatație, modernizarea, măsurile de formare și de mediu au un efect pozitiv asupra creșterii numărului de locuri de muncă și reducerea șomajului invizibil la aceste exploatații. Printre sectoarele cu un potențial de creștere semnificativ se numără: industria prelucrătoare, produsele cu indicații geografice protejate, alimentele ecologice, turismul rural, artizanatul, produsele de lemn, producția de energie regenerabilă, precum și o gamă amplă de servicii sociale și de sănătate.

5.3 Dezvoltarea mai rapidă a sectorului rural presupune cheltuieli mai mari și mai orientate pentru bunuri și servicii publice: ameliorarea infrastructurii rutiere și de irigații, îmbunătățirea mediului de afaceri, un transfer mai eficace de informații, cunoștințe și tehnologii.

6. Agricultură și politicile de dezvoltare rurală în lumina aderării la UE

6.1 Toate țările din această regiune aspiră la aderarea la UE. Din acest punct de vedere, ele se confruntă cu provocări comparabile în ceea ce privește transformarea și modernizarea sectoarelor lor agroalimentare deosebit de fragmentate, pentru a fi în măsură să fie competitivi pe piața UE.

6.2 Conform ultimelor rapoarte ale Comisiei Europene⁽⁶⁾ privind progresele înregistrate în materie de agricultură și dezvoltare rurală, majoritatea țărilor din Balcanii de Vest trebuie să depună eforturi suplimentare pentru o mai bună adaptare la acquis-ul agricol al UE și politica de dezvoltare rurală a UE.

6.3 În comparație cu UE, fondurile naționale dedicate agriculturii din Balcanii de Vest sunt relativ scăzute. O gamă largă de măsuri și mecanisme de sprijin sunt utilizate în Balcanii de Vest. În ultimii ani, plățile directe au reprezentat elementul central al transferurilor bugetare în domeniul agriculturii.

6.4 Ajutorul financiar din partea UE

6.4.1 Ajutorul financiar pentru agricultură și dezvoltare rurală, IPARD⁽⁷⁾, reprezintă a cincea componentă a IPA – instrumentul unic de pregătire și asistență pentru preaderare. Numai țările care îndeplinesc statutul de țară candidată sunt eligibile pentru fondurile IPARD (Croatia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Muntenegru și Turcia).

6.4.2 CESE dorește să atragă atenția asupra dificultăților specifice cu care se confruntă țările din Balcanii de Vest în ceea ce privește punerea în aplicare a asistenței pentru preaderare în domeniul dezvoltării rurale. Măsurile de investiții din cadrul IPARD sunt dificil de aplicat, întrucât ele presupun să existe structuri locale cuprinzătoare pentru punerea în aplicare și controlul acestora (gestiunea și structura de proprietate a IPARD sunt complet descentralizate, instituțiile UE nu efectuează decât un control ex-post). Acest fapt duce la un procentaj mare de proiecte respinse; este nevoie de investiții considerabile în faza pregătitoare, atât din partea țării, cât și din partea potențialilor beneficiari.

6.4.3 Principiile și procedurile de gestiune și control ale IPARD trebuie simplificate, pentru a încuraja astfel statele din Balcanii de Vest să utilizeze mai bine măsurile care au un impact direct asupra dezvoltării rurale, cum ar fi îmbunătățirea infrastructurii rurale, diversificarea activităților economice și formarea (axa 3 din cadrul IPARD).

6.4.4 Un motiv major pentru absorbția lentă a fondurilor UE constă în *slaba capacitate administrativă și lipsa unor instituții*

corespunzătoare la nivel național și mai ales la nivel local, care constituie un impediment pentru capacitatea de absorbție a fondurilor de preaderare. Lipsa unor servicii de interes general adecvate (dobândirea autorizațiilor de construire, servicii de cadastru, servicii fito-sanitare și veterinare inadecvate, etc.) a contribuit de asemenea la rata de succes scăzută a ultimelor licitații pentru proiecte de dezvoltare rurală.

6.4.5 Un obstacol suplimentar în calea unei mai bune utilizări a fondurilor UE pare să fie *slaba capacitate a potențialilor beneficiari*. Acesta ar putea fi depășit prin dezvoltarea unor servicii mai eficiente de popularizare și consultanță.

6.4.6 Situația diferă de la o țară la alta și nu este în mod obligatoriu corelată cu progresele realizate în materie de aderare sau cu statutul de țară candidată. Prin urmare, CESE recomandă o mai mare flexibilitate în utilizarea ajutoarelor de preaderare pentru dezvoltare rurală, în special prin *renunțarea la diferențierea între țări candidate și potențial candidate în legătură cu accesarea ajutoarelor*, precum și prin acordarea unei ponderi mai însemnate capacității de administrare și absorbție în cadrul evaluării individuale a fiecărei țări.

7. Piețele forței de muncă rurale din Balcanii de Vest

7.1 Piețele forței de muncă în majoritatea țărilor din Balcanii de Vest au următoarele caracteristici comune:

- ocuparea forței de muncă este dominată de lucrătorii agricoli, în timp ce rata de ocupare în sectorul serviciilor și numărul lucrătorilor independenți (cu excepția celor din agricultură) rămâne mult sub nivelul mediu;
- pentru majoritatea persoanelor care trăiesc în zone rurale, munca cu fracțiune de normă și munca sezonieră reprezintă deseori singura sursă de generare a unor venituri;
- o structură educațională nefavorabilă, precum și lipsa de competențe și cunoștințe, ca rezultat al îmbătrânirii populației și al creșterii numărului de cazuri de părăsire timpurie a școlii;
- lipsa locurilor de muncă în afara agriculturii, având ca urmare o dependență crescută de ocuparea sezonieră și un șomaj ascuns;
- cele mai vulnerabile grupuri expuse riscului excluziunii de pe piața forței de muncă sunt tinerii, femeile, persoanele mai în vârstă, minoritățile etnice (romii) și refugiații de război; unele din aceste categorii nu sunt întotdeauna luate în evidență ca fiind în șomaj („șomaj ascuns”);
- lucrătorii din zonele rurale nu sunt decât rareori incluși în diferitele programe de ocupare a forței de muncă oferite de autorități. Este nevoie de o promovare mai bună și de servicii de consultanță adecvate pentru aceste programe.

⁽⁶⁾ Comisia Europeană: Rapoarte privind progresele înregistrate, noiembrie 2010: http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/key-documents/reports_nov_2010_ro.htm.

⁽⁷⁾ IPARD (instrument de preaderare – dezvoltare rurală) cuprinde 9 măsuri în cadrul a 3 axe prioritare: axa 1 - îmbunătățirea eficienței pieței și a punerii în aplicare a standardelor comunitare, axa 2 - acțiuni pregătitoare pentru punerea în aplicare a măsurilor de agromediu și a inițiativei Leader și axa 3: dezvoltarea economiei rurale. Fondurile alocate pentru perioada 2007-2013 se ridică la aprox. 1 miliard de euro, iar suma totală a fondurilor IPA depășesc 10 miliarde pentru perioada menționată.

8. Strategii și măsuri politice în domeniul dezvoltării rurale și ocupării forței de muncă

8.1 Principalele caracteristici ale actualelor politici rurale la nivel național sunt: nivelul scăzut de conștiință politică, o insuficientă înțelegere a conceptului european de dezvoltare rurală, lipsa unei abordări integrate sau a structurilor de programare, absența coordonării politicilor verticale și orizontale și slaba cooperare interministerială în domeniul dezvoltării rurale.

8.2 Anumite probleme esențiale, precum și anumite posibilități de dezvoltare nu sunt luate în considerare în mod adecvat în cadrul politicilor naționale de dezvoltare rurală: nu există suficiente stimulente pentru agricultura ecologică, resurse genetice, silvicultură, turism, etc. Nu sunt abordate nici problemele existente în zonele defavorizate și cele care derivă din agricultura de semi-subsistență.

8.3 Politicile de dezvoltare rurală, în combinație cu politicile regionale și programe sectoriale corespunzătoare, poate contribui substanțial la creșterea gradului de ocupare și ameliorarea incluziunii sociale în zonele rurale. O politică regională eficientă poate oferi un important sprijin complementar în vederea consolidării zonelor rurale mai sărace.

8.4 În comparație cu UE, politicile naționale regionale din majoritatea țărilor se confruntă cu rămăneri în urmă și mai mari decât politicile de dezvoltare rurală. Prin urmare, este nevoie de o abordare mai coerentă și o mai bună coordonare între politicile și fondurile disponibile, regroupând diferitele resurse (fonduri naționale, fonduri UE, fonduri provenite din donații).

8.5 Datorită instabilității politice și schimbării frecvente a guvernelor, majoritatea țărilor din această regiune se confruntă cu o lipsă de continuitate în ceea ce privește punerea în aplicare a diferitelor politici și măsuri de dezvoltare rurală.

9. Rolul organizațiilor societății civile pentru dezvoltarea rurală

9.1 Avizul CESE privind *Societatea civilă în zonele rurale*⁽⁸⁾ a subliniat o serie de probleme și provocări pentru dezvoltarea unor organizații aparținând societății civile în zonele rurale, în mod special în noile state membre. Aceste provocări includ barierele în calea accesului la cunoștințe și informații, lipsa de competențe antreprenoriale, probleme demografice și calitatea mai redusă a infrastructurii sociale în comparație cu orașele.

9.2 Statutul și rolul societății civile în Balcanii de Vest, precum și provocările cu care se confruntă societatea civilă, sunt subiecte cărora CESE le-a dedicat o serie de avize⁽⁹⁾. Cu toate că fiecare țară se confruntă cu probleme specifice privind

legislația, strategiile, finanțarea publică și statutul fiscal al organizațiilor societății civile, se pot identifica o serie de probleme care sunt comune întregii regiuni, mai ales în zonele rurale ale acesteia:

- în general nu există o tradiție puternică a societății civile;
- finanțarea publică a organizațiilor societății civile este în majoritatea cazurilor insuficientă și insuficient de transparentă;
- noile mecanisme de asistență pentru organizațiile societății civile din Balcanii de Vest⁽¹⁰⁾, finanțate de UE, au fost create, dar încă nu dau rezultatele așteptate;
- în general se resimte necesitatea de a consolida capacitățile și de a dezvolta cunoștințe și aptitudini specifice în diferite domenii;
- în general, autoritățile locale și regionale nu înțeleg avantajele unui parteneriat cu societatea civilă;
- decalajul dintre mediul urban și cel rural; majoritatea organizațiilor societății civile sunt concentrate în capitale sau alte două sau trei orașe, în timp ce mediul rural rămâne insuficient informat cu privire la rolul și activitățile societății civile;
- majoritatea organizațiilor societății civile, inclusiv cele ale agricultorilor, sunt fragmentate și se află într-o competiție reciprocă contraproductivă, în loc să coopereze între ele. Acest lucru împiedică formarea unor grupuri de presiune puternică.

9.3 Formele tradiționale ale organizațiilor societății civile din Balcanii de Vest sunt grupurile religioase și asociațiile minorităților naționale, pompierii, asociațiile de vânătoare și pescuit, organizațiile cultural-artistice, cluburile sportive, asociațiile de femei și altele asemănătoare. Distribuția geografică a acestora este inegală; grupurile religioase și ale minorităților etnice prezintă cea mai bună structură de organizare și își apără cu succes interesele.

9.4 Posibilitățile unei implicări mai active a acestor organizații în programe destinate conservării patrimoniului cultural și protecției mediului nu sunt întotdeauna recunoscute în mod adecvat de către factorii de decizie. Influența lor asupra inițiativelor de dezvoltare este minoră și nu depășește granițele înguste ale comunității locale în care acestea activează. Rețele la nivel superior nu există.

9.5 Proiectele de donații au creat noi forme ale organizațiilor societății civile, concentrate preponderent pe transferul de informații și cunoștințe în domeniul politicii de aderare, al agriculturii, mediului, protecției drepturilor omului și altele. Odată cu reducerea fondurilor din partea unor donatori, multe din aceste organizații au fost desființate.

⁽⁸⁾ Avizul CESE JO C 175, 28.7.2009, s. 37, *Societatea civilă în zonele rurale*.

⁽⁹⁾ Avizele JO C 18, 19.1.2011, p. 11, JO C 317, 23.12.2009, p. 15, JO C 224, 30.8.2008, p. 130, JO C 204, 9.8.2008, p. 120, JO C 27, 3.2.2009, p. 140, JO C 44, 16.2.2008, p. 121.

⁽¹⁰⁾ Facilitatea pentru societatea civilă:

9.6 Rolul organizațiilor producătorilor agricoli: În perioada de tranziție, vechiul sistem cooperatist din perioada socialistă a dispărut în bună măsură. Ulterior, multe proiecte de donații, destinate mai ales modernizării producției agricole, au favorizat și chiar au condiționat procesele de asociere ale agricultorilor. În prezent, impactul real al diferitelor asociații de agricultori și producători agricoli asupra politicilor agricole și de dezvoltare rurală este relativ scăzut. Majoritatea acestora joacă însă un rol semnificativ în ceea ce privește transferul de cunoștințe, serviciile de consultanță și promovarea produselor agricole.

9.7 Abordarea LEADER de dezvoltare rurală arată modul în care crearea de rețele și promovarea dialogului la nivel local poate contribui la o mai bună participare a societății civile la pregătirea și punerea în aplicare a strategiilor de dezvoltare rurală. Această abordare ascendentă a parteneriatului, care include diferitele părți interesate la nivel local, a dus la rezultate încurajatoare în multe state membre ale UE și este considerat un instrument util pentru stimularea ocupării forței de muncă în zonele rurale.

10. Aspecte care trebuie abordate în vederea diversificării economiei rurale

10.1 Agricultură diversificată și bazată pe cunoștințe

10.1.1 Intensificarea și îmbunătățirile tehnologice în agricultură deschid noi posibilități pentru crearea de noi locuri de muncă în diferite activități complementare, precum transportul, ambalarea, depozitarea, vânzarea și serviciile de echipamente mecanice, controlul de calitate, etc.

10.1.2 Diversificarea în sectorul agricol în sensul unei valori adăugate a produselor agricole (agricultura ecologică, producția de alimente și carne de calitate, produse alimentare cu indicații geografice protejate, alimente tradiționale de producție artizanală etc.) poate oferi noi posibilități de dezvoltare și reduce șomajul ascuns.

10.2 Investiții în infrastructura rurală

Infrastructura de calitate, cum ar fi șoselele, alimentarea cu apă, electricitate și servicii de informație și comunicare pot stimula dezvoltarea unor activități agricole și neagricole, deopotrivă. În același timp, îmbunătățirea infrastructurii contribuie la îmbunătățirea standardului de viață al gospodăriilor în zone rurale și sporesc mobilitatea, accesul la serviciile sociale, inclusiv la cele de sănătate și educație.

10.3 Dezvoltarea capitalului uman

O forță de muncă mai bine educată și mai adaptabilă va oferi persoanelor din zonele rurale mai multe șanse de a găsi un loc de muncă în afara sectorului agricol. Este deosebit de important ca programele de calificare și formare profesională să fie conforme cu cerințele programelor de diversificare rurală.

Programe precum învățarea de-a lungul vieții, precalificarea și consolidarea cunoștințelor și aptitudinilor manageriale sunt de asemenea deosebit de importante.

10.4 Crearea unui mediu de afaceri propice

10.4.1 Încurajarea spiritului antreprenorial și crearea mai rapidă de întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) în zonele rurale ar putea de asemenea contribui la diversificarea activităților economice și ar împiedica plecarea generației tinere. Sistemele fiscale dezavantajoase, procedurile ineficiente de înregistrare a întreprinderilor, în combinație cu lipsa de infrastructură și lipsa persoanelor tinere cu un nivel ridicat de educație sunt factori care împiedică investițiile și înființarea de noi întreprinderi.

10.4.2 Accesul la credite care să corespundă necesităților populației rurale continuă să reprezinte o problemă deosebită. Băncile și celelalte instituții financiare ar trebui încurajate să faciliteze oferta de credite pentru agricultură. Acest aspect este important și în contextul dispozițiilor de cofinanțare pentru fondurile IPARD.

10.5 Crearea unor servicii mai eficiente de popularizare și consultanță

Serviciile de popularizare și consultanță ar trebui să treacă de la acordarea de consultanță tehnică pentru agricultori către un transfer mai inovator de cunoștințe și informații, bazat pe cerere. Un serviciu modern de informare publică trebuie să corespundă necesităților unui număr mai mare de cetățeni din zona rurală (consumatori, întreprinzători, agricultori, săraci etc.) și să sprijine populația rurală în adoptarea noilor principii și reglementări politice.

10.6 Relansarea cooperativelor prin îmbunătățirea cadrului instituțional și consolidarea resurselor umane și a programelor de sprijin

Cooperativele sunt organizații rurale tradiționale care au potențialul de a juca un rol în dezvoltarea capitalului social în zonele rurale. Ele pot crea noi locuri de muncă, genera venituri suplimentare și permit cetățenilor să participe activ la dezvoltarea comunităților lor.

De asemenea, dezvoltarea de **întreprinderi sociale** poate crea oportunități pentru noi locuri de muncă, mai ales pentru persoanele cele mai vulnerabile: femeile și tinerii.

10.7 Încurajarea unor abordări ascendente (de exemplu programul LEADER)

Este nevoie de o mai bună conectare și coordonare a diferiților actori rurali, atât în termeni verticali (guvern, autorități la diferite niveluri - național, regional și local) cât și în termeni orizontali (întreprinzători, asociații profesionale, agricultori etc.). Politicile de dezvoltare rurală ar trebui să fie puse în aplicare asigurându-se o mai bună coordonare între instituțiile implicate și cu un proces decizional ascendent.

10.8 Turismul și agroturismul

10.8.1 Turismul rural poate reprezenta o importanță provocare pentru dezvoltarea zonelor rurale. Balcanii de Vest au un patrimoniu natural, cultural și istoric bine conservat, oferind alimente de calitate și o relativă apropiere geografică față de piețele turistice ale UE. Turismul ecologic și noile tendințe din domeniul dezvoltării durabile, promovarea unui mediu și unui stil de viață sănătos, inclusiv produsele „verzi” și alimentele ecologice (carne, plante medicinale, fructe de pădure, ciuperci etc.) corespund întocmai patrimoniului cultural și natural bogat al acestor zone.

10.8.2 Turiștii moderni, activi, care preferă mediul rural, pretind însă servicii de înaltă calitate, cu cazare confortabilă și o ofertă bogată de activități culturale sau de agrement. O serie de obstacole continuă să împiedice dezvoltarea turismului rural: infrastructura insuficientă, mărci de produse regionale insuficient dezvoltate, capacități de cazare insuficiente din punct

de vedere calitativ și cantitativ, lipsa unor indicatoare și marcaje pentru atracțiile turistice, lipsa unei gestionări a destinațiilor turistice etc.

10.9 **Proiectele transfrontaliere** pot constitui la rândul lor instrumente potrivite pentru o mai bună utilizare a potențialului de dezvoltare locală (infrastructură rutieră comună, rețele de energie, infrastructură turistică, mărci locale etc.).

10.10 *Energia regenerabilă – o potențială sursă de locuri de muncă și venituri*

Majoritatea noilor centrale pentru producerea energiei din surse regenerabile vor fi amplasate în mediul rural: culturile energetice, instalații de producere a biogazului, producția de biocarburanți, brichete/pelete, centrale eoliene etc. Aceste instalații nu vor fi doar construite, ci vor trebui menținute și întreținute pe timpul întregului lor ciclu de viață, asigurând astfel locuri de muncă și venituri suplimentare.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind promovarea societăților civile reprezentative în regiunea Euromed (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 376/06)

Raportor: **dl Dimitris DIMITRIADIS**

La 16 iunie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Promovarea societăților civile reprezentative în regiunea Euromed.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 163 de voturi pentru, 6 voturi împotriva și 17 abțineri.

1. Rezumat și concluzii

1.1 De la sfârșitul anului 2010, țările din Africa de Nord și din Orientul Mijlociu traversează o schimbare istorică și fără precedent a sistemelor lor politice, ca urmare a unor revolte populare violente, la care au participat activ toate straturile sociale și numeroase organizații ale societății civile.

1.2 În acest context, CESE condamnă în mod categoric utilizarea violenței împotriva protestatarilor, care s-a putut costata în unele țări sud și est-mediteraneene (în special Siria și Libia) și cheamă organizațiile europene și internaționale să ia toate măsurile necesare pentru a pune capăt încălcărilor drepturilor omului, inclusiv ale drepturilor sindicale.

1.3 Politicile UE de dinainte de revolta arabă erau lipsite de imaginație și de înțelegerea particularităților societăților din regiune și ignorau obiceiurile, cutumele, tradițiile și convențiile din regiune. Organismele UE nu au recurs la serviciile CESE sau ale CoR, care ar fi putut reprezenta legături importante pentru a exercita influența europeană asupra societății civile și a autorităților locale.

1.4 Noua societate care are potențialul să ia ființă în regiunea Euromed, după cum se reflectă în dinamismul societății sale civile, necesită un răspuns diversificat, flexibil și inteligent din partea UE. În acest context, CESE salută revizuirea și actualizarea politicii europene de vecinătate, în special accentul care se pune în prezent asupra principiilor condiționalității și diferențierii și asupra măsurilor menite să sprijine societatea civilă ⁽¹⁾.

1.5 UE, care este cel mai mare donator din regiune, trebuie să insiste nu numai asupra includerii în acordurile sale bilaterale a unor clauze care să prevadă protecția libertăților democratice și a drepturilor individuale, ci și, aspect esențial, asupra punerii în aplicare a acestora. În trecut, politica UE în această privință a fost inadecvată. În plus, CESE solicită efectuarea unor analize comparative ale modului în care sunt tratate societățile civile (cadru legislativ, consolidarea capacităților, dialog etc.), drepturile omului, precum și drepturile economice, sociale și culturale, pentru a fi incluse în evaluarea guvernancei țărilor.

1.6 CESE îndeamnă Comisia Europeană să sprijine instituțiile judiciare din regiune și să dezvolte programe de educație și de formare pentru judecători și avocați. Existența unei justiții transparente reprezintă o condiție prealabilă pentru democrație.

1.7 CESE consideră esențiale atât dezvoltarea subregională, cât și dezvoltarea colaborării Sud-Sud, cu sprijinul UE. Prin urmare, îndeamnă Comisia să inițieze activități și să facă fără întârziere propuneri practice, pe baza experienței sale în țările europene sau în alte părți ale lumii.

1.8 CESE sprijină, totodată, redefinirea rolului și a misiunii Uniunii pentru Mediterana (UPM). Acest organism regional își va demonstra utilitatea numai dacă va fi dotat, așa cum s-a intenționat inițial, cu programe specifice și transparente, care să se adreseze unor beneficiari sau destinatari definiți, cu participarea societății civile locale, și numai dacă va răspunde de coordonarea diferitelor politici și finanțări regionale europene, în colaborare cu sectoarele public și privat și cu instituțiile financiare de la nivelul regiunii. El trebuie, de asemenea, să pună la dispoziție mecanisme permanente pentru implicarea societății civile în această inițiativă. CESE solicită să se ia imediat deciziile necesare în ceea ce privește rolul, misiunea, organizarea și finanțarea UPM.

⁽¹⁾ Comunicarea comună către Consiliul European, Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Un parteneriat pentru democrație și prosperitate împărtășită cu țările sud-mediteraneene (COM(2011) 200 final, 8.3.2011) și Comunicarea comună către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Un răspuns nou în contextul schimbărilor din țările vecine (COM(2011) 303 final, 25.5.2011).

1.9 Un rol decisiv în procesele care au dus la aceste răsturnări istorice l-au avut femeile și tinerii, care, folosind cele mai noi mijloace în materie de rețele sociale, au știut cum să dinamizeze și să mobilizeze societățile din regiune. Este important să se mențină această dinamică și să se garanteze că ambele grupuri nu numai că se bucură pe deplin de drepturi politice, civile, economice și sociale, ci și că își joacă pe deplin rolul în toate aspectele societății.

1.10 CESE solicită creșterea eficienței proiectelor finanțate de UE și a sprijinului acordat de aceasta, astfel încât, pe viitor, să se înregistreze progrese mai mari. Complexitatea procedurilor de finanțare ale Uniunii Europene exclude implicarea unui număr mare de actori nestatali, care au nu numai cel mai mare potențial, ci și cea mai mare nevoie de sprijin și care, în prezent, nu dispun de expertiza necesară pentru a solicita finanțare. Unul dintre obiectivele inițiativei ar trebui să constea în a ajuta organizațiile să obțină fonduri, de exemplu prin intermediul unor acțiuni de formare în cadrul delegațiilor UE.

1.11 CESE susține, în principiu, politicile Comisiei în materie de imigrație, azil și liberă circulație a persoanelor, însă consideră că se impune luarea de măsuri severe și concrete pentru a combate imigrația ilegală și traficul de persoane. Printre acestea trebuie să se numere măsuri de promovare a dezvoltării regionale și a coeziunii sociale în țările partenere.

1.12 CESE face apel la statele membre să dea dovadă de solidaritate cu țările mediteraneene membre ale UE care sunt supuse presiunilor migratorii.

1.13 CESE consideră că valul de imigrație către țările UE nu va putea fi atenuat decât dacă societățile din Africa de Nord și Orientul Mijlociu vor fi ajutate în mod practic, pe baza unor programe specifice de asistență economică și socială menite să îmbunătățească competitivitatea propriilor economii, să sprijine IMM-urile din regiune și agricultura, dezvoltarea regională și coeziunea socială, precum și deschiderea regiunilor îndepărtate.

1.14 De asemenea, CESE consideră că, în cadrul economiilor țărilor partenere din sud, sectorul agricol – și dezvoltarea rurală, în general – joacă un rol central în ceea ce privește prezentarea de soluții pentru dezvoltarea în regiune și crearea de locuri de muncă pentru forța de muncă tânără. Acest sector este, de asemenea, esențial pentru soluționarea crizei alimentare existente în aceste țări și, de aceea, ar trebui considerat prioritar. Pe de altă parte, sectorul energiei din surse regenerabile reprezintă un domeniu cu un potențial enorm, care poate genera beneficii majore în termeni de ocupare a forței de muncă, dezvoltare socială și atenuare a schimbărilor climatice, pe ambele țărmuri ale Mediteranei.

1.15 CESE are convingerea că, în regiunea mediteraneană, trebuie încurajat dialogul social dintre angajatori și lucrători și că Grupul „Angajatori” și Grupul „Salariați” din cadrul său ar putea contribui la îndeplinirea acestui obiectiv. Mai mult, CESE

solicită promovarea unui dialog social structurat prin intermediul unui forum social. CESE va continua să coopereze îndeaproape cu OIM pentru a promova dialogul social în regiune.

1.16 CESE salută planul Comisiei de a pune la dispoziție, până în 2013, resurse financiare suplimentare în valoare de peste 1 miliard EUR, pentru a răspunde nevoilor urgente ale acestei regiuni. În același timp, solicită Comisiei să reunească resursele de finanțare într-un cadru politic și social specific, în țările beneficiare, care ar promova principiile democratice, libertățile politice și sindicale, dezvoltarea educației și a învățării pe tot parcursul vieții, protecția mediului, precum și lărgirea și adâncirea cooperării politice a țărilor mediteraneene cu UE.

1.17 CESE subliniază că partenerii sociali, organizațiile societății civile și consiliile economice și sociale ale statelor membre joacă un rol vital în ceea ce privește schimbul de experiență și cunoștințe, diseminarea informației, realizarea de analize comparative, transferul de competențe și resurse administrative. CESE este gata să își asume proiecte specifice pentru a sprijini și consolida societatea civilă în cooperare cu Comisia și cu Înalțul Reprezentant/vicepreședinte al Comisiei.

1.18 În calitate de organ reprezentativ al societății civile la nivelul UE, CESE se poate implica activ în noul cadru european de cooperare cu societățile din regiunea mediteraneană, în special prin următoarele acțiuni:

- definirea cu precizie a situației societății civile din această regiune printr-un dialog deschis, democratic și periodic cu o gamă largă de actori;
- participarea la definirea unor criterii și mecanisme specifice pentru acceptarea unei organizații ca fiind cu adevărat reprezentativă pentru un anumit segment al societății;
- sprijinirea eforturilor de dezvoltare a capacităților depuse de organizațiile independente și reprezentative ale societății civile, grație expertizei sale într-o gamă largă de domenii cum ar fi dialogul social și drepturile economice și sociale;
- asistarea consiliilor economice și sociale din regiune, prin punerea la dispoziție de expertiză cu privire la democrația participativă;
- participarea la programele Comisiei de consolidare a organizațiilor socioeconomice.

1.19 CESE consideră că este esențial să colaboreze cu instituțiile UE, pentru a susține organizațiile societății civile care apar în țările sud-mediteraneene. CESE își va adapta rețeaua de consilii economice și sociale și alte instituții similare din regiunea Euromed și va continua să promoveze cooperarea regională prin intermediul acestei rețele, aderând, astfel, la principiile condiționalității și diferențierii, definite de politica europeană de vecinătate revizuită.

2. Lecțiile trecutului

2.1 Analiză critică a activităților anterioare ale Uniunii Europene

2.1.1 În absența totală, cu câteva excepții, a unui mediu democratic, UE s-a văzut constrânsă, într-un mod nu totdeauna justificat, să-și adapteze politicile din motive pragmatice și să recunoască drept interlocutori actori care n-ar fi putut în niciun caz să fie descriși ca fiind reprezentanți democrației ai popoarelor lor.

2.1.2 Constrâns de politicile oficiale europene și de pozițiile oficiale adoptate de celelalte organe UE față de regimurile aflate la putere în Africa de Nord și Orientul Mijlociu, precum și de orientările politice și economice din cadrul Procesului de la Barcelona, CESE – limitat de mijloacele sale bugetare – a adoptat o poziție pragmatică și a colaborat cu consiliile economice și sociale și organizații oficiale ale societății civile care nu dispuneau întotdeauna de suficientă legitimitate democratică și nici nu reprezentau în mod adecvat societatea civilă.

2.1.3 De-a lungul întregului Proces de la Barcelona, UE a comunicat și a colaborat foarte puțin cu organizațiile societății civile care nu erau recunoscute de guverne și a pierdut astfel ocazia de a influența evoluțiile politice și sociale din regiune. Cu toate acestea, UE rămâne singura mare putere în care societățile din regiune își pun speranțele în ce privește restabilirea păcii, introducerea și consolidarea libertăților democratice și sprijinirea economiilor locale.

2.1.4 Înainte de revolta arabă, deși erau pragmatice, pozițiile decidenților politici din statele membre ale UE cu privire la țările din Africa de Nord și Orientul Mijlociu erau fragmentate și neuniforme, astfel încât aceștia nu au putut înțelege evoluțiile deosebit de importante care aveau loc la nivel politic, economic și social și au fost complet luați prin surprindere de intensitatea și amploarea evenimentelor care au dus la aceste schimbări neprevăzute.

2.1.5 În urma acestor evenimente, UE va trebui să se angajeze un dialog cu societățile din regiune, să învețe din trecut, să se familiarizeze cu cutumele, obiceiurile și tradițiile locale și cu cultura fiecăreia dintre aceste societăți, care prezintă diferențe importante de la o țară la alta, și să colaboreze pentru a sprijini, prin proceduri democratice autentice și libere, guvernele care se vor crea.

3. Situația actuală și perspective

3.1 CESE consideră că trebuie abordate de urgență o serie de subiecte care constituie motive de nemulțumire pentru societățile din regiune și care s-au acumulat treptat de-a lungul anilor: utilizarea infrastructurilor industriale (a mijloacelor de producție) în țările din Africa de Nord și Orientul Mijlociu de către anumite grupuri care aveau interese și contacte în cadrul regimurilor precedente care nu dispuneau de legitimitate democratică; distribuția injustă sau inegală a bogăției și prosperității; explozia prețurilor alimentelor de primă necesitate, acestea devenind inaccesibile cetățeanului obișnuit, necesitatea de a proteja drepturile individuale și sociale, precum și drepturile sindicale; nevoia de bunăstare economică și socială și de educație.

3.2 Situația politică actuală din majoritatea țărilor mediteraneene din Africa de Nord și Orientul Mijlociu se caracterizează prin:

- i. speranța instaurării unor regimuri libere și democratice;
- ii. nevoia de sprijin pentru redresarea economiilor;
- iii. primele indicii cu privire la funcționarea unor organizații ale societății civile și organisme socioeconomice libere – atât existente, cât și nou create;
- iv. nevoia de sprijin internațional coordonat și bine organizat, atât din partea UE (care, după adoptarea Tratatului de la Lisabona, dispune de toate instrumentele necesare pentru a-și asuma o politică externă comună), a Înalțului Reprezentant și vicepreședinte al Comisiei (ÎR/VP) și a Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE), cât și din partea altor organizații internaționale (ONU, OIM, FMI, BEI etc.). În acest sens, ar foarte util să se stabilească contacte cu instituțiile de cercetare specializate în regiunea Euromed (spre exemplu IPEMED, FEMISE).

CESE consideră că UE trebuie să vorbească într-un singur glas.

3.3 Printre temele comune întregii zone sud-mediteraneene se numără necesitatea de stabilire și consolidare a democrației, de stimulare a progresului economic și social, precum și de formare și asigurare de locuri de muncă pentru tinerele generații.

3.4 Majoritatea țărilor din Africa de Nord și Orientul Mijlociu se confruntă cu provocarea reprezentată de o populație alcătuită în mare parte din tineri, ceea ce înseamnă că ele trebuie să găsească urgent soluții pentru acest segment deosebit de productiv din societățile lor, prin încurajarea ocupării forței de muncă. În acest scop, ar trebui promovate programe adecvate de educație și formare, consolidând, totodată, drepturile civile și egalitatea de șanse între femei și bărbați.

3.5 Valorile și procesele democratice vor putea fi introduse numai cu condiția adoptării principiilor unei democrații reprezentative, bazată pe alegeri libere și pe partide politice independente, și a sprijinirii și consolidării societății civile și a organizațiilor socio-economice care funcționează în condiții de libertate, siguranță și independență.

3.6 CESE face apel la statele membre să facă dovadă de solidaritate cu țările mediteraneene membre ale UE care sunt supuse presiunilor migratorii:

- a) prin colaborarea cu FRONTEX;
- b) prin introducerea unor măsuri economice speciale și prin sprijinirea acestora;
- c) prin acordarea de ajutor țărilor partenere din regiune pentru a reduce suferința umană în țări sau regiuni specifice.

3.7 CESE salută numirea de către Consiliul de Miniștri al UE a diplomatului spaniol Bernardino León Gross în funcția de Reprezentant special al Uniunii Europene pentru sudul Mediteranei, ca reacție la evenimentele revoltei arabe. Numirea sa demonstrează în mod clar voința UE de a-și menține inițiativa în această regiune. CESE îl invită pe reprezentantul special să lucreze în colaborare strânsă cu societatea civilă, care joacă un rol esențial în regiune, și să utilizeze, în acest sens, toate canalele disponibile în cadrul UE.

4. Noile politici europene de vecinătate

4.1 CESE salută cele două comunicări comune ale Comisiei și SEAE ⁽²⁾, care evaluează progresul înregistrat până în prezent în relațiile euro-mediteraneene și fac o primă trecere în revistă a posibilităților și perspectivelor care se deschid după revolta arabă. CESE dorește să sublinieze în special următoarele puncte:

4.1.1 UE nu ar trebui în niciun caz să rămână în rolul de spectator pasiv al evenimentelor.

4.1.2 CESE a studiat în amănunt comunicările comune ale Comisiei Europene și Înalțului Reprezentant și sprijină toate măsurile de dezvoltare propuse în aceste documente, observând totodată că UE a pierdut mult timp, după lansarea Procesului de la Barcelona în 1995, până să evalueze și să reprogrameze aceste măsuri.

4.1.3 UE ar trebui să instaureze fără întârziere noul „parteneriat pentru democrație și prosperitate împărtășită” în bazinul mediteranean.

4.1.4 În cadrul unui nou parteneriat, trebuie adoptată o abordare diferită pentru fiecare țară, care să reflecte evoluțiile politice și sociale. Țările care au înregistrat progrese mai importante ar trebui să aibă acces la o finanțare mai mare și să aibă posibilitatea să-și aprofundeze cooperarea din punct de vedere politic și economic cu UE. Relațiile cu toate țările ar trebui să se bazeze pe un set clar de principii (democrație, protecția drepturilor individuale etc.) și pe stimulente tangibile legate de anumite obiective politice (combaterea corupției, independența puterii judecătorești și a mijloacelor de informare etc.). De asemenea, ar trebui introduse anumite mecanisme de siguranță, astfel încât, în caz de neîndeplinire a obligațiilor sau de întârziere, finanțarea să fie redusă sau suspendată în consecință.

4.1.5 Organizarea de alegeri libere și corecte este o condiție prealabilă absolut nenegociabilă pentru instituirea acestui parteneriat.

4.1.6 Sprijinul primit de la nivelul cel mai apropiat de cetățean prin intermediul societății civile este o condiție sine qua non pentru sprijinirea noilor regimuri democratice și pentru garantarea drepturilor economice și sociale, pentru protecția mediului și asigurarea dezvoltării economice și sociale. CESE este pregătit să contribuie la aceste eforturi, utilizând experiența dobândită din activitățile pe care le

desfășoară în întreaga lume, precum și cunoștințele membrilor săi, prin măsuri specifice de asistență, în colaborare cu Comisia, Parlamentul European și Comitetul Regiunilor.

4.1.7 Revolta arabă datorează mult rolului esențial jucat de tineri și de femei în timpul revoltelor; prin urmare, va trebui să se dea mai multă importanță garantării drepturilor acestora și creșterii rolului lor în noile regimuri democratice. În acest scop, CESE invită toate țările din regiunea Euromed să ratifice Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor.

4.1.8 Dialogul social liber între angajatori și lucrători, una din condițiile menținerii stabilității economice și sociale, va juca un rol foarte important în consolidarea democrației și asigurarea drepturilor sindicale.

4.1.9 Combaterea corupției, asigurarea unei guvernări corecte și crearea unei administrații publice eficiente reprezintă condiții necesare și suficiente pentru a asigura prosperitatea economică și pentru a atrage investițiile străine directe (ISD) care vor constitui un sprijin pentru regimurile democratice și vor genera noi locuri de muncă.

4.1.10 Instituirea parteneriatelor în materie de mobilitate și infrastructură în țările mediteraneene în ce privește granițele, migrația și azilul vor duce la creșterea securității în această regiune.

4.1.11 Înființarea de IMM-uri în țările mediteraneene constituie un factor important pentru dezvoltarea lor economică și crearea de noi locuri de muncă într-un cadru de reglementare sănătos și într-un mediu financiar favorabil. În acest domeniu, Facilitatea euro-mediteraneană de investiții și parteneriat (FEMIP) și Fondul european de investiții (FEI) trebuie să joace un rol important.

4.1.12 Analfabetismul constituie una dintre problemele sociale majore ale țărilor din Africa de Nord și Orientul Mijlociu, iar pentru rezolvarea ei vor trebui făcute eforturi foarte mari. Uniunea Europeană poate și trebuie să joace un rol de sprijin în această privință. Ea trebuie, de asemenea, să asigure sprijin pentru formarea în domeniul antreprenorial și dezvoltarea competențelor.

4.1.13 CESE susține înființarea unui Fond european pentru democrație, al cărui obiectiv ar fi sprijinirea prin măsuri specifice a proceselor democratice din țările sud-mediteraneene, promovarea înființării de partide politice și de mijloace de informare libere, precum și, mai ales, consolidarea societății civile (asociații ale angajatorilor și ale lucrătorilor, ONG-uri, agricultori, organizații de femei și alți parteneri sociali). Pe baza propriei sale experiențe, CESE consideră că este indispensabilă crearea unui instrument specific de sprijinire a societății civile, cum ar fi Instrumentul european de vecinătate și parteneriat (IEVP), solicitând totodată creșterea fondurilor destinate acestuia. CESE este foarte dornic de a se implica în acest proces, în colaborare cu celelalte organisme europene, și de a-și pune la dispoziție expertiza. CESE solicită totodată Comisiei să recunoască rolul special pe care organizațiile socioprofesionale

(2) A se vedea nota de subsol nr. 1 de mai sus.

il pot juca în cadrul Instrumentului european de vecinătate și parteneriat (IEVP), în special în cadrul facilității pentru societatea civilă, care urmează să fie creată.

4.1.14 CESE este în acord cu instituțiile UE în a susține că regiunea mediteraneeană este de foarte mult timp într-o stare de tensiune permanentă din cauza conflictului israelo-palestinian, care complică orice efort de dialog sau acțiune comună, așa încât face apel la Înaltul Reprezentant/vicepreședinte să-și continue eforturile susținute pentru a găsi o soluție acceptabilă pentru toate părțile. În această chestiune extrem de spinoasă, UE trebuie să adopte o poziție comună.

4.1.15 CESE împărtășește poziția Comisiei în privința facilitării vizelor pentru anumiți parteneri din zona mediteraneeană și a liberalizării regimului vizelor, la momentul oportun, pentru acele țări care vor putea colabora mai îndeaproape cu UE în chestiuni legate de mobilitate, azil, repatriere și combaterea imigrației clandestine și a traficului de persoane.

4.1.16 CESE consideră că, într-o regiune caracterizată de o mare diversitate politică și religioasă, respectarea atât a libertății religioase, cât și a libertăților civile este un drept fundamental al omului care ar trebui protejat pe deplin și solicită țărilor care nu au ratificat încă convențiile și acordurile universale și regionale cu privire la libertățile politice, civile și culturale, precum și la drepturile economice și sociale, care au la bază Declarația Universală a Drepturilor Omului, să le ratifice fără întârziere.

4.1.17 Mijloacele de informare din regiunea Euromed joacă un rol esențial în preluarea și difuzarea rezultatelor transformărilor în curs. Sprijinul adus de UE trebuie să se concentreze asupra unor inițiative menite să consolideze profesionalismul și independența mijloacelor de comunicare existente și să promoveze condițiile favorabile diversității și libertății media.

5. Intensificarea cooperării UE cu societatea civilă din regiunea mediteraneeană

5.1 Ca urmare a revoltei arabe, toate organismele europene, luate pe nepregătite de evoluția evenimentelor și nedisponând de nicio altă strategie alternativă imediată decât acordarea de asistență umanitară, au fost de acord cu faptul că, pe viitor, UE trebuie să se concentreze în special asupra organizațiilor societății civile și a altor organisme profesionale și sociale independente.

5.2 Cele două comunicări ale Comisiei și Înaltul Reprezentant/vicepreședinte dedică deja capitole speciale măsurilor de sprijin destinate societății civile prin politica europeană de vecinătate (PEV) și Uniunea pentru Mediterana.

6. Rolul Comisiei

6.1 Țările sud-mediteraneene trebuie ajutate să instaureze și să consolideze mecanismele care vor contribui la organizarea și

funcționarea organizațiilor societății civile și a celor socioeconomice (legislație, stabilirea criteriilor de funcționare, consolidarea instituțiilor, impunerea unui dialog democratic deschis și participativ etc.).

6.2 Cooperarea cu statele membre este esențială, în acest context fiind necesar să se redefinească rolul și misiunea Uniunii pentru Mediterana⁽³⁾ și să se organizeze participarea activă a organizațiilor recunoscute ale societății civile la programele acestora.

7. Rolul specific al CESE

7.1 În calitate de organ reprezentativ al societății civile europene, CESE se poate implica activ în noul cadru european pentru cooperare cu societățile din regiunea mediteraneeană, prin următoarele acțiuni:

- definirea cu precizie a situației societății civile din țările sud-mediteraneene printr-un dialog deschis, democratic și periodic cu o gamă largă de actori;
- participarea la definirea unor criterii și mecanisme specifice pentru acceptarea unei organizații ca fiind cu adevărat reprezentativă pentru un segment al societății și ca funcționând în mod democratic și independent, cooperând, totodată, cu alte organisme;
- sprijinirea eforturilor de dezvoltare a capacităților organizațiilor independente și reprezentative ale societății civile, grație expertizei sale în domenii cum ar fi dialogul social, drepturile economice și sociale, formarea profesională, buna guvernare, egalitatea pe piața forței de muncă, dezvoltarea durabilă, coeziunea socială, protecția consumatorului, cooperativele, IMM-urile, capacitatea de desfășurare a activităților de sensibilizare, migrația, dezvoltarea rurală și drepturile femeilor;
- asistarea consiliilor economice și sociale din regiune, prin punerea la dispoziție de expertiză cu privire la democrația participativă;
- participarea la programele Comisiei de consolidare a organizațiilor socioeconomice.

7.2 CESE are convingerea că, în regiunea mediteraneeană, trebuie încurajat dialogul social dintre angajatori și lucrători și că Grupul „Angajatori” și Grupul „Salariați” din cadrul său ar putea contribui la îndeplinirea acestui obiectiv prin crearea unei rețele de comunicare cu părți interesate relevante. Mai mult, CESE solicită promovarea unui dialog social structurat prin intermediul unui forum social.

⁽³⁾ A se vedea Rezoluția Comitetului Regiunilor „Gestionarea impactului și consecințelor revoluțiilor din zona Mediteranei” din 12 mai 2011 (JO C 192, 1.7.2011, pp. 1–3).

7.3 CESE consideră că este esențial să colaboreze cu instituțiile UE pentru a susține organizațiile societății civile noi din țările sud-mediteraneene, și în special cele direct implicate în revoltele aflate la originea revoluțiilor, astfel încât să li se acorde recunoașterea politică și sprijinul financiar de care au nevoie pentru a continua să-și joace rolul în procesele democratice.

7.4 CESE a inițiat deja o serie de misiuni în țări din sudul Mediteranei (Tunisia și Maroc) și se pregătește să organizeze un forum al ONG-urilor din regiunea Euromed, în septembrie 2011, precum și summitul său anual, cu participarea amplă a societății civile, în noiembrie 2011, la Istanbul. De asemenea, CESE a formulat recomandări în avizele și rezoluțiile sale pe tema cooperării euro-mediteraneene⁽⁴⁾ și în Declarația sa finală de la Summitul Euromed al consiliilor economice și sociale și al instituțiilor similare desfășurat la Roma în 2010. Această declarație cuprinde o serie de recomandări privind probleme actuale de interes major pentru societatea civilă

Euromed: crearea unei Adunări a consiliilor economice și sociale și a instituțiilor similare care să se înscrie în configurația instituțională a UPM. Alte chestiuni la ordinea zilei au fost: munca decentă și dezvoltarea durabilă în regiunea mediteraneeană, formarea profesională ca motor al competitivității și al creării de locuri de muncă, instaurarea unei societăți mai echitabile în regiunea Euromed și politicile agricole ale țărilor din UPM. CESE colaborează îndeaproape cu consiliile economice și sociale naționale din statele membre ale UE din regiunea mediteraneeană.

7.5 CESE își va adapta rețeaua de consilii economice și sociale și alte instituții similare din regiunea Euromed și va continua să promoveze cooperarea regională prin intermediul acestei rețele, care poate servi drept forum menit să faciliteze schimbul de opinii între partenerii aparținând societății civile din nordul și din sudul Mediteranei.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Rezoluția privind situația din țările din sudul Mediteranei, (JO C 132, 3.5.2011, pp. 1 – 2); Avizul privind Instrumentul european pentru democrație și drepturile omului (IEDDO) (JO C 182, 4.8.2009, pp. 13 - 18); Avizul privind libertatea de asociere în țările partenere mediteraneene (JO C 211, 19.8.2008, pp. 77 - 81).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Cerul unic european II (aviz din proprie inițiativă)

(2011/C 376/07)

Raportor: **dl KRAWCZYK**

La 20 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Cerul unic european II.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 22 iunie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 152 de voturi pentru și o abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 De decenii, sistemul european de management al traficului aerian (ATM) este afectat de fragmentare și deficiențe. Prin crearea Cerului unic european se poate consolida siguranța și se poate îmbunătăți eficiența. Astfel s-ar reduce în mod semnificativ emisiile de dioxid de carbon pe zbor și s-ar atenua în mare măsură alte efecte asupra mediului (emisiile de dioxid de carbon legate de aviație ar putea fi reduse cu 12 % pe zbor), realizându-se în același timp importante economii de costuri.

1.2 Crearea Cerului unic european este esențială și pentru a asigura competitivitatea industriei aviatice din UE pe piața mondială. Este foarte important ca Comisia Europeană să joace un rol-cheie în punerea în aplicare a Cerului unic european II. Doar prin adoptarea de către Comisie a poziției de lider puternic și incontestabil se vor putea depăși cu succes diferitele obstacole și probleme politice întâmpinate în anii precedenți.

1.3 Un factor crucial pentru realizarea Cerului unic european este punerea în aplicare cu succes a sistemului de îmbunătățire a performanțelor bazat pe obiective realiste, dar ambițioase privind siguranța, rentabilitatea, capacitatea/întârzierile și eficiența zborurilor. CESE își exprimă îngrijorarea că nivelul actual al angajamentului statelor membre ale UE pentru Cerul unic european nu este suficient.

1.4 Trebuie dezvoltate blocuri funcționale de spațiu aerian (*Functional Airspace Blocks - FAB*) în baza nevoilor operaționale și ținând seama de obiectivele de îmbunătățire a siguranței, capacității spațiului aerian, randamentului și de îmbunătățiri în domeniul mediului printr-o mai mare eficiență a zborurilor. Comisia Europeană ar trebui să stabilească și să monitorizeze îndeaproape parametrii de performanță care trebuie atinși în cadrul diferitelor inițiative FAB recurgând la cadrul de performanță al Cerului unic european.

1.5 CESE crede că Eurocontrol ar putea avea un rol în consolidarea funcțiilor de rețea ale managementului traficului aerian european, cum ar fi configurarea rețelei de rute, managementul

central al fluxurilor de trafic și gestionarea resurselor limitate, dar numai cu condiția ca acest lucru să se execute cu respectarea legislației UE și ca reforma Agenției Eurocontrol să se realizeze cu succes și să se raționalizeze în continuare baza de costuri a agenției. CESE salută decizia Comisiei Europene de a desemna Eurocontrol „administrator de rețea” al Europei.

1.6 CESE crede că forța motrice a programului de cercetare în domeniul ATM Cerul unic european (SESAR) sunt siguranța și obiectivele de performanță, precum și interoperabilitatea cu sistemele ATM din afara UE (cum ar fi inițiativa NextGen din SUA). Prin urmare, CESE consideră că trebuie abordate următoarele provocări legate de implementarea programului SESAR:

- asigurarea implementării sincronizate a actualizării infrastructurii în aer și la sol;
- garantarea la timp a resurselor financiare adecvate pentru implementarea programului SESAR;
- stabilirea guvernancei corecte pentru implementarea programului SESAR.

1.7 Siguranța este mai presus de reglementările de siguranță. Ea include și capacitățile umane, o cultură a siguranței, competențe, formare și gestionarea resurselor de echipă. În acest context, este important:

- să se recunoască performanța umană cu privire la gestionarea proactivă a riscurilor pentru siguranță,
- să se asigure un nivel adecvat de competențe și de formare a specialiștilor,
- să se promoveze implicare partenerilor sociali în punerea în aplicare a Cerului unic european la toate nivelurile, și
- să se clădească o cultură solidă a siguranței care să includă raportarea transparentă și „o cultură justă” ca baze ale performanței în domeniul siguranței.

1.8 CESE constată că pachetul Cerul unic european II a extins domeniul de competențe al sistemului Agenției Europene de Siguranță a Aviației (AESA) și la reglementarea în materie de siguranță a ATM la nivelul UE, asigurând astfel abordarea integrată a acestei reglementări și supravegheri în UE în conformitate cu conceptul de gestionare a tuturor fazelor zborului (*gate-to-gate*).

2. Introducere

2.1 Prin crearea Cerului unic european se poate consolida siguranța și se poate îmbunătăți eficiența. Astfel s-ar reduce în mod semnificativ emisiile de dioxid de carbon pe zbor și s-ar atenua în mare măsură alte efecte asupra mediului (emisiile de dioxid de carbon generate de avioane ar putea fi reduse cu 12 % pe zbor), realizând în același timp importante economii de costuri.

2.2 Crearea Cerului unic european este esențială și pentru a asigura competitivitatea industriei aviatice din UE pe piața mondială. Mai mult, actualul sistem ATM nu va putea face față cerințelor de trafic estimate din prezent până în 2030 (conform ultimelor estimări pe termen lung ale Eurocontrol, traficul va crește până la 16,9 milioane de zboruri până în 2030, de 1,8 ori peste nivelul actual al traficului).

2.3 Un prim pachet Cerul unic european (SES I) a intrat în vigoare în 2004. În acea perioadă, cea mai mare problemă pentru managementul traficului aerian a fost ambuteiajul în traficul aerian și întârzierile subsecvente, astfel încât această chestiune, alături de siguranță, a constituit principala prioritate pentru SES I.

2.4 În ultimii ani, situația ATM s-a schimbat într-o oarecare măsură; siguranța și capacitatea sunt în continuare obiective majore, în timp ce problema s-a diversificat, punându-se mai mult accentul pe mediu (eficiența zborurilor) și pe rentabilitate. În plus, la solicitarea statelor membre și a părților interesate s-a schimbat abordarea de reglementare într-o abordare mai puțin normativă („o mai bună reglementare”).

2.5 Chiar dacă s-au realizat o parte din obiectivele Cerului unic european, dificultățile statelor membre de a îndeplini unele obiective ale SES I, alături de obiectivele actualizate, cum ar fi cele în domeniul mediului și al performanței, au dus la lansarea pachetului Cerul unic european II (SES II). Acesta a fost adoptat de organul legislativ al UE în 2009 și publicat în Jurnalul Oficial la 14 noiembrie 2009. Pachetul prevede instrumentele esențiale, cadrul legal și elementele de bază pentru punerea în aplicare a Cerului unic european începând cu 2012.

2.6 În plus, programul SESAR a fost lansat ca o completare de natură tehnică și operațională a reformelor instituționale prevăzute în cadrul SES II.

2.7 Cu toate acestea, vor exista în continuare provocări substanțiale. Pentru a depăși aceste provocări sunt necesare îmbunătățiri operaționale majore, alături de acțiuni politice

permanente menite să asigure punerea în aplicare rapidă a pachetului SES II pe baza obiectivelor de performanță ambițioase, țelul final fiind eliminarea decalajului de performanță dintre sistemul ATM din UE și sistemele din afara UE.

2.8 CESE a subliniat în avizele sale anterioare nevoia de a crea un cer unic european, în special în Avizul TEN 354-355 privind îmbunătățirea performanței sistemului aviatice European prin SES II. Prezentul aviz din proprie inițiativă urmărește să ofere o viziune la nivel înalt cu privire la punerea în aplicare a pachetului SES II și la implementarea programului SESAR, abordând următoarele aspecte:

- punerea în aplicare a sistemului de îmbunătățire a performanțelor al Cerului unic european II cu obiective de performanță ambițioase;
- punerea în aplicare a blocurilor funcționale de spațiu aerian pe baza acestor obiective de performanță ambițioase;
- consolidarea funcțiilor de rețea ale managementului traficului aerian european pe baza reformei Eurocontrol;
- reforma Eurocontrol în sprijinul Cerului unic european și pentru reducerea bazei de cheltuieli;
- SESAR (Programul de cercetare privind managementul traficului aerian în cerul unic european) – elementul tehnic și operațional al Cerului unic european finanțat din fonduri publice în vederea sprijinirii fazei de punere în aplicare;
- Agenția Europeană de Siguranță a Aviației (AESA) – autoritatea unică de reglementare a siguranței bazată pe principii de siguranță și pe normele existente.

Toate aceste aspecte ar trebui susținute prin elemente-cheie precum aplicarea principiului factorului uman, prin nevoia de dialog social cu personalul din prima linie și consultarea corespunzătoare a tuturor părților interesate.

3. Punerea în aplicare a sistemului de îmbunătățire a performanțelor al Cerului unic european II cu obiective de performanță ambițioase

3.1 Un factor crucial pentru realizarea Cerului unic european este punerea în aplicare cu succes a sistemului de îmbunătățire a performanțelor bazat pe obiective ambițioase privind siguranța, rentabilitatea, capacitatea/întârzierile și eficiența zborurilor. Va fi necesar un angajament consecvent al clasei politice pentru a asigura rezultate rapide. În acest context, CESE subliniază importanța respectării angajamentului statelor membre ale UE față de accelerarea punerii în aplicare a Cerului unic european, așa cum s-a decis în mai 2010 cu ocazia Consiliului Transporturi al UE. CESE își exprimă îngrijorarea că nivelul actual al angajamentului statelor membre ale UE pentru Cerul unic european nu este suficient.

3.2 CESE crede că este esențial să se asigure coerența dintre obiectivele de performanță ale Uniunii și obiectivele naționale privind blocurile funcționale de spațiu aerian. În acest sens va fi necesară dezvoltarea unui sistem de soluționare a inconsistențelor dintre aceste obiective. În practică, acest lucru se traduce prin obiective mai ambițioase pentru cei care au rezultatele cele mai slabe față de cei care au rezultate mai bune. Rapoartele de analiză comparativă a performanței ATM ale Comisiei Eurocontrol de evaluare a performanțelor ar trebui să constituie baza de stabilire a obiectivelor detaliate pentru furnizorii individuali de ATM. Ar trebui elaborate și puse în aplicare obiective metrice de siguranță pentru a asigura o abordare echilibrată în corelare cu alte obiective de performanță. În acest context, nu ar trebui să se facă compromisuri cu privire la nivelurile de siguranță, care ar trebui îmbunătățite în continuare.

3.3 CESE subliniază importanța garantării independenței autorităților naționale de supraveghere față de furnizorii de servicii de navigație aeriană, precum și față de intervenția nivelului politic; acest lucru este esențial pentru asigurarea punerii în aplicare cu succes. Prin urmare, ar trebui să se asigure resurse adecvate autorităților naționale de supraveghere. Comisia Europeană ar trebui să monitorizeze îndeaproape respectarea strictă a acelor principii, recurgând la instrumentele disponibile în pachetul SES II. Mai mult, autoritățile naționale de supraveghere ar trebui să se coordoneze mai bine prin utilizarea intensivă a platformei create pentru ele și, dacă este cazul, ar trebui să se urmărească consolidarea în contextul blocurilor funcționale de spațiu aerian, asigurând astfel economii de scară și prevenind creșterea costurilor de supraveghere. În acest context s-ar putea consolida rolul coordonatorului de blocuri funcționale de spațiu aerian.

3.4 Sistemul de îmbunătățire a performanțelor ar trebui să aibă în vedere atât tarifele de navigație aeriană terminale, cât și tarifele de rută. Acest lucru este esențial pentru a asigura beneficii importante atât pentru companiile aeriene, cât și pentru pasageri, pe baza conceptului „gate-to-gate”. Dacă se stabilește o foaie de parcurs clară, aceasta va duce la reducerea pe termen lung a costurilor directe și indirecte ale sistemului ATM din UE, reducând astfel taxele de control trafic aerian care le revin utilizatorilor spațiului aerian, afectând astfel pasagerii și clienții serviciilor de transport de marfă.

3.5 CESE consideră că sistemul de îmbunătățire a performanțelor SES II ar trebui legat de un mecanism de stimulare bine dezvoltat. Cel mai puternic stimul va fi abolirea sistemului de recuperare în totalitate a costurilor generate de ATM, așa cum s-a decis deja în pachetul SES II, și înlocuirea lui cu un sistem de costuri fixe.

3.6 Funcțiile de rețea cum ar fi Unitatea centrală de management al fluxurilor de trafic aerian și Biroul central pentru tarife de rută ale Eurocontrol ar trebui să se bazeze, de asemenea, pe obiective de performanță clare, dar ar trebui să includă și garanții că organismul de evaluare a performanțelor al UE este strict independent de acele funcții de rețea.

4. Punerea în aplicare a blocurilor funcționale ale spațiului aerian (FAB) pe baza obiectivelor de performanță ambițioase

4.1 Rămâne un obiectiv urmărirea unui număr minim de FAB, bazat în principal pe cerințele fluxului de trafic, capacitate și rentabilitate. Tuturor blocurilor funcționale de spațiu aerian ar trebui să li se aplice aceleași măsuri și proceduri de siguranță. Blocurile funcționale de spațiu aerian reprezintă un instrument esențial care permit furnizorilor de servicii de navigație aeriană să îndeplinească obiectivele de performanță ambițioase începând cu 2012.

4.2 Trebuie dezvoltate FAB în baza nevoilor operaționale și ținând seama de obiectivele de îmbunătățire a siguranței, a capacității spațiului aerian, a randamentului și de îmbunătățiri în domeniul mediului printr-o mai mare eficiență a zborurilor. Realizarea acestui obiectiv presupune angajament politic și monitorizare la cel mai înalt nivel. Comisia Europeană ar trebui să stabilească și să monitorizeze îndeaproape parametrii de performanță care trebuie atinși în cadrul diferitelor inițiative FAB recurgând la cadrul de performanță al Cerului unic european.

4.3 Blocurile funcționale de spațiu aerian trebuie să asigure integrarea tehnică treptată a sistemului european de ATM fragmentat, pe baza unei foi de parcurs cu obiective clare. Sunt necesare coordonarea clară și cooperarea dintre FAB-uri pentru a îndeplini acest obiectiv.

4.4 În ceea ce privește schimbarea metodelor de lucru, sunt esențiale relațiile de muncă de bună calitate. Acest lucru se poate realiza doar printr-o consultare corespunzătoare și permanentă în adevăratul sens al cuvântului. Progresând, dialogul social adecvat este imperativ dacă dorim să evităm aceste probleme în viitor. Lucrătorii din acest sector sunt resurse-cheie, iar schimbările metodelor de lucru pot duce la manifestări de nemulțumire dacă nu sunt tratate cu atenție.

4.5 Conform reglementărilor SES, furnizorilor de servicii de navigație aeriană li se cere să elaboreze planuri de urgență pentru toate serviciile pe care le furnizează, în eventualitatea unor evenimente care ar cauza degradarea semnificativă sau întreruperea serviciilor lor. Furnizorii de servicii de navigație aeriană trebuie să se concentreze asupra unor soluții mai eficiente și mai rentabile, prin analizarea, într-o primă fază, a posibilităților de a face apel la infrastructura națională existentă (alte centre de control aerian sau echipamente militare) și prin anticiparea unei serii de dispoziții privind evoluția blocurilor funcționale de spațiu aerian pentru astfel de evenimente.

4.6 Este crucială cooperarea dintre furnizorii de servicii civile și militare pentru a asigura dezvoltarea în continuare a SES și eliminarea celor mai importante blocaje de capacitate în miezul Europei. Statele membre și Comisia Europeană trebuie să urmărească stabilirea cooperării civile-militare în contextul FAB, reconciliind astfel nevoile civile și militare într-un mod pragmatic și apolitic. Având în vedere că și SUA și statele care

nu sunt membre ale UE sunt implicate, este esențială coordonarea mai strânsă cu NATO. CESE salută intenția unor FAB de a realoca unele zone de instruire militară, departe de principalele fluxuri de trafic aerian civil, ceea ce ar trebui urmărit în mod activ de toate inițiativele FAB. În plus, punerea în aplicare a unei rețele de rută ATM nocturne, așa cum intenționează unele FAB-uri, ar trebui avută în vedere de toate FAB ca mijloc de îmbunătățire a eficienței zborurilor nocturne atunci când nu se utilizează zonele de instruire militară.

4.7 De asemenea, CESE crede că este esențial să se extindă FAB-urile și principiul Cerului unic european dincolo de granițele UE, în special înspre țările învecinate cu UE. Acest lucru presupune continuarea cooperării la nivel internațional.

4.8 Este esențial angajamentul politic pentru a garanta că FAB-urile aduc reale beneficii utilizatorilor finali. Comisia Europeană și coordonatorul UE al FAB ar trebui să reamintească în continuare statelor membre că au sarcina de a pune în aplicare SES și FAB-urile.

5. Desemnarea unui administrator al rețelei europene pentru a îndeplini funcțiile de rețea ale managementului traficului aerian

5.1 CESE este de acord cu consolidarea funcțiilor de rețea ale ATM europene, cum ar fi configurarea rețelei de rute, gestionarea fluxului central și a resurselor limitate (coduri de frecvență și de transponder), care constituie un element esențial al pachetului SES II.

5.2 CESE crede că Eurocontrol ar putea juca un rol în acele funcții, dar numai cu condiția să fie respectată legislația UE, să se realizeze cu succes reforma Agenției Eurocontrol și să se raționalizeze în continuare baza de costuri a Eurocontrol. Acest lucru presupune deplinul angajament politic al statelor membre ale Eurocontrol pentru a realiza restructurarea agenției. CESE salută decizia Comisiei Europene de a desemna Eurocontrol „administrator de rețea” al Europei.

5.3 De aceea, CESE solicită Comisiei Europene să asigure respectarea strictă a acestui element esențial atunci când atribuie mandatul Agenției Eurocontrol.

5.4 CESE își exprimă îngrijorarea cu privire la creșterea prevăzută a întârzierilor de control trafic aerian în cursul verii 2011. CESE încurajează Eurocontrol ca, în calitate de gestionar al rețelei SES, în cooperare cu furnizorii de servicii de navigație aeriană și utilizatorii spațiului aerian, să găsească soluții pe termen scurt în vederea atenuării impactului asupra traficului aerian și a publicului călător.

5.5 În cele din urmă, CESE ar dori să reamintească că erupțiile vulcanului Eyjafjallajökull din Islanda, în 2010, a dus la închiderea spațiului aerian, ceea ce a cauzat perturbări majore pentru sectorul transportului aerian și publicul călător. Acest

eveniment a avut un impact imens în ceea ce privește cheltuielile asupra sectorului transportului aerian și a economiei UE în ansamblu. În urma evenimentelor, s-a decis că Europa trebuie să-și revizuiască procedurile. În acest context, CESE subliniază necesitatea ca Europa să-și alinieze procedurile la cele mai bune practici din alte părți ale lumii, cum ar fi din SUA. Concret, Europa este singura regiune din lume în care responsabilitatea pentru potențialele riscuri ale cenușii vulcanice nu este a companiilor aeriene. Recentul exercițiu cu cenușă vulcanică (aprilie 2011) al Organizației Aviației Civile Internaționale a pus în evidență faptul că, în ciuda progreselor realizate, este nevoie de orientări mai solide pentru a evita o nouă abordare fragmentată. CESE îndeamnă AESA să ofere orientări clare tuturor statelor membre pentru ca acestea să adopte o politică revizuită.

6. Reforma Eurocontrol în sprijinul Cerului unic european și pentru reducerea bazei de cheltuieli

6.1 CESE salută progresul semnificativ al Eurocontrol, sub conducerea directorului general, în reorganizarea sa ca o organizație mai structurată care sprijină SES. Acest proces în curs ar trebui accelerat și va necesita angajamentul deplin al tuturor statelor membre ale Eurocontrol.

6.2 CESE felicită Eurocontrol pentru crearea pilonului SES în cadrul agenției pentru a acorda sprijin tehnic SES. Este nevoie de o transparență deplină cu privire la diferitele funcții ale Eurocontrol, resursele solicitate și modul de finanțare a acestora. Evident, companiile aeriene nu ar trebui să plătească pentru funcții guvernamentale cum ar fi pilonul SES. Acest lucru presupune eforturi în continuare pentru stabilirea principiilor corecte de guvernare pentru Eurocontrol, făcând posibilă respectarea deplină a obiectivelor SES.

6.3 CESE subliniază și importanța menținerii unei abordări paneuropene, dincolo de granițele UE. Prin urmare, Comisia Europeană ar trebui să extindă spațiul aerian comun european la toate țările vecine cu Uniunea Europeană.

7. SESAR (Programul de cercetare privind managementul traficului aerian în cadrul Cerului unic european) – elementul tehnic și operațional al Cerului unic european finanțat din fonduri publice în vederea sprijinirii fazei de punere în aplicare

7.1 Programul SESAR a fost prevăzut ca un element tehnic și operațional complementar la SES II: Comisia Europeană se așteaptă ca SESAR să „creeze un viitor sistem european de ATM pentru 2020 și după, care, raportat la performanța actuală, poate

— permite o triplare a fluxurilor de trafic aerian, reducând în același timp întârzierile,

— îmbunătăți de zece ori performanța în materie de siguranță,

- permite o reducere cu 10 % a efectelor zborurilor asupra mediului și
- furniza servicii ATM utilizatorilor spațiului aerian la un preț cu cel puțin 50 % mai mic”.

7.2 CESE consideră că aceste obiective, precum și interopeabilitatea cu sistemele ATM din afara UE (cum ar fi inițiativa NextGen din SUA) constituie forța motrice a programului SESAR. CESE salută memorandumul de cooperare semnat de SESAR și NextGen la Budapesta, la 3 martie 2011, acesta fiind un pas către o mai bună sincronizare a celor două proiecte de dezvoltare cele mai importante în domeniul sistemelor globale de ATM.

7.3 CESE crede că este esențială implicarea în continuare a personalului din prima linie în dezvoltarea SESAR. În acest context, este esențială formarea personalului pentru ca acesta să poată utiliza noua tehnologie și noile concepte operaționale.

7.4 CESE dorește să sublinieze că, în pofida beneficiilor pe termen lung pentru utilizatorii spațiului aerian, pentru cetățenii UE și pentru mediu, SESAR se confruntă cu multe provocări complexe privind desfășurarea lui. Punerea în aplicare în timp util și eficientă a SESAR este crucială. Pe lângă angajamentul puternic al industriei, va fi necesar sprijinul politic și financiar amplu al parteneriatului public-privat. Prin urmare, implementarea SESAR ar trebui să facă parte integrantă din Strategia UE 2020 pentru a asigura o guvernare economică puternică bazată pe un model de afaceri clar, pe cooperare reciprocă și pe armonizarea cu sistemul NextGen din SUA.

7.5 Prin urmare, CESE consideră că trebuie abordate următoarele provocări legate de desfășurarea programului SESAR:

7.5.1 Asigurarea implementării sincronizate a actualizării infrastructurii în aer și la sol

- actualizarea planului general prin definirea unei foi de parcurs clare, în care Comisia, statele membre, furnizorii de servicii de navigație aeriană și utilizatorii spațiului aerian se angajează să asigure o mai bună coerență cu cadrul SES, inclusiv cu FAB. Întreprinderea comună SESAR ar trebui să considere, în regim de urgență, revizuirea activității depuse până în prezent ca fiind o prioritate și să identifice modalitatea prin care fiecare factor principal al SES va contribui la obiectivele de performanță ale UE, FAB și naționale;
- implementarea tehnologiilor SESAR în conformitate cu un model de afaceri pozitiv bine stabilit care include un studiu de siguranță credibil și o analiză a rentabilității pozitive și credibilă, pe baza căreia se hotărăsc și se stabilesc necesitățile de îmbunătățire a performanței; întreruperea activității în cazul în care tehnologiile nu contribuie la obiectivele UE (inclusiv cele privind siguranța) sau nu facilitează o tranziție sigură și în timp util;
- realizarea planului general SESAR va presupune implicarea deplină a tuturor statelor membre ale UE.

7.5.2 Garantarea de resurse financiare la timp și adecvate pentru desfășurarea programului SESAR

7.5.2.1 Punerea în aplicare a SESAR va genera valoare economică, ecologică și strategică semnificativă pentru întreaga Europă. O întârziere de 10 ani a punerii în aplicare a SESAR reprezintă un impact negativ direct asupra PIB-ului de peste 150 de miliarde EUR pentru UE 27 și o pierdere de eficiență energetică de peste 150 de milioane de tone de dioxid de carbon.

7.5.2.2 Cu toate acestea, desfășurarea SESAR presupune investiții totale de peste 30 de miliarde EUR, iar finanțarea timpurie și dotarea echipamentului SESAR (în aer și la sol) este o provocare majoră în ceea ce privește atingerea performanței estimate cât mai curând posibil în urma implementării noilor tehnologii.

7.5.2.3 Dificultățile de finanțare a implementării SESAR rezultă din deconectarea parțială dintre investiții și beneficii în faza de tranziție: o companie aeriană care a investit în echipament de bord nou nu va avea beneficii înainte ca furnizorii de servicii de navigație aeriană să facă investițiile corespunzătoare. Pe de altă parte, pentru un furnizor de servicii de navigație aeriană (care va fi nevoit să facă investiții într-un mediu cu constrângeri de performanță pentru a înregistra beneficii), afacerea nu va avea un rezultat pozitiv până când nu se echipează un număr semnificativ de aeronave. În cele din urmă, s-ar putea să aibă loc câteva schimbări care generează un beneficiu general de rețea și rezultate pozitive, dar care obligă unele părți interesate să investească, în timp ce aceasta va rămâne un cost net pentru ele. În acest caz, trebuie puse la dispoziție mijloace de finanțare.

7.5.2.4 Prin urmare, fondurile puse la dispoziție de UE pentru susținerea desfășurării programului ar fi utilizate pentru adoptarea sincronizată și rapidă a tehnologiei SESAR de către operatori (furnizorii de servicii de navigație aeriană, utilizatorii spațiului aerian, aeroporturi). Mai mult, pentru a garanta în continuare investițiile în cercetare și dezvoltare și inovare, în perioada 2014-2020 vor fi necesare fonduri suplimentare ca și cele disponibile pentru actuala fază de cercetare și dezvoltare.

7.5.2.5 Pentru a atinge ritmul necesar realizării obiectivelor de performanță ATM, se estimează că desfășurarea programului SESAR va necesita fonduri UE în valoare de aproximativ 3 miliarde EUR, sumă care va fi finanțată prin combinarea diferitelor facilități financiare aflate în discuție, cum ar fi – fără o limitare la acestea – resurse proprii din industrie, obligațiuni UE pentru proiecte, garanții, credite BEI etc. Pentru perioada 2014-2020 se poate concluziona că:

fără o alocare eficientă a resurselor UE pentru a sprijini SESAR este puțin probabil că programul va fi pus în aplicare la timp.

7.5.3 Stabilirea guvernancei corecte pentru implementarea programului SESAR

- Înființarea unei entități independente pentru implementarea programului SESAR, integrând finanțarea și implementarea într-un cadru de gestionare unic.

- Această entitate de implementare ar trebui să fie orientată spre sectorul industrial și să aibă o structură de guvernare formată din utilizatori ai spațiului aerian, aeroporturi și furnizori de servicii de navigație aeriană ca principale categorii care își asumă riscul de investiții. Ceilalți actori din sectorul aviației ar trebui să fie consultați în mod corespunzător.
- De-a lungul întregii etape de implementare a programului SESAR, ar trebui consultați reprezentanți ai angajaților din sectorul transportului aerian.
- Rolul producătorilor (de echipament) în faza de implementare este, în primul rând, să vândă echipament conform SESAR companiilor aeriene, aeroporturilor și furnizorilor de servicii de navigație aeriană. Spre deosebire de guvernarea actuală a întreprinderii comune SESAR, producătorii nu ar trebui implicați în guvernarea implementării SESAR pentru a evita conflictele de interes.
- Să se asigure coordonarea la nivel european pentru implementarea sincronizată a tehnologiilor SES în conformitate cu obiectivele de rețea obligatorii. Îndeplinind această sarcină, ar putea face recomandări în scopuri de finanțare.

7.6 În cele din urmă, CESE dorește să pună în evidență faptul că SESAR va putea avea rezultate doar dacă problemele politice și instituționale menționate mai sus sunt soluționate fără întârziere și dacă finanțarea publică necesară va fi disponibilă pentru punerea în aplicare.

8. Autoritatea unică de reglementare a siguranței a UE bazată pe sistemul AESA

8.1 CESE constată că pachetul Cerul unic european II a extins domeniul de competențe al Agenției Europene de Siguranță a Aviației (AESA) și la reglementarea în materie de siguranță a ATM la nivelul UE, asigurând astfel abordarea integrată a acestei reglementări în UE în conformitate cu conceptul de gestionare a tuturor fazelor zborului (*gate-to-gate*).

8.2 Funcțiile de control solide ale AESA – de exemplu, inspecții ale performanței autorităților naționale de supraveghere pentru a asigura că furnizorii de servicii de navigație aeriană se aliniază cerințelor comune – vor contribui la rezultatele SES.

8.3 CESE sprijină acest concept, însă consideră esențial să se monitorizeze îndeaproape punerea în practică a noilor competențe ale AESA. Este important ca normele de siguranță ATM ale AESA să se bazeze pe normele existente ale SES, mai degrabă decât să se „reinventeze roata” cu norme împovărătoare fără justificare privind siguranța.

8.4 CESE crede că pe termen scurt, resursele și experiența Eurocontrol ar trebui folosite drept suport tehnic pentru activitățile de reglementare a siguranței ATM din cadrul AESA.

8.5 În cele din urmă, CESE dorește să reitereze importanța unei „culturi juste”, după cum a subliniat deja în Avizul său TEN/416 privind investigarea și prevenirea accidentelor și incidentelor de aviație civilă. În interesul siguranței aviației, este esențial să se asigure un cadru legal în care toți actorii implicați în accidente sau incidente pot împărtăși informații și se pot exprima liber și cu încredere. CESE subliniază că sunt necesare acțiuni suplimentare la nivelul UE pentru a garanta că toate statele membre își modifică dreptul penal național pentru asigurarea unei culturi juste. CESE subliniază mai ales importanța elaborării unei Carte a UE privind „cultura justă”.

9. Factori de siguranță și factori umani

Siguranța este mai presus de reglementările de siguranță. Ea include și capacitățile umane, o cultură a siguranței, competențe și formare și gestionarea resurselor de echipă.

În acest context, este important:

- să se recunoască performanța umană, și în special efectele oboselii, cu privire la gestionarea proactivă a riscurilor pentru siguranță,
- să se asigure un nivel adecvat de competențe și de formare a specialiștilor,
- să se promoveze implicarea partenerilor sociali în punerea în aplicare a Cerului unic european la toate nivelurile, și
- să se clădească o cultură solidă a siguranței care să includă o cultură deschisă de raportare și o „cultură justă” ca baze ale performanței în domeniul siguranței.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 474-A SESIUNE PLENARĂ DIN 21 ȘI 22 SEPTEMBRIE 2011

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul european

COM(2010) 352 final

(2011/C 376/08)

Raportor: **dl Panagiotis GKOFA**

La 30 iunie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul european

COM(2010) 352 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 30 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 121 de voturi pentru, 14 voturi împotriva și 8 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută comunicarea Comisiei privind propunerea prezentată Parlamentului European *Europa, destinația turistică favorită la nivel mondial – un nou cadru politic pentru turismul european* și, în ciuda unor lacune importante, subliniază numeroasele aspecte pozitive ale acesteia, care trebuie concretizate, formulând totodată următoarele sugestii menite să consolideze și să îmbogățească această inițiativă.

1.2 Ținând seama de diverșii actori (administrații, instituții, organisme, parteneri sociali), diversele niveluri (local, regional, național și european) și domenii (transporturi, locuințe, ofertă de servicii complementare etc.) ce caracterizează sectorul turistic din Europa, inițiativele prevăzute ar trebui să aibă în vedere implicarea tuturor protagoniștilor din acest sector. În acest scop, CESE reiterează posibilitatea creării unei Agenții europene a turismului care, pornind de la o monitorizare efectivă a datelor relevante pentru sprijinirea și promovarea măsurilor prezentate, să reunească eforturile în vederea înregistrării de progrese pe calea unei politici globale a turismului european, care să țină seama de diversitatea și pluralismul identității europene în materie de turism.

1.3 Comitetul consideră că, pentru a se face față provocărilor prezentate în comunicarea analizată și pentru a fi puse în aplicare măsurile concrete pe care aceasta le prevede, trebuie să fie subliniate și întreprinse următoarele acțiuni:

- să promoveze crearea unei platforme europene în toate limbile UE, prin care călătorii să poată împărtăși observațiile și impresiile lor pe cale electronică, astfel încât produsele să fie mai bine evaluate și exploatate în scopul atragerii cât mai multor turiști, și, în plus, care să ofere posibilitatea utilizării noilor tehnologii (rezervări *online*);
- să își asume responsabilitatea de a studia, de a organiza și de a încuraja punerea în aplicare a anumitor aspecte ale cadrului politic, precum și de a se ocupa de priorități precum promovarea produsului turistic intraeuropean, serviciile și structurile din toată Europa, de exemplu, prin stimularea autorităților și a întreprinderilor în vederea cooperării pentru îmbunătățirea serviciilor și a infrastructurii (calendare);

- să promoveze îmbunătățirea legăturilor din cadrul UE, sub aspectul comunicațiilor și transporturilor pe căi rutiere, feroviare, aeriene, dar și maritime de coastă, precum și difuzarea informațiilor pe internet, acordând o atenție specială traseelor puțin frecventate;
- să stimuleze promovarea turismului practicat pentru îngrijirea sănătății, în căutarea stării de bine sau pentru cure termale, pentru a urma cursuri de formare, a turismului cultural, în special a festivalurilor și a spectacolelor la nivel regional (operă, teatru, dans, concerte etc.), precum și a manifestărilor culturale cum ar fi expozițiile și a turismului pentru a asista la o conferință ori din rațiuni enologico-gastronomice, istorice sau religioase, pentru a petrece un timp la țară ori pentru a profita de mare, prin punerea în valoare și păstrarea patrimoniului cultural și a gastronomiei;
- să promoveze calitatea serviciilor profesionale prin cursuri de formare și asigurarea stabilității locurilor de muncă;
- să stimuleze guvernele naționale, astfel încât acestea să sprijine dezvoltarea, în sectorul turistic, a micilor întreprinderi și a microîntreprinderilor care reflectă tradițiile sociale, de mediu, istorice și culturale din zonă sau din regiune, gestionând totodată cu mai mare eficiență pachetele *all-inclusive* („totul inclus”);
- să susțină alegerea destinațiilor din interiorul Uniunii în cazul persoanelor de vârstă sau al persoanelor cu dizabilități și cu nevoi specifice, prin îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor, precum și printr-o mai bună publicitate făcută serviciilor care le sunt destinate în UE;
- să promoveze o politică de sprijin vizând promovarea destinațiilor din interiorul Europei de către companiile aeriene, astfel încât prețurile propuse consumatorilor pentru aceste destinații să nu fie mai ridicate decât cele ale destinațiilor din afara Europei, și să întreprindă acțiuni menite să atragă și sprijinul marilor agenții turoperatoare pentru destinațiile intraeuropene;
- să promoveze și să facă publicitate securității care, în comparație cu alte destinații de vacanță, este deja asigurată și predomină în UE în ceea ce privește deplasările sau sejurul, drepturile cetățenilor, îngrijirile medicale, produsele farmaceutice, îngrijirile spitalicești, cadrul juridic etc.;
- să contribuie la elaborarea unui sistem mai corect de monitorizare statistică și de armonizare a economiei din sectorul turistic și a componentelor acesteia, fără a antrena prin aceasta o creștere exagerată a sarcinilor administrative (birocrăție) pentru întreprinderi și cetățeni;
- să promoveze o campanie publicitară comună în favoarea destinațiilor din UE;

1.4 La nivelul statelor membre, trebuie să fie analizat impactul schimbărilor climatice asupra turismului și să fie adoptate măsuri corespunzătoare de adaptare, în conformitate cu implicațiile previziunilor privind schimbările climatice asupra competitivității.

1.5 Trebuie urmărită dezvoltarea unor formule turistice specifice, precum turismul social, cultural sau gastronomic, agroturismul sau turismul sportiv, turismul practicat pentru îngrijirea sănătății, turismul fără bariere, turismul practicat pentru a participa la o conferință, din motive religioase etc., în cadrul unei politici europene de diversificare a ofertei și care acordă atenție piețelor emergente.

1.6 CESE consideră că proiectele de anvergură europeană, cum ar fi Calypso, au demonstrat eficiența cooperării dintre instituțiile europene și celelalte niveluri de guvernare, partenerii sociali și organismele din acest sector, cu efecte sociale și economice pozitive. CESE îndeamnă Comisia și Parlamentul European să-și mențină angajamentul, în special din perspectiva bugetului, față de acest tip de inițiative.

1.7 Dat fiind imperativul securității, vizele pot ridica mari probleme pentru turiștii provenind din țările care nu sunt semnatare ale Convenției Schengen. Uneori, acesta este rezultatul procedurilor prea birocratice aplicate de către statele membre. Comitetul invită Comisia să ia măsuri specifice pentru depășirea acestei bariere.

1.8 Comitetul face apel la guvernele statelor membre să instituie un certificat european de formare profesională pentru profesiile din domeniul turismului care să fie recunoscut în toate țările din UE. Comitetul consideră necesar ca învățământul în domeniul turismului să beneficieze nu numai de recunoaștere în întreaga Uniune, ci și să fie de înalt nivel, astfel încât să formeze adevărați profesioniști în acest domeniu, conform orientărilor trasate de Comisia Europeană și de Cedefop, insistând în mod special asupra rezultatelor învățării și a validării acestora, dar și prin repunerea în valoare a studiilor turistice, care să aibă loc la nivel universitar, acolo unde se poate aduce o astfel de îmbunătățire. Este recomandabil ca Strategia Europa 2020 să includă și sectorul turistic, cu o referire specială la noile competențe pentru noi locuri de muncă și la alte inițiative prevăzute, cum ar fi recunoașterea experienței profesionale și a formării informale și non-formale, și la repercusiunile pe care ar trebui să le aibă asupra sectorului turistic impulsul dat de Comunicatul de la Bruges privind formarea profesională, adoptat de miniștrii educației din UE și de partenerii sociali.

1.9 Comitetul subliniază faptul că în turism nu există soluții unice, recunoscând că fiecare destinație are nevoi speciale și reprezintă o anumită nișă de piață. Așadar, cadrul politicii în domeniul turistic trebuie să țină seama de diferențe (cum ar fi regiunile periferice, situate în interiorul teritoriului, pe coastă, rurale, insulare, izolate etc.) și să le abordeze în mod specific.

1.10 Obiectivul urmărit este de a se elabora, de a se defini și de a se implementa o planificare strategică pentru o politică europeană comună a turismului, la scară regională, care să consolideze în mod durabil competitivitatea și calitatea turismului și să asigure un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, completând totodată acțiunile statelor membre. Dată fiind diversitatea statelor membre, va fi oportun să se solicite ca, fiecare în parte, să prezinte o planificare strategică a politicilor turistice naționale care să prevadă acțiuni concrete ce urmează a fi întreprinse de fiecare regiune și care să se întindă pe o perioadă de cel puțin zece ani.

1.11 Comitetul solicită guvernelor naționale să adapteze impozitele locale și să depună eforturi pentru a diminua TVA-ul aplicat produselor turistice cu caracter social, astfel încât acestea să devină mai tentante, obiectivul pe termen lung fiind dezvoltarea serviciilor conexe turismului și facilitarea accesului la acestea. Este necesar să se asigure infrastructuri și servicii

locale în măsură să ofere prestații turistice de calitate, ceea ce ar îmbunătăți atât nivelul de trai al localnicilor, cât și condițiile de care se bucură turiștii.

1.12 UE are nevoie de o strategie de comunicare care să păstreze imaginea pozitivă a Europei și a sectorului turistic, rezolvând totodată problema publicității negative.

1.13 Trebuie luate măsuri pentru evitarea șomajului structural în întreprinderile turistice, îmbunătățind astfel atât calitatea, cât și stabilitatea locurilor de muncă, precum și rentabilitatea întreprinderilor.

1.14 Comisia va trebui să intensifice eforturile depuse în prezent pentru a comunica adevărata semnificație a turismului de calitate, sub toate aspectele sale, ca experiență care înglobează deopotrivă relaxarea fizică și revigorarea intelectuală, prin contactul cu capodoperele culturii și civilizației. Planificarea acestei acțiuni va trebui realizată la nivel regional, iar promovarea și comunicarea sa, atât la nivel regional și național, cât și la nivelul UE.

1.15 CESE constată lipsa unei referiri clare la un cadru juridic privind drepturile consumatorilor în sectorul turistic și absența oricărei justificări pentru întârzierea inadmisibilă a revizuirii Directivei 90/314/CEE din 13 iunie, anunțată inițial pentru finele anului 2010 și ulterior prevăzută pentru începutul anului 2011, în cadrul Programului de lucru al Comisiei, neconcretizată însă până în prezent.

1.16 CESE salută impulsul dat de Comisie, Parlamentul European, precum și de către partenerii sociali europeni pentru a defini o politică europeană a turismului. CESE își continuă angajamentul în acest sens și va colabora la realizarea obiectivului și valorilor unui model turistic european, pe care le-a prezentat prin intermediul avizelor sale.

2. Introducere

2.1 Noua politică în domeniul turismului identifică următoarele trei obiective principale, care constituie piatra unghiulară a noului cadru:

- competitivitate;
- sustenabilitate;
- promovarea turismului.

Dacă acești trei piloni sunt susținuți ferm cu structuri și resurse adecvate, ei vor garanta așezarea pe temelii solide a unei politici sănătoase și profitabile în domeniul turismului.

2.2 Comisia atrage atenția asupra unei serii de provocări cu care se confruntă sectorul turismului european și care fie au apărut, fie s-au acutizat în ultimii ani. Cu toate acestea, provocările principale, care s-au menținut constant de-a lungul anilor,

sunt următoarele: caracterul sezonier propriu acestui sector, faptul că nu este recunoscut ca domeniu de activitate important, în plină dezvoltare, condițiile precare de muncă ale lucrătorilor, șomajul structural predominant, lipsa de acces la o finanțare adecvată, în cazul IMM-urilor, care să permită adaptarea lor la schimbările și evoluțiile permanente din turism, precum și inovația din acest sector. Este absolut necesară o abordare a acestor provocări de către Comisie. CESE a subliniat într-o serie de avize importanța rezolvării acestor probleme și a precizat care sunt măsurile de adoptat ⁽¹⁾.

2.3 Turismul este o activitate de maximă importanță, cu influență deosebit de favorabilă asupra dezvoltării economiei, asupra dezvoltării durabile și a ocupării forței de muncă. El constituie o dimensiune importantă a existenței cetățenilor europeni.

2.4 Începând din anul 2008, cererea de servicii turistice a suferit influențe negative. Cu toate acestea, dacă dorește să-și păstreze locul de primă destinație turistică mondială și să fie în măsură să profite de bogăția și diversitatea regiunilor sale, Europa trebuie să elaboreze o politică turistică comună.

2.5 Potrivit Comitetului, dat fiind că Comisia Europeană intenționează să promoveze un nou cadru de acțiune pentru a întări competitivitatea turismului european și capacitatea sa de creștere durabilă, este de dorit ca ea să-și detalieze propunerile, recunoscând faptul că fiecare țară are interesul de a dezvolta un model și o dinamică proprie în materie de turism. Având în vedere caracterul transnațional al industriei turismului, este absolut necesar un cadru de anvergură europeană pentru politica în domeniul turismului, care să confere în același timp libertate deplină statelor membre în elaborarea politicilor naționale proprii. Trebuie înțeles faptul că un eveniment care se produce într-un anumit loc din Uniunea Europeană poate avea repercusiuni pe plan turistic într-o altă țară din UE.

2.6 Țările din sudul Europei, de exemplu, nu au fost vizate de închiderea spațiului aerian european, decretată în primăvara lui 2010 din cauza norului de cenușă vulcanică, însă nu au fost scutite de diminuarea activității turistice deoarece anunțurile negative au creat o atmosferă defavorabilă în ceea ce privește posibilitatea de a fi alese ca destinație turistică.

2.7 Comitetul consideră, de asemenea, că un cadru politic pentru turismul european trebuie să se bazeze pe un cadru juridic clar de drepturi și obligații ale diverselor părți interesate, pe care comunicarea îl omite în totalitate; în acest sens, este deosebit de importantă revizuirea Directivei 90/314/CEE din 13 iunie, anunțată inițial pentru finele anului 2010 și prevăzută ulterior, în Programul de lucru al Comisiei, pentru începutul anului 2011. Aceasta nu s-a concretizat încă, în ciuda faptului că directiva este complet depășită. Întârzierea îi lipsește de protecție pe consumatori și le subminează încrederea și împiedică dezvoltarea turismului. Revizuirea acestei directive este elementul esențial al cadrului juridic necesar pentru a da substanță noilor competențe care revin UE în acest domeniu, în conformitate cu Tratatul.

⁽¹⁾ JO C 32, 5.2.2004, p. 1.

3. Observații specifice

3.1 Uniunea Europeană trebuie să contribuie la această acțiune și să promoveze elaborarea unei politici active, menite să stimuleze creșterea economică și să creeze condițiile propice pentru sporirea puterii de atracție a Europei. Elaborarea unei planificări comune, însoțită de acțiuni concrete, nu trebuie să mai cadă în sarcina Comisiei, ci a unei alte instituții, prin intermediul unei politici care să evite imprecizia, care să se abțină de la reluarea ideilor învechite și care să asigure participarea și statutul de membri pentru toate părțile implicate, precum asociațiile de întreprinderi și de actori privați din turism, organizațiile sindicale ale lucrătorilor din branșă, regiunile sau oficiile de turism naționale. În acest sens, crearea unei Agenții europene a turismului, propusă deja de CESE în avize anterioare, ar putea juca un rol important pentru sprijinirea instituțiilor europene.

3.2 Este deosebit de important ca, alături de celelalte instituții europene, Comisia să pună în aplicare principiul reglementării inteligente și ca toate propunerile legislative ale UE să includă o evaluare de impact adecvată a măsurilor propuse cu privire la industria turismului. În propunerea de cadru de acțiune în domeniul turismului nu se face nicio referire la necesitatea efectuării unei analize de impact adecvate, care să evalueze impactul potențial asupra acestui sector ori de câte ori UE prezintă o propunere legislativă. Acest lucru este deosebit de important în anumite cazuri, cum ar fi propunerea privind etichetarea produselor alimentare și legislația privind drepturile pasagerilor și ale consumatorilor.

3.3 Turismul nu trebuie abordat ca o politică izolată, ci ca o temă orizontală influențată de diverse alte politici adoptate de UE, mai precis în materie de transporturi, educație, ocupare a forței de muncă, cercetare și inovare, schimbări climatice, piață internă, securitate, protecție a consumatorilor etc. De fapt, politica în domeniul turistic nu este doar de competența DG Întreprinderi, ci trebuie abordată în ansamblul celorlalte politici europene.

3.4 Promovarea și dezvoltarea serviciilor turistice pe tot cuprinsul UE, așa cum se realizează în prezent, suferă de lipsă de coordonare și organizare, ridicând probleme pentru cetățenii care doresc să călătorească. A porni într-o călătorie pe teritoriul UE cu mijloace de transport public este o întreprindere dificilă și reclamă coordonarea diferitelor orare de tren, feribot, autobuz etc., ceea ce face imposibilă garantarea unui sejur în condiții de certitudine.

3.5 Industria turismului se confruntă cu o concurență mondială tot mai acerbă, țările emergente sau cele în curs de dezvoltare atrăgând din ce în ce mai mulți turiști. Pentru a rămâne în competiție, Europa trebuie să propună o politică turistică durabilă, punându-și în valoare numeroasele atuuri, precum securitatea pe care o oferă:

- în societate și în mediul înconjurător;
- în cadrul transporturilor și al deplasărilor;
- pe durata unui sejur, la toate nivelurile;
- în tranzacțiile bancare, comerciale sau de alt tip;
- în ceea ce privește sănătatea și normele de igienă;
- în domeniul medical;

- în materie de securitate și de servicii asigurate de forțele de poliție;
- cu privire la posibilitățile de acces și la infrastructurile pentru persoane cu dizabilități sau cu nevoi speciale;
- în cadrul asistenței medicale;
- în ceea ce privește calitatea;
- din punctul de vedere al profesionalismului și al calității serviciilor personale directe și indirecte;
- în privința drepturilor cetățenești.

3.6 Se poate spune că, pe parcursul unei vizite în Europa, în calitate de turiști, uităm deseori că ne bucurăm de lucruri elementare, precum siguranța faptului că pretutindeni apa este potabilă, că putem mânca fără riscul de a ne otrăvi, că putem umbla și călători fără escortă. Este deci bine-venită promovarea acestor avantaje simple pe care Uniunea le oferă turiștilor. Astfel de atuuri trebuie evidențiate în mod special, căci le însușă vizitatorilor un sentiment de siguranță și nu sunt asigurate practic în niciuna dintre principalele destinații turistice din lume, deși, prin comparație, reprezintă un avantaj în alegerea și promovarea unui loc de vacanță.

3.7 Europa ar trebui să dezvolte și să își consolideze imaginea pe piețele mondiale și, totodată, să încurajeze cooperarea cu China, Rusia, India, Brazilia, Japonia, Statele Unite ale Americii, precum și cu țările din zona mediteraneeană. Pentru ca acest demers să fie posibil, se impune totuși dezvoltarea spiritului întreprinzător și inovator, îmbunătățirea calității ofertei de produse, astfel încât serviciile și infrastructurile noastre să fie la înălțimea celor pe care le oferă concurenții noștri pe plan internațional. Trebuie atenuate caracterul sezonier și fluctuațiile mari ale cererii, prin consolidarea și diversificarea ofertei de servicii turistice. UE trebuie să îmbunătățească și să ateste, prin eliberarea unor certificate de formare profesională comune și care să poată fi recunoscute pretutindeni în Europa, competențele profesionale ale tuturor celor care fac parte din industria turistică, cu accent special asupra rezultatelor învățării și asupra validării acestora. Astfel de certificate comune și recunoscute, care sunt necesare, își vor dovedi utilitatea atât pentru întreprinderi, cât și pentru lucrătorii de pe tot cuprinsul Uniunii.

3.8 Metodele actuale de culegere și de analiză a datelor statistice sunt deficitare. Aceste carențe duc la adoptarea unor decizii incomplete sau eronate în procesul de elaborare a liniilor directoare. În această privință, documentul subliniază că este important să fie îmbunătățite statisticile și analizele referitoare la turism, fapt pe care Comisia îl consideră esențial pentru a dispune la nivel european de o bază mai solidă de cunoștințe socioeconomice în domeniul turismului. Culegerea datelor statistice în mod structurat nu numai că va oferi posibilitatea informării și a efectuării unor alegeri raționale, ci va stimula și cooperarea interdisciplinară dintre cercetători și schimbul de opinii și de experiență. Este absolut necesar să fie îmbunătățite metodele statistice și rezultatele lor, fiind de la sine înțeles că culegerea acestor date nu trebuie să ducă la o creștere exagerată a sarcinilor administrative (birocrăție) pentru întreprinderi și cetățeni.

3.9 Mai mult de jumătate dintre statele membre au instituit un cont satelit în domeniul turismului, care s-a dovedit a fi un instrument deosebit de eficient. Comisia ar trebui să găsească modalități de încurajare și susținere a celorlalte state membre, în sensul adoptării acestei metode, care ar servi și la o analiză comparativă amănunțită a rezultatelor. Ținând cont de schimbările prin care trece în prezent Europa în materie de tendințe și modele comportamentale în sectorul turistic, acest lucru prezintă o importanță crucială.

3.10 Diversitatea constituie elementul-cheie al turismului european. Paleta largă de experiențe oferite de fiecare dintre statele europene contribuie la atragerea vizitatorilor, care le aleg ca destinații turistice. Marea varietate a patrimoniului lor cultural, a cadrului natural, a gastronomiei, vinurilor și istoriei lor contribuie la diferitele senzații pe care le încearcă cei care le vizitează. Păstrarea acestor diferențe este importantă și constituie un argument de prim ordin în favoarea vânzării, atunci când se face promovarea Europei în lumea întreagă.

3.11 Dat fiind că majoritatea întreprinderilor din sectorul turistic sunt IMM-uri, se cuvine să fie exploatat dinamismul acestora și să fie sprijinite în dezvoltarea propriei activități, punând accent pe contribuția lor la păstrarea patrimoniului cultural și la dezvoltarea societăților locale. Acestea sunt întreprinderile care absorb șomajul de bază (migranți economici, persoane lipsite de pregătire) și care contribuie substanțial atât la reducerea acestuia, prin angajarea unei părți semnificative din populația activă, cât și la reducerea excluziunii sociale. Sectorul privat trebuie să contribuie la domenii precum promovarea turismului și susținerea ocupării forței de muncă, favorizând, în plus, constituirea de rețele ale întreprinderilor din turism.

3.12 Politica în domeniul turismului se distinge prin caracterul său transversal. Ea influențează în special politica din domeniul transporturilor (drepturile și securitatea pasagerilor, ca și calitatea transportului), ajutoarele de stat, piața internă (libera înființare și prestarea liberă a serviciilor legate de turism, promovarea calității serviciilor, dezvoltarea comerțului electronic) sau fiscalitatea, care deseori are efecte negative (obstacole de natură fiscală în calea bunei funcționări a pieței interne, tratamentul fiscal al întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul turistic, facilități fiscale). Va trebui deci ca sectorul turistic să fie susținut printr-o acțiune financiară specifică, iar întreprinderile turistice, la rândul lor, să își ia angajamentul de a investi, de a consolida și de îmbunătăți ocuparea forței de muncă.

3.13 Comitetul nutrește convingerea că este necesară promovarea unui mecanism care să îmbunătățească și să consolideze schimburile turistice între statele membre și care să ofere posibilitatea de a călători, în special în extrasezon, mai ales anumitor grupuri, precum tinerii – pentru care, în plus, ar trebui sincronizate vacanțele școlare –, persoanele în vârstă, persoanele cu mobilitate redusă și familiile cu venituri scăzute. Va trebui ca statele membre a căror economie nu se axează pe turism să susțină țările care se află în această situație, prin promovarea destinațiilor de pe cuprinsul Uniunii pe lângă cetățenii lor. Companiile aeriene europene trebuie să înțeleagă că, în cazul în care le propun cetățenilor europeni din nord bilete pentru Asia la prețuri deseori mai avantajoase decât cele pentru sud-estul Europei, nu promovează turismul și piața internă.

3.14 Comitetul consideră că trebuie concepută o politică specifică comună, cu caracter novator, adresată persoanelor mai în vârstă și aflate la pensie, care, conform previziunilor, în 2020 vor reprezenta 20 % din populație, precum și celor cu dizabilități sau cu nevoi speciale, în număr de 127 de milioane, potrivit unor estimări recente, pentru a atrage aceste categorii. Trebuie să se organizeze cursuri de formare specializată cu privire la modul de a răspunde necesităților acestor grupuri sociale. Dat fiind că, în cadrul acestor categorii sociale, există și persoane care dispun de putere de cumpărare, de interes față de cultură și de timp liber, reprezentând un potențial considerabil pe piață, este recomandabil ca UE să promoveze în mod ferm politica comună care le este destinată, pentru a-i ajuta în exercitarea drepturilor lor, astfel încât să beneficieze, fără nicio discriminare, de activitatea turistică. Acest efort trebuie însă însoțit de cel al sectorului privat, care trebuie să asigure infrastructura corespunzătoare pentru a răspunde necesităților acestei piețe.

3.15 Comitetul nutrește convingerea că este necesară stimularea cooperării pe plan internațional, și, în special, pe piețele care contează pentru UE. Este necesară crearea unor condiții propice pentru simplificarea procedurii de emitere a unei vize europene comune, în scopul de a atrage mai mulți turiști provenind din țările care nu sunt părți la Acordul Schengen. Va trebui ca turiștii să aibă posibilitatea de a se deplasa dintr-o țară a UE în alta și, pentru aceasta, va fi necesară simplificarea reglementărilor și a directivelor.

3.16 La nivelul regiunilor, este bine-venită o mai bună promovare, ca produs turistic european, a itinerarelor culturale, a patrimoniului culturii contemporane, a zonelor naturale protejate sau a întreținerii și punerii în valoare a clădirilor și întreprinderilor tradiționale, a practicării turismului pentru îngrijirea sănătății și pentru cultivarea stării de bine sau în scopuri medicale ori educaționale, enologico-gastronomice, istorice sau religioase, a turismului rural sau a turismului centrat asupra mării, prin punerea în valoare și păstrarea tradițiilor culturale și a gastronomiei (restaurante tradiționale și întreprinderi aflate în strânsă relație cu istoria regională), fără a omite vestigiile culturale submarine. Nu este totdeauna necesar un număr sporit de paturi, mai bine-venite sunt investițiile în îmbunătățirea calității serviciilor și infrastructurilor, propunând noi oferte inovatoare, cum ar fi stațiunile balneoclimaterice, centre de cultivare a stării de bine etc. Nu există în propunerea Comisiei niciun pasaj care să se refere la modalitățile de concretizare a acțiunilor sus-menționate, să indice prioritățile și, desigur, planul conform căruia ar urma să fie puse în aplicare în fiecare stat, cu luarea în considerare a regiunilor, astfel încât acțiunile respective să constituie o politică europeană în domeniul turismului. Nu este prevăzută nici promovarea în comun prin mijloace publicitare, deși această inițiativă ar fi foarte necesară.

3.17 Comitetul se declară de acord cu crearea unei „mărci a patrimoniului cultural european” și propune să fie instituită și o „marcă a patrimoniului gastronomic european” care, în paralel cu alte acțiuni, precum Zilele europene ale patrimoniului și Premiul Uniunii Europene pentru patrimoniul cultural, să treacă la evaluarea întreprinderilor din sectorul HoReCa și, printr-o abordare comună și armonizată, să le acorde „stele” și să le autorizeze, exploatând în mod corespunzător diferitele programe naționale și europene. În plus, Comitetul propune

armonizarea sistemului de acordare a stelelor și de autorizare a hotelurilor din UE. CESE îndeamnă Comisia să organizeze în continuare Forumul european al turismului, ca spațiu de întâlnire și analiză pentru toți actorii din acest sector, responsabili de la nivel național, autoritățile regionale și locale și partenerii sociali, pentru a dezvolta o identitate turistică europeană care să țină seama de diversitate și pluralitate.

3.18 Cadrul de reglementare propune și elaborarea unei etichete a turismului de calitate și a unei mărci europene „Calitate în Turism”, care vor impune o îmbunătățire a standardelor în întreaga industrie, ce trebuie susținută. Etichetarea privind calitatea trebuie totuși sprijinită și prin mecanisme de finanțare adecvate, astfel încât operatorii din turism să își poată îmbunătăți oferta de produse și să poată investi în modernizarea bazei materiale și în îmbunătățirea standardelor de calitate a serviciilor, precum și în formarea și recalificarea angajaților.

3.19 Corelația care trebuie stabilită între gastronomie, sectorul HoReCa și turism constituie de bună seamă o pistă originală pentru o ofertă turistică de calitate, datorită faptului că turiștii intră în contact direct cu cultura gastronomică a fiecărui stat membru. În acest mod, ei pot face distincție între diferitele servicii furnizate. Sunt din ce în ce mai numeroși cei care călătoresc în UE călăuziți de dorința de a mânca bine. Astfel, bucătăria devine un instrument de promovare a bucatelor europene și a plăcerilor culinare. Este indispensabilă promovarea alimentelor și băuturilor, a rețetelor și a „itinerarelor bucatelor și vinului”, prin susținerea formelor coordonate de cooperare care oferă forme alternative de valoare adăugată pentru consolidarea legăturii dintre turism și alimentație.

3.20 **Formarea lucrătorilor din sectorul turistic** constituie, cu siguranță, o investiție esențială pentru turismul european și, în special, pentru IMM-uri. Introducerea noilor tehnologii și practici de lucru a dus la apariția cererii de personal specializat. Extinderea programelor UE destinate perfecționării și formării lucrătorilor din domeniul turismului, care a avut loc deja în alte sectoare, constituie o acțiune bine-venită, care va înlesni adaptarea la noile condiții tehnologice, predominante în acest sector. Trebuie creat un certificat european de formare profesională, pe baza rezultatelor învățării și a unor „imperative” comune, care să poată fi utilizat în mod autonom și independent (prin proceduri de atestare de la nivel și local) și care să facă referire la cadrele existente pentru calificările naționale. În sectorul turistic, instruirea personalului și acordarea unui certificat de formare profesională trebuie să devină obligatorii. CESE consideră că Comunicatul de la Bruges privind formarea profesională în UE a dat un impuls important formării în sectorul turistic. Oferind condiții de muncă stabile și de calitate, turismul va căpăta o deosebită putere de atracție.

3.21 Va trebui ca planul de formare și dezvoltarea aptitudinilor comportamentale să includă învățarea limbilor străine de către personalul din turism, ținând seama de specificul cultural, și să prevadă acordarea de certificate de formare profesională, în conformitate cu liniile directoare ale Comisiei Europene și ale Cedefop. Va trebui acordată o atenție specială profesiilor din acest sector aflate în relație directă cu patrimoniul cultural, precum cea de ghid, persoanele respective trebuind să se afle în posesia unei diplome și să facă dovada capacității de a pune în valoare calitatea patrimoniului cultural, prin intermediul unui

certificat eliberat de autoritățile locale, să cunoască monumentele din regiunea în care intenționează să lucreze, chiar și temporar, și – absolut necesar – să stăpânească limba vorbită în zonă, precum și limba turiștilor din grupurile pe care le însoțesc, conform prevederilor normelor CEN (EN 13809, din 2003), referitoare la perioada dinaintea de 1975, și ale directivelor 75/368/CE și 92/51/CE, pentru perioada de după 1975. Trebuie să existe un astfel de certificat pentru toate categoriile profesionale din sectorul turistic, de exemplu pentru ospătari, bucătari, animatori și, în general, pentru orice persoană care se află în contact cu turiștii.

3.22 Comitetul este de părere că va trebui luat serios în considerare faptul că politica pachetelor turistice „totul inclus”, pe care le-au adoptat numeroase întreprinderi din multe state membre, a sfârșit prin a da rezultate diametral opuse celor scontate: după cum prea bine se vede, din nefericire, modelul cluburilor „totul inclus” și al marilor complexe hoteliere a dus la agravarea dificultăților pe care le întâmpină întreprinderile mici și mijlocii care activează în regiunile respective, în vecinătatea acestora.

3.23 Condițiile unei concurențe acerbe între, pe de o parte, marii turoperatori străini și, pe de altă parte, hotelurile care se străduiesc să încheie contracte de comercializare a pachetelor turistice pentru a funcționa la capacitate maximă au dus la scăderea calității serviciilor prestate și, implicit, la discreditarea anumitor regiuni în străinătate. Supuse unei astfel de presiuni, întreprinderile mici și mijlocii sunt constrânse să lucreze la tarife inferioare costurilor, ceea ce le destabilizează din punct de vedere economic sau le aduce în pragul falimentului.

3.24 Nu va trebui să mergem până la a respinge categoric sistemul pachetelor „totul inclus”, căci el poate răspunde nevoilor unui anumit segment al cererii turistice, însă, la fel ca restul produselor turistice, el trebuie aplicat în conformitate cu legea și în spiritul concurenței loiale, în mod controlat, cu fonduri proprii, fără a se recurge la ajutoare de stat. Veniturile din sectorul turistic trebuie să cunoască o cât mai largă răspândire, astfel încât să se dezvolte și zonele din vecinătatea hotelului de calitate. Vizitatorul trebuie să aibă posibilitatea de a alege dacă să-și cheltuiască banii în interiorul sau în exteriorul respectivului hotel. Acesta este totuși unul dintre puținele segmente de piață care a înregistrat creșteri, în pofida declinului în activitate resimțit în ultimii ani de turoperatorii tradiționali. Bineînțeles, calitatea nu ar trebui să aibă nicidecum de suferit, trebuie însă luat în seamă faptul că există stațiuni întregi care au dezvoltat cu succes această piață de-a lungul anilor. Este necesară stabilirea unei definiții clare a „pieței totul inclus”, care să trimită la un produs de calitate, pentru a elimina produsele și serviciile de calitate inferioară vândute sub formă de pachete „totul inclus”.

3.25 **Caracterul sezonier al turismului**, rezultat al unei cereri turistice mult prea concentrate pe lunile iulie și august, limitează potențialul de dezvoltare al sectorului și îl împiedică să își exercite influența asupra întregii economii, fapt ce se repercutează asupra fluxului încasărilor și face ca infrastructura existentă și personalul să nu fie utilizate în mod optim. Acțiunile orientate către sporirea capacității de inserție profesională a lucrătorilor și, totodată, a rentabilității infrastructurilor în extrasezon vor ajuta la constituirea unui potențial de resurse

umane mai active și mai productive, în vreme ce coordonarea vizând utilizarea infrastructurilor chiar și în extrasezon de către anumite categorii de populație sau de către școli, va duce la prelungirea semnificativă a sezonului turistic, cu toate avantajele care vor decurge din aceasta. Unul dintre principalele moduri de a contribui la estomparea acestei dimensiuni sezoniere ar consta într-o mai bună repartizare în timp a concediilor salariaților, prin măsuri de stimulare adecvate. O utilizare mai intensă în extrasezon a infrastructurilor de turism existente și a personalului ar oferi întreprinderilor posibilitatea de a-și folosi mai eficient dotările și de a-și spori productivitatea, biziindu-se pe o mână de lucru mai stabilă și mai întreprinzătoare. CESE salută faptul că inițiativa Calypso a constituit un prim pas în acest sens și îndeamnă Comisia și Parlamentul European să încurajeze, în special din perspectiva angajamentelor bugetare, dezvoltarea acestei inițiative, având în vedere repercusiunile sale sociale și asupra sectorului turismului european.

3.26 Comitetul consideră că turismul este un parametru esențial pentru mediul înconjurător, pe care are tot interesul să îl protejeze și să îl pună în valoare. Turismul nu distruge peisajele, nu devorează resursele și nici nu modifică procesele naturale; reclamă însă o programare adecvată și punerea în aplicare a unei politici corespunzătoare. Datorită turismului au fost readuse în centrul atenției și puse din nou în valoare cartiere întregi care erau considerate zone nefrecventabile, precum cartierul londonez Docklands sau cartierul de pe țărmul mării, din imediata apropiere a portului din Barcelona, pentru a da numai două exemple, fiind astfel create locuri de muncă pentru milioane de persoane din Uniunea Europeană.

3.27 Într-o perspectivă pe termen mai lung, provocarea reprezentată de schimbările climatice este recunoscută în mod corespunzător de Comisie ca forță motrice a unei restructurări majore a modelelor comerciale în materie de călătorie și cazare. Operatorii turistici disting deja o schimbare de paradigmă în modul în care sunt elaborate, prezentate și comercializate produsele turistice, tendința conturată în cadrul acestei industrii fiind de adoptare a practicilor mai ecologice. La nivelul statelor membre, trebuie instituită analiza privind impactul schimbărilor climatice asupra turismului și trebuie luate măsuri adecvate de adaptare la implicațiile pe care prevederile în materie de schimbări climatice le au asupra competitivității.

3.28 Acțiunile pe care Comisia intenționează să le întreprindă pentru diversificarea produsului turistic țin seama de dinamica specifică turismului, industrie aflată în contact direct cu individul și cu diversele sale cereri. Susținerea formelor originale de turism, printr-o promovare mai sistematică a

acestora, va duce, automat, la o mai bună valorificare a caracteristicilor naturale locale și a avantajelor comparative ale fiecărei regiuni.

3.29 De asemenea, UE va trebui să răspundă problemelor care țin de domeniul social, de coeziunea teritorială și de menținerea acesteia.

3.30 În sfârșit, **acțiunile vizând o mai amplă mobilizare a resurselor financiare** europene în favoarea dezvoltării turismului vor elibera potențialul acestui sector, acordând prioritate regiunilor care trec printr-un proces de dezindustrializare a economiei lor și care au perspective în materie de turism.

3.31 Turismul maritim și de coastă capătă o importanță deosebită în calitate de catalizator al dezvoltării economice. Este recomandat să se întreprindă, în cadrul politicii maritime integrate a UE, acțiuni de favorizare a dezvoltării acestuia. Diversificarea economică în materie de turism reprezintă o prioritate pentru numeroase zone de coastă, în care declinul activității economice legate de pescuit și de construcția de nave, de agricultură și de industria extractivă, în mod special, a antrenat o diminuare a veniturilor și o creștere a șomajului. Întreprinderile din sectorul turismului, în special întreprinderile mici și microîntreprinderile, activează deseori în zone de coastă sau în zone turistice similare, motiv pentru care nu numai că dețin o dimensiune antreprenorială și socială, ci reprezintă și o tradiție istorică îndelungată, ce adesea depășește o jumătate de secol în unele state membre ale UE, constituind o adevărată moștenire culturală pentru populația din aceste zone. Astfel, se justifică propunerea Comitetului de lansare a anumitor inițiative, cu respectarea regulamentelor UE, în vederea salvagărdării patrimoniului cultural, a calității și istoriei fiecăruia dintre locurile în care s-au întemeiat afaceri de familie, pentru a le păstra acolo unde există.

3.32 UE are datoria de a se concentra asupra mesajelor transmise cu privire la statele membre, căci, pentru un eventual turist dintr-o țară terță, ele suscită o imagine negativă și incertitudine în privința posibilității de a le vizita, cu repercusiuni foarte dăunătoare asupra promovării turismului. Este de dorit ca UE să constituie o echipă specială pentru gestionarea comunicării în timp de criză în domeniul turismului european și să solicite înființarea și punerea în funcțiune a unei celule analoge în fiecare stat membru.

3.33 Va trebui ca politica europeană și politicile naționale în materie de turism să țină cont de toate schimbările structurale, adoptând măsuri de evitare a șomajului structural, asigurându-se totodată că investițiile referitoare la turism sunt repartizate eficient.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa

COM(2011) 78 final

(2011/C 376/09)

Raportor: **dl Ronny LANNOO**

La 23 februarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa

COM(2011) 78 final.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 30 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 155 voturi pentru, 3 voturi împotrivă și 11 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE își exprimă satisfacția pentru faptul că multe dintre măsurile pe care le-a propus au fost preluate de versiunea revizuită a „Small Business Act” (SBA). Comitetul recunoaște că, de mai mulți ani, se ține seama într-o mai mare măsură de IMM-uri ⁽¹⁾ și de microîntreprinderi la elaborarea textelor UE. De asemenea, are cunoștință despre sprijinul acordat de Parlament și de statele membre în vederea găsirii unei modalități mai eficiente de a se ține seama de nevoile acestor întreprinderi. SBA reprezintă un important punct de cotitură în mentalitățile europene, datorită opțiunii pentru dezvoltarea unei guvernante în parteneriat între autorități publice, colectivități, parteneri economici și sociali și organizațiile reprezentative ale IMM-urilor și ale microîntreprinderilor.

1.2 SBA pentru Europa revizuit reprezintă o nouă etapă hotărâtoare în recunoașterea politică a IMM-urilor și, mai ales, a microîntreprinderilor. CESE invită în primul rând Comisia, Parlamentul și Consiliul, precum și statele membre și regiunile să așeze principiul fundamental al SBA „Gândiți mai întâi la scară mică” în centrul deciziilor europene, naționale și teritoriale. De asemenea, recomandă statelor membre și regiunilor să-l adopte ca bază a politicilor lor în favoarea IMM-urilor și a politicilor economice și industriale și consideră că SBA ar trebui să aibă o formă mai constrângătoare, în special pentru instituțiile Uniunii.

1.3 SBA revizuit confirmă importanța tot mai mare acordată IMM-urilor. Cu toate acestea, punerea în aplicare a SBA și a principiului său, „Gândiți mai întâi la scară mică”, este variabilă sau chiar lipsește din unele state membre. Situația este identică la nivel european, în cadrul procesului legislativ și decizional.

1.4 CESE consideră că desemnarea de reprezentanți naționali pentru IMM-uri (SME Envoys) ar trebui să ajute statele membre să aplice SBA. CESE recomandă desemnarea de reprezentanți pentru IMM-uri și la nivelul regiunilor.

1.5 CESE salută propunerile proiectului de cadru financiar multianual, care urmărește crearea unui program intitulat „Competitivitatea IMM-urilor”, precum și măsurile vizând IMM-urile din cele mai importante programe de după 2013. Cu toate acestea, constată că Comisia, în special DG Întreprinderi, nu dispune de resurse umane suficiente pentru a pune în aplicare SBA cu eficacitate. Comitetul solicită instituțiilor europene să adopte programul „Competitivitatea IMM-urilor” orientându-l mai mult spre întreprinderile mici și microîntreprinderi și le recomandă să aloce resursele umane și financiare necesare.

1.6 Nu rămâne decât să se treacă la etapa „Acționați mai întâi la scară mică.” (*Act small first*). SBA nu va cunoaște succesul scontat dacă nu se va institui o reală **„guvernantă în parteneriat, cu mai mulți actori, pe mai multe niveluri.”** Trebuie să se garanteze că partenerii economici și sociali, precum și toți actorii publici și privați reprezentativi sunt asociați la reflecțiile politice și în procesul legislativ, încă de la lansarea acestora. Prin urmare, CESE solicită ca organizațiile reprezentative ale diferitelor categorii de IMM-uri să participe efectiv la procesul legislativ și decizional, la toate nivelurile.

1.7 În sfârșit, CESE invită Comisia să lanseze de îndată un proces de consultare cu organizațiile europene reprezentative ale diferitelor categorii de IMM-uri, pentru a stabili măsurile operaționale prioritare. CESE consideră necesar să se favorizeze o astfel de consultare între autoritățile publice și partenerii economici și sociali din statele membre și din regiuni.

⁽¹⁾ Recomandarea 2003/361 a Comisiei privind definiția IMM-urilor, JO L 124/36, 20.5.2003.

2. Observații generale

2.1 În cadrul familiei IMM-urilor, abordarea realităților este încă prea globală

2.1.1 Deviza „Gândeți mai întâi la scară mică” se traduce totdeauna prin „Gândeți-vă mai întâi la IMM-uri”, deși 92 % dintre întreprinderi sunt microîntreprinderi care acționează pe o mare diversitate de piețe. Ele sunt angajatori importanți și spre ele trebuie deci să se orienteze cu precădere SBA și politicile Uniunii. Cu toate acestea, aceste microîntreprinderi întâmpină mai multe dificultăți în aplicarea politicilor și măsurilor legislative europene și, prin urmare, merită să beneficieze de mai multă atenție și de o abordare adaptată și simplificată.

2.1.2 Măsurile care decurg din SBA trebuie să țină seama de realitățile întreprinderilor mici, cum ar fi, de pildă, polivalența conducătorului de întreprindere, transmiterea know-how-ului, ancorarea într-un mediu de proximitate. De asemenea, trebuie să se țină seama de faptul că alinierea IMM-urilor la multitudinea de dispoziții comunitare trebuie realizată de un număr foarte mic de persoane, ceea ce nu este cazul cu marile întreprinderi, ale căror servicii dispun de numeroase persoane de specialitate.

2.1.3 Revizuirea SBA reclamă luarea în considerare a realităților diverselor categorii de IMM-uri, în funcție de dimensiunea, trăsăturile specifice și structura acestora (producție, comerț, profesii liberale etc.), precum și a modului lor de operare, în funcție de piața respectivă. CESE consideră că trebuie acordată o atenție specială întreprinderilor familiale și întreprinderilor individuale, la nivel european, național și regional. El îndeamnă Comisia și statele membre să adopte măsuri de reglementare, administrative, fiscale și de formare specifice.

2.1.4 Dat fiind însă că studiile rămân în prezent focalizate pe IMM-uri în general, este greu să se obțină informații exacte cu privire la efectele, constrângerile și beneficiile politicilor și programelor europene asupra fiecăreia dintre aceste categorii. Pentru a remedia aceste carențe, ar trebui ca realizarea de analize și studii tematice asupra acestor categorii diverse să devină o prioritate în toate programele UE.

2.1.5 Politicile și programele UE, precum și acțiunile din cadrul SBA trebuie să susțină dezvoltarea competitivității tuturor întreprinderilor, nu numai a celor cu potențial ridicat. De asemenea, trebuie sprijinite întreprinderile mici și microîntreprinderile (reprezentând 95 % din total) care operează pe piețele de proximitate și care, indiferent de dimensiune, oferă și ele, la nivelul lor, mari oportunități de dezvoltare și de noi locuri de muncă. Cu toate acestea, metodele statistice actuale, bazate pe nivelul cifrei de afaceri aduc prejudicii rolului social și cultural ce revine acestor mici întreprinderi mai cu seamă la nivel regional și local. CESE solicită Comisiei să țină seama de acest lucru în analizele sale și să creeze indicatorii relevanți necesari.

2.1.6 CESE salută menționarea în SBA a dimensiunii internaționale a IMM-urilor. Subliniază totuși faptul că, pentru

majoritatea întreprinderilor mici, internaționalizarea este de cele mai multe ori o consecință a propriei dezvoltări, și nu un scop în sine. Uniunea Europeană ar trebui să le sprijine mai activ în aceste activități, inclusiv prin susținerea inițiativelor din statele membre și prin relansarea programelor de cooperare INTERPRISE.

2.2 Oare principalele politici ale UE țin seama cu adevărat de SBA?

2.2.1 SBA și principiile sale nu sunt luate cu adevărat în considerare la elaborarea principalelor politici ale UE, în pofida trimerelor din unele texte specifice, cum ar fi Strategia Europa 2020 și diferitele sale inițiative emblematice. Întreprinderile mici și microîntreprinderile par încă ignorate sau subestimate în procesul legislativ. Exemplele invocate în cele ce urmează susțin această afirmație.

2.2.2 În cadrul politicii de inovare, se acordă prioritate întreprinderilor cu creștere semnificativă. Această viziune limitată nu corespunde realității inovării în cadrul micilor întreprinderi, în care de primă necesitate este obținerea unor servicii de însoțire și a instrumentelor adaptate la specificul lor.

Este și cazul politicii energetice. În avizul său privind politica energetică, IMM-urile și microîntreprinderile ⁽²⁾, CESE sublinia că această politică, esențială pentru viitorul UE, nu a aprofundat niciodată aspectul punerii sale în aplicare în întreprinderile mici și în microîntreprinderi.

În sfârșit, studiile de impact privind măsurile de realizare a pieței interne nu țin seama în suficientă măsură de realitatea micilor întreprinderi și de problemele pe care acestea le pot întâmpina în cadrul comerțului transfrontalier sau în activitățile lor de la nivel local și de proximitate.

2.2.3 CESE solicită ca toate propunerile politice legate de prioritățile UE să pornească de la principiul „Gândeți mai întâi la scară mică” și îi invită instituțiile europene să țină seama de interesele întreprinderilor mici și ale microîntreprinderilor atunci când pun în aplicare inițiativele emblematice ale Strategiei Europa 2020 și ale Actului privind piața unică.

2.2.4 În acest sens, CESE salută faptul că în comunicarea Comisiei despre cele douăsprezece pârghii de stimulare a pieței unice ⁽³⁾ se menționează, ca primă acțiune-cheie, o serie de măsuri prin care să se faciliteze accesul IMM-urilor la capitalul de risc, ca parte a soluției la problema cea mai urgentă cu care se confruntă acestea, și anume finanțarea. Comitetul solicită ca această acțiune-cheie să nu fie concepută separat, ci să fie însoțită de alte măsuri menționate în cadrul revizuirii SBA.

⁽²⁾ JO C 44, 11.2.2011, p. 118.

⁽³⁾ COM(2011) 206 final – Comunicarea intitulată „Actul privind piața unică – douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii „Împreună pentru o nouă creștere”.

2.3 Carențele SBA: sprijinirea întreprinderilor mici și rolul organizațiilor de întreprinderi

2.3.1 SBA menționează necesitatea sprijinirii întreprinderilor mici. CESE a insistat deseori asupra necesității de consolidare a măsurilor de sprijinire și de consiliere destinate întreprinderilor mici, prin servicii adaptate, prestate sub diferite forme de organisme publice sau private. În plus, el insistă asupra rolului esențial al organizațiilor de întreprinderi, de intermediar între factorii de decizie și întreprinderi, ele jucând acest rol de consilier pe de o parte pe lângă întreprinderi și, pe de altă parte, pe lângă factorii de decizie.

2.3.2 CESE consideră că două elemente esențiale pentru competitivitatea întreprinderilor mici sunt sprijinirea măsurilor de însoțire luate de diferitele organizații de IMM-uri și îmbunătățirea dialogului dintre acestea din urmă și factorii de decizie, la toate nivelurile. Aceste organizații sunt, cel mai adesea, singurele care intervin direct pe lângă fiecare întreprindere, în mod individual și adaptat la nevoile specifice. Prin intermediul lor, măsurile legislative pot fi aplicate de întreprinderile cele mai mici, întreprinderile pot beneficia de finanțări, în special europene, iar factorii de decizie pot să le afle necesitățile reale, pentru a-și adapta politicile în consecință.

2.3.3 Prin urmare, CESE solicită:

- ca aceste organizații de IMM-uri să poată accesa mai ușor programele UE, pentru a întreprinde acțiuni colective;
- ca legislațiile din UE să prevadă mijloace de asistență tehnică, astfel încât să aibă posibilitatea de a întreprinde acțiuni de informare, de însoțire și de formare;
- ca rolul lor de ghișeu unic (*one stop shop*) să fie evaluat și consolidat, în special în materie de informare, de asigurare a conformității și de acces la programele europene.

2.3.4 Având în vedere restricțiile bugetare și dată fiind necesitatea de a concentra mijloacele în funcție de priorități, CESE consideră că una dintre prioritățile esențiale este sprijinul acordat consultanței, însoțirii, informării și formării IMM-urilor, în special a întreprinderilor mici și microîntreprinderilor. Comitetul cere ca programele UE să favorizeze acest sprijin și să-și manifeste întreaga susținere de care au nevoie organizațiile intermediare reprezentative ale tuturor categoriilor de IMM-uri.

3. Observații specifice

3.1 Accesul la finanțare

3.1.1 Odată cu adâncirea crizei economice, a devenit tot mai dificil accesul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) la finanțare. În atare condiții, organizațiile care furnizează garanții pentru descoperit de cont și contragarantii joacă un rol esențial. CESE speră ca Comisia Europeană să recunoască

rolul important al acestor organizații ca instrument fundamental de facilitare a accesului la finanțare pentru microîntreprinderi și IMM-uri.

3.1.2 Instrumentele financiare europene trebuie să se adreseze tuturor IMM-urilor, inclusiv celor mai mici dintre ele. CESE solicită consolidarea mecanismelor „de garantare”, pentru ca acestea să acopere în continuare ansamblul activităților IMM-urilor. Este vorba în special de Fondul de garantare pentru IMM-uri, care și-a dovedit utilitatea și care ar trebui să devină primul pilon al programului de acțiune IMM de după 2013. În sfârșit, CESE solicită ca organismele financiare nebankare, precum organismele de garantare sau de garantare reciprocă, să aibă mai ușor acces la aceste instrumente financiare.

3.1.3 CESE consideră că măsurile Comitetului de la Basel (Basel III) vor permite necesara asanare a practicilor bancare. Totuși, este preocupat de impactul lor, care riscă să facă mai dificil accesul întreprinderilor mici la finanțare bancară și deci să reducă sever resursele financiare ale IMM-urilor și ale economiei reale în general. CESE solicită instituțiilor UE, în special în cadrul viitoarei reglementări privind adecvarea fondurilor proprii (Directiva privind cerințele de capital – CRD IV), să ia măsuri astfel încât noile cerințe privitoare la bănci să nu aibă niciun efect asupra finanțării IMM-urilor. CESE solicită adoptarea unor măsuri prin care băncile, în special cele de proximitate și de ajutor reciproc, precum și instituțiile financiare care oferă servicii de garantare bancară, să-și poată îndeplini în continuare misiunea de finanțare a economiei reale.

3.1.4 Diferitele formule de capital de risc ar putea deveni interesante pentru întreprinderi, inovatoare sau de alt tip, dacă sunt adaptate la necesitățile acestora și la realitățile specifice. Uniunea Europeană trebuie să faciliteze o piață a capitalului de risc care să funcționeze cu fluiditate. Totuși, aceste formule nu se pot substitui altor instrumente, cum ar fi garanția. Întreprinderile mici trebuie să aibă posibilitatea de a alege instrumentele cele mai adaptate.

3.2 Către o reglementare inteligentă

3.2.1 CESE subliniază evoluția deosebit de pozitivă reprezentată de integrarea testelor privind IMM-urile în analizele de impact, care includ pe viitor și efectele sociale și de mediu în evaluări. El invită Comisia să consolideze aceste teste, printr-o și mai bună integrare a întreprinderilor mici și a microîntreprinderilor. Pe lângă necesitatea efectuării unor analize și teste de către organisme absolut independente, CESE solicită ca organizațiile de IMM-uri să fie consultate la pregătirea analizelor și să beneficieze de un „drept la replică” înainte de publicarea definitivă a acestora.

3.2.2 În speranța unei reduceri a sarcinilor administrative pentru IMM-uri, CESE sugerează ca principiul „O singură dată” („Only once”) să fie integrat cu principiul numărului constant („one in/one out”), care stabilește că introducerea unor noi sarcini administrative trebuie să aibă loc simultan cu eliminarea unor sarcini deja existente. Acest principiu ar trebui să fie aplicat atât la nivel european, cât și la nivel local.

3.2.3 Este lăudabilă intenția versiunii revizuite a SBA de a pune în aplicare mai eficient principiile „Gândeți mai întâi la scară mică” și „O singură dată”. În prezent, problema constă în punerea ei în aplicare la nivel național și în cadrul tuturor direcțiilor generale ale Comisiei Europene. CESE acordă deci o importanță deosebită:

- realizării unor analize de impact de calitate și independente care să țină seama de eterogenitatea elementelor din mulțimea IMM-urilor;
- rolului reprezentantului pentru IMM-uri (*SME Envoy*) al Comisiei, interfață între Comisia Europeană și universul IMM-urilor, care ar trebui să examineze toate politicile susceptibile de a afecta întreprinderile mici, să confere însemnătate punctului lor de vedere și, dacă este nevoie, să se opună deciziilor în defavoarea lor.

3.2.4 Ar trebui să se acorde prioritate principiului proporționalității la punerea în aplicare a măsurilor, astfel încât întreprinderile mici să aibă de îndeplinit doar formalitățile strict necesare. Dacă factorii de decizie din UE aplică cu strictețe principiul fundamental „Gândeți mai întâi la scară mică”, pe care s-au angajat să-l urmeze, nu ar fi cazul să se preconizeze derogări.

3.2.5 Recunoașterea diferențelor dintre microîntreprinderi nu trebuie să conducă în mod necesar la generalizarea scutirii microîntreprinderilor de anumite formalități. Dacă se constată că sunt necesare unele derogări, acestea ar trebui negociate cu reprezentanții întreprinderilor respective. În caz contrar, există riscul de a se ajunge la o clasificare negativă între întreprinderile care aplică legislația și cele care nu o aplică.

3.2.6 Prin urmare, CESE recomandă:

- să se aplice principiile „Gândeți mai întâi la scară mică” și „O singură dată” în toate compartimentele Strategiei Europa 2020;
- ca legislațiile să fie concepute de la bun început în parteneriat cu reprezentanții întreprinderilor mici la care se referă;
- să se aplice sistematic principiul proporționalității la punerea în aplicare a acestor legislații;
- să se evite suprareglementarea la nivel național și regional în momentul transpunerii sau punerii în aplicare a textelor;
- să fie asociat reprezentantul pentru IMM-uri al Comisiei la lucrările Comitetului de evaluare a impactului (*Impact Assessment Board*), însărcinat să verifice calitatea analizelor de impact.

3.3 Accesul pe piață

3.3.1 SBA recunoaște necesitatea de a facilita accesul IMM-urilor la contractele de achiziții publice. Pentru a se încuraja participarea lor la achizițiile publice, trebuie nu numai să se simplifice procedurile, ci și să se elaboreze politici favorabile IMM-urilor în statele membre, politici existente în prezent numai în unele cazuri.

3.3.2 CESE consideră că este urgent necesară aplicarea integrală a Codului european de bune practici⁽⁴⁾ privind achizițiile publice. CESE invită Comisia și statele membre să adopte politici favorabile pentru a facilita accesul mai eficient al IMM-urilor și microîntreprinderilor la achizițiile publice.

3.4 Antreprenoriatul și crearea locurilor de muncă

3.4.1 Întreprinderile de mici dimensiuni prezintă particularități în materie de relații sociale interne și au o nevoie deosebit de acută de mână de lucru calificată. În plus, CESE recunoaște că angajații joacă un rol esențial în dezvoltarea IMM-urilor, deoarece ei pot fi o sursă de inovare și iau parte la realizarea obiectivelor întreprinderii. El reamintește că întreprinderile mici sunt locuri excelente de ucenicie și formare profesională și că joacă un rol central în dobândirea de competențe și în valorificarea cunoștințelor.

3.4.2 CESE regretă că problemele legate de piața muncii și de ocuparea forței de muncă, precum și problema competențelor salariaților și ale conducătorilor de întreprinderi aproape că lipsesc cu desăvârșire din SBA, deși le influențează capacitatea de dezvoltare și posibilitățile de creare a unor noi locuri de muncă.

3.4.3 CESE susține eforturile Comisiei de încurajare a spiritului antreprenorial în rândul femeilor și recomandă difuzarea unor ghiduri de bune practici care să cuprindă acțiuni întreprinse de statele membre și acțiuni derulate de organizațiile de IMM-uri.

4. Ce este de făcut pentru a se asigura luarea în considerare a SBA și a priorităților sale?

4.1 *Garantarea guvernantei în parteneriat: regula guvernantei mai multor actori, pe mai multe niveluri*

4.1.1 În comunicare se precizează că o guvernanță puternică este esențială și că principalele măsuri prioritare ale SBA „nu vor avea un impact decât dacă se bazează pe o guvernanță solidă în privința IMM-urilor”. Politicile, programele și legislațiile europene nu vor putea fi eficiente decât dacă sunt proiectate și puse în aplicare împreună cu organizațiile intermediare reprezentative de la toate nivelurile. Una dintre prioritățile esențiale ale SBA revizuit trebuie să fie garantarea acestui parteneriat în procesul legislativ și/sau decizional la nivel european, național și regional.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/sme_code_of_best_practices_fr.pdf

4.1.2 CESE este de părere că listele revizuite de IMM-uri furnizate de Enterprise Europe Network (Rețeaua întreprinderilor europene) pot constitui excelente surse de informații, dar nu țin locul experienței și competenței organismelor reprezentante ale IMM-urilor. Propunerea de program „Competitivitatea IMM-urilor” din Cadrul financiar multianual nu prevede măsuri pentru aceste organisme și pune accentul numai pe Enterprise Europe Network la care, din păcate, în mai multe state membre, nu sunt asociate toate organizațiile reprezentative ale diferitelor categorii de IMM-uri. Rețeaua ar trebui să facă obiectul unei evaluări aprofundate, iar metodologia și normele sale de funcționare ar trebui îmbunătățite, pentru a permite o mai amplă participare a organizațiilor diferitelor categorii de IMM-uri existente în statele membre.

4.2 Trecerea de la „Gândiți mai întâi la scară mică” la „Acționați mai întâi la scară mică”

4.2.1 CESE invită deci instituțiile europene:

- să se coordoneze pentru a se obliga să integreze în deciziile lor, de o manieră mai constrângătoare, SBA și principiul său „Gândiți mai întâi la scară mică”, ceea ce ar încuraja autoritățile naționale și teritoriale să acționeze în același mod;
- să instituie principiului precauției, sub conducerea unui reprezentant european al IMM-urilor, urmând exemplul sistemului *Office of advocacy* din SBA american; acest sistem ar oferi garanția faptului că nicio legislație referitoare la întreprinderile mici nu contravine intereselor lor.

4.3 Cu ce mijloace?

4.3.1 Succesul SBA revizuit și eficiența sa vor depinde de resursele umane și financiare dedicate punerii sale în aplicare. CESE salută propunerea privind noul program „Competitivitatea IMM-urilor”, ale cărui priorități ar trebui să fie:

- monitorizarea și evaluarea punerii în aplicare a principiilor SBA în toate programele și legislațiile europene, precum și în statele membre;
- instituirea unui sistem de *advocacy unit* pentru consolidarea eficienței analizelor de impact prin studierea posibilelor efecte ale viitoarei legislații asupra întreprinderilor mici și a microîntreprinderilor;
- implementarea unor instrumente de competitivitate, standardizare, informare și cooperare, concepute pe principiul „Gândiți mai întâi la scară mică”;
- punerea la dispoziție a unor instrumente financiare dedicate dezvoltării IMM-urilor, în special a Fondului de garantare pentru IMM-uri;

— sprijinirea activităților de însoțire și de consiliere a organizațiilor de IMM-uri și consolidarea guvernanței în parteneriat cu organizațiile reprezentative;

— analiza statistică și economică a diferitelor categorii de IMM-uri, ținând cont de eterogenitatea acestora, realizarea unor studii și cercetări punctuale asupra lor, precum și disseminarea bunelor practici din statele membre și din regiuni în favoarea lor.

4.3.2 CESE consideră că numărul mic de persoane din cadrul instituțiilor europene care lucrează în prezent pentru IMM-uri și pentru SBA constituie un motiv de îngrijorare. Pentru punerea în aplicare a acestui program pentru IMM-uri, și, în special, pentru monitorizarea lui, sunt necesare resurse umane suficiente, în special la DG Întreprinderi, în concordanță cu ambițiile SBA.

4.3.3 CESE salută punerea în aplicare la nivel național a conceptului de reprezentant pentru IMM-uri (*SME Envoy*), a cărui misiune va fi de a facilita punerea în practică a priorităților SBA în statele membre și de a veghea la reflectarea punctelor de vedere ale IMM-urilor și microîntreprinderilor în politicile și legislațiile naționale. Cu toate acestea, Comitetul consideră că eficiența acestor dispoziții va depinde de capacitatea reprezentantului pentru IMM-uri de a influența alegerile politice și legislațiile naționale, precum și de calitatea cooperării cu diversele organizații de IMM-uri.

4.3.4 Comitetul subliniază importanța grupului consultativ ca structură de sincronizare între Comisie, statele membre și organizațiile europene ale IMM-urilor. Acest grup consultativ ar putea deveni o instanță de sincronizare cu privire la propunerile legislative și la programele operaționale ale tuturor direcțiilor generale care se ocupă de întreprinderile mici și de microîntreprinderi în cadrul Comisiei. CESE salută demersul mai multor regiuni care au desemnat reprezentanți regionali pentru IMM-uri și solicită încurajarea unor astfel de inițiative.

5. Măsuri politice

5.1 CESE solicită ca Comisia Europeană să-i prezinte anual o situație care:

- să prezinte modul de punere în aplicare a SBA în cadrul serviciilor sale, în statele membre și în regiuni;
- să supună analizei luarea în considerare a principiilor SBA în documentele europene adoptate de Parlament și de Consiliu;
- să prezinte și situația și progresele înregistrate în fața grupului consultativ. Acest raport ar mai trebui prezentat Consiliului, Parlamentului și Comitetului Regiunilor.

5.2 În sfârșit, CESE solicită Consiliului să instituie un Consiliu Competitivitate special pentru IMM-uri, microîntreprinderi și SBA, care să se întrunească anual.

5.3 Luând ca referință principiul Reuniunii sociale tripartite la nivel înalt pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă, care a fost instituită prin decizia Consiliului din 6.3.2003, CESE propune Consiliului să introducă un dialog economic care să se desfășoare de două ori pe an, cu ocazia ședințelor Consiliului Competitivitate. La acesta ar participa organizațiile europene reprezentative ale IMM-urilor, miniștrii industriei și IMM-urilor ai țărilor care formează troica, statele membre, Comisia și CESE (ca reprezentant al societății civile), pentru a-i atrage pe reprezentanții IMM-urilor și mediile politice de la cel mai înalt nivel să contribuie la punerea în aplicare de către IMM-uri a Strategiei Europa 2020.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

ANEXĂ

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Următorul amendament, care a obținut mai mult de o pătrime din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterilor (conform articolului 54 alineatul (3) din Regulamentul de procedură):

Punctul 1.7 (nou)

Se adaugă un nou punct după punctul 1.6:

„1.7 De asemenea, Comitetul cere Comisiei și Consiliului să introducă un principiu al precauției sub forma unui birou de reprezentare a intereselor («office of advocacy»), pentru a garanta că legislațiile europene privind IMM-urile nu sunt contrare intereselor acestora și țin seama în practică de trăsăturile lor specifice.”

Rezultatul voturilor exprimate:

Voturi pentru:	57
Voturi împotriva:	66
Abțineri:	36

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Consiliului privind suspendarea temporară a taxelor din Tariful vamal comun asupra importurilor anumitor produse industriale în Insulele Canare

COM(2011) 259 final – 2011/0111 (CNS)

(2011/C 376/10)

Raportor general: **dl Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

La 16 iunie 2011, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de Regulament al Consiliului privind suspendarea temporară a taxelor din Tariful vamal comun asupra importului anumitor produse industriale în Insulele Canare

COM(2011) 259 final – 2011/0111 (CNS).

La 20 septembrie 2011, Biroul Comitetului a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER raportor general în cadrul celei de-a 474-a sesiuni plenare din 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 22 septembrie 2011) și a adoptat prezentul aviz cu 132 voturi pentru, și 5 voturi împotriva.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE susține propunerea, dată fiind relevanța sa socio-economică și legitimitatea evidentă a adoptării sale de către Uniune, având în vedere competențele exclusive ale acesteia în materie vamală.

1.2 În plus, propunerea privește numai un număr limitat de produse și de mărfuri care beneficiază deja de un regim tarifar preferențial în temeiul Regulamentului (CE) nr. 704/2002 al Consiliului, din 25 martie 2002, la care se adaugă numai patru produse (cauciucul și anumite derivate de polimeri).

1.3 Impunerea controalelor asupra utilizării finale, în conformitate cu dispozițiile Codului Vamal Comunitar și cu normele de aplicare a acestuia, este o procedură consacrată în acest context și nu impune sarcini administrative suplimentare semnificative nici autorităților regionale și locale și nici operatorilor economici.

1.4 Menținerea suspendării drepturilor autonome din Tariful Vamal Comun în cazul importurilor de produse industriale este considerată avantajoasă pentru economia Insulelor Canare, care a avut de suferit din cauza crizei mai mult decât alte regiuni ale Uniunii și ale Spaniei.

1.5 CESE reafirmă ⁽¹⁾ că menținerea regimurilor economice și fiscale specifice reprezintă un instrument indispensabil pentru a ajuta regiunile ultraperiferice să depășească dificultățile structurale cu care se confruntă.

2. Introducere

2.1 Insulele Canare, cu o suprafață totală de aproximativ 7 542 km², formează un arhipelag situat în Oceanul Atlantic,

la aproximativ 1 000 de km de punctul cel mai apropiat al Peninsulei Iberice. Împreună cu Arhipelagul Azore, Madeira, Insulele Salvajes și Insulele Capului Verde, Insulele Canare alcătuiesc regiunea biogeografică denumită Macaronezia și fac parte, printre altele din cauza mării depărtări și a caracterului insular, din regiunile denumite „ultraperiferice”, regiuni asupra cărora CESE s-a pronunțat cu diverse ocazii ⁽²⁾.

2.1.1 Populația actuală a arhipelagului atinge 2 118 519 de locuitori, cele mai populate două insule fiind Tenerife (906 854 de locuitori) și Gran Canaria (845 676 de locuitori) ⁽³⁾, peste 80 % din locuitorii arhipelagului. Această densitate ridicată a populației conduce la probleme sociale legate de rate ridicate ale șomajului și emigrării.

2.1.2 Dată fiind depărtarea, operatorii economici sunt confrunțați cu o serie de handicapuri economice și comerciale cu efecte negative asupra tendințelor demografice, a ocupării forței de muncă și a evoluției sociale și economice. În special sectorul industrial, cel al construcțiilor și cel al industriilor conexe au fost sever afectate de actuala criză economică, conducând la creșterea șomajului, care depășește media națională a Spaniei. Acest context riscă să vulnerabilizeze și mai mult situația economică generală, având în vedere caracterul volatil al turismului internațional de care insulele sunt tot mai dependente.

2.1.3 Așa cum CESE a arătat deja ⁽⁴⁾, insulele sunt caracterizate de handicapuri geografice permanente, care le fac să se deosebească net de regiunile continentale. Aceste handicapuri geografice permanente au câteva caracteristici comune, chiar dacă de amplitudine diferită, și anume: izolarea în raport cu continentul; costuri crescute ale transporturilor maritime și

⁽¹⁾ JO C 211, 19.8.2008, p. 72.

⁽²⁾ JO C 221, 17.9.2002, p. 37.

⁽³⁾ Datele Institutului Național de Statistică Spaniol.

⁽⁴⁾ JO C 268, 19.9.2000, p. 32.

aeriane, ale comunicațiilor și infrastructurilor, cauzate de obstacolele naturale și climatice; dimensiunea limitată a terenurilor; resursele piscicole limitate; resursele hidrologice reduse; lipsa surselor de energie; poluarea marină și costieră; dificultățile în gestionarea deșeurilor; scăderea populației, în special a numărului de tineri; eroziunea coastelor; deficitul de mână de lucru specializată; absența unui mediu economic favorabil întreprinderilor și dificultățile de acces la educație și la servicii medicale etc.

2.1.4 CESE s-a pronunțat deja ⁽⁵⁾ asupra conceptului de „costuri suplimentare” ale regiunilor ultraperiferice, stabilind o listă neexhaustivă care, pornind de la costul mai ridicat al transportului de mărfuri, materii prime și persoane, acoperă costurile de depozitare și de atribuire a contractelor publice sau costurile de instalare, care sunt, de asemenea, mai ridicate.

2.1.5 Sectorul industrial al arhipelagului deservește în special piața locală a insulelor și se confruntă cu dificultăți enorme în încercarea de a găsi clienți în afara insulelor. Această situație dificilă este cauzată în primul rând de lipsa mijloacelor de transport și de costurile ridicate de cumpărare și de distribuire a mărfurilor. Acest lucru are efecte negative asupra costurilor de fabricație ale produselor finite, putând atrage după sine creșterea costurilor de producție comparativ cu costurile analoge înregistrate de întreprinderile similare din peninsula.

3. Insulele Canare și Uniunea Europeană

3.1 Insulele Canare fac parte din Uniunea Europeană de la aderarea Spaniei, în 1986. În Actul de aderare a Spaniei și Portugaliei se recunoaște situația economică și socială dificilă și specială a arhipelagului. Din cauza dificultăților sale specifice, Insulele Canare au fost inițial excluse din teritoriul vamal al Uniunii, din politica comercială comună și din politicile comune ale agriculturii și respectiv pescuitului.

3.2 Uniunea Europeană a recunoscut problemele particulare și specifice ale regiunii, precum și implicațiile lor pentru integrarea Insulelor Canare în Uniune. În ultimii ani, au fost introduse măsuri care, printr-o abordare cuprinzătoare care a ținut seama de condițiile de insularitate și de caracterul ultraperiferic al acestei regiuni, au redus progresiv amploarea și frecvența acordării de derogări, astfel încât, de la 31 decembrie 2000, data integrării acestor insule în Tariful Vamal Comun, regiunea face parte integrantă din teritoriul vamal al Uniunii ⁽⁶⁾.

3.3 Prin urmare, a fost aprobat Regulamentul (CE) al Consiliului nr. 1911/91 privind aplicarea dispozițiilor dreptului comunitar în Insulele Canare ⁽⁷⁾, care a făcut ulterior obiectul mai multor modificări. În aplicarea Regulamentului nr. 1911/91

s-au luat măsuri speciale, prin intermediul Deciziei Consiliului 91/314/CE, care instituie un program de opțiuni specifice distanței și insularității Insulelor Canare (POSEICAN) ⁽⁸⁾. Acest program a făcut posibilă adaptarea anumitor politici comune, precum și adoptarea anumitor măsuri specifice în favoarea Insulelor Canare.

3.4 Prin Regulamentul (CE) nr. 704/2002 al Consiliului din 25 martie 2002 se suspendă temporar drepturile autonome din Tariful Vamal Comun pentru importul anumitor produse industriale și se reglementează deschiderea și modul de gestionare a contingentelor tarifare comunitare autonome la importul anumitor produse pescărești în Insulele Canare; potrivit acestui regulament, suspendarea taxelor vamale prevăzute în Tariful Vamal Comun pentru anumite mijloace de producție cu destinație comercială sau industrială va expira la 31 decembrie 2011, motiv pentru care propunerea analizată este prezentată înainte de termenul de expirare a Regulamentului (CE) nr. 704/2002.

3.5 Pe de altă parte, articolul 349 din TFUE recunoaște Insulelor Canare condiția de regiune ultraperiferică, ține seama de situația economică și socială structurală și recunoaște depărtarea, insularitatea, suprafața redusă, relieful și clima dificile, dependența economică de un număr redus de produse, factori a căror persistență și combinare dăunează grav dezvoltării sale. Prin urmare, autorizează Consiliul ca, la propunerea Comisiei, să adopte măsuri specifice, în special în materie de politici vamale, comerciale și fiscale, zone de liber schimb, politici agricole și de pescuit, condiții de aprovizionare cu materii prime și bunuri de consum de primă necesitate, ajutoare de stat și condiții de acces la fondurile structurale și la programele orizontale ale Uniunii.

4. Propunerea de regulament al Consiliului

4.1 Pentru regiunile ultraperiferice ale UE, TFUE permite instituirea de măsuri speciale, cu scopul de a le ajuta în vederea surmontării handicapurilor economice de care suferă aceste regiuni din cauza poziției lor geografice. Prolungirea crizei economice și financiare a acutizat problemele Insulelor Canare în privința creării de locuri de muncă și a pierderii de competitivitate.

4.2 Prin urmare, guvernul spaniol a solicitat prelungirea, printr-o propunere de regulament al Consiliului, a regimului actual, care prevede suspendarea drepturilor de import pentru anumite produse în acest arhipelag; propunerea prevede și suspendarea taxelor din Tariful Vamal Comun pentru patru noi produse.

4.3 Prezenta propunere urmărește să fie în acord cu celelalte politici ale Uniunii, în special în domeniul comerțului internațional, al concurenței, întreprinderilor, dezvoltării și relațiilor externe. Acest tip de măsuri sunt adoptate periodic pentru a susține operatorii economici.

⁽⁵⁾ JO C 211, 19.8.2008, p. 72.

⁽⁶⁾ Actul de aderare, Protocolul 2.

⁽⁷⁾ JO L 171, 29.6.1991, p. 1.

⁽⁸⁾ JO L 171, 29.6.1991, p. 5.

4.3.1 Propunerea le permite operatorilor economici locali din acest arhipelag să importe un anumit număr de materii prime, piese, componente și mijloace de producție fără taxe vamale, acestea fiind suspendate temporar.

4.3.1.1 Concret, de la 1 ianuarie 2012 până la 31 decembrie 2021, drepturile din Tariful Vamal Comun aplicabile importurilor în Insulele Canare de mijloace de producție cu destinație industrială sau comercială, menționate în anexă, se suspendă în totalitate.

4.3.1.2 Aceste mărfuri se utilizează de către operatorii economici din Insulele Canare pentru o perioadă de cel puțin 24 de luni după punerea în liberă circulație.

4.3.1.3 De asemenea, se suspendă în totalitate, de la 1 ianuarie 2012 până la 31 decembrie 2021, taxele vamale aplicabile în conformitate cu Tariful Vamal Comun la importul de materii prime, piese și componente încadrate la codurile NC din anexa II actualizată și utilizate în Insulele Canare pentru transformări industriale sau întreținere.

4.3.2 Pentru a evita orice utilizare frauduloasă și devierea fluxurilor comerciale tradiționale, se prevede instituirea de mecanisme de cooperare și de controale ale utilizării finale a produselor care beneficiază de suspendarea taxelor vamale.

4.3.3 Pentru a beneficia de suspendarea taxelor vamale, materiile prime, piesele și componentele vor trebui să fie utilizate în scopuri de transformare industrială și întreținere în Insulele Canare.

4.3.4 Mai mult, va trebui ca mijloacele de producție să fie utilizate de întreprinderile locale din arhipelag pentru o perioadă de cel puțin doi ani înainte de a putea fi vândute liber altor întreprinderi situate în alte părți ale teritoriului vamal al Uniunii Europene.

4.3.4.1 Pentru a asigura perspective pe termen lung pentru investitori și pentru a permite operatorilor economici să își redreseze activitățile industriale și comerciale până la un nivel care să stabilizeze mediul economic și social al insulelor, este oportun să se prelungească în totalitate suspendarea taxelor vamale prevăzute în Tariful vamal comun pentru anumite bunuri prevăzute în anexa II și în anexa III la Regulamentul (CE) nr. 704/2002, pentru o perioadă de 10 ani.

4.3.4.2 Pentru a garanta că exclusiv operatorii economici stabiliți pe teritoriul Insulelor Canare se bucură de aceste măsuri tarifare, suspendarea trebuie să se subordoneze utilizării finale a produselor, în conformitate cu dispozițiile Codului Vamal Comunitar; în cazul în care se produce o deviere a fluxurilor comerciale, trebuie să se acorde Comisiei competențe executive care să-i permită să retragă temporar suspendarea.

5. Observații generale

5.1 CESE primește cu satisfacție propunerea de modificare a regulamentului (CE) și consideră că măsurile speciale pe care le

conține pot fi adoptate fără a aduce nicio atingere integrității și coerenței ordinii juridice a Uniunii, inclusiv în ceea ce privește piața internă și politicile comune.

5.2 Aceste motivări de ordin juridic și economic se coroborează cu alte circumstanțe, cum ar fi faptul că Grupul de lucru „Economie tarifară” din cadrul Comisiei nu a ridicat nicio obiecție la viitoarea adoptare a măsurilor în cauză și faptul că elaborarea acestora nu a necesitat realizarea unei evaluări de impact, dat fiind caracterul lor universal.

5.3 Comisia își întemeiază propunerea de regulament pe articolul 349 din TFUE, în timp ce măsurile se referă exclusiv la politica vamală, care este o competență exclusivă a UE. Prin urmare pare excesiv de formală dispoziția de transmitere a propunerii către parlamentele naționale, care decurge, probabil, dintr-o interpretare foarte largă a articolului 2 primul paragraf din Protocolul nr. 1 anexă la TUE și TFUE (privind rolul parlamentelor naționale în UE).

5.4 Această circumstanță va avea ca efect previzibil încetinirea procesului de adoptare a regulamentului, ceea ce va suscita, probabil, polemici sau controverse interne care dăunează deseori interesului general al UE sau realizării corecte a unor obiective specifice, cum ar fi protejarea teritoriilor și regiunilor ultraperiferice în raport cu condițiile economice defavorabile cu care se confruntă.

5.5 Ar trebui, de asemenea, să se definească, cantitativ și calitativ, noțiunea de „deviere a fluxurilor comerciale” în temeiul căreia Comisia poate adopta acte de punere în aplicare a retragerii suspendării taxelor vamale.

5.6 Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât aprecierea cantitativă a unor astfel de devieri necesită realizarea unor analize economice complexe ale pieței, pentru a stabili echilibrul real dintre importurile de produse relevante și necesitățile rezultate din cererea pieței în cadrul comerțului insular.

5.7 Analog, ar trebui clarificată natura juridică a actelor care presupun o decizie definitivă cu privire la menținerea sau eliminarea retragerii regimului de suspendare la încheierea perioadei de 12 luni, acte prevăzute la articolul 4 alineatul (1) din propunerea de regulament.

5.8 Dat fiind că Consiliul este cel căruia îi revine adoptarea acestui regulament, printr-o procedură legislativă specială, pare logic ca acesta să fie și instituția care adoptă decizia definitivă, competența delegată Comisiei limitându-se deci la posibila adoptare a actelor privitoare la retragerea temporară a suspendării, menționată anterior, pentru o perioadă de maximum 12 luni.

5.9 CESE consideră că propunerea contribuie la garantarea coeziunii economice, sociale și teritoriale, precum și la egalitatea de șanse pentru a concura pe întregul teritoriu al Uniunii Europene, compensând handicapurile permanente cu caracter geografic, natural, economic, social și structural care afectează Insulele Canare.

5.10 Suspendarea taxelor propusă respectă principiul proporționalității, având în vedere amploarea handicapurilor care afectează Insulele Canare, în termeni de accesibilitate, situație demografică și, probabil, productivitate. CESE consideră că suspendările de taxe vamale sunt menite să compenseze costurile suplimentare legate de situația arhipelagului și nu constituie un factor de denaturare a pieței, ci dimpotrivă, reprezintă un factor de echilibru.

6. Observații specifice

6.1 Cum nu există posibilitatea de a îmbunătăți accesibilitatea în raport cu continentul european, a fost instituit regim economic și fiscal diferențiat, conceput ca instrument de dinamizare economică și destinat să compenseze handicapurile structurale ale Insulelor Canare.

6.2 Dimensiunea pieței și întreprinderilor din arhipelag nu a permis aplicarea unor politici care să creeze sinergii între serviciile din sectorul materiilor prime, pentru a susține procesele de producție, transporturile, comerțul pe piața internă de consum și capacitatea de export, afectând astfel capacitatea întreprinderilor de a genera valoare adăugată în mod durabil sau prin intermediul costurilor marginale legate de cerere (valorificarea economiilor de scară).

6.3 Toți acești factori de insularitate și costurile suplimentare fac ca sectorul industrial să piardă din competitivitate comparativ cu restul piețelor care, într-un mediu tot mai globalizat, câștigă importanță prin posibilitatea de delocalizare, cu consecințele pe care le-ar avea pentru economia arhipelagului declinul unui sector care generează locuri de muncă mai calificate și stabile și care înlesnește dezvoltarea proceselor inovatoare.

6.4 Mecanismele fiscale și vamale încearcă să compenseze „costurile suplimentare” pe care le suportă sectorul industrial din regiunile ultraperiferice. Un studiu recent aproximează „costurile suplimentare” generate de caracterul ultraperiferic al Insulelor Canare la 5 988 273 924 euro, din care 25 % sunt suportate de sectorul industrial.

6.5 Sectorul industrial din arhipelag consideră că 32 % din „costurile suplimentare” sunt cauzate de ceea ce se numește „capacitate de producție neutilizată”, adică sunt „costuri suplimentare” generate de imposibilitatea de a realiza economii de scară deoarece întreprinderile se confruntă cu o piață locală redusă și au dificultăți de acces pe piețele externe, dat fiind că 25 % din costurile suplimentare se datorează transporturilor și 28 %, „costului suplimentar” al energiei.

Bruxelles, 22 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind atribuirea unor sarcini legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală, printre care și reunirea reprezentanților sectorului public și privat în cadrul Observatorului european al contrafacerii și al pirateriei, Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (mărci, desene și modele industriale)

COM(2011) 288 final – 2011/0135 (COD)

(2011/C 376/11)

Raportor: **dl Thomas McDONOGH**

La 15 iunie 2011 și respectiv la 7 iunie 2011, în conformitate cu articolul 114 și articolul 118 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul și Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind atribuirea unor sarcini legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală, printre care și reunirea reprezentanților sectorului public și privat în cadrul Observatorului european al contrafacerii și al pirateriei, Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (mărci, desene și modele industriale)

COM(2011) 288 final – 2011/0135 (COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 30 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 152 voturi pentru, 1 vot împotrivă și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută propunerea Comisiei privind regulamentul prin care se consolidează Observatorul european al contrafacerii și al pirateriei prin atribuirea responsabilităților sale Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (OAPI). Activitatea Observatorului este esențială pentru sistemul european de protecție a proprietății intelectuale și are nevoie de mai multe resurse pentru a-și îndeplini funcțiile.

1.2 Comitetul elaborează un aviz separat privind recenta comunicare a Comisiei care propune o strategie destinată realizării unei piețe unice pentru drepturile de proprietate intelectuală⁽¹⁾. DPI constituie un catalizator esențial al inovării tehnologice și comerciale de care Europa va depinde pentru redresare și creștere economică în viitor⁽²⁾. Modul în care sunt controlate aceste drepturi este crucial și pentru prosperitatea culturii europene și calitatea vieții de care se bucură cetățenii europeni.

1.3 Comitetul nu crede că Strategia Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii poate fi

realizată fără crearea unei adevărate piețe unice a DPI. Comitetul solicită de mulți ani armonizarea normelor europene și naționale prin care se promovează inovarea, creativitatea și bunăstarea cetățenilor, sprijinind totodată inițiativele care aduc locuri de muncă, bunuri și servicii accesibile unui număr cât mai mare de cetățeni⁽³⁾.

1.4 În general, Comitetul este de acord cu regulamentul propus, prin care se atribuie OAPI sarcinile și activitățile legate de managementul Observatorului european al contrafacerii și al pirateriei, inclusiv acelea privind drepturile de autor, drepturile conexe și brevetele. CESE este de acord că propunerea de a încredința sarcinile OAPI, o agenție europeană existentă, ar permite Observatorului să aibă acces la expertiza, resursele și finanțarea OAPI din domeniul proprietății intelectuale și să devină rapid operațional. Comitetul constată cu mulțumire că, în termeni bugetari, este o soluție rentabilă.

1.5 În principiu, Comitetul este de acord cu propunerea de a extinde gama de sarcini pe care OAPI ar trebui să le efectueze în legătură cu Observatorul, astfel încât să fie incluse sarcini precum informarea publicului și a agențiilor de punere în

⁽¹⁾ COM(2011) 287 final, „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală”.

⁽²⁾ A se vedea: Strategia Europa 2020 [COM(2010) 2020 final], Analiza anuală a creșterii 2011 [COM(2011) 11 final], O Agendă digitală pentru Europa [COM(2010) 245 final], Actul privind piața unică [COM(2011) 206 final] și O Uniune a inovării [COM(2010) 546 final].

⁽³⁾ JO C 116, 28.4.1999, p. 35; JO C 155, 29.5.2001, p. 80; JO C 221, 7.8.2001, p. 20; JO C 32, 2.2.2004, p. 15; JO C 108, 30.4.2004, p. 23; JO C 324, 30.12.2006, p. 7; JO C 256, 27.10.2007, p. 3; JO C 182, 4.8.2009, p. 36; JO C 218, 11.9.2009, p. 8; JO C 228, 22.9.2009, p. 52; JO C 306, 16.12.2009, p. 7; JO C 18, 19.1.2011, p. 105; JO C 54, 19.2.2011, p. 58.

aplicare cu privire la DPI și modalitatea optimă de a le proteja, cercetarea în materie de contrafaceri și reglementarea DPI și îmbunătățirea schimbului de informații online în scopul unei aplicări stricte.

1.6 Totuși, Comitetul crede cu toată convingerea că ar trebui inclus în lista organizațiilor invitate la ședințele Observatorului, care figurează la articolul 4 din regulament.

1.7 Comitetul solicită cu fermitate să fie menționat explicit la articolul 8 din regulamentul propus, alături de Consiliu și Parlament, ca destinatar al raportului de evaluare privind punerea în aplicare a regulamentului.

1.8 Oficiile naționale de proprietate intelectuală joacă un rol esențial în aplicarea DPI. CESE salută recomandarea Comisiei ca acestea să fie considerate incluse între „reprezentanții administrațiilor publice, ai organismelor și organizațiilor care activează în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală” [menționați la articolul 4 alineatul (1)] care sunt invitați la ședințele Observatorului.

1.9 Soluționarea rapidă, echitabilă și coerentă a litigiilor care implică acuzații de contrafacere sau piraterie ar spori încrederea în legislația privind DPI și ar îmbunătăți climatul pentru punerea sa în aplicare. Prin urmare, Comitetul recomandă Comisiei ca la articolul 2 să atribuie OAPI sarcina de a contribui la îmbunătățirea cunoașterii și înțelegerii celor mai bune practici de soluționare a litigiilor în materie de DPI, prin introducerea unei activități dedicate jurisprudenței relevante din statele membre. Cu toate acestea, nu trebuie să fie împiedicată recursul la tribunalele pertinente.

1.10 Comitetul speră să aibă ocazia de a formula mai multe observații, la timpul potrivit, în legătură cu gestionarea drepturilor colective în UE. OAPI ar putea aduce o contribuție semnificativă la îmbunătățirea climatului în care se aplică drepturile de autor, strângând informații despre diversele practici ale societăților de gestiune colectivă din UE. Comitetul invită Comisia să aibă în vedere o astfel de activitate la articolul 2 din regulament.

2. Context

2.1 Drepturile de proprietate intelectuală (DPI), care cuprind brevetele, mărcile, desenele și indicațiile geografice, precum și drepturile de autor și drepturile conexe (pentru artiști interpreți, producători și difuzori), reprezintă o piatră unghiulară a economiei UE și o forță motrice esențială pentru creșterea economică viitoare.

2.2 În 2009, valoarea primelor 10 mărci din Europa s-a ridicat la aproape 9 % din PIB-ul mediu. Industriile creative bazate pe drepturi de autor – cum ar fi dezvoltarea de software, publicarea de cărți și ziare, creațiile muzicale și cinematografia – au contribuit cu 3,3 % la PIB-ul UE în 2006 și implică aproximativ 1,4 milioane de IMM-uri, reprezentând 8,5

milioane de locuri de muncă. Numărul locurilor de muncă în sectoarele „economiei cunoașterii” a crescut cu 24 % între 1996 și 2006, comparativ cu 6 % în alte sectoare.

2.3 Numeroase studii publicate de organizații internaționale și ale diferitelor sectoare de activitate confirmă creșterea constantă a comerțului cu bunuri contrafăcute și piratate, concluzionând că acesta:

— reduce semnificativ investițiile în inovare și distruge locurile de muncă ⁽⁴⁾;

— amenință sănătatea și siguranța consumatorilor europeni ⁽⁵⁾;

— creează serioase probleme IMM-urilor europene ⁽⁶⁾;

— conduce la pierderi din veniturile fiscale, din cauza scăderii vânzărilor declarate ⁽⁷⁾;

— reprezintă o atracție pentru criminalitatea organizată ⁽⁸⁾.

2.4 În 2009, Consiliul ⁽⁹⁾ și Comisia ⁽¹⁰⁾ au înființat Observatorul european al contrafacerii și al pirateriei, pentru o mai bună înțelegere a încălcărilor drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) (denumit în continuare „Observatorul”).

2.5 Observatorul este un centru de expertiză unde se colectează, se monitorizează și se raportează informațiile și datele legate de toate încălcările DPI, dar și o platformă de cooperare între reprezentanții autorităților naționale și părțile interesate, pentru schimbul de idei și expertiză cu privire la bunele practici, pentru elaborarea unor strategii comune de aplicare a legislației și pentru formularea de recomandări în atenția factorilor de decizie.

⁽⁴⁾ TERA Consultants, Building a Digital Economy: March 2010, <http://www.iccwbo.org/bascap/id35360/index.html>. (Construirea unei economii digitale, martie 2010).

⁽⁵⁾ European Commission, Taxation and Customs Union Directorate General, „Report on EU Customs enforcement of intellectual property rights – 2009” (Comisia Europeană, Direcția Generală Impozitare și Uniune Vamală, „Raport privind aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală la vămile UE – 2009”) http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/statistics_2009.pdf.

⁽⁶⁾ Technopolis (2007), „Effects of counterfeiting on EU SMEs”, http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf (Efectele contrafacerilor asupra IMM-urilor din UE).

⁽⁷⁾ Frontier Economics (May 2009), „The impact of counterfeiting on Governments and Consumers” (Impactul contrafacerilor asupra guvernelor și consumatorilor): <http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/BASCAP/Pages/Impact%20of%20Counterfeiting%20on%20Governments%20and%20Consumers%20-%20Final%20doc.pdf>.

⁽⁸⁾ UNICRI, „Counterfeiting: a global spread”, 2008, (Contrafacerea: o extindere globală): <http://counterfeiting.unicri.it/report2008.php>.

⁽⁹⁾ Rezoluția Consiliului din 25.9.2008 (JO C 253, 4.10.2008, p. 1).

⁽¹⁰⁾ Comunicarea Comisiei din 11 septembrie 2009: „O mai bună protecție a drepturilor de proprietate intelectuală pe piața internă”, COM(2009) 467 final.

2.6 Deși este tot mai necesar ca Observatorul să facă mai mult, nu există posibilitatea extinderii responsabilității Observatorului și a dezvoltării activităților sale operaționale, deoarece ambele necesită o infrastructură sustenabilă în termeni de resurse umane, finanțare, echipamente IT și expertiză de specialitate.

2.7 Comisia a propus o strategie DPI nouă și cuprinzătoare ⁽¹¹⁾, ca parte a agendei generale de stimulare a creșterii economice durabile și a ocupării forței de muncă pe piața unică și de îmbunătățire a competitivității Europei pe plan global. Strategia completează și este un element important în cadrul Strategiei Europa 2020, al Actului privind piața unică ⁽¹²⁾ și al Agendei digitale pentru Europa.

2.8 Într-o comunicare recentă, cu privire la care este în curs de elaborare un aviz separat al Comitetului, Comisia preconizează crearea unei piețe unice pentru drepturile de proprietate intelectuală ⁽¹³⁾. Printre primele rezultate ale acestei strategii DPI se află propunerea de regulament prin care se consolidează Observatorul european al contrafacerii și al pirateriei prin atribuirea responsabilităților sale Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (OAPI). Astfel, Observatorul va putea să-și extindă domeniul de activitate și să beneficieze de expertiza din cadrul OAPI în domeniul proprietății intelectuale și de rezultatele concrete în materie de mărci comerciale și desene.

2.9 Articolul 2 din propunerea de regulament include o listă cuprinzătoare de sarcini și activități care urmează să revină OAPI, printre care se numără consolidarea capacității de aplicare a legii în întreaga Uniune, îmbunătățirea gradului de sensibilizare a publicului cu privire la impactul încălcării drepturilor de proprietate intelectuală și promovarea unui climat general favorabil unei puneri în aplicare eficiente.

2.10 Comisia a efectuat o evaluare a impactului diverselor opțiuni de dezvoltare a capacității Observatorului de a răspunde necesităților noii strategii privind DPI ⁽¹⁴⁾. Concluzia evaluării este că transferarea Observatorului către OAPI este opțiunea preferată, dat fiind că acesta din urmă dispune de finanțarea și structurile corespunzătoare și va avea capacitatea de a acționa potrivit scopurilor Observatorului de îndată ce regulamentul său va fi modificat.

3. Observații

3.1 Comitetul aduce laolaltă diferite interese economice și sociale din UE, reunind toți actorii societății civile; sintetizând diversele perspective și experiențe ale membrilor săi, această

instituție cu structură unică joacă un rol crucial în abordarea și formularea politicilor. În plus, CESE este foarte preocupat de protecția DPI și, de-a lungul anilor, a depus eforturi asidue pentru a contribui la formularea politicii UE în domeniul DPI. Prin urmare, este foarte surprins și dezamăgit să constate că a fost exclus din lista organizațiilor invitate la ședințele Observatorului, prezentată la articolul 4 din propunerea de regulament. Această omisiune ar trebui rectificată, pentru a da Comitetului posibilitatea să contribuie la activitatea Observatorului și la cunoștințele pe care le dobândește.

3.2 Componenta Observatorului ar trebui să includă reprezentanți ai diferitelor organizații ale societății civile, inclusiv ale angajatorilor, ale sindicatelor, organizații de autori și de reprezentare a intereselor consumatorilor.

3.3 Comitetul crede cu toată convingerea că ar trebui să fie menționat explicit la articolul 8 din regulamentul propus, alături de Consiliu și Parlament, ca destinatar al raportului de evaluare privind punerea în aplicare a regulamentului.

3.4 Printre prejudiciile create prin deficiențele în gestionarea și punerea în aplicare a DPI se află și finanțarea rețelor teroriste și de criminalitate organizată; spălarea banilor și contrafacerea sunt infracțiuni care trebuie combătute cu vigoare. Este necesar ca Observatorul să includă în activitatea sa studii despre natura și dimensiunea comportamentului infracțional.

3.5 Protecția coerentă a DPI impune o cooperare administrativă reală, consolidată și sporită pentru combaterea contrafacerii și pirateriei, un adevărat parteneriat în vederea înființării unei piețe interne fără frontiere. În acest scop, este necesar să se creeze o rețea eficientă de puncte de contact în toată Uniunea Europeană.

3.6 Cetățenii și întreprinderile din fiecare stat membru au nevoie să știe ce organizații să contacteze pentru informare și sprijin în materie de aplicare a DPI. Oficiile naționale de proprietate intelectuală ar trebui promovate de către Observator ca prime puncte de contact în domeniul aplicării DPI în fiecare stat membru.

3.7 Aceste oficii ar trebui incluse de statele membre, cu respectarea principiului subsidiarității, printre organizațiile invitate la ședințele Observatorului în temeiul articolului 4 alineatul (1) din propunerea de regulament. Implicarea lor ar consolida expertiza practică a Observatorului și capacitatea de punere în aplicare a legii în întreaga UE.

3.8 Toate agențiile de punere în aplicare și oficiile naționale de proprietate intelectuală trebuie să aibă acces la o rețea electronică eficientă și rapidă pentru schimbul de informații referitoare la cazurile de încălcare a DPI. Punerea în funcțiune a acestei rețele ar trebui să se numere printre prioritățile Observatorului.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 287 final, „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală”.

⁽¹²⁾ COM(2011) 206 final „Actul privind piața unică - Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii - Împreună pentru o nouă creștere”.

⁽¹³⁾ COM(2011) 287 final

⁽¹⁴⁾ SEC(2011) 612 final, „Evaluarea de impact aferentă propunerii de regulament privind atribuirea sarcinilor Oficiului pentru armonizarea (...)”.

3.9 Litigiile legate de DPI și acuzațiile de contrafacere și piraterie sunt deseori dificil de soluționat. În temeiul articolului 2 alineatul (2) din propunerea de regulament, OAPI ar putea realiza o compilație a jurisprudenței în materie de DPI și ar contribui la soluționarea litigiilor din întreaga UE fără să împiedice recurgerea la tribunalele competente.

3.10 În special, OAPI ar trebui să ofere un sprijin ținut IMM-urilor și sectorului industriilor mici și mijlocii, care sunt deseori victimele contrafacerii, pentru a se asigura că acestea sunt mai bine informate cu privire la drepturile lor. Pentru ca Strategia Europa 2020 să reușească, trebuie să existe o mai mare concentrare a eforturilor în direcția sprijinirii întreprinderilor nou-înființate și a IMM-urilor.

3.11 Regulamentul privind atribuirea anumitor sarcini în materie de aplicare a DPI, Oficiului pentru armonizare în cadrul pieței interne (OAPI) conține intenția de a îmbunătăți climatul în care se aplică DPI în Uniune și de a colecta informații relevante, inclusiv jurisprudență, în scopul atingerii acestui obiectiv. În acest sens, este important ca OAPI să colecteze informații despre practicile societăților de gestiune colectivă și jurisprudență relevantă în materie de soluționare a litigiilor legate de drepturile de autor, în vederea sporirii gradului de înțelegere și conștientizare a problemelor pe care le provoacă o reglementare inadecvată.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite utilizări permise ale operelor orfane

COM(2011) 289 final – 2011/0136 (COD)

(2011/C 376/12)

Raportor: **dl Thomas McDONOGH**

La 15 iunie 2011 și respectiv la 7 iunie 2011, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul și Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite utilizări permise ale operelor orfane

COM(2011) 289 final – 2011/0136 (COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 30 august 2011.

În cea de-a 472-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 131 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Observații și recomandări

1.1 Comitetul salută propunerea de directivă a Comisiei privind utilizarea operelor orfane. Realizarea cu succes a inițiativei va stimula dezvoltarea bibliotecilor digitale, cum ar fi Europeana⁽¹⁾, și a altor instituții publice care desfășoară activități de interes public menționate la articolul 1 alineatul (1) din directiva propusă, prin intermediul cărora cetățenii au acces la diversitatea și bogăția patrimoniului cultural european.

1.2 Comitetul elaborează un aviz separat privind Comunicarea Comisiei intitulată „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală”⁽²⁾. DPI constituie un catalizator esențial al inovării tehnologice și comerciale de care Europa va depinde pentru redresare și creștere economică în viitor⁽³⁾. Modul în care sunt controlate aceste drepturi este crucial și pentru prosperitatea culturii europene și calitatea vieții de care se bucură cetățenii europeni.

1.3 Comitetul nu crede că Strategia Europa 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii poate fi realizată fără crearea unei adevărate piețe unice a DPI. Comitetul solicită de mai mulți ani armonizarea normelor europene și naționale prin care se promovează inovarea, creativitatea și bunăstarea cetățenilor, sprijinind

totodată inițiativele care aduc locuri de muncă, bunuri și servicii accesibile unui număr cât mai mare de cetățeni⁽⁴⁾.

1.4 Comitetul este în general de acord cu propunerea de directivă privind un cadru juridic care să asigure accesul online transfrontalier legal la operele orfane⁽⁵⁾. În avizul său privind Agenda digitală pentru Europa⁽⁶⁾, CESE sprijină cu fermitate acțiuni cum ar fi punerea în aplicare a acestui cadru, care va aborda problemele de fragmentare culturală și economică de pe piața unică.

1.5 CESE sprijină energic digitalizarea și diseminarea pe scară largă a patrimoniului cultural al Europei⁽⁷⁾, considerând că punerea la dispoziție online a acestui material este un element-cheie pentru dezvoltarea unei economii a cunoașterii în Europa și reprezintă o componentă esențială în asigurarea unei vieți culturale bogate și diverse a cetățenilor. Prin urmare, Comitetul își exprimă satisfacția față de inițiativa Comisiei de a propune o directivă care să abordeze problema specifică a operelor orfane.

(1) Europeana dă cetățenilor posibilitatea de a examina resursele digitale ale muzeelor, bibliotecilor, arhivelor și colecțiilor audio-vizuale din Europa. Proiectul este finanțat de Comisia Europeană și a fost lansat în 2008, cu scopul de a face accesibil publicului patrimoniul cultural și științific al Europei. A se vedea www.europeana.eu.

(2) COM(2011) 287 final, „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală”.

(3) A se vedea: Strategia Europa 2020 [COM (2010) 2020 final], Analiza anuală a creșterii 2011 [COM(2011) 11 final], O Agendă digitală pentru Europa [COM(2010) 245 final], Actul privind piața unică [COM(2011) 206 final] și O Uniune a inovării [COM(2010) 546 final].

(4) JO C 116, 28.4.1999, p. 35; JO C 155, 29.5.2001, p. 80; JO C 221, 7.8.2001, p. 20; JO C 32, 2.2.2004, p. 15; JO C 108, 30.4.2004, p. 23; JO C 324, 30.12.2006, p. 7; JO C 256, 27.10.2007, p. 3; JO C 182, 4.8.2009, p. 36; JO C 218, 11.9.2009, p. 8; JO C 228, 22.9.2009, p. 52; JO C 306, 16.12.2009, p. 7; JO C 18, 19.1.2011, p. 105; JO C 54, 19.2.2011, p. 58.

(5) Operele orfane sunt opere cum ar fi cărțile sau articolele din ziare ori reviste care sunt încă protejate de drepturile de autor, în situația în care deținătorii drepturilor de autor nu pot fi localizați pentru obținerea autorizațiilor legate de aceste drepturi. Acestea includ lucrări cinematografice sau audiovizuale. Operele orfane se găsesc în colecțiile deținute de bibliotecile europene.

(6) JO C 54, 19.2.2011, p. 58.

(7) JO C 324, 30.12.2006, p. 7; JO C 182, 4.8.2009, p. 36; JO C 228, 22.9.2009, p. 52; JO C 18, 19.1.2011, p. 105; JO C 54, 19.2.2011, p. 58.

1.6 Comitetul recunoaște că directiva este necesară deoarece foarte puține state membre au pus în aplicare legislația privind operele orfane și toate legislațiile naționale existente permit numai accesul cetățenilor rezidenți pe teritoriile naționale respective.

1.7 Comitetul este de acord în principiu cu abordarea cu patru piloni propusă în directivă:

- stabilirea normelor de identificare a operelor orfane prin intermediul unei căutări diligente a titularului drepturilor de autor;
- recunoașterea ca atare a unei opere orfane, dacă în urma căutărilor nu este identificat un titular al drepturilor de autor;
- stabilirea utilizărilor pe care le pot avea operele orfane, inclusiv diseminarea lor în toate statele membre;
- recunoașterea reciprocă a statutului operelor orfane pe teritoriile tuturor statelor membre.

1.8 Pentru a facilita căutarea eficientă a titularilor drepturilor de autor și diseminarea pe scară largă a operelor orfane, este esențial ca în fiecare sector de activitate să existe online baze de date și registre privind drepturile de autor, asemănătoare instrumentului existent în sectorul editării de carte⁽⁸⁾. Comitetul solicită Comisiei să faciliteze activitatea organizațiilor reprezentative în direcția dezvoltării acestor instrumente.

1.9 Comitetul consideră că statele membre ar trebui să țină un registru al bazelor naționale de date care sunt autorizate să înregistreze rezultatele căutărilor diligente efectuate pe teritoriile lor, necesare potrivit articolului 3 alineatul (4) din directivă. Astfel de registre ar ajuta instituțiile din alte state UE să știe că sursele sunt considerate fiabile în mod oficial.

1.10 Comitetul atrage atenția Comisiei asupra importanței pe care o au pentru patrimoniul cultural al Europei muzica tradițională, istoria orală, fotografiile și operele cinematografice și cere ca astfel de înregistrări și imagini din arhivele oricărei dintre instituțiile enumerate la articolul 1 alineatul (1) să beneficieze de tratament egal în ceea ce privește identificarea și publicarea operelor orfane. Comitetul observă că articolul 11 din directivă prevede posibilitatea de a include în domeniul său de aplicare conținuturi protejate, care acum nu sunt incluse, în special fonograme și fotografii de sine stătătoare, și îndeamnă Comisia să procedeze cât mai curând posibil la includerea lor.

1.11 Comitetul salută de asemenea ambițioasa intenție a Comisiei de a încheia un memorandum de înțelegere între

biblioteci, editori, autori și societăți de gestiune colectivă pentru a găsi soluții de acordare a licențelor care să permită digitalizarea și punerea la dispoziție a cărților ieșite din circuitul comercial⁽⁹⁾.

2. Context

2.1 Comisia a propus o strategie DPI⁽¹⁰⁾ ca parte a programului general de stimulare a creșterii economice și ocupării forței de muncă pe piața unică și de îmbunătățire a competitivității europene la nivel global. Strategia vine în completarea Strategiei Europa 2020, a Actului privind piața unică⁽¹¹⁾ și a Agendei digitale pentru Europa, fiind totodată un element important al acestora.

2.2 Într-o comunicare recentă, cu privire la care este în curs de elaborare un aviz separat al Comitetului, Comisia preconizează crearea unei piețe unice pentru drepturile de proprietate intelectuală⁽¹²⁾. Printre primele rezultate ale strategiei DPI se află propunerea de directivă privind autorizarea mai ușoară a utilizării operelor orfane, care va permite multor opere culturale să devină accesibile online, în fiecare stat membru, facilitând astfel dezvoltarea bibliotecilor digitale europene menite să păstreze și să disemineze bogatul patrimoniu cultural și intelectual al Europei.

2.3 Digitalizarea și diseminarea operelor orfane reprezintă o provocare culturală și economică deosebită. În lipsa unui titular cunoscut al drepturilor, utilizatorii nu pot să obțină autorizația necesară (de exemplu, o carte nu poate fi digitalizată). Operele orfane reprezintă o parte substanțială a colecțiilor din instituțiile culturale europene; de exemplu, British Library estimează că 40 % din colecțiile sale protejate prin drepturi de autor – în total 150 de milioane de opere – sunt opere orfane.

2.4 Comisia propune acum o directivă care să asigure norme comune în toate statele membre cu privire la modul în care să fie tratate astfel de opere și să faciliteze proiectele de digitalizare pe scară largă cerute de Agenda digitală pentru Europa.

2.5 Comisia a efectuat o evaluare de impact și a luat în considerare șase opțiuni diferite pentru a aborda inițiativa privind operele orfane⁽¹³⁾, ajungând la concluzia că cea mai bună abordare s-ar baza pe recunoașterea reciprocă de către statele membre a statutului de „operă orfană” al operelor respective. Astfel, bibliotecile și alți beneficiari menționați la articolul 1 alineatul (1) din propunerea de directivă pot să se bucure de certitudine juridică în ceea ce privește statutul de „operă orfană” al unei anumite opere. În plus, recunoașterea reciprocă face posibil ca operele orfane dintr-o bibliotecă digitală să fie accesibile cetățenilor din întreaga Europă.

⁽⁹⁾ A se vedea IP/11/630, Bruxelles, 24 mai 2011.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 287 final, „O piață unică pentru drepturile de proprietate intelectuală”.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 206 final, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – Împreună pentru o nouă creștere”.

⁽¹²⁾ COM(2011) 287 final.

⁽¹³⁾ SEC(2011) 615 final, „Evaluarea de impact privind accesul online transfrontalier la opere orfane”.

⁽⁸⁾ ARROW (Registre accesibile ale informațiilor privind drepturile de autor și ale operelor orfane pentru Europeana) este proiectul unui consorțiu de biblioteci naționale, editori și organizații de gestionare colectivă europene, care reprezintă și scriitori, prin intermediul principalelor asociații europene și organizații naționale, a se vedea: www.arrow-net.eu.

2.6 Directiva are la bază patru piloni:

- i. În primul rând, pentru stabilirea statutului de „operă orfană”, bibliotecile, instituțiile de învățământ, muzeele sau arhivele, instituțiile patrimoniului cinematografic și organismele publice de radiodifuziune sunt obligate să efectueze anticipat o căutare diligentă, în conformitate cu cerințele specificate în directiva propusă, în statul membru în care opera a fost publicată pentru prima dată;
- ii. De îndată ce, în urma căutării diligente, s-a stabilit statutul de „operă orfană” pentru o anumită operă, aceasta va fi considerată operă orfană în întreaga UE, nemaifiind necesare căutări diligente multiple;
- iii. Pe această bază, va fi posibilă punerea la dispoziție online a operelor orfane, în scopuri culturale și educaționale, fără autorizare prealabilă, cu excepția cazului în care proprietarul operei anulează statutul de operă orfană. Când se întâmplă astfel, titularii drepturilor de autor care își reclamă drepturile trebuie remunerați. Această remunerație trebuie să țină seama de tipul operei și de utilizarea acesteia;
- iv. Recunoașterea reciprocă a statutului operelor orfane în toate statele membre.

3. Observații

3.1 Comitetul consideră că este important ca toate inițiativele legate de politicile privind DPI să echilibreze drepturile creatorilor și ale titularilor cu interesele utilizatorilor și ale consumatorilor finali, astfel încât operele să devină accesibile cât mai multor cetățeni în fiecare stat membru.

3.2 Pentru a facilita căutarea în vederea stabilirii DPI, Comisia ar putea publica și ar putea actualiza periodic lista instituțiilor menționate la articolul 1 alineatul (1) din directivă, care răspund de gestionarea operelor orfane.

3.3 În plus, aceste instituții au nevoie să știe că sursele din care provin înregistrările căutărilor diligente în altă țară a UE sunt considerate fiabile în mod oficial. Prin urmare, statele membre ar trebui să țină un registru al bazelor naționale de date care sunt autorizate să înregistreze rezultatele căutărilor diligente efectuate pe teritoriile lor, în conformitate cu articolul 3 alineatul (4) din directivă.

3.4 Comitetul observă că articolul 11 din propunerea de directivă prevede posibilitatea de a include în domeniul de aplicare al directivei conținuturi protejate, în prezent neincluse, în special fonograme și fotografii de sine stătătoare. În pofida acestei dispoziții de revizuire, este necesar să se acționeze de pe acum pentru publicarea rapidă a acestor artefacte culturale.

3.4.1 Muzica tradițională și istoria orală sunt foarte importante pentru patrimoniul cultural al Europei și există o bogată arhivă de materiale înregistrate în întreaga Europă, nu numai în organizațiile publice de radiodifuziune, ci și în alte instituții, enumerate la articolul 1 alineatul (1). Toate aceste materiale audio și audiovizuale ar trebui să se supună aceluiași norme de căutare, clasificare și utilizare ca și alte opere enumerate la articolul 1 alineatul (2) din directivă.

3.4.2 Analog, materialele fotografice și cinematografice oferă o sursă de informații deosebit de bogată pentru cunoașterea și înțelegerea civilizației europene și, acolo unde astfel de opere ar putea fi clasificate ca opere orfane, ar trebui să se depună toate eforturile pentru a extrage aceste documente din arhivele inaccesibile ale instituțiilor publice.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind standardizarea europeană și de modificare a Directivelor 89/686/CEE și 93/15/CEE ale Consiliului și Directivelor 94/9/CE, 94/25/CE, 95/16/CE, 97/23/CE, 98/34/CE, 2004/22/CE, 2007/23/CE, 2009/105/CE și 2009/23/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului

COM(2011) 315 final – 2011/0150 (COD)

(2011/C 376/13)

Raportor: **dl Antonello PEZZINI**

La 24 iunie 2011 și 23 iunie 2011, în conformitate cu articolul 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Consiliul și, respectiv, Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind standardizarea europeană și de modificare a Directivelor 89/686/CEE și 93/15/CEE ale Consiliului și Directivelor 94/9/CE, 94/25/CE, 95/16/CE, 97/23/CE, 98/34/CE, 2004/22/CE, 2007/23/CE, 2009/105/CE și 2009/23/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului

COM(2011) 315 final – 2011/0150 (COD).

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 30 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 121 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) susține inițiativa Comisiei de a revizui sistemul european de standardizare, pentru a conserva numeroasele elemente de succes ale acestuia, pentru a-i corija defectele și pentru a realiza un echilibru corect între dimensiunile internațională, europeană și națională, asigurând excelența nivelurilor de calitate pe plan mondial.

1.2 Comitetul este convins de necesitatea creării unui cadru legislativ și de reglementare comunitar, flexibil și dinamic, pentru a se optimiza valoarea adăugată a standardizării tehnice europene, menite să sprijine competitivitatea, inovarea și creșterea.

1.3 Comitetul subliniază importanța standardizării europene pentru funcționarea și consolidarea pieței interne, în special în domeniile sănătății, siguranței, protecției mediului, protecției consumatorilor și al interoperabilității, domenii care, în prezent, se bazează în măsură tot mai mare pe tehnologiile informației și comunicațiilor (TIC).

1.4 Comitetul consideră că este esențial să se coordoneze ritmurile și momentele elaborării standardelor și să se extindă sfera de acțiune, pentru a cuprinde sectoarele serviciilor și al tehnologiilor informației și comunicațiilor, acordând totodată o atenție deosebită obiectivelor de calitate siguranță și volumului de producție a standardelor, utilizându-se platforme online de consultare și de schimb de informații.

1.5 În opinia CESE, specificațiile adoptate de foruri și/sau de consorții internaționale în sectorul TIC ar trebui acceptate

numai după un proces de certificare de către organismele europene de standardizare (OES), cu participarea reprezentanților IMM-urilor, a consumatorilor, a organizațiilor de protecție a mediului, a lucrătorilor și a organismelor reprezentante ale unor interese sociale puternice.

1.6 CESE salută simplificarea sistemelor de finanțare acordată, în baza unui temei juridic adecvat, OES-urilor, organismelor naționale de standardizare, altor organisme însărcinate cu desfășurarea în colaborare a unor activități de standardizare și organismelor europene prin care sunt reprezentate părțile interesate.

1.7 CESE recomandă pregătirea unui document comun de programare, care să permită garantarea coerenței, coordonării și îndeplinirii obiectivelor viitoare ale pieței. În această perspectivă, toate părțile interesate de programarea anuală ar participa la pregătirea programelor de lucru ale OES, ale celorlalte organisme care elaborează specificații tehnice în domeniul TIC, ale serviciilor competente ale Comisiei și ale organismelor de standardizare naționale.

1.8 Comitetul subliniază totodată importanța de a dispune, în termen scurt, de standarde tehnice aduse la zi în sectorul serviciilor, care va continua să se dezvolte ca element motor și inovator al economiei în perspectiva anului 2020. De asemenea, Comitetul atrage atenția asupra faptului că trebuie ținut seama de caracterul specific al serviciilor și că modelul de standardizare a bunurilor nu poate fi copiat în mod automat. Definirea unor noi standarde în domeniul serviciilor trebuie să țină seama de necesitățile pieței și ale societății.

1.9 CESE consideră că este important să se asigure un cadru stabil de programare multianuală a finanțării sistemului european de standardizare și își exprimă îngrijorarea că creditele bugetare destinate acestei acțiuni sunt propuse de Comisie abia începând cu 2013.

1.10 Comitetul recomandă o interacțiune maximă între procesele de standardizare tehnică și programele europene de cercetare și inovare, pentru a permite aplicarea rapidă a noilor tehnologii și avantajele concurențiale care rezultă de aici pentru economia europeană, pe piața globală.

1.11 CESE recomandă o colaborare strânsă între organismele europene de standardizare (OES) și oficiile pentru brevete, care administrează drepturile de proprietate intelectuală (DPI).

1.12 Comitetul solicită ca noua reglementare să prevadă în mod expres consolidarea poziției europene în contextul standardizării internaționale, pentru facilitarea schimburilor și creșterea competitivității europene.

2. Introducere

2.1 Comitetul a susținut întotdeauna rolul esențial al standardizării tehnice pentru sprijinirea:

- calității produselor și serviciilor europene;
- competitivității acestora pe piața internă și pe cea globală;
- protecției consumatorului;
- îmbunătățirii standardelor sociale și de mediu.

2.2 Comitetul s-a exprimat întotdeauna în favoarea unei „utilizări mai ample a standardizării europene în politicile și în legislația Uniunii, pentru a consolida, venind în întâmpinarea nevoilor societății și ale întreprinderilor, expansiunea standardizării tehnice în domenii noi, precum serviciile, tehnologiile informației și comunicațiilor, transporturile, protecția consumatorului și protecția mediului înconjurător” ⁽¹⁾.

2.3 Comitetul a avut și ocazia să sublinieze că „standardizarea europeană este esențială pentru funcționarea și consolidarea pieței interne, în special, datorită directivelor «noua abordare», în sectoarele ...” ⁽²⁾.

2.4 În avizul său recent „*Actul privind piața unică*”, Comitetul a reiterat faptul că „standardele reprezintă un element constitutiv important al pieței unice”. În același timp, Comitetul a subliniat „importanța unei implicări mai intense a consumatorilor și a IMM-urilor, precum și nevoia de a asigura în permanență și în mod durabil soluționarea problemelor legate de costuri, care constituie obstacole pentru participarea acestora. Standardele nu trebuie dictate de anumiți actori ai pieței. Standardele UE trebuie să joace un rol mai important în comerțul mondial și ar trebui promovate în cadrul viitoarelor negocieri comerciale bilaterale și multilaterale.” ⁽³⁾

2.5 Standardizarea tehnică joacă un rol de o importanță fundamentală în funcționarea pieței interne și în competitivitatea internațională a produselor și serviciilor, fiind un instrument strategic pentru asigurarea calității bunurilor și serviciilor, a interoperativității rețelelor și sistemelor, a unui nivel ridicat de protecție a consumatorului și a mediului, precum și a unor niveluri ridicate de inovare și de incluziune socială.

2.6 Pentru ca un astfel de rol să fie fructificat pe deplin, este nevoie, printre altele, ca:

- procesul european de standardizare tehnică să poată **răspunde în termene scurte** necesităților legiuitorului – cu mandatul Comisiei – și ale unei sfere de producție în schimbare rapidă, în care durata de viață și ciclurile de dezvoltare a produselor sunt din ce în ce mai scurte, de unde și necesitatea unei mai mari **rapidități și flexibilități, pentru a se putea reacționa la provocările viitoare;**
- standardele tehnice să poată urma ritmurile susținute ale dezvoltării tehnologice, în caz contrar ele devenind inutile, și să fie capabile **să acopere sectoare tot mai ample** – ca, de exemplu, al tehnologiilor informației și al serviciilor – **asigurând cantitatea, viteza și calitatea** în elaborarea standardelor înseși; procesul de elaborare și de aplicare a standardelor să se poată **adecva cerințelor întreprinderilor mici și mijlocii, și nu invers**, inclusiv prin intermediul unor platforme de consultare pe internet, pentru a asigura un grad ridicat de reprezentare și de participare la activitățile de standardizare, în special pe plan european, respectându-se echilibrul între delegațiile naționale, având în vedere că, în general, relația dintre IMM-uri și standardele tehnice este una dificilă și complexă;
- să fie asigurat **un grad mai înalt și mai amplu de legitime și de consens** printr-un proces de cooperare voluntară, deschisă și transparentă, în cadrul căruia industria, IMM-urile, autoritățile publice și **celelalte părți interesate ale societății civile pot acționa concertat, cu aceleași posibilități de acces**: standardele se referă, adesea, la siguranța și la bunăstarea cetățenilor, la eficiența rețelelor, la mediu și la alte sectoare de importanță publică. Ca atare, aceste sectoare trebuie să aibă reprezentare și influență corespunzătoare;
- sistemul european de standardizare să poată **răspunde cerinței de a garanta deplina interoperabilitate și compatibilitate cu aplicațiile și serviciile** tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), prin intermediul unor standarde de referință europene certificate;
- sistemul european de standardizare să poată beneficia de un **sprijin financiar simplificat și adecvat**, pentru a asigura participarea deplină a tuturor actorilor interesați la elaborarea standardelor, introducându-se în mod automat o dimensiune de standardizare în programele de cercetare și de inovare publică, pentru a sprijini dezvoltarea Strategiei Europa 2020;

⁽¹⁾ A se vedea JO C 110 din 9 mai 2006, p. 14.

⁽²⁾ A se vedea nota de subsol 1.

⁽³⁾ A se vedea JO C 132 din 3 mai 2011, p. 47.

- să fie integrate (**după asigurarea nivelului adecvat de transparență, deschidere și participare echilibrată** a tuturor părților interesate) producțiile de **standarde** ale forurilor și ale consorțiilor TIC **recunoscute la nivel mondial și verificate de organismele europene de standardizare (OES) – CEN, Cenelec, ETSI** ⁽⁴⁾, pentru a se putea face referire la acestea în legislația europeană în materie de achiziții publice;
- sistemul de **schimb al informațiilor între toate organismele și structurile** de standardizare din Europa să fie consolidat în mod corespunzător și să **se garanteze un acces egal** la standarde pentru toate părțile interesate.

2.7 În planul sprijinului financiar, trebuie amintit că Decizia nr. 1673/2006/CE – cu privire la care Comitetul a avut ocazia să se pronunțe – stabilea deja regulile referitoare la contribuția UE la finanțarea standardizării europene, pentru a garanta că standardele europene și alte produse ale standardizării europene sunt elaborate și revizuite în sensul sprijinirii obiectivelor, legislației și politicilor Uniunii: aceleași dispoziții ar trebui să se aplice și organismelor care, deși nu sunt recunoscute ca organisme europene de standardizare în prezentul regulament, au primit mandat să desfășoare activități preliminare în sprijinul standardizării europene.

2.8 Având în vedere sfera foarte amplă de intervenție a standardizării europene în sprijinul politicilor și legislației Uniunii, precum și diferitele tipuri de activități de standardizare, este necesar să se prevadă diferite posibilități de finanțare.

3. Propunerile Comisiei

3.1 Cerințele care trebuie îndeplinite de propunere pot fi rezumate după cum urmează:

- pentru a garanta un sprijin substanțial acordat pieței unice de bunuri și servicii și pentru a împiedica crearea de obstacole în calea schimburilor din interiorul UE, adoptarea de standarde europene de către OES ar trebui să privească atât bunurile, cât și serviciile și să beneficieze în continuare de cofinanțare comunitară; procesul de elaborare a standardelor europene ar trebui să devină mai rapid și să țină pasul cu ciclurile de dezvoltare tot mai scurte ale produselor și serviciilor;
- având în vedere că standardul reprezintă rezultatul consensului părților care au participat la elaborarea acestuia, procesul de standardizare trebuie legitimat prin implicarea grupurilor interesate ale societății civile, precum partenerii sociali, întreprinderile mici și mijlocii, consumatorii, organizațiile de protecție a mediului;

- pentru a putea dispune de standarde capabile să garanteze interoperabilitatea dintre servicii și aplicații în sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor, va trebui ca standardele TIC să poată fi recunoscute în mod oficial, chiar dacă sunt elaborate în afara organismelor europene de standardizare OES, de către foruri și consorții specializate.

3.2 În acest scop, propunerea prevede – pe lângă modificarea directivelor 89/686/CEE și 93/15/CEE, 94/9/CE, 94/25/CE, 95/16/CE, 97/23/CE, 2004/22/CE, 2007/23/CE, 2009/105/CE și 2009/23/CE – revizuirea și fuzionarea, în mod special, a altor directive și decizii.

3.3 Noua reglementare propusă – prin intermediul unui regulament, pentru a asigura o aplicare uniformă – are ca scop:

- o mai mare transparență și cooperare între organismele naționale de standardizare (ONS), organismele europene (OES) și Comisie;
- recunoașterea utilizării standardelor TIC (*hardware, software* și servicii informatice), chiar dacă acestea sunt elaborate de alte organisme, atâta timp cât sunt în concordanță cu principiile BTC/OMC (Barierile tehnice în calea comerțului/Organizația Mondială a Comerțului) și cu necesitatea unei interoperabilități europene;
- planificarea anuală a priorităților de standardizare ale UE și a mandatelor Comisiei;
- o mai mare reprezentare a IMM-urilor, cu sprijin financiar din partea UE, dar și a consumatorilor, a organizațiilor pentru protecția mediului și a reprezentanților intereselor sociale, inclusiv în cadrul activităților conexe/pregătitoare;
- măsuri pentru accelerarea ritmului de elaborare a standardelor tehnice europene la cererea Comisiei, cu sprijin financiar pentru procesele OES de căutare activă a consensului;
- măsuri de stimulare privind promovarea standardelor tehnice europene și la nivel internațional, ca și a programelor de asistență și de cooperare tehnică cu țările terțe;
- promovarea standardizării europene și internaționale include facilități acordate întreprinderilor pentru transpunerea în limbile oficiale ale UE, pentru o mai mare coeziune și un acces mai facil;
- intensificarea activităților de standardizare a serviciilor, pentru susținerea unei piețe interne competitive, evitându-se standardele naționale multiple, cu mandat din partea Comisiei;
- reducerea sarcinilor administrative, prin sume forfetare standard, fără verificarea costurilor efective;

⁽⁴⁾ ETSI – European Telecommunications Standards Institute: Institutul European de Standardizare în Telecomunicații este o organizație independentă, non-profit a UE, pentru standardizare în industria telecomunicațiilor.

- introducerea unui sistem de performanță, bazat pe indicatori și pe obiective corespunzând unor rezultate și unui impact, corelate pentru o mai mare eficiență și rapiditate a rezultatelor și a procesului necesar pentru a le realiza;
- un raport anual transmis Comisiei de către OES, în special cu privire la aspectele financiare, la transparență, rapiditate, simplificare, la capacitatea de implicare și la calitatea procesului.

4. Observații generale

4.1 Comitetul susține obiectivele propunerii Comisiei, având în vedere că un proces european de standardizare rapid, eficient și bazat pe participare reprezintă nu numai un element esențial în arhitectura pieței unice, care constituie baza integrării europene și a Strategiei Europa 2020, dedicată realizării acesteia, ci și, mai ales, un element fundamental al competitivității economiei europene și un instrument care promovează inovarea.

4.2 În opinia CESE, organismele de standardizare trebuie încurajate să își valorifice, în programele lor de lucru, politicile în materie de drepturi de proprietate intelectuală (DPI), acordând o atenție mai mare promovării inovării și întreținând raporturi mai strânse cu oficiile pentru brevete, mai ales cel european de la München, pentru ca problemele de proprietate intelectuală să fie luate în considerare încă de la crearea standardelor, asigurând o mai bună calitate atât a brevetelor, cât și a standardelor înseși.

4.3 CESE salută deci intenția Comisiei de a revizui sistemul european de standardizare, pentru a conserva numeroasele elemente de succes ale acestuia, a-i corecta defectele, a realiza un echilibru corect între dimensiunea europeană și cea națională și pentru a răspunde noilor exigențe și așteptări ale întreprinderilor, consumatorilor, partenerilor sociali și ale societății europene în ansamblul ei.

4.4 Comitetul consideră că este esențial să se coordoneze ritmurile și momentele elaborării standardelor și să se extindă sfera de acțiune pentru a cuprinde sectoarele serviciilor și al tehnologiilor informației și comunicațiilor, cu condiția ca obiectivele calității standardelor să fie menținute, iar extinderea la structuri de elaborare a standardelor din afara OES să aibă loc cu aceleași garanții în ceea ce privește transparența și participarea la care trebuie să răspundă acestea.

4.4.1 În acest scop, Comitetul consideră că este indispensabil ca OES și Comisia să asigure un control preventiv, care să verifice faptul că specificațiile adoptate de foruri și/sau consorții industriale internaționale pentru a fi folosite ca referințe în achizițiile publice au fost elaborate în mod neutru, echitabil și transparent, cu o participare adecvată a reprezentanților întreprinderilor mici și mijlocii, a consumatorilor, a organizațiilor din domeniul mediului, a lucrătorilor și organismelor care reprezintă interese sociale.

4.4.2 CESE recomandă ca o astfel de participare, în mod necesar mai intensă, să nu îngreuneze procedurile și durata de elaborare consensuală a standardelor, care, dimpotrivă, ar trebui mult urgentate, prin recursul la platforme internet de consultare, de elaborare și de schimburi de informații online ⁽⁵⁾.

4.5 În același timp, Comitetul solicită să fie prevăzută de regulament elaborarea unor previziuni multianuale privind standardizarea în Europa, asigurând astfel un răspuns mai eficient și mai coordonat la politicile globale, necesare pentru a înfrunta problemele schimbărilor climatice, ale dezvoltării rețelelor inteligente (*smart grids*), ale energiilor regenerabile și ale racordării acestora, pe lângă alte provocări presante, de mediu și sociale.

4.6 CESE consideră că, pentru promovarea și facilitarea participării efective la procesul de standardizare a tuturor părților interesate, atât la nivel european, cât și național, trebuie favorizată promovarea unor programe de formare și trebuie prevăzute măsurile necesare pentru a permite organismelor naționale de standardizare mai slabe, care nu dispun în prezent de secretariate ale unor comitete tehnice, să își asume un rol mai activ în procesul de standardizare.

4.7 Elaborarea unor programe anuale de lucru de către OES, de alte structuri care elaborează specificații tehnice în sectorul TIC, de serviciile de resort ale Comisiei și de organismele naționale de standardizare poate fi o măsură eficientă pentru asigurarea ritmurilor, termenelor și volumelor corespunzătoare unei producții de standarde de calitate, cu condiția instituirii unui cadru coerent și coordonat și a participării tuturor părților interesate la programarea anuală.

4.8 CESE salută simplificarea sistemelor de acordare a finanțării, în baza unui temei juridic adecvat, organismelor europene de standardizare, organismelor naționale de standardizare, altor organisme însărcinate cu desfășurarea în colaborare a unor activități de standardizare și organismelor europene prin care sunt reprezentate părțile interesate, menționate în anexa III.

4.8.1 CESE își exprimă îngrijorarea pentru faptul că creditele bugetare destinate acestei acțiuni sunt propuse de Comisie abia începând cu 2013 și consideră că este important să se asigure un cadru stabil de programare multianuală a finanțării cât mai curând cu putință.

4.9 În ceea ce privește producția de standarde europene armonizate, garanție a faptului că produsele corespund cerințelor esențiale stabilite de legislația UE, „în absența standardelor armonizate, întreprinderile nu pot utiliza standardul relevant pentru a conferi o prezumție de conformitate și trebuie să demonstreze conformitatea cu cerințele esențiale astfel cum prevede modulul de evaluare a conformității din legislația UE aplicabilă. În ambele cazuri, întreprinderile sunt împiedicate să realizeze economii în ceea ce privește costurile suportate din cauza fragmentării pieței interne sau a procedurilor de evaluare a conformității” ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Așa cum se întâmplă în cazul ISO și al IEC, specificațiile tehnice „sunt rezultate pentru care consensul nu a fost suficient încât să se atingă statutul de standarde internaționale”.

⁽⁶⁾ COM (2011) 315, Expunere de motive, punctul 1 și motivele 18 și 36.

4.9.1 În acest context, Comitetul consideră că trebuie stimulată substanțial producerea și utilizarea lor voluntară, pentru garantarea unor niveluri corespunzătoare tot mai ridicate de siguranță a produselor.

4.10 Comitetul consideră că regulamentul propus trebuie să conțină dispoziții care să stimuleze transpunerea la nivel internațional a standardelor tehnice adoptate de sistemul european de standardizare și să consolideze rolul organismelor naționale de standardizare și al OES în cadrul organismelor internaționale de standardizare. Aceasta s-ar putea realiza prin inițiative europene coordonate de îmbunătățire a competitivității internaționale și a inovării.

5. Observații specifice

5.1 În opinia Comitetului, ar fi fost oportun să fie menționate în anexa I și organismele de standardizare naționale recunoscute.

5.2 Trebuie să se facă distincție între „Specificatii tehnice” și standardele oficiale: CESE propune să se adauge la **Considerentul 19** „standarde și specificații tehnice” relevante și să se înlocuiască termenul „standarde” cu „specificatii tehnice” la **Considerentele 20 și 22**.

5.3 **La articolul 2** trebuie făcută precizarea „o specificație tehnică aprobată de un organism recunoscut în activitatea de standardizare pentru aplicare...” și trebuie adăugat un alineat nou: (9) „Organism național de standardizare”, un organism menționat în anexa I.

5.4 În opinia CESE, ONS trebuie să-și poată exprima obiecțiile, chiar dacă nu se pot opune programelor de lucru europene, motiv pentru care, **la articolul 3**, propune modificarea alineatului (5) după cum urmează: „Organismele naționale de standardizare nu se opun abordării la nivel european a unui subiect de standardizare din programul lor de lucru, în conformitate cu standardele definite de organismele europene de standardizare, și nu întreprind nicio acțiune care să prejudicieze o decizie în această privință”.

5.4.1 De asemenea, CESE propune **adăugarea unui nou alineat, (6), după cum urmează:** „Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a se asigura că, pe parcursul pregătirii unui standard european, la care se face trimitere la articolul 7, organismele lor de standardizare nu întreprind acțiuni care pot prejudicia armonizarea avută în vedere și, în special, că nu

publică un standard național nou sau revizuit care nu este în deplină conformitate cu standardul european existent în domeniul respectiv”.

5.5 **La articolul 7**, CESE propune adăugarea, după alineatul (3), a unei liniuțe, după cum urmează: „3.1 În cazul în care se solicită un standard armonizat, acesta trebuie oficializat prin intermediul unui mandat între Comisie și organismul european de standardizare competent”.

5.5.1 CESE consideră că propunerea de a acorda OES doar termenul de o lună pentru a răspunde la solicitarea Comisiei ar putea constitui un factor de limitare în ceea ce privește consultarea părților interesate. CESE recomandă acordarea unui termen de 3 luni.

5.6 **La articolul 9**, CESE propune modificarea subtitlului „Recunoașterea specificațiilor tehnice în domeniul TIC în cazul achizițiilor publice” și inserarea la începutul articolului a următorului text: „Fie la propunerea unei autorități publice menționate în Directiva 2004/18/CE, fie din proprie inițiativă, în sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor, Comisia poate...”.

5.7 **La articolul 16** litera a), CESE propune adăugarea unei liniuțe noi:

„a1) actualizarea listei cu organisme naționale de standardizare de la anexa II pe baza informațiilor furnizate de statele membre menționate la articolul 21”

și înlocuirea textului de la litera b) după cum urmează:

„b) adaptării la evoluțiile tehnice a criteriilor pentru recunoașterea specificațiilor tehnice în domeniul TIC, în cadrul achizițiilor publice”.

5.8 **La articolul 17** alineatul (2), CESE propune să se adauge următorul text:

Delegarea de competențe menționată la articolul 16 este conferită Comisiei pe o perioadă nedeterminată de timp, de la 1 ianuarie 2013. „Comisia va redacta un raport cu privire la acțiunile întreprinse în domeniul delegării de competențe, care va fi prezentat odată cu raportul prevăzut la articolul 19 alineatul (3)”.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei – Strategie pentru punerea în aplicare efectivă a Cartei drepturilor fundamentale de către Uniunea Europeană

COM(2010) 573 final

(2011/C 376/14)

Raportor: **dna Gabriele BISCHOFF**

Coraportor: **dl Cristian PÎRVULESCU**

La 19 octombrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei – Strategie pentru punerea în aplicare efectivă a Cartei drepturilor fundamentale de către Uniunea Europeană

COM(2010) 573 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 158 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 4 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

CESE:

1.1 consideră că Comisia trebuie să consolideze cultura drepturilor fundamentale la nivelul UE, în special prin verificarea faptului că propunerile sale legislative, întregul proces legislativ și actele pe care le adoptă respectă carta și că se ține seama de ele în statele membre. Având în vedere că au existat cazuri de încălcare gravă a cartei, se impune elaborarea de urgență a unei strategii de monitorizare și de reacție rapidă;

1.2 subliniază obligația juridică de a promova drepturile fundamentale, care trebuie să devină unul dintre elementele fundamentale ale strategiei de implementare, printre altele prin intermediul unor noi inițiative, precis orientate; subliniază caracterul dinamic al drepturilor fundamentale, care constituie piatra de temelie a societăților noastre și trăsătura caracteristică a Uniunii Europene ⁽¹⁾;

1.3 consideră că drepturile sociale fundamentale nu pot fi despărțite de cele civile și politice, trebuind așadar să beneficieze de o atenție strategică specială; este de părere că dispozițiile conținute în documentele de referință existente sunt deja obligatorii și trebuie promovate;

1.4 subliniază nevoia garantării egalității, în special între bărbați și femei, precum și necesitatea abordării tuturor grupurilor vulnerabile, în funcție de specificul fiecăruia;

1.5 subliniază că, la nivelul UE, obligațiile cartei sunt valabile pentru fiecare instituție, agenție și organism;

1.6 solicită statelor membre să creeze o cultură a drepturilor fundamentale axată pe protejarea și promovarea acestora la toate nivelurile de guvernare și în toate domeniile legislative și de politică, precum și să analizeze și să identifice impactul specific al procesului de transpunere asupra drepturilor fundamentale;

1.7 este foarte preocupat de răspândirea anumitor atitudini politice care pot să determine, iar în anumite cazuri chiar determină un regres în promovarea și protejarea drepturilor fundamentale;

1.8 încurajează călduros Comisia să acționeze în virtutea rolului său de gardian al tratatelor și să folosească procedura în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, fără să țină seama de anumite considerații politice;

1.9 propune măsuri suplimentare și activități de promovare, în vederea sporirii eficienței strategiei de implementare a drepturilor fundamentale;

1.10 solicită tuturor instituțiilor, agențiilor și organismelor UE, precum și statelor membre implicate în concretizarea drepturilor fundamentale, dar mai ales Comisiei, să pună un accent deosebit pe aspectul participativ al societății civile.

2. Prezentare și context

2.1 Această comunicare urmărește să prezinte strategia Comisiei pentru punerea în aplicare a cartei în noul mediu juridic existent de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Obiectivul politicii Comisiei este ca drepturile fundamentale conținute în cartă să fie aplicate în mod cât mai concret posibil.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Relațiile transatlantice și promovarea internațională a modelului social european”, JO C 51/20, 17.2.2011.

2.2 Prima parte a comunicării se concentrează pe faptul că Uniunea Europeană se străduiește să fie ireproșabilă și să constituie un exemplu în aceste sens, carta trebuind așadar să constituie un ghid pentru politicile Uniunii și punerea acestora în aplicare de statele membre, în toate stadiile procedurii.

2.2.1 În primul rând, Comisia trebuie să consolideze cultura drepturilor fundamentale în cadrul serviciilor sale, în special prin verificarea faptului că propunerile sale legislative și actele pe care le adoptă sunt în conformitate cu carta. În al doilea rând, Comisia trebuie să se asigure că fiecare act aflat în proces legislativ respectă prevederile cartei. Aceasta înseamnă că orice amendament formulat de colegiutor, precum și dialogul interinstituțional, trebuie să fie în conformitate cu carta.

2.2.2 În final, trebuie asigurată respectarea cartei de către statele membre, atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

2.3 Cea de a doua parte a comunicării analizează necesitatea unei mai bune informări a publicului. Pentru a îndeplini acest obiectiv, sunt necesare acțiuni de comunicare orientată și adaptată diverselor situații specifice.

2.4 A treia parte a documentului Comisiei se axează pe raportul anual privind aplicarea cartei, primul dintre acestea fiind adoptat de curând de Comisie⁽²⁾. Raportul are două obiective: pe de o parte, să permită evaluarea progreselor realizate, în mod transparent, continuu și coerent, iar pe de altă parte, să ofere ocazia unui schimb de opinii anual cu Parlamentul European și Consiliul.

3. Observații generale

3.1 CESE acordă o importanță majoră drepturilor fundamentale. Comitetul salută publicarea de către Comisie a comunicării intitulate „Strategie pentru punerea în aplicare efectivă a Cartei drepturilor fundamentale de către Uniunea Europeană”. CESE consideră că această abordare contribuie considerabil la înțelegerea conceptului de cetățenie europeană de către oricine trăiește în UE.

3.1.1 Principiile consacrate de strategie sunt extrem de importante, iar CESE atrage atenția în mod deosebit asupra principiilor eficienței, universalității și indivizibilității, precum și asupra vizibilității și predictibilității. Oricum, CESE consideră că anumite aspecte importante, care au fost neglijate sau nu au fost discutate destul de amănunțit, trebuie îmbunătățite.

3.1.2 Cu toate acestea, se impune și evidențierea altor câteva principii. După cum se afirmă în unele avize anterioare, „CESE vizează asigurarea coerenței globale și a protecției drepturilor

fundamentale, precum și egalitatea de tratament și nediscriminarea, indiferent de categoria profesională din care fac parte lucrătorii imigranți”⁽³⁾. De asemenea, „legislația UE nu trebuie ... să cuprindă măsuri care ar afecta nivelul atins deja în punerea în practică a principiilor”⁽⁴⁾. Trebuie luate în considerare toate măsurile posibile în scopul convingerii guvernelor din Polonia, din Regatul Unit și din Republica Cehă să renunțe la clauza de neparticipare și să opteze pentru aplicarea generală a cartei.

3.1.3 Comitetul salută numeroasele elemente suplimentare incluse în strategie, care se referă la actele legislative. CESE susține în special ideea de caracter „exemplar” al UE în domeniul drepturilor fundamentale, inclusiv sub aspectul politicii sale externe, dar mai ales comerciale. În general, UE trebuie să fie nu numai un exemplu, ci și un promotor activ al democrației și drepturilor omului (civile, politice, economice și sociale), utilizându-și ponderea internațională pentru a determina progrese în acest sens.

3.1.4 CESE salută angajamentul Comisiei și al celorlalte instituții europene în sensul revizuirii radicale a procedurilor lor legislative și de lucru, în special în ceea ce privește evaluarea de impact și organismele relevante, astfel încât rezultatul să fie în conformitate cu principiile și conținutul specific al cartei. Cu toate acestea, dacă se dorește asigurarea protecției și promovării efective a drepturilor fundamentale, este esențial ca accentul să fie pus pe aplicare și pe atitudinea proactivă a statelor membre. Sub aspectul clauzei sociale orizontale (articolul 9 din TFUE) și al drepturilor sociale fundamentale, evaluarea impactului este analizată mai detaliat într-un alt aviz al CESE⁽⁵⁾.

3.2 Noi pericole: criza și deficiențele în materie de securitate

3.2.1 Strategia Comisiei nu oferă soluții la amenințările care planează asupra punerii efective în aplicare a drepturilor fundamentale, amenințări apărute ca rezultat al unor noi și grave pericole. Așadar, strategia trebuie să ia în considerare aceste evoluții și să elaboreze soluții coerente și cuprinzătoare.

3.2.2 În acest sens, CESE a subliniat deja că „în contextul crizei financiare și economice este importantă întărirea legăturilor de solidaritate dintre state, actorii economici și cetățeni și tratarea celor din urmă într-un mod care să nu le lezeze demnitatea umană și drepturile”⁽⁶⁾. „Pe de altă parte, CESE își exprimă îndoiala, în această perioadă de criză, cu privire la resursele bugetare disponibile ale statelor membre ale UE și la sumele pe care acestea le pot alocă, atât la nivel național, cât și comunitar, pentru a fi în măsură să asigure protecția drepturilor omului”⁽⁷⁾.

⁽²⁾ COM(2011) 160 final, adoptată la 30.3.2011.

⁽³⁾ Avizul CESE privind respectarea drepturilor fundamentale în legislația și politicile europene în materie de imigrație, JO C 128, 18.5.2010, p. 29, pct. 4.2.3.

⁽⁴⁾ Avizul CESE „Către o Cartă UE a drepturilor fundamentale”, JO C 367, 20.12.2000, p. 26, pct. 3.1.3.

⁽⁵⁾ Avizul CESE privind consolidarea coeziunii și coordonării UE în domeniul social (încă nepublicat în JO).

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 4.2.4.2.

⁽⁷⁾ Avizul CESE privind respectarea drepturilor fundamentale în legislația și politicile europene în materie de imigrație, JO C 128, 18.5.2010, p. 29, pct. 4.3.4.

3.2.3 În recentul său aviz privind politica UE de combatere a terorismului, domeniu politic care are legătură cu numeroase drepturi fundamentale (demnitatea umană, interzicerea torturii, protecția datelor, principiul nereturnării), CESE a identificat dificultățile practice pe care le implică integrarea dimensiunii „drepturi fundamentale” în procesul de configurare și elaborare a politicii. CESE salută faptul că respectarea drepturilor fundamentale a devenit o prioritate orizontală în acest domeniu foarte sensibil. Cu toate acestea, angajamentul Comisiei privind respectarea drepturilor fundamentale trebuie să fie dublat de un angajament similar al guvernelor naționale, în special atunci când se pune în aplicare legislația europeană. De asemenea, protejarea drepturilor fundamentale nu trebuie să se rezume la conceperea și la elaborarea instrumentelor, ci trebuie să includă și implementarea acestora ⁽⁸⁾.

3.3 O nouă dimensiune esențială: obligația juridică de a promova drepturile fundamentale

3.3.1 Comisia trebuie să se ocupe în prezent nu numai de modul în care poate proteja mai bine drepturile fundamentale pe parcursul activităților sale, ci și de maniera în care ar putea promova mai eficient drepturile fundamentale prin noi inițiative specifice.

3.3.2 În articolul 51 alineatul (1) al cartei este stipulată de asemenea obligația promovării aplicării drepturilor fundamentale. În opinia CESE, acest element are o importanță primordială. Comitetul observă că, deși Comisia se referă într-o anumită măsură la promovarea drepturilor fundamentale, ea nu subliniază importanța strategică a obligativității acesteia. Strategia ar trebui să acorde acestui aspect cel puțin aceeași valoare de orientare strategică ca și obligației de a respecta drepturile fundamentale.

3.4 **Drepturile sociale** fundamentale nu pot fi separate de cele civile și politice, trebuind așadar să beneficieze de o atenție strategică specială.

3.4.1 CESE reamintește importanța caracterului indivizibil al drepturilor fundamentale, menționat în comunicare și evidențiat în mai multe avize ⁽⁹⁾, dar remarcă lipsa unei abordări strategice în ceea ce privește drepturile sociale fundamentale.

3.4.2 Ținând seama de importanța crucială a drepturilor sociale fundamentale ⁽¹⁰⁾, precum și de evoluțiile înregistrate

de multă vreme în UE în acest domeniu, considerăm acest lucru inacceptabil. La elaborarea unei carte obligatorii din punct de vedere juridic, proces care a început cu Carta drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor (1989) și a inclus contribuții ale CESE ⁽¹¹⁾, s-a ținut seama și de Carta socială europeană (CSE), care a fost inclusă prin Tratatul de la Amsterdam în legislația primară a UE ⁽¹²⁾. Acest lucru arată că drepturile sociale fundamentale, mai ales așa cum apar în forma lor cea mai „inovatoare”, în capitolul „Solidaritate” al cartei (solidaritatea fiind recunoscută drept una dintre valorile Uniunii), necesită o atenție specială sub aspect strategic.

3.4.3 CESE a subliniat deja rolul specific al serviciilor publice în asigurarea aplicării efective a drepturilor fundamentale ⁽¹³⁾. De asemenea, Comitetul subliniază importanța unei „a treia generații” de drepturi și principii incluse în cartă, în special legate de protecția mediului și a consumatorilor. Aceste drepturi și principii trebuie respectate și promovate în mod consecvent, inclusiv pe parcursul concepării și aplicării politicii externe și a celei comerciale.

3.4.4 În ceea ce privește principiul valorii egale a drepturilor sociale fundamentale și a libertăților economice, CESE este de părere că această abordare trebuie garantată îndeosebi de legislația primară. CESE amintește că deja în cel de-al treilea considerent al preambulului și apoi în mod explicit în articolul 151 din TFUE este menționat obiectivul de îmbunătățire a condițiilor de trai și de muncă „permițând armonizarea acestora în condiții de progres”. Comitetul solicită ferm includerea în Tratatul a unui protocol privind progresul social, pentru a consfinți principiul valorii egale a drepturilor fundamentale și a libertăților economice, pentru a clarifica astfel faptul că nici libertățile economice, nici regulile concurenței nu pot avea prioritate față de drepturile sociale fundamentale și pentru a defini clar impactul obiectivului Uniunii ce constă în realizarea acestui progres ⁽¹⁴⁾.

3.5 Trebuie garantată **egalitatea**, în special **între bărbați și femei**, și trebuie abordate toate **grupurile vulnerabile**, în funcție de specificul fiecăruia.

3.5.1 După cum toate drepturile (sociale) fundamentale trebuie abordate individual, este la fel de important ca aplicarea și promovarea lor să fie analizate și asigurate cu respectarea nediscriminării și a egalității. Acest aspect este deosebit de important în ceea ce privește egalitatea dintre femei și bărbați, care se numără deja printre obiectivele Uniunii și figurează la articolul 23 din cartă. În plus, principiul egalității între femei și bărbați trebuie integrat în toate domeniile.

⁽⁸⁾ Avizul CESE privind politica UE de combatere a terorismului (JO C 218 din 23.7.2011, p. 91) – SOC/388, punctele 4.5.1 și 4.5.2.

⁽⁹⁾ Avizul CESE „Către o Cartă UE a drepturilor fundamentale”, JO C 367, 20.12.2000, p. 26, pct. 3.1.1, Avizul CESE privind Agenția pentru Drepturi Fundamentale, JO C 88, 11.4.2006, p. 37, pct. 2.1 și Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 3.5.

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE „Către o Cartă UE a drepturilor fundamentale”, JO C 367, 20.12.2000, p. 26, pct. 3.1.3.

⁽¹¹⁾ Avizul CESE privind drepturile sociale fundamentale comunitare, JO C 126, 23.5.1989, p. 4.

⁽¹²⁾ Considerentul 5 din TUE și articolul 151 alineatul (1) din TFUE.

⁽¹³⁾ Avizul CESE privind respectarea drepturilor fundamentale în legislația și politicile europene în materie de imigrație, JO C 128, 18.5.2010, p. 29, pct. 4.3.4.

⁽¹⁴⁾ Avizele CESE privind „Agenda socială”, JO C 182, 4.8.2009, p. 65, și „Dimensiunea socială a pieței interne”, JO C 44, 11.2.2011, p. 90.

3.5.2 Protejarea drepturilor fundamentale trebuie să aibă în vedere în mod special grupurile vulnerabile. CESE atrage atenția asupra celui mai recent aviz al său pe această temă⁽¹⁵⁾ și subliniază nevoia protejării drepturilor profesionale și sociale, în special a dreptului la grevă⁽¹⁶⁾. De asemenea, Comitetul subliniază importanța Forumului european pentru integrare.

3.5.3 CESE consideră că drepturile omului, ca drepturi universale și indivizibile, trebuie protejate și garantate tuturor persoanelor, nu numai cetățenilor Uniunii. Noțiunea de „Europă a drepturilor și a justiției” nu poate fi limitată numai la persoanele care dețin cetățenia unui stat membru, ci trebuie să se aplice oricărei persoane care trăiește pe teritoriul Uniunii. În caz contrar, înțeles în funcție de persoane, spațiul de libertate, securitate și justiție al UE ar fi incompatibil cu valorile și principiile care constituie fundamentul Uniunii Europene (nediscriminarea, tratamentul egal și solidaritatea)⁽¹⁷⁾. UE trebuie să se asigure că acționează proactiv în ceea ce privește menținerea drepturilor fundamentale ale fiecărei persoane, indiferent de naționalitate.

3.5.4 Ar trebui să fie afirmat caracterul dinamic al drepturilor fundamentale, iar drepturile ar trebui să beneficieze de mijloace de protecție noi, în pas cu evoluția socială. După cum a recunoscut deja, CESE consideră, de pildă, că, deși se încadrează în continuare la articolul 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO-) și la articolele 7 și 8 din cartă, societatea digitală are nevoie de o protecție specifică ce ar putea fi asigurată prin texte noi⁽¹⁸⁾.

3.5.5 Minoritățile etnice, în special romii, sunt din ce în ce mai des ținta acțiunilor guvernamentale și polițienești. După cum s-a subliniat în raportul pe 2010, reacția Comisiei la măsurile adoptate de anumite state membre ale UE a fost promptă, dar în final ineficientă. Grupuri de romi au fost expulzate, deși cartă interzice în mod expres expulzările colective. UE trebuie să garanteze faptul că statele membre nu vor mai aplica astfel de politici.

3.6 Trebuie sporită importanța strategică a **actelor fără caracter legislativ**.

3.6.1 Comunicarea conține foarte puține trimiteri la actele fără caracter legislativ. Ținând seama de sfera extinsă de intervenție a activităților politice și financiare ale UE, în special în cazul Comisiei, acest aspect important reclamă o abordare strategică, astfel încât obligațiile impuse de cartă în

aceste domenii, inclusiv în ceea ce privește domenii de politică sensibile, precum comerțul cu țările terțe, să fie respectate. Strategia ar trebui de asemenea să aibă în vedere situațiile de omisiune și de încălcare a dispozițiilor.

3.7 La **nivelul** UE, obligațiile cartei sunt valabile pentru fiecare instituție, agenție și organism, fiecare având propria sa sferă de competențe.

3.7.1 CESE salută faptul că în comunicare se face trimitere în mai multe rânduri la instituțiile Uniunii. Totuși, acest aspect nu este luat sistematic în considerare. Trebuie remarcat că, la articolul 13 alineatul (1) din TUE, conform definiției cadrului instituțional al Uniunii, acesta „vizează promovarea valorilor sale, urmărirea obiectivelor sale, susținerea intereselor sale, ale cetățenilor săi și ale statelor membre, precum și asigurarea coerenței, a eficacității și a continuității politicilor și a acțiunilor sale”. În calitatea sa de gardian al tratatelor, Comisia trebuie să asigure o abordare coerentă și eficientă. Pe de altă parte, CESE consideră că rolul său în ceea ce privește protejarea drepturilor fundamentale este cel de gardian al valorilor Uniunii.

3.7.2 Comisiei îi revine sarcina specială de a verifica și de a se asigura că toate agențiile și organismele care îi sunt subordonate respectă și promovează drepturile fundamentale. Acest lucru se confirmă în special în cazurile OLAF, FRONTEX etc. În avizele sale recente, CESE și-a exprimat preocuparea în legătură cu cel din urmă. Comitetul a semnalat cu îngrijorare o serie de practici ale guvernelor statelor membre și ale Agenției FRONTEX legate de expulzarea unor persoane care ar putea avea nevoie de protecție internațională⁽¹⁹⁾. Aceste operațiuni, care au crescut ca frecvență și amploare, trebuie să se desfășoare în condiții de deplină transparență și cu responsabilitate. Comitetul recomandă ca FRONTEX să colaboreze cu Biroul European de Sprijin pentru Azil, pentru prevenirea încălcării drepturilor omului. Expulzarea persoanelor în țări/zone unde securitatea lor se află în pericol este o încălcare clară a principiului nereturnării (*non-refoulement*). De asemenea, CESE a propus ca personalul FRONTEX să beneficieze de o pregătire specială, astfel încât să se asigure un standard ridicat de protecție a drepturilor fundamentale⁽²⁰⁾.

3.7.3 Rămâne ca o parte importantă a activității tuturor celorlalte instituții să fie destinată dezvoltării unei strategii coerente și eficiente care vizează respectarea și promovarea drepturilor fundamentale și să fie luată în considerare îmbunătățirea textelor deja adoptate⁽²¹⁾, în conformitate cu acest aviz. Mai ales Consiliul trebuie să-și asume cu seriozitate rolul specific de platformă a statelor membre consacrată protejării și promovării drepturilor fundamentale.

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE privind respectarea drepturilor fundamentale în legislația și politicile europene în materie de imigrație, JO C 128, 18.5.2010, p. 29.

⁽¹⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 4.1.9.

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 3.5.

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE pe tema Creșterea nivelului de alfabetizare digitală, a competențelor digitale și a e incluziunii, JO C 318, 29.10.2011, p. 9, pct. 7.

⁽¹⁹⁾ Avizul CESE privind valoarea adăugată a unui regim european comun de azil, JO C 44, 11.2.2011, p. 17, pct. 4.19.

⁽²⁰⁾ Avizul CESE privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a protecției internaționale, JO C 18, 19.1.2011, p. 85, pct. 4.2.1.9.

⁽²¹⁾ Rezoluția Parlamentului European din 15 decembrie 2010 și concluziile Consiliului European din 24 și 25 februarie 2011.

3.8 *La nivelul statelor membre*

3.8.1 Având în vedere că respectarea drepturilor fundamentale reprezintă premisa și angajamentul esențial inerente statutului de membru al UE, statelor membre le revine un rol important în concretizarea drepturilor fundamentale. Prin urmare, CESE salută intenția Comisiei de a aplica o strategie de prevenire, asigurându-se în același timp că statele membre respectă cartă atunci când pun în aplicare legislația Uniunii. Ar fi necesar să se creeze o cultură a drepturilor fundamentale axată pe protejarea și promovarea acestora la toate nivelurile de guvernare și în toate domeniile legislative și de politică, precum și să se analizeze și să se identifice impactul specific al procesului de transpunere asupra drepturilor fundamentale. Cu toate acestea, pentru a se evita apariția unor false speranțe, ar trebui subliniat că statele membre – deși supuse altminteri în continuare obligației de a respecta principalele acorduri internaționale de apărare a drepturilor, ratificate într-un grad variabil – sunt obligate să protejeze și să promoveze drepturile și principiile cartei doar în măsura în care ele pun în aplicare legislația UE.

3.8.2 CESE încurajează călduros Comisia să acționeze efectiv în virtutea rolului său de gardian al tratatelor și să folosească procedura în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, fără să țină seama de anumite considerații politice. În ceea ce privește protejarea drepturilor fundamentale, procedura actuală se dovedește prea lentă și absolut necorespunzătoare. Având în vedere importanța domeniului și posibilele amenințări la adresa vieții, securității, bunăstării și demnității persoanelor, acțiunea UE trebuie să fie rapidă, oportună și decisivă, cu utilizarea fără întârziere a tuturor puterilor instituționale.

3.8.3 CESE recomandă insistent Comisiei să nu acorde prioritate procedurilor în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în cazurile care pun probleme de principiu sau care au un impact negativ extrem de pronunțat asupra cetățenilor UE. Toate drepturile incluse în cartă, mai ales drepturile sociale, au o importanță egală și nicio instituție, inclusiv Comisia Europeană, nu are dreptul sau puterea de a acorda prioritate anumitor drepturi.

3.8.4 În opinia CESE, clauza de neparticipare a statelor membre este inacceptabilă, deoarece astfel de excepții ar putea duce la situații în care protejarea drepturilor cetățenilor și lucrătorilor incluse în carte drepturilor fundamentale a UE sau punerea în aplicare a acestor drepturi în Uniunea Europeană ar putea fi serios afectată. Atât Comisia, cât și toate celelalte instituții ale UE, ar trebui să analizeze posibilitatea încurajării acelor state care optează pentru neparticiparea la aplicarea cartei să accepte în totalitate obligațiile care decurg din acest instrument al drepturilor fundamentale, precum și să raporteze anual cu privire la măsurile adoptate în acest sens, precum și la măsurile luate de statele membre respective în vederea aplicării efective a drepturilor fundamentale înscrise în cartă.

3.9 Rolul celorlalte **obligații internaționale** este subestimat.

3.9.1 Comunicarea conține o serie de referințe la celelalte obligații internaționale. Încă o dată, acest lucru nu s-a făcut în

mod exhaustiv, motiv pentru care și aici se resimte nevoia unei abordări strategice. Acest lucru decurge în special din articolul 53 al Cartei UE, în vederea asigurării unui nivel minim de protecție, în conformitate cu convențiile ONU, Carta socială europeană (revizuită) și, nu în ultimul rând, cu Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului, după cum se subliniază la articolul 52 alineatul (3). În principiu, acest lucru este valabil și în cazul jurisprudenței celorlalte organisme internaționale, în special al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului, sub aspectul nivelului minim de protecție.

3.10 *Măsuri suplimentare*

3.10.1 CESE a evidențiat importanța unor măsuri eficiente de punere în aplicare⁽²²⁾. Rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) trebuie întărit în ceea ce privește controlul aplicării drepturilor menționate în cartă, precum și în ceea ce privește protocoalele relevante. În special jurisprudența trebuie făcută publică, inclusiv în raport cu protocoalele relevante.

3.10.2 În vederea protecției efective a drepturilor omului, toate standardele statului de drept ar trebui pe deplin respectate în toate statele membre și ar trebui incluse în raportarea periodică. Acestea includ, în special, puterea tribunalelor de a prezenta normele juridice și măsurile administrației de stat unei instanțe judecătorești superioare, care să verifice dacă acestea încalcă drepturile fundamentale și drepturile omului. În mod similar, ar trebui garantat dreptul cetățenilor de a sesiza tribunalele naționale și europene competente cu privire la violări ale drepturilor fundamentale.

3.10.3 Structurilor relevante trebuie să li se aloce toate resursele necesare. Acest lucru este valabil în primul rând chiar în cazul CESE, al Comisiei și al tuturor celorlalte instituții ale UE. Comisia nu face precizări în privința măsurilor specifice de consolidare a capacității instituționale. Procesul prin care acțiunile UE asigură protejarea drepturilor fundamentale și intensifică evoluțiile legislative și politice reclamă timp și resurse considerabile (de exemplu pentru formarea personalului). Comunicarea arată că, în această etapă, nu există niciun plan concret de tranziție. CESE atrage atenția asupra faptului că, în lipsa unui angajament clar și serios de consolidare a capacităților, majoritatea obiectivelor acestei politici vor fi serios amenințate, cel puțin pe termen scurt. Acest lucru este valabil atât în cazul Comisiei înseși⁽²³⁾, cât și, de exemplu, în cazul Agenției pentru Drepturi Fundamentale (ADF)⁽²⁴⁾. Așadar, mai ales ADF va trebui consolidată și inclusă în toate măsurile de sinergie. De asemenea, va trebui prevăzută o implicare activă a comisiilor naționale pentru drepturile omului, a ombudsmenilor și a tuturor celorlalți apărători ai drepturilor omului.

⁽²²⁾ Avizul CESE „Către o Cartă UE a drepturilor fundamentale”, JO C 367, 20.12.2000, p. 26, pct. 3.1.4. și 3.3.3.

⁽²³⁾ Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 1.4 și Avizul CESE privind respectarea drepturilor fundamentale în legislația și politicile europene în materie de imigrație, JO C 128, 18.5.2010, p. 29, pct. 2.15.

⁽²⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 3.7 și Avizul CESE privind Agenția pentru Drepturi Fundamentale, JO C 88, 11.4.2006, p. 37.

3.11 Activități de promovare

3.11.1 Uniunea ar trebui să vizeze consolidarea cadrului juridic al drepturilor sociale fundamentale. Aceasta va presupune ratificarea de către UE a Cartei sociale europene revizuite și a protocoalelor acesteia. În ceea ce privește statele membre, Uniunea ar trebui să recomande ratificarea tuturor instrumentelor relevante legate de drepturile (sociale) fundamentale (inclusiv a protocoalelor adiționale/opționale și de modificare). Acolo unde ratificarea de către UE nu este posibilă, ar trebui analizate și utilizate toate posibilitățile de a face conținutul acestora obligatoriu din punct de vedere juridic.

3.11.2 Integrarea dimensiunii „drepturi fundamentale” va însemna că fiecare unitate administrativă va trebui nu doar să verifice activitățile obișnuite (în special legislative), ci și să prezinte una sau două măsuri concrete de promovare pe an. De asemenea, lista de control (*Check-list*) privind drepturile fundamentale trebuie mai bine detaliată, cu acordarea unei atenții speciale obligației privind promovarea, integrării principiului egalității între femei și bărbați, precum și dezvoltării durabile.

3.11.3 Comisia ar trebui să inițieze mai multe proiecte, care să se ocupe și de protejarea celor care activează în apărarea drepturilor omului. Trebuie îmbunătățită atât cooperarea internă, cât și cea externă. CESE face trimitere la avizul său în care „solicită ca politicile Uniunii Europene să acorde mai multă importanță drepturilor economice, sociale și culturale, prin folosirea instrumentelor geografice și tematice de care dispun, dintre acestea evidențiindu-se, ca instrument complementar, Instrumentul european pentru democrație și drepturile omului”⁽²⁵⁾, care a asigurat recunoașterea dialogului social ca prioritate. De asemenea, Comisia ar trebui să solicite celorlalte organizații internaționale consiliere în ceea ce privește protejarea și promovarea drepturilor omului.

3.11.4 CESE este preocupat de nivelul redus de cunoaștere a cartei și a drepturilor fundamentale de către public. Este necesar un efort considerabil de creștere a vizibilității. Carta reprezintă un document esențial, al cărui conținut trebuie popularizat, astfel încât să constituie un punct de referință pentru imensa majoritate a europenilor. CESE recomandă Comisiei să își intensifice eforturile în abordarea acestei provocări. În acest sens, comunicarea cu publicul ar trebui să se axeze nu atât pe diseminarea de rapoarte, ci mai degrabă pe adoptarea de măsuri practice care să garanteze transformarea cartei într-un document de referință pentru fiecare cetățean al UE.

3.11.5 Deși CESE este de acord cu toate activitățile ce vizează pregătirea specifică a tuturor grupurilor interesate, în special a personalului din domeniul juridic (inclusiv cu

activitățile desfășurate de către statele membre), precum și mai buna informare a cetățenilor, acestea reprezintă doar un aspect al strategiei de comunicare necesare. Este esențial să se poată comunica direct cu cetățenii. Acest lucru se confirmă cu atât mai bine din perspectiva experienței SOLVIT, situație în care Comisia caută activ informații, inclusiv de la actorii relevanți. Aceeași abordare trebuie asumată în raport cu drepturile fundamentale în general și cu cele sociale în particular.

3.12 Simulările de criză

3.12.1 Respectarea efectivă a drepturilor omului trebuie demonstrată practic, în special în perioade de criză economică sau în condițiile unor puternice presiuni politice. CESE este preocupat în special de răspândirea anumitor atitudini politice care pot să determine, iar în anumite cazuri chiar determină serioase încălcări ale drepturilor fundamentale, precum și un regres în promovarea și protejarea lor.

3.12.2 CJUE s-a ocupat deja de chestiuni importante legate de drepturile fundamentale, anulând anumite dispoziții din legislația secundară, referitoare de exemplu la nediscriminare⁽²⁶⁾ și protecția datelor⁽²⁷⁾ sau opunându-se legislației naționale care prevede aplicarea unei pedepse cu închisoarea unui „resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală”⁽²⁸⁾.

3.12.3 De asemenea, CESE ia notă cu îngrijorare de expulzarea în masă a persoanelor de etnie romă, de tratamentul aplicat persoanelor fără forme legale din Africa de Nord, de restrângerea libertății de expresie, mai ales în media etc. Orice act normativ care permite excepții sau restricții sub aspectul drepturilor (sociale) fundamentale (de exemplu dreptul de limitare a numărului maxim de ore de lucru) va trebui să facă obiectul unei atenții specifice.

3.12.4 Criza economică și financiară creează o presiune însemnată asupra drepturilor sociale fundamentale. Toate pactele, planurile de redresare și alte măsuri luate la nivelul UE și/sau al statelor membre nu trebuie să încalce nicidecum aceste drepturi, de exemplu, dreptul la informare și consultare, la negociere și la acțiune colectivă (în condiții de autonomie deplină a partenerilor sociali) și la servicii publice și sociale, ci dimpotrivă, să le respecte și să le promoveze.

⁽²⁶⁾ Hotărârea Curții (Marea Cameră), 1 martie 2011 - Cauza C-236/09 - Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL (luarea în considerare a criteriului sexului ca factor de evaluare a riscurilor în materie de asigurări).

⁽²⁷⁾ Hotărârea Curții (Marea Cameră), 9 noiembrie 2010 - Cauzele C-92/09 și C-93/09 - Volker und Markus Schecke (prelucrarea datelor cu caracter personal sub aspectul publicării informațiilor referitoare la beneficiarii ajutoarelor agricole).

⁽²⁸⁾ Hotărârea Curții (Camera întâi), 28 April 2011 - Cauza C-61/11 PPU - El Dridi (legislația „care prevede aplicarea unei pedepse cu închisoarea unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală pentru simplul motiv că, încălcând un ordin de a părăsi teritoriul acestui stat într-un termen determinat, acesta rămâne pe teritoriul respectiv fără motive justificate”).

⁽²⁵⁾ Avizul CESE privind instrumentul european pentru democrație și drepturile omului (IEDDO) (aviz din proprie inițiativă), pct. 1.1 și 1.2.

3.13 Societatea civilă: se impune consolidarea puternică a aspectului participativ

3.13.1 În general, strategia se referă la nevoia de a se ține seama de opinia părților interesate. CESE a evidențiat în numeroase avize acest aspect important în domeniul drepturilor fundamentale ⁽²⁹⁾. Expresia „părțile interesate” pare a fi destul de generală încât să cuprindă toate entitățile. Din perspectiva CESE este însă extrem de important ca rolul său de organism consultativ să fie luat în considerare în mod explicit. Aceleași considerații se aplică partenerilor sociali de la nivelul UE (articolul 152 din TFUE).

3.13.2 Fiecare persoană în particular și societatea civilă în general sunt interesate în cea mai mare măsură de implementarea drepturilor fundamentale. Părților implicate trebuie să le revină un rol vizibil. Așadar, ei trebuie implicați în mod sistematic, pe deplin și efectiv în acest proces.

3.13.3 CESE mai ales ar trebui implicat și consultat regulat și în timp util, mai ales în ceea ce privește raportul anual elaborat de Comisie. În calitate de gardian al valorilor UE și de reprezentant al societății civile organizate, Comitetul este cel mai bine plasat pentru a acționa ca intermediar în relația cu societatea civilă.

3.13.4 CESE va elabora anual un aviz privind punerea în aplicare a Cartei drepturilor fundamentale (acordând o atenție specială drepturilor fundamentale sociale), a clauzelor sociale orizontale (articolele 8, 9, 10 TFUE) și a altor dispoziții privind politica socială din Tratatul de la Lisabona (în special articolele 145-166 și 168 TFUE), precum și a legislației secundare și a celorlalte măsuri juridice și politice, din punctul de vedere al respectării și promovării obiectivelor stabilite. Comitetul va examina și va evalua în ce măsură acestea contribuie la dezvoltarea drepturilor fundamentale și a politicii sociale în UE. Avizul va conține eventual și recomandări privind măsuri concrete de îmbunătățire a realizării acestor obiective.

Pe lângă partenerii sociali și reprezentanții diverselor interese, și alte organizații mari, reprezentative ale societății civile din domeniul social își vor putea prezenta avizele și rapoartele lor specifice în cadrul unei audieri care se va organiza înaintea adoptării avizului. Acest aviz anual al CESE va fi comunicat și explicat reprezentanților instituțiilor europene, în special Consiliului European, Consiliului, Parlamentului European, Comisiei, CEJ și BCE.

În plus, se vor organiza conferințe privind monitorizarea punerii în aplicare eficiente a Cartei. Cu ajutorul acestora trebuie consolidate contactele cu Agenția pentru Drepturile Fundamentale.

3.13.5 Raportul anual reprezintă un instrument util de evaluare a progresului politicii. El ar trebui să fie ușor accesibil. CESE încurajează Comisia și ADF să profite de ocazie pentru a implica societatea civilă în elaborarea raportului, și să își manifeste disponibilitatea pentru analize independente referitoare la protejarea drepturilor fundamentale la nivelul UE și dincolo de granițele acesteia. În calitate de reprezentant al societății civile organizate, Comitetul este pregătit să faciliteze acest proces și să contribuie la analiza anuală. Raportul anual trebuie să analizeze situațiile care, din diferite motive, nu fac obiectul unor petiții sau al unor acțiuni în instanță. Astfel, raportul ar trebui să întâmpine favorabil (și să se bazeze pe) contribuțiile diverselor organizații active în domeniul drepturilor fundamentale.

3.13.6 Deși CESE recunoaște importanța raportului anual, este de părere că în primul raport de acest gen nu se pune un accent constant pe toate drepturile fundamentale cuprinse în cartă. În capitolul referitor la cele mai importante evoluții, raportul abordează un număr de domenii-cheie, dar criteriile de selecție ale acestora sunt neclare. Această abordare selectivă nu ajută la identificarea lacunelor în implementare și, fapt chiar mai îngrijorător, poate da de înțeles că anumitor drepturi fundamentale li se acordă mai multă atenție decât altora.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽²⁹⁾ Avizul CESE „Către o Cartă UE a drepturilor fundamentale”, JO C 367, 20.12.2000, p. 26, pct. 3.4 și Avizul CESE pe tema „Un spațiu de libertate, securitate și justiție în serviciul cetățenilor”, JO C 128, 18.5.2010, p. 80, pct. 4.3.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere

COM(2010) 636 final

(2011/C 376/15)

Raportor: **dl Ioannis VARDAKASTANIS**

La 13 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere

COM(2010) 636 final.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 151 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE salută Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap ca un instrument politic activ pentru punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (CNUDPH) și îndeplinirea de către UE a obligațiilor care derivă din încheierea CNUDPH. Această strategie reprezintă confirmarea formală și recunoașterea caracterului juridic obligatoriu al acestei convenții de către UE. CESE solicită UE să treacă la etapa următoare, la fel de importantă, de a ratifica protocolul facultativ și de a garanta ca legislația secundară, actuală și viitoare, să fie conformă cu CNUDPH. CESE consideră că CNUDPH stabilește un cadru clar, care permite persoanelor cu handicap să contribuie la valorizarea potențialului lor, în condițiile în care li se garantează participarea și implicarea.

1.2 CESE propune ca punerea în aplicare a strategiei să fie corelată cu cea a Strategiei Europa 2020. Statele membre ar trebui să includă obiective specifice pentru persoanele cu handicap în programele lor naționale de reformă în vederea măsurării sărăciei, ratei de ocupare a forței de muncă și nivelului de formare profesională.

1.3 CESE salută inițiativa Comisiei Europene de elaborare a unei directive de combatere a discriminării⁽¹⁾, bazată pe articolul 19 din TFUE⁽²⁾. Cu condiția ca articolele privind

recunoașterea statutului de persoană cu handicap să fie modificate în conformitate cu CNUDPH, Comitetul apelează la statele membre și Parlamentul European să treacă la adoptarea unei legislații UE ferme și adecvate, care să extindă protecția drepturilor persoanelor cu handicap dincolo de sectorul ocupării forței de muncă.

1.4 CESE evidențiază valoarea adăugată a consultării și implicării active a organizațiilor persoanelor cu handicap în elaborarea și aplicarea legislației și politicilor în conformitate cu articolul 4 alineatul (3) din CNUDPH și cu articolul 11 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE). Partenerii sociali joacă și ei un rol important în ceea ce privește implicarea persoanelor cu handicap și ar trebui să integreze în continuare considerentele legate de handicap în negocierile purtate. Comitetul invită la punerea în aplicare a acordului-cadru privind piețele forței de muncă favorabile incluziunii, încheiat de partenerii sociali europeni la 25 martie 2010, și solicită ca statele membre să adopte măsuri financiare specifice pentru a favoriza negocierile colective cu privire la problemele persoanelor cu handicap. Comitetul remarcă faptul că politicile de ocupare a forței de muncă în rândul persoanelor cu handicap trebuie să se concentreze pe toate procesele legate de activitatea profesională de-a lungul vieții (*lifestreaming*), dar în special pe învățarea pe tot parcursul vieții, angajare, menținerea locului de muncă și reinserția, aplicând constructiv legislația privind ajutoarele de stat. De asemenea, CESE salută și încurajează acțiunile comune ale sindicatelor și asociațiilor, de genul conferinței comune a Confederației Europene a Sindicatelor (CES) și Forumului european al persoanelor cu handicap (FEPH).

⁽¹⁾ COM(2008) 426 final.

⁽²⁾ TFUE: Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Articolul 19(1) „Fără a aduce atingere celorlalte dispoziții din tratate și în limitele competențelor pe care acesta le conferă Uniunii, Consiliul, hotărând în unanimitate, în conformitate cu o procedură legislativă specială și cu aprobarea Parlamentului European, poate lua măsurile necesare în vederea combaterii oricărei discriminări bazate pe sex, rasă sau origine etnică, pe religie sau convingeri, pe handicap, vârstă sau orientare sexuală”.

1.5 CESE consideră că o Europă fără bariere poate fi creată prin adoptarea unui act european privind accesibilitatea, așadar a unei legislații obligatorii foarte stricte, care să asigure accesul persoanelor cu handicap la bunuri, servicii și mediul construit. Trebuie identificate mecanisme adecvate și eficiente de impunere și monitorizare, atât la nivel european, cât și la nivel național.

1.6 Generalizarea accesibilității va contribui la competitivitatea și redresarea economică a UE, prin crearea de noi piețe pentru bunuri și servicii de asistență, precum și de noi locuri de muncă. CESE salută propunerea din cadrul strategiei pentru persoanele cu handicap, de a asigura până în 2015 a unui acces deplin la site-urile web din sectorul public și la cele care furnizează servicii de bază pentru cetățeni.

1.7 CESE consideră că introducerea unui card european de mobilitate ar putea fi un instrument eficace de promovare a liberei circulații a persoanelor cu handicap, permițându-le acestora accesul la diferite servicii în întreaga UE. Punerea în aplicare a strategiei pentru persoanele cu handicap ar trebui să ducă la adoptarea cardului european de mobilitate în toate statele membre.

1.8 CESE solicită ca, la momentul conceperii politicilor europene, demnitatea umană și egalitatea să fie respectate. Comitetul îndeamnă la o sensibilizare sporită a societății, inclusiv la nivel de familie, în ceea ce privește persoanele cu handicap, precum și la respectarea drepturilor și demnității acestora, pentru a combate clișeele referitoare la aceste persoane în ceea ce privește ocuparea, educația și alte domenii. CESE crede în valoarea adăugată a acțiunilor UE sub aspectul eliminării discrepanțelor dintre condițiile de care beneficiază persoanele cu handicap în diferite state membre, mai ales prin încurajarea tuturor mijloacelor mass-media de a promova sensibilizarea publicului larg cu privire la capacitățile persoanelor cu handicap și la contribuția adusă de aceștia. CESE recomandă crearea de indicatori privind handicapul prin care să se colecteze date fiabile din toate domeniile de viață a unei persoane și să se monitorizeze numărul persoanelor cu handicap, în vederea îndeplinirii obiectivelor Strategiei Europa 2020 de reducere a ratelor abandonului școlar, a sărăciei și șomajului.

1.9 CESE consideră că este nevoie de un comitet european pentru handicap, care să asigure guvernanța structurată a strategiei europene pentru persoanele cu handicap și un mecanism mai puternic și eficace de coordonare și supraveghere a punerii în aplicare la nivel european și național a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, conform articolului 33 alineatul (1) al acesteia. CESE se angajează să analizeze și să evalueze sistematic această punere în aplicare.

1.10 CESE deplânge impactul negativ al crizei financiare asupra vieții persoanelor cu handicap și asupra accesului acestora la drepturile care le revin, insistă asupra nevoii de a sprijini persoanele cu handicap în vreme de criză și atrage atenția asupra riscului reducerii cheltuielilor sociale în contextul măsurilor de austeritate. În acest scop, dar și pentru a finanța punerea în aplicare a strategiei și a Convenției, ar trebui să se recurgă la fondurile structurale europene și la alte instrumente financiare. Este nevoie și de mecanisme suplimentare, mai ales în cazul fondurilor structurale, precum alocarea directă a fondurilor (*ringfencing*) pentru acțiunile destinate persoanelor cu handicap și altor grupuri vulnerabile. Viitoarea politică de coeziune trebuie să fie conformă cu dispozițiile convenției ONU. Articolul 16 din prezentul regulament trebuie pus în aplicare în mod efectiv.

1.11 CESE afirmă că toate persoanele cu handicap, inclusiv cele cu dizabilități de ordin psihosocial, cele cu grad ridicat de

dependență, copiii și femeile cu handicap ar trebui să beneficieze de toate drepturile omului și libertățile fundamentale în aceeași măsură cu ceilalți. El recunoaște și promovează dreptul la o viață independentă și subliniază necesitatea de a încuraja tranziția de la îngrijirea instituționalizată la îngrijirea la nivelul comunității.

1.12 CESE recomandă ca viitorul cadru financiar multianual 2014-2020 să recunoască statutul juridic al strategiei și al CNUDPH la nivelul UE și să prevadă finanțarea integrării și punerii în aplicare a acestora. Cadrul financiar multianual ar trebui să contribuie la obiectivele globale de promovare a drepturilor fundamentale și a incluziunii persoanelor cu handicap și să efectueze investiții în domeniul luptei împotriva discriminării și în accesibilitate.

2. Introducere

2.1 Comunicarea, adoptată de Comisia Europeană în noiembrie 2010, reprezintă un instrument politic fundamental pentru persoanele cu handicap. Strategia europeană pentru persoanele cu handicap definește următoarele opt domenii principale: accesibilitate, participare, egalitate, ocuparea forței de muncă, educație și formare, protecție socială, sănătate și acțiune externă. Pentru fiecare din aceste domenii au fost prevăzute acțiuni cheie pentru perioada 2010-2015, urmând ca după aceea să fie elaborate noi inițiative și revizuită strategia. Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap urmărește punerea în aplicare a Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap (CNUDPH) și să definească mecanismele de punere în aplicare a acesteia în politicile UE, inclusiv la nivelul instituțiilor europene. Ea identifică, de asemenea, sprijinul care este necesar pentru finanțare, cercetare, sensibilizare, colectarea de date și statistici. Comunicarea este însoțită de două documente importante: lista măsurilor concrete prevăzute pentru 2010-2015 ⁽³⁾ și un document de lucru ⁽⁴⁾ care explică strategia în lumina CNUDPH.

2.2 CESE îndeamnă la o punere în aplicare eficientă a CNUDPH, prin revizuirea și dezvoltarea legislației europene.

2.3 CESE consideră că politicile UE ar trebui să reflecte schimbarea de perspectivă introdusă de CNUDPH, de la una medicală la una a drepturilor omului, și se angajează să aplice abordarea modelului social la chestiunea handicapului.

2.4 CESE recomandă adoptarea definiției din CNUDPH, conform căreia „printre persoanele cu handicap se numără cei cu deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, care, în condițiile existenței unor diverse obstacole, își văd compromise șansele de a participa pe deplin și în mod eficace la viața societății, în aceleași condiții cu ceilalți” ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ SEC(2010) 1324 final.

⁽⁴⁾ SEC(2010) 1323 final.

⁽⁵⁾ Articolul 1 din CNUDPH: <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=261>.

2.5 CESE are convingerea fermă că fiecare ființă umană are dreptul la viață și subliniază că persoanele cu handicap beneficiază de acest drept la fel ca toți ceilalți.

2.6 CESE deplânge situația critică în care se află persoanele cu handicap, care suferă numeroase forme de discriminare (în virtutea genului, rasei, culorii, originii etnice sau sociale, caracteristicilor genetice, limbii, religiei sau credinței, opiniilor politice sau de altă natură, apartenenței la o minoritate națională, condițiilor economice, nașterii, vârstei, orientării sexuale sau oricărei alte caracteristici).

2.7 CESE recunoaște că numărul persoanelor cu handicap reprezintă aproximativ 16 % din populația UE, adică 80 de milioane de locuitori. Aceștia constituie a șasea parte a populației lucrătoare din Uniune și 75 % dintre ei, care ar putea avea nevoie de îngrijire activă, nu au acces la un loc de muncă. 38 % dintre persoanele cu handicap cu vârsta între 16 și 34 de ani câștigă cu 36 % mai puțin decât persoanele fără handicap⁽⁶⁾.

2.8 CESE își reînnoiește angajamentul de a promova egalitatea și incluziunea persoanelor cu handicap, formulat în unele avize anterioare⁽⁷⁾, atât în procesul de implementare a strategiei europene pentru persoanele cu handicap și a CNUDPH, cât și în acțiunea externă a UE.

2.9 CESE solicită măsuri eficiente de combatere a abandonului școlar timpuriu, având în vedere că persoanele cu handicap au doar 50 % șanse de a ajunge în învățământul superior, în comparație cu ceilalți.

2.10 CESE solicită revizuirea Directivei 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în conformitate cu prevederile CNUDPH. De fapt, conform CNUDPH, refuzul unor amenajări corespunzătoare în cadrul aplicării și transpunerii directivei ar trebui considerat drept o formă de discriminare. CESE solicită statelor membre punerea corectă în aplicare a directivei, iar Comisiei Europene monitorizarea corespunzătoare a aplicării acesteia.

2.11 CESE sprijină utilizarea fondurilor structurale pentru redresarea economică și crearea coeziunii sociale⁽⁸⁾. Reglementările viitoare ar trebui să mențină nediscriminarea și accesibilitatea ca principii orizontale și să recunoască valoarea adăugată a participării organizațiilor persoanelor cu handicap la fiecare etapă a procesului (concepere, implementare, management, evaluare și monitorizare). Prevederile referitoare la nediscriminare și accesibilitate ar trebui să fie definite drept criterii în cadrul acestor reglementări. Articolul 16 din actuala reglementare ar trebui consolidat, iar punerea sa în aplicare și impunerea sa ar trebui garantate de Comisia Europeană și statele membre.

2.12 Trebuie luate în considerare și mecanisme de asistență financiară adecvate⁽⁹⁾, precum alocarea directă a fondurilor (*ringfencing*) pentru acțiunile destinate persoanelor cu handicap⁽¹⁰⁾ și altor grupuri vulnerabile, în vederea orientării politicii de coeziune asupra priorităților relevante⁽¹¹⁾. CESE a recomandat deja ca fondurile să urmărească obiective specifice legate de incluziunea socială⁽¹²⁾. Pe lângă aceasta, pentru a asigura sprijinul necesar implementării principiilor din Convenție și din strategie, incluziunea socială a persoanelor cu handicap ar trebui avută în vedere în cadrul unei categorii aparte de cheltuieli.

2.13 CESE consideră că copii cu handicap ar trebui să se bucure pe deplin și în egală măsură cu ceilalți de toate drepturile omului și de toate libertățile fundamentale și reamintește de Convenția cu privire la drepturile copilului și obligațiile care derivă din aceasta.

2.14 CESE insistă asupra tranziției de la îngrijirea instituționalizată la îngrijirea la nivelul comunității, în virtutea dreptului persoanelor cu handicap la o viață independentă. Fondurile europene nu ar trebui utilizate pentru înființarea sau restructurarea unor instituții, ci pentru finanțarea procesului de tranziție de la îngrijirea instituționalizată la îngrijirea la nivelul comunității, inclusiv prin transformarea unor instituții în servicii comunitare. CESE subliniază necesitatea de a promova norme adecvate în ceea ce privește calitatea vieții și îmbătrânirea activă.

3. Evaluarea Strategiei europene 2010-2020 pentru persoanele cu handicap

3.1 CESE consideră că strategia reflectă doar parțial ambițiile CNUDPH și este de părere că domeniile de acțiune sunt relevante și ar trebui consolidate din perspectiva Convenției.

3.2 CESE regretă că egalitatea de gen nu constituie o chestiune transversală în cadrul strategiei. El solicită defalcarea în funcție de gen a datelor referitoare la handicap, precum și ca statisticile de gen să includă și femeile cu handicap. Comitetul recomandă ca la elaborarea bugetului instrumentelor financiare din cadrul politicilor privind persoanele cu handicap să țină seama de dimensiunea de gen. Ar trebui garantată integrarea principiului egalității între femei și bărbați în implementarea strategiei.

3.3 CESE salută faptul că strategia tratează problema deficitului de informații cu privire la handicap și solicită crearea de indicatori care să măsoare rata ocupării forței de muncă și a sărăciei în cazul persoanelor cu handicap, precum și gradul de acces al acestora la educație.

3.4 Deși recunoaște importanța aspectului preventiv, abordat de strategie în secțiunea referitoare la sănătate, CESE remarcă faptul că strategia ar trebui mai degrabă să se axeze pe afirmarea drepturilor persoanelor cu handicap, decât pe combinarea acestui aspect cu cel preventiv.

⁽⁶⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>.

⁽⁷⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 8-15.

⁽⁸⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 8-14.

⁽⁹⁾ Idem.

⁽¹⁰⁾ COM(2010) 636 final.

⁽¹¹⁾ JO C 234, 22.9.2005, p. 27-31; JO C 162, 25.6.2008, p. 92-95; JO C 354, 28.12.2010, p. 8-15; COM(2010) 636 final.

⁽¹²⁾ JO C 120, 16.5.2008, p. 73-81; art. 4.5.2.

3.5 Comitetul salută angajamentul ferm al strategiei în ceea ce privește accesibilitatea, precum și impactul pozitiv asupra societății (de exemplu în cazul persoanelor în vârstă și al celor cu mobilitate redusă). Întreprinderile accesibile vor avea noi clienți (15 % din consumatori). Produsele noi generează piețe noi și reprezintă o sursă de creștere durabilă a economiei⁽¹³⁾. CESE reamintește rezoluția Consiliului UE în care se afirmă că „accesul reprezintă piatra de temelie a unei societăți bazate pe integrare și pe nediscriminare”⁽¹⁴⁾.

3.6 CESE încurajează utilizarea fondurilor structurale în vederea furnizării de sprijin financiar corespunzător strategiei. El propune îndeosebi folosirea mai eficientă a Fondului Social European (FSE) pentru promovarea integrării pe piața forței de muncă și a Fondului european de dezvoltare regională (FEDER) în vederea atingerii unui nivel ridicat de accesibilitate în Europa.

3.7 CESE este de părere că strategia ar trebui să susțină mai hotărât autonomia persoanelor cu handicap, prin îngrijire la nivelul comunității și dezinstituționalizare. Fondurile europene ar trebui investite în îngrijirea la nivelul comunității, garantând un nivel corespunzător al acestora.

3.8 CESE reamintește⁽¹⁵⁾ că „incluziunea activă” trebuie să fie conectată cu piața forței de muncă și să garanteze un nivel suficient de venituri și un acces la servicii sociale de calitate, care să se traducă printr-o îmbunătățire a condițiilor de viață, inclusiv pentru cei care nu au un loc de muncă⁽¹⁵⁾.

3.9 Comitetul consideră că UE, cel mai mare donator mondial de ajutor extern, trebuie să ofere un exemplu, promovând integrarea aspectelor privind handicapul în activitatea sa de cooperare.

3.10 CESE susține o piață unică incluzivă și solicită introducerea de clauze sociale obligatorii în cadrul achizițiilor publice, în special pentru consolidarea accesibilității prin adoptarea unui act european privind accesibilitatea ambițios, cu caracter juridic obligatoriu și promovarea ocupării forței de muncă, nediscriminării și calității serviciilor sociale. CESE salută mandatul european de standardizare 473⁽¹⁶⁾ și solicită adoptarea unor norme obligatorii de accesibilitate în sprijinul reglementărilor în materie de achiziții publice, urmând exemplul legislației Statelor Unite în ceea ce privește accesibilitatea⁽¹⁷⁾. CESE recunoaște importanța dialogului între instituții, industrie și societatea civilă în definirea acestor norme⁽¹⁸⁾. Cu toate

acestea, având în vedere succesul său limitat, în viitor va fi nevoie de un mecanism cu caracter juridic obligatoriu și mai structurat.

3.11 CESE încurajează Parlamentul European, Consiliul European și Comitetul Regiunilor în ambițiile lor de a apăra drepturile persoanelor cu handicap și de a garanta punerea corectă în aplicare a CNUDPH în Uniunea Europeană.

4. Punere în aplicare și guvernanță

4.1 CESE solicită o guvernanță structurată a strategiei printr-un comitet european pentru handicap, ca o modalitate concretă de consolidare a Grupului la nivel înalt pentru persoane cu handicap și să acționeze ca un mecanism de coordonare a punerii în aplicare și monitorizării Convenției, în conformitate cu articolul 33 alineatul (1) din CNUDPH.

4.2 CESE consideră că comitetele naționale pentru handicap sunt necesare pentru a asigura coordonarea la nivel național a strategiei și a CNUDPH. Comitetul național ar trebui să asigure implicarea organizațiilor persoanelor cu handicap în procesul de coordonare și să stabilească legăturile necesare cu centrele de contact naționale și actorii europeni implicați.

4.3 Comitetul consideră că componența comitetului european pentru handicap trebuie să asigure participarea reprezentanților persoanelor cu handicap și consultarea cu CESE, cu alți actori relevanți și organizațiile persoanelor cu handicap.

4.4 CESE se angajează să preia un rol conducător în ceea ce privește promovarea CNUDPH în calitate de prim tratat internațional privind drepturile omului care a fost ratificat de către UE, și să promoveze punerea în aplicare pe plan intern a strategiei și a convenției ONU. De asemenea, Comitetul va crește gradul de sensibilizare prin organizarea de evenimente cum ar fi o conferință la nivel înalt cu alte instituții UE și organizațiile reprezentative ale persoanelor cu handicap.

4.5 CESE solicită acordarea unei atenții corespunzătoare articolului 33 alineatele (1) și (2) din CNUDPH, care trebuie aplicate fără întârziere și în cooperare cu organizațiile reprezentative ale persoanelor cu handicap. Comitetul subliniază importanța plasării punctului nodal sub responsabilitatea directă a secretarului general al Comisiei și a asigurării deplinei independențe și pluralismului mecanismului de monitorizare.

4.6 CESE reamintește obligația implicării persoanelor cu handicap și a organizațiilor lor reprezentative în punerea în aplicare și monitorizarea CNUDPH și a strategiei, în conformitate cu articolul 33 alineatul (3) din CNUDPH și cu articolul 11 din TUE.

⁽¹³⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 8-15.

⁽¹⁴⁾ Rezoluția Consiliului C 75/01 (2008).

⁽¹⁵⁾ EUROFOUND.

⁽¹⁶⁾ M/473 – Mandat de standardizare acordat CEN, CENELEC și ETSI pentru a integra conceptul unui „design pentru toți” în inițiativele relevante de standardizare.

⁽¹⁷⁾ JO C 354, 28.12.2010, p. 8-15. Actul american privind persoanele cu handicap (ADA: *Americans with Disabilities Act*) reprezintă un cadru legislativ care interzice discriminarea persoanelor cu handicap în ceea ce privește angajarea, transportul, locuințe, comunicare și activități guvernamentale. De asemenea, ADA definește cerințele cu privire la serviciile de comunicare.

⁽¹⁸⁾ A se vedea normele care au fost deja puse în aplicare în cadrul mandatelor 376 și 420, precum și:
<http://cms.horus.be/files/99909/MediaArchive/M420%20Mandate%20Access%20Built%20Environment.pdf>.

4.7 CESE consideră importantă monitorizarea acțiunilor naționale care trebuie realizate până în 2015 în contextul strategiei, prin garantarea faptului că statele membre prezintă rapoarte de progres. Comisia Europeană ar trebui și ea să informeze cu privire la evoluțiile înregistrate la nivel european. Punerea în aplicare a strategiei ar trebui pusă în relație cu cea a Strategiei Europa 2020. Statele membre ar trebui să includă obiective specifice pentru persoanele cu handicap în programele lor naționale de reformă în vederea măsurării sărăciei, ratei de ocupare a forței de muncă și nivelului de formare profesională.

4.8 Programele de finanțare ale Comisiei Europene care vor înlocui în viitor programul PROGRESS ar trebui să susțină participarea organizațiilor persoanelor cu handicap care reprezintă atât persoane cu handicap multiplu, cât și deficiențe specifice acest lucru urmând să faciliteze punerea în aplicare a CNUDPH.

4.9 CESE invită părțile interesate, adică sindicatele, angajatorii, furnizorii de servicii, actorii aparținând economiei sociale și organizațiile persoanelor cu handicap să se implice activ în aplicarea strategiei, în contextul rolului și responsabilităților care le revin.

4.10 CESE consideră că actorilor economiei sociale le revine un rol esențial în ceea ce privește îmbunătățirea condițiilor de trai și posibilitățile persoanelor cu handicap privind accesul la locuri de muncă și la servicii.

4.11 Comitetul invită sindicatele și angajatorii să includă clauze specifice în negocierile colective, pentru a promova piețele forței de muncă favorabile incluziunii și punerea în aplicare a strategiei. Statele membre ar trebui să adopte măsuri financiare specifice în sprijinul acestor negocieri.

4.12 CESE consideră că strategia ar trebui să încurajeze cooperarea dintre organizațiile persoanelor cu handicap și consiliile economice și sociale de la nivel național, în vederea unei aplicări extinse a strategiei în statele membre.

4.13 CESE solicită integrarea nevoilor persoanelor dependente de îngrijire activă și a persoanelor cu dizabilități psihosociale în toate sectoarele strategiei.

5. Revizuirea în 2015 a strategiei europene pentru persoanele cu handicap și noul cadru post-2020

5.1 CESE este în favoarea unei revizuii atente a strategiei și elaborarea unei liste de acțiuni ambițioase pentru perioada post-2015, în vederea combaterii discriminării și asigurării egalității în UE.

5.2 Comitetul pledează pentru revizuirea legislației europene în vigoare și pentru introducerea sistematică a principiilor CNUDPH în noua legislație și noile politici ale UE.

5.3 CESE susține o revizuire generală a strategiei până în 2013, pentru a asigura conformitatea acesteia cu dispozițiile

CNUDPH și pentru ca ea să includă, printre altele, aspecte cum ar fi dreptul la viață și recunoașterea în fața legii.

5.4 Comitetul consideră că obiectivul fundamental al strategiei este asigurarea egalității de tratament pentru persoanele cu handicap în ceea ce privește angajarea forței de muncă, educația, libera circulație și alte aspecte relevante ale vieții.

5.5 CESE reafirmă necesitatea de a fi consultat înainte de prezentarea de către UE a raportului de implementare către Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu handicap.

5.6 Comitetul reamintește importanța unor date coerente pentru evoluția politicilor și pentru o evaluare corespunzătoare a strategiei, și îndeamnă la elaborarea la nivelul UE de indicatori specifici privind handicapul.

Prime propuneri pentru o nouă listă de acțiuni post-2015 ale strategiei

5.7 CESE intenționează să monitorizeze atent punerea în practică a actului european privind accesibilitatea în statele membre, după adoptarea propunerii legislative a Comisiei Europene de către Parlamentul European și Consiliul ca legislație obligatorie. Comitetul solicită elaborarea unui plan concret care să facă toate instituțiile europene accesibile (sub aspectul infrastructurilor, procedurilor de recrutare, ședințelor, site-urilor web și informațiilor) pentru persoanele cu handicap.

5.8 CESE subliniază importanța modificării dispozițiilor cu privire la handicap din cadrul propunerii de directivă privind combaterea discriminării a Comisiei Europene, pentru a se conforma CNUDPH; de asemenea Comitetul solicită statelor membre adoptarea unei legislații europene stricte care să extindă protecția drepturilor persoanelor cu handicap dincolo de domeniul ocupării forței de muncă.

5.9 Comitetul consideră că noua listă de acțiuni post-2015 ar trebui să includă măsuri care să abordeze situația specifică a persoanelor cu dizabilități psihosociale, a femeilor, fetelor, copiilor și persoanelor în vârstă cu handicap, precum și a celor care au nevoie de îngrijire activă.

5.10 CESE subliniază nevoia de a garanta faptul că persoanele cu handicap pot să beneficieze pe deplin de libera circulație. CESE se pronunță în favoarea introducerii unui card european al mobilității, bazat pe recunoașterea reciprocă a prestațiilor în natură în toate statele membre ale UE, pentru a da astfel persoanelor cu handicap posibilitatea de a se mișca liber în UE în condiții egale cu ceilalți cetățeni. După modelul oferit de cardul de parcare, cardul de mobilitate ar trebui să asigure accesul la diferite avantaje oferite de un număr mare de instituții publice și private, cum ar fi accesul la transportul în comun, la muzee etc. CESE așteaptă propuneri concrete de eliminare a barierelor în calea transferabilității prestațiilor de asigurări sociale în caz de handicap și a serviciilor specifice, cum ar fi asistența publică și tehnologiile de asistență.

5.11 Comitetul propune crearea unui observator pentru handicap, care să analizeze situația persoanelor cu handicap din UE, să organizeze schimbul de bune practici și să sprijine evoluția politicilor în domeniu.

5.12 CESE solicită un cadru juridic european obligatoriu și de calitate pentru serviciile oferite la nivelul comunității, care să fie dezvoltat și implementat în statele membre.

5.13 Comitetul insistă asupra faptului că educația generală ar trebui să fie incluzivă. El propune predarea limbajului semnelor în școlile primare, angajarea de profesori calificați în limbajul Braille și alte modalități adecvate de sprijinire a elevilor cu handicap.

5.14 CESE solicită crearea unui sistem european comun de evaluare a handicapului, bazat pe drepturile omului ⁽¹⁹⁾.

5.15 Comitetul propune promovarea recunoașterii în fața legii a egalității persoanelor cu handicap. Curtea de Justiție a

Uniunii Europene și instanțele naționale trebuie să fie accesibile și să ia toate măsurile adecvate de combatere a discriminării.

5.16 CESE reamintește faptul că dreptul de vot este un drept inalienabil al omului, recunoscut de CNUDPH pentru toate persoanele cu handicap. El reamintește tuturor instituțiilor că numai vârsta și cetățenia pot condiționa dreptul unei persoane de a vota sau de a fi votată. CESE respinge cu fermitate și fără echivoc ideea limitării dreptului de a vota sau de a fi votat pe baza unui handicap prin decizia unei instanțe sau în orice alt mod. CESE solicită instituțiilor UE și statelor membre să elimine legislația discriminatorie în materie de tutelă, pentru a permite tuturor persoanelor cu handicap să-și exercite drepturile politice în condiții egale cu ceilalți. Comitetul subliniază că amenajările corespunzătoare privind procedurile de vot, facilitățile și materialele sunt indispensabile pentru a garanta persoanelor cu handicap dreptul de a participa la alegerile la nivel național sau pentru Parlamentul European.

5.17 CESE solicită ca eficiența instrumentelor politice existente de îmbunătățire a situației persoanelor cu handicap să fie demonstrată. El propune în acest sens finanțarea unor proiecte, studii și cercetări la nivelul UE.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Un sistem comun de evaluare a handicapului bazat pe drepturile consacrate de convenție prin revizuirea ICF (clasificarea internațională privind funcționarea, handicapul și sănătatea a Organizației Mondiale a Sănătății).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind ropunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale

COM(2011) 126 final – 2011/0059 (CNS)

și propunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia parteneriatelor înregistrate

COM(2011) 127 final – 2011/0060 (CNS)

(2011/C 376/16)

Raportor: **dl Antonello PEZZINI**

La 26 aprilie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale

COM(2011) 126 final – 2011/0059 (CNS)

și la

Propunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia parteneriatelor înregistrate

COM(2011) 127 final – 2011/0060 (CNS).

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 31 august 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 156 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE este de acord cu opinia exprimată de Comisia Europeană, referitoare la necesitatea eliminării incertitudinilor și discriminărilor în privința drepturilor de proprietate ale cuplurilor internaționale și consideră oportună adoptarea unui pachet legislativ alcătuit din două regulamente distincte, unul referitor la regimurile matrimoniale, iar celălalt la parteneriatele înregistrate.

1.2 Comitetul consideră că elementele fundamentale ale oricărei reglementări în materie trebuie să fie certitudinea juridică, previzibilitatea, simplificarea și accesul rapid la justiție, soluțiile echitabile, costurile abordabile și termenele scurte, singurele excepții admise fiind doar din rațiuni de ordine publică.

1.3 CESE consideră esențial ca orice reglementare avută în vedere să aplece în mod clar și transparent nu numai drepturile referitoare la regimurile matrimoniale și la parteneriatele înregistrate, ci și interesele și drepturile terților. În acest sens, în momentul înregistrării căsătoriei sau parteneriatului ar trebui impusă obligația alegerii legii aplicabile și a competențelor jurisdicționale.

1.4 În acest sens, CESE se întreabă dacă nu s-ar putea recurge în această materie la crearea unui regim european suplimentar

opțional, așa-numit „al 28-lea regim”, care să protejeze cuplurile internaționale sub aspectul regimului matrimonial și, în egală măsură, al efectelor patrimoniale.

1.4.1 În plus, acest fapt ar înlesni recursul la arbitraj, validând acordurile extrajudiciare.

1.5 Comitetul reafirmă importanța investiției cu formulă executorie a hotărârilor judecătorești, fără inițierea unor proceduri suplimentare, fie și simplificate, în vederea reducerii costurilor și termenelor pentru cetățeni și a complicațiilor administrative pentru sistemele juridice.

1.6 CESE recomandă introducerea unui sistem de informare și formare a autorităților judiciare competente, precum și a practicienilor din domeniul dreptului și a cetățenilor, prin crearea unui portal web interactiv în toate limbile oficiale și prin instituirea unor sisteme de schimb de experiență și competențe.

1.7 CESE solicită crearea, în cadrul Agenției pentru Drepturi Fundamentale, a unei rețele europene de puncte de asistență tehnico-juridică gratuită, la nivel național, astfel încât să le fie asigurată tuturor cuplurilor exercitarea conștientă și în cunoștință de cauză a propriilor drepturi.

1.8 CESE subliniază importanța tratării de către o unică autoritate judiciară a diverselor proceduri succesoriale, de divorț, de separare de drept și de lichidare a regimului matrimonial.

1.9 În cele din urmă, Comitetul recomandă insistent asigurarea unei coerențe depline între reglementările în vigoare, în curs de modificare sau de elaborare, astfel încât toți cetățenii europeni să beneficieze de un cadru omogen, simplificat și accesibil în materia regimurilor matrimoniale.

2. Cadru legislativ actual

2.1 În opinia Comitetului Economic și Social European, este esențial să se garanteze că cetățenii pot circula liber între toate statele membre, astfel încât să poată trăi, întemeia o familie și achiziționa o proprietate în Uniunea Europeană fără probleme sau incertitudini.

2.2 Tratatul și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene garantează dreptul la liberă circulație și sedere, accesul la justiție și respectarea drepturilor fundamentale, în special dreptul de proprietate, egalitatea tuturor în fața legii, principiul nediscriminării, dreptul la respectarea vieții private și de familie, dreptul la căsătorie și la întemeierea unei familii, în conformitate cu legislația națională, precum și dreptul la un proces echitabil.

2.3 Sporirea mobilității cetățenilor în interiorul UE a condus la creșterea numărului căsătoriilor și parteneriatelor „internaționale”, în care cei doi au fiecare altă cetățenie sau locuiesc în state membre diferite ori într-un stat membru al cărui cetățeni nu sunt.

2.4 CESE este conștient de importanța exercitării depline a drepturilor, într-un spațiu fără granițe interne, indiferent de forma uniunilor dintre cetățeni din state membre diferite, și chiar dacă trăiesc într-un stat membru al cărui cetățenie nu o dețin. Această situație este însoțită adesea de deținerea de bunuri mobile și/sau imobile situate pe teritoriul mai multor țări din UE.

2.5 În prezent în Europa există circa 16 milioane de cupluri internaționale. În 2007, din 2,4 milioane de noi căsătorii, 13 % (310 000) aveau o dimensiune internațională. În mod similar, din cele 211 000 de parteneriate înregistrate în același an în UE, 41 000 priveau cupluri internaționale.

2.6 Persoanele de același sex pot încheia căsătorii în cinci țări (în Țările de Jos din 2001, în Belgia din 2003, în Spania din 2005, în Suedia din 2009 și în Portugalia din 2010), în vreme ce „parteneriatul înregistrat”, instituție juridică mai recentă, este recunoscut în 14 state membre ⁽¹⁾. În toate aceste 14 țări este admis parteneriatul înregistrat între persoane de același sex, în

timp ce parteneriatul, atât între persoane de același sex, cât și între persoane de sex opus, este admis doar în Belgia, Franța, Luxemburg și Țările de Jos.

2.7 Consultat de Comisie în 2006 pe tema Cărții verzi privind reglementarea conflictelor de legi în materia regimului matrimonial, CESE s-a declarat în general de acord ⁽²⁾ cu modificările Regulamentului (CE) nr. 2201/2003, care extindeau competențele instanțelor judecătorești și normele aplicabile în materie matrimonială, propunând ca modificările respective să vină, la aceste puncte, în completarea unui regulament privind recunoașterea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și de custodie a copiilor. În ce privește competența instanței judecătorești și legea aplicabilă în materie matrimonială, CESE s-a pronunțat deja asupra acestora la momentul prezentării Cărții verzi privind divorțul, despre care a elaborat un aviz foarte detaliat, la care face trimitere ⁽³⁾.

2.8 De asemenea, CESE a formulat îndoieli asupra oportunității abordării separate a chestiunii împărțirii bunurilor comune (imobile, mobile și alte drepturi patrimoniale), extinzând la cuplurile necăsătorite (care însă ar putea avea copii împreună) sfera de aplicare *rationae personae* a normelor care reglementează această împărțire.

2.9 Ar fi fost poate mai logic să fie tratate, pe de o parte, toate consecințele desfacerii căsătoriei și, pe de altă parte, să fie reglementate toate efectele separării cuplurilor necăsătorite aflate în regim de parteneriat înregistrat, elaborându-se un cadru unitar de reglementare.

2.10 Aceasta ar fi îmbunătățit probabil claritatea și înțelegerea legislației aplicabile și ar fi facilitat recunoașterea hotărârilor judecătorești, care reglementează adesea printr-o hotărâre definitivă unică toate condițiile și efectele divorțului.

2.11 Având în vedere caracteristicile specifice ale căsătoriei și ale parteneriatului înregistrat și eventualele diferențe juridice dintre aceste două forme de uniune, CESE este de acord cu nevoia existenței a două instrumente de reglementare distincte: unul privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale și celălalt privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia efectelor patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate.

2.12 Comitetul își pune întrebări cu privire la oportunitatea de a se lua în considerare elaborarea unui instrument unic integrat, sub forma unui regim european suplimentar opțional („al 28-lea regim”) ⁽⁴⁾, la care cuplurile – căsătorite sau în parteneriat înregistrat – să poată recurge în mod liber și fără nicio discriminare. Acordul pentru crearea unui regim matrimonial comun ⁽⁵⁾ încheiat între Franța și Germania ar putea constitui un punct de reper în această privință.

⁽¹⁾ Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Germania, Irlanda, Luxemburg, Țările de Jos, Regatul Unit, Republica Cehă, Slovenia, Suedia și Ungaria.

⁽²⁾ JO C 325, 30.12.2006, p. 71.

⁽³⁾ JO C 24, 31.1.2006, p. 20.

⁽⁴⁾ JO C 21, 21.1.2011, p. 26.

⁽⁵⁾ Cf. Franța – Consiliul de Miniștri din 23 martie 2011.

2.12.1 Aspectele patrimoniale ale căsătoriei și ale parteneriatului înregistrat sunt tratate deseori „în procedură necontencioasă”. În această situație, CESE consideră că ar fi bine-venită introducerea în cadrul „celui de-al 28-lea regim”, a unor clauze ⁽⁶⁾ privind validitatea acordurilor extrajudiciare de arbitraj, cu beneficii însemnate pentru cetățenii europeni.

2.13 În opinia Comitetului, ambele instrumente ar trebui să asigure:

- previzibilitatea și certitudinea juridică a legii aplicabile, grație unor norme clare și uniforme;
- coerența în ceea ce privește cooperarea judiciară în materie civilă, în special în domeniul dreptului familiei;
- recunoașterea automată a hotărârilor judecătorești și executarea lor printr-o procedură uniformă simplificată, garantând circulația hotărârilor fără procedura de *exequatur* în materie de recunoaștere și executare a acestora;
- armonizarea normelor privind competența și stabilirea legii aplicabile de către o singură instanță judecătorească pentru toate aspectele situației unui cuplu, care ar trebui să aibă obligația de a alege în această privință;
- definirea unui cadru juridic structurat, coerent și ușor accesibil, prin unificarea și armonizarea terminologiei folosite pentru toate tematicile, conceptele și cerințele privind norme similare existente în toate domeniile (de exemplu litispendența, clauzele de competență etc.).

3. Propunerile Comisiei

3.1 În *Raportul privind cetățenia UE în 2010 - Eliminarea obstacolelor din calea drepturilor cetățenilor UE* ⁽⁷⁾, Comisia consideră că incertitudinea privind drepturile de proprietate ale cuplurilor internaționale este unul dintre principalele obstacole cu care cetățenii încă se confruntă în exercitarea de zi cu zi a drepturilor lor.

3.2 Propunerile Comisiei se întemeiază pe articolul 81 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

3.3 Comisia a prezentat Consiliului două inițiative privind legea aplicabilă drepturilor de proprietate ale cuplurilor internaționale: prima se referă la determinarea competenței și a legii aplicabile, precum și la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale, iar cea de a doua privește aceleași problematici din perspectiva efectelor patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate.

3.4 Propunerile Comisiei își propun să conecteze diferitele ordini juridice din UE și să faciliteze viața cuplurilor internaționale, fără să armonizeze sau să modifice dreptul material al statelor membre în materia regimurilor matrimoniale sau a parteneriatelor înregistrate. Propunerile urmăresc:

⁽⁶⁾ Cf. Ministerul Justiției din Italia, precum și Hotărârea *West Tankers* a Curții de Justiție a Uniunii Europene, AFF. C - 185/07, punctul 26, privind validitatea clauzei de arbitraj.

⁽⁷⁾ Adoptat la 27 octombrie 2010.

— să permită cuplurilor internaționale căsătorite să aleagă legea aplicabilă bunurilor lor comune în caz de deces al unuia dintre soți sau de divorț;

— creșterea certitudinii juridice pentru parteneriatele înregistrate care au o dimensiune internațională, supunând, ca regulă generală, bunurile cuplurilor aflate într-un parteneriat înregistrat legislației statului în care această asociere a fost înregistrată;

— creșterea certitudinii juridice pentru cuplurile internaționale (căsătorite sau în parteneriat înregistrat), instituind un ansamblu de norme coerente pentru a stabili instanța judecătorească competentă și legea aplicabilă pe baza unei liste de criterii obiective aferente, ordonate ierarhic;

— îmbunătățirea previzibilității pentru cuplurile internaționale, simplificând procedurile de recunoaștere a hotărârilor judecătorești și a actelor autentice adoptate peste tot în UE și oferind cetățenilor posibilitatea de a sesiza aceeași instanță judecătorească cu privire la mai multe acțiuni în justiție.

3.5 Propunerile mai preconizează crearea unei pagini web referitoare la registrele existente în materia regimurilor matrimoniale și a normelor naționale, în cadrul Rețelei Judiciare Europene în materie civilă și comercială.

3.6 Propunerile trebuie aprobate în unanimitate de Consiliul de Miniștri al UE, după consultarea Parlamentului European.

4. Observații generale

4.1 CESE consideră că legea aplicabilă cuplurilor căsătorite trebuie aleasă chiar în momentul căsătoriei, pentru a se evita alegerea unei legi cu care căsătoria nu are nicio legătură legislativă. În schimb, pentru căsătoriile preexistente, ar trebui să existe o listă de criterii aferente, aplicabile în mod obiectiv, în vederea stabilirii legii aplicabile, conform sistemului adoptat în recentul regulament „Roma III” ⁽⁸⁾.

4.1.1 În opinia CESE, introducerea de norme care limitează posibilitatea soților de a alege legea aplicabilă ar consolida certitudinea juridică și ar oferi părților interesate o oarecare libertate în stabilirea legii aplicabile bunurilor lor, garantând în același timp protecția intereselor terților.

4.1.2 În cazul parteneriatelor înregistrate, se alege legislația statului de înregistrare.

4.1.3 CESE subliniază necesitatea unui sistem clar și adecvat de informare cu privire la alegerea legii, prevăzută în Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 și în propunerea care figurează în COM(2011) 126 final, pentru a le permite cuplurilor să înțeleagă pe deplin regimul divorțului și reglementarea rapoartelor patrimoniale.

⁽⁸⁾ A se vedea Regulamentul (UE) nr. 1259/2010 al Consiliului din 20 decembrie 2010, JO L 343, 29.12.2010, p. 10.

4.1.4 Comitetul consideră certitudinea juridică o prioritate și își exprimă așadar preocuparea în legătură cu posibilitatea efectivă a cuplului de a împăca alegerea regimului juridic aplicabil reglementării patrimoniului și localizarea efectivă a bunurilor, atunci când acestea se află în altă țară decât cea a regimului asupra căruia s-a convenit.

4.1.4.1 În opinia Comitetului, în scopul garantării certitudinii juridice și, în același timp, a dreptului soților de a păstra valoarea bunurilor lor mobile și imobile, ar trebui să aibă loc o evaluare corectă a patrimoniului în momentul căsătoriei și chiar în momentul separării sau al divorțului.

4.1.4.2 CESE recomandă ca în toate actele referitoare la bunurile patrimoniale să se indice regimul matrimonial aplicabil celor doi soți, acest aspect fiind deosebit de relevant atunci când printre bunurile respective se numără acțiuni și alte titluri de participare, asigurări de viață, fonduri de pensie ș.a.

4.1.5 CESE se întreabă ce consecințe poate avea asupra unor terți faptul că legea aplicabilă aleasă pentru regimul matrimonial este diferită de cea a țării în care sunt situate efectiv bunurile, inclusiv în cazul în care acestea se află în afara UE.

4.2 Comitetul consideră că este important să se elimine problemele legate de recunoașterea hotărârilor și a actelor prin înregistrarea de progrese sub aspectul economiilor și al rapidității de recunoaștere a hotărârilor și prin eliminarea posibilităților de introducere a unui recurs în fața autorităților judiciare din diferite state membre.

4.3 Normele în materie de competență referitoare la lichidarea regimurilor matrimoniale ar extinde competențele autorității judiciare care se ocupă de divorț sau de succesiune la chestiuni legate de lichidarea regimului matrimonial. Aceasta ar conduce la o mai mare certitudine juridică pentru cetățeni, de vreme ce autoritatea judiciară competentă pentru divorț sau succesiune ar fi competentă și pentru lichidarea regimului matrimonial.

4.3.1 Comitetul este preocupat de consecințele timpului scurs între adaptarea legislațiilor naționale ale statelor membre și data la care vor intra în vigoare regulamentele privind regimurile matrimoniale.

4.4 CESE consideră indispensabilă garantarea liberei circulații a hotărârilor judecătorești prin recunoașterea lor automată în întreaga Uniune și executarea lor printr-o procedură uniformă simplificată, precum și garantarea coerenței necesare în ceea ce privește cooperarea judiciară în materie civilă.

4.5 CESE consideră că obiectivul general trebuie să fie definirea unui cadru juridic coerent structurat și ușor accesibil. El este de părere că, în acest scop, trebuie unificată și armonizată terminologia referitoare la toate tematicile, conceptele și cerințele privind norme similare existente în toate domeniile (de exemplu litispendența, clauzele de competență, reședința obișnuită etc.).

4.6 În opinia Comitetului, este la fel de important să se permită recunoașterea, executarea hotărârilor judecătorești și libera circulație a acestora fără *exequatur* pe piața internă, în conformitate cu modificările propuse ⁽⁹⁾ la normele în materie civilă și comercială, în temeiul Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului, fără alte excepții în afara celor din rațiuni de ordine publică și a celor impuse de respectarea Cartei drepturilor fundamentale.

4.7 CESE este de acord cu faptul că diversele proceduri (de divorț, de separare de drept și de lichidare a regimului matrimonial) ar trebui tratate de către o unică autoritate judiciară. Autoritățile judiciare competente sunt exact cele identificate în temeiul Regulamentului Bruxelles II bis.

4.7.1 Comitetul subliniază importanța evitării procedurilor paralele și a aplicării unui drept material diferit pentru bunurile cuplurilor căsătorite și pentru cele ale parteneriatelor înregistrate.

4.8 CESE consideră de importanță fundamentală o acțiune la nivel european de formare a instanțelor autorităților publice competente în materie, precum și a practicienilor în domeniul dreptului care vor trebui să aplice noul cadru normativ în materia regimurilor matrimoniale și a efectelor patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate.

4.9 Persoanele căsătorite și cuplurile aflate în parteneriat înregistrat vor trebui informate în mod corespunzător cu privire la efectele legislației alese asupra patrimoniului în cazul transferului acestuia, mai ales în ipoteza în care regimul ales diferă de cel aplicabil acolo unde se află efectiv bunurile.

4.10 În conformitate cu Concluziile Consiliului Justiție și Afaceri Interne din 24 și 25 februarie 2011, „respectarea drepturilor fundamentale ar trebui luată în considerare și în cadrul redactării actelor juridice care nu sunt supuse procedurii legislative” ⁽¹⁰⁾. Comitetul consideră că Agenția pentru Drepturi Fundamentale poate și trebuie să joace un rol activ în asistența tehnico-juridică acordată cuplurilor, astfel încât acestea să-și poată exercita în mod eficient propriile drepturi.

5. Observații specifice

5.1 Propuneri de reglementare în materia regimurilor matrimoniale

5.1.1 Comitetul se declară de acord cu **definiția regimului matrimonial**, care acoperă atât aspectele privind administrarea curentă a bunurilor soților, cât și lichidarea regimului, fără să afecteze natura drepturilor reale, calificarea bunurilor și a drepturilor și nici stabilirea prerogativelor titularului acestor drepturi, singurele excepții fiind cele din rațiuni de ordine publică, prevăzute în legislațiile statelor membre.

⁽⁹⁾ Cf. COM(2010) 748 final.

⁽¹⁰⁾ Cf. Concluziile Consiliului privind rolul Consiliului Uniunii Europene în garantarea punerii în aplicare efective a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, 24-25 februarie 2011.

5.1.2 Comitetul este extrem de preocupat de nevoia asigurării coerenței în materie de competență între regimurile aplicabile în temeiul Regulamentului nr. 1259/2010 (divorț sau separare de drept) și al Regulamentului nr. 2201/2003 (căsătorie) și cele prevăzute de propunerea de regulament în materia regimurilor matrimoniale (a se vedea capitolul II, articolele 4 și 5, și capitolul III, articolele 15-18).

5.1.2.1 În opinia CESE, în anumite cazuri, diferențele dintre regimuri – care pot fi alese liber de către părți – ar putea determina complicații excesive și conflicte de competență, cu consecințele de rigoare, sporind semnificativ costurile financiare și prelungind considerabil termenele. Comitetul consideră oportună stabilirea competențelor jurisdicționale în momentul căsătoriei.

5.1.3 Comitetul consideră că principiul recunoașterii reciproce în domeniul liberei circulații a hotărârilor judecătorești, a actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare în materia regimurilor matrimoniale trebuie să elimine posibilitatea inițierii unor proceduri care le exced pe cele propuse deja. Într-adevăr, orice tip de procedură de *exequatur* (a se vedea regulamentele Bruxelles I și II) ar presupune creșteri de costuri și prelungirea termenelor.

5.1.4 În opinia CESE, din ambele regulamente, la articolul 4, ar trebui exclusă posibilitatea de a subordona acordului dintre părți competența instanțelor judecătorești sesizate cu o cerere de desfacere sau anulare, de a statua cu privire la efectele patrimoniale ale actelor respective.

5.2 Propuneri de reglementare în materia parteneriatelor înregistrate

5.2.1 CESE consideră esențial să se țină seama de caracteristicile speciale ale parteneriatelor înregistrate, în vederea stabilirii efectelor juridice în cazul cuplurilor aflate într-un parteneriat înregistrat, exclusiv sub aspect patrimonial în relația dintre parteneri și între aceștia și terți.

5.2.2 În ceea ce privește normele care figurează la capitolul III al propunerii de regulament din COM(2011) 127 (parteneriate înregistrate), CESE este preocupat de faptul că dispozițiile formulate ar putea contraveni celor din legislația locului în care sunt situate efectiv bunurile.

5.2.3 Având în vedere diferențele existente între regimurile din țările care recunosc parteneriatele înregistrate, ar trebui ca, în vederea unei mai bune garantări a drepturilor părților aflate în parteneriate înregistrate și ale terților, să se treacă la armonizarea sistemelor de informare și a procedurilor privind publicitatea și opozabilitatea drepturilor aferente bunurilor care aparțin cuplurilor, în special în cazul în care aceste bunuri sunt situate în țări care nu recunosc parteneriatele înregistrate.

5.3 Accesul la informații privind regimurile patrimoniale existente în statele membre

5.3.1 CESE subliniază importanța asigurării unui acces corespunzător la informație, în primul rând pentru cuplurile căsătorite sau necăsătorite înregistrate, dar și pentru autoritățile judiciare competente și pentru practicienii din domeniul dreptului, prin ghiduri practice în limbile UE și prin crearea unui portal web în toate limbile oficiale ale Uniunii.

5.3.2 Comitetul consideră indispensabilă elaborarea unui program de formare a autorităților judecătorești, a practicienilor din domeniul dreptului și a utilizatorilor acestuia, însoțit de acțiuni de schimb de experiență, pentru asigurarea unei diseminări adecvate a competențelor și cunoștințelor referitoare la sistemele juridice naționale relevante.

5.3.3 CESE recomandă crearea, în cadrul Agenției pentru Drepturi Fundamentale, a unei rețele europene de puncte de asistență tehnico-juridică gratuită la nivel național, astfel încât să le fie asigurată în mod gratuit tuturor cuplurilor căsătorite sau în parteneriat înregistrat exercitarea în cunoștință de cauză a propriilor drepturi în materie de regim patrimonial.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Planul european de acțiune privind guvernarea electronică 2011-2015 – Exploatarea TIC pentru promovarea unei guvernări inteligente, sustenabile și inovatoare”

COM(2010) 743 final

și Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către interoperabilitatea serviciilor publice europene”

COM(2010) 744 final

(2011/C 376/17)

Raportor: **dl Raymond HENCKS**

La 15 și 16 decembrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Planul european de acțiune privind guvernarea electronică 2011-2015 – Exploatarea TIC pentru promovarea unei guvernări inteligente, sustenabile și inovatoare”

COM(2010) 743 final și

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către interoperabilitatea serviciilor publice europene”

COM(2010) 744 final.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 7 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 161 voturi pentru, 1 voturi împotrivă și 8 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Planul de acțiune care face obiectul prezentului aviz a fost elaborat în urma unei solicitări formulate la conferința ministerială privind guvernarea electronică, desfășurată la Malmö în 2009, în cursul căreia miniștrii Uniunii Europene s-au angajat să promoveze servicii publice electronice transfrontaliere mai accesibile, interactive și personalizate. La aceasta se adaugă angajamentele luate în cadrul Agendei digitale și Strategiei Europa 2020.

1.2 Deoarece singura competență a Comisiei în acest domeniu este cea de a propune condiții și acțiuni de stimulare a dezvoltării armonioase a tranzacțiilor transfrontaliere ale guvernării electronice în Europa, CESE ar dori să sublinieze că misiunea de a asigura respectarea angajamentelor asumate la Malmö revine în cele din urmă statelor membre.

1.3 Pentru a evita confuziile cu un alt tip de servicii, CESE propune utilizarea, în acest caz, a termenului „servicii publice transfrontaliere europene de guvernare electronică” și nu „servicii publice europene”.

1.4 CESE susține planul de acțiune prezentat de Comisie pentru o guvernare electronică durabilă și inovatoare, care

deschide calea unor servicii mai personalizate și interactive, care să țină seama mai bine de nevoile și așteptările utilizatorilor chemați să joace un rol mai activ în definirea serviciilor publice electronice.

1.5 Promovarea guvernării electronice va trebui să fie însoțită de o reformă a administrației și a legăturilor sale cu utilizatorul, în special prin sprijinirea utilizatorilor în îndeplinirea procedurilor administrative electronice.

1.6 Uniunea și statele membre trebuie să ia toate măsurile pentru a include în societatea digitală toate tipurile de public, inclusiv persoanele defavorizate, în conformitate cu Strategia UE 2020 și cu articolul 9 din Tratatul privind funcționarea UE.

1.7 În ceea ce privește interoperabilitatea, semnătura electronică și identificarea electronică, piedicile rezultă deseori din absența unui temei juridic transfrontalier, din diferențele dintre legislațiile naționale și din soluțiile reciproc incompatibile adoptate de statele membre. Este necesară o bună guvernare multilaterală și eficientă a sistemelor, care să se bazeze pe oameni și pe mijloace adecvate.

1.8 CESE susține, în cadrul de interoperabilitate european, elaborarea unei viziuni asupra normelor de interfață comune și se pronunță pentru o platformă de schimburi de informații, experiență și coduri bazate pe software cu acces liber și sursă deschisă (*open-source*) pentru a permite corectări și modificări, și, mai ales, formate de date deschise pentru interoperabilitate. Experiența dobândită de unele administrații (de exemplu vămile) ar trebui utilizată pentru a stabili interoperabilitatea tehnică, interoperabilitatea semantică, interoperabilitatea organizațională a sistemelor înainte de a le conecta, fiindcă acestea sunt garantele realizării acordurilor și ale stabilității în funcționare, prin elaborarea de norme comune și de baze juridice solide.

1.9 Ideea interoperabilității se impune în prezent, dar exclusiv pentru serviciile unde este utilă. Realizarea sa este foarte complexă și necesită integrarea a numeroase acțiuni și măsuri tehnice pentru a garanta securitatea schimburilor. În plus, este evolutivă.

1.10 Înainte de a lansa schimbul de date, ar trebui să se recomande autorităților publice din statele membre să procedeze la o sortare atentă, astfel încât numai datele utile schimburilor să fie puse online, garantându-se, încă de la început, respectarea textelor existente.

1.11 Datele personale ale cetățenilor, întreprinderilor și organizațiilor asociative trebuie să fie protejate, iar dreptul lor la „a fi uitați” trebuie respectat. Securitatea datelor trebuie să fie asumată și garantată la nivel european și asta încă de când se naște ideea aceluia schimb, la nivelul serverelor, al programelor, al depozitării datelor, al schimburilor etc. Ipoteza de reutilizare a datelor de către terți trebuie să se supună aceluiași norme și cerințe.

2. Promovarea guvernării electronice

2.1 Începând din 1993, Uniunea s-a preocupat de coordonarea acțiunilor statelor membre legate de facilitarea convergenței digitale și de răspunsul dat provocărilor asociate cu societatea informațională (programele IDA, IDAL, IDAIL, IDABC, ISA) ⁽¹⁾, pentru a crea un spațiu european unic, care să ofere comunicații sigure în banda largă, la prețuri accesibile, precum și conținuturi de calitate și diversificate, adaptate la nevoile utilizatorilor.

2.2 Uniunea a adoptat astfel orientările politice corespunzătoare în numeroase comunicări și planuri de acțiune dintre care unele au avut ca obiectiv accelerarea instituirii guvernării electronice pe baza a cinci priorități:

- acces pentru toți;
- o eficiență mai mare;
- servicii electronice de mare impact;
- punerea în practică a unor instrumente-cheie;

⁽¹⁾ JO C 249, 13.9.1993, p. 6; JO C 214, 10.7.1998, p. 33; JO C 80, 3.4.2002, p. 21; JO C 80, 30.3.2004, p. 83; JO C 218, 11.9.2009, p. 36.

- participarea publică mai activă la mecanismele democratice de decizie.

2.3 Noul plan de acțiune face parte integrantă din Agenda digitală. Uniunea și statele membre trebuie să ia toate măsurile pentru includerea tuturor tipurilor de public, inclusiv a persoanelor defavorizate, în societatea digitală, în conformitate cu Strategia Europa 2020 și articolul 9 din Tratatul privind funcționarea UE.

3. Noile inițiative ale Comisiei

3.1 La de-a cincea conferință ministerială privind guvernarea electronică, desfășurată la Malmö în 2009, miniștrii UE s-au angajat să stimuleze competitivitatea Europei prin economiile de timp și de bani care pot fi generate de niște servicii publice electronice mai accesibile, interactive și personalizate.

3.2 Prin urmare, Comisia propune un nou plan de acțiune pentru guvernarea electronică, care urmărește să răspundă concret cerinței formulate la conferința de la Malmö și care contribuie la realizarea a două obiective-cheie ale Agendei digitale pentru Europa, potrivit căreia va trebui ca statele membre să-și alinieze până în 2013 cadrul național de interoperabilitate la cadrele europene aplicabile, iar autoritățile publice să promoveze guvernarea electronică astfel încât până în 2015, 50 % din cetățeni și 80 % din întreprinderi să utilizeze serviciile administrative electronice.

3.3 Cele 40 de măsuri ale planului de acțiune 2011-2015 acoperă patru domenii:

A. Responsabilizarea utilizatorilor:

- conceperea unor servicii în funcție de nevoile utilizatorilor;
- crearea în colaborare a serviciilor, făcând apel, de exemplu, la tehnologiile de tip web 2.0;
- reutilizarea informațiilor din sectorul public;
- sporirea transparenței;
- participarea cetățenilor și a întreprinderilor la procesele de elaborare a politicilor.

B. Piața internă:

- servicii fără întreruperi pentru întreprinderi;
- punerea în aplicare la scara UE a serviciilor transnaționale.

C. Eficacitatea și eficiența autorităților publice:

- îmbunătățirea proceselor organizaționale (atribuirea electronică a contractelor de achiziții publice, prelucrarea rapidă a cererilor etc.);
- reducerea sarcinilor administrative;

- administrarea ecologică (arhivarea electronică, utilizarea videoconferințelor pentru a limita numărul de deplasări etc.).

D. Punerea în aplicare a unor condiții prealabile de dezvoltare a guvernării electronice:

- specificații deschise și interoperabilitate (aplicarea cadrului de interoperabilitate european);
- crearea factorilor determinanți (revizuirea Directivei privind semnăturile electronice, propunerea de decizie privind recunoașterea reciprocă a identificării și autentificării electronice în toată Europa);

3.4 Concret, planul de acțiune prevede următoarele măsuri:

- găsirea unei soluții pentru ca anumite informații furnizate administrației să poată fi înregistrate o singură dată, de o manieră sigură (și să nu fie necesar să fie prezentate aceleași informații de mai multe ori diferitelor administrații);
- generalizarea în întreaga UE a sistemelor de identificare electronică (eID) pentru a facilita anumite formalități cu caracter transnațional, cum ar fi înființarea unei întreprinderi în străinătate, mutarea domiciliului sau expatrierea în scop profesional, transferul în altă țară al drepturilor de pensie sau înscrierea într-o unitate școlară sau universitară din străinătate;
- asigurarea posibilității ca întreprinderile și cetățenii să monitorizeze în timp real prelucrarea dosarului lor de către administrație, consolidând astfel transparența și deschiderea;
- personalizarea serviciilor cu scopul de a răspunde mai bine nevoilor concrete ale utilizatorilor, de exemplu prin asigurarea unei transmise sigure și rapide a documentelor și informațiilor în formă digitală;
- asigurarea posibilității de reutilizare a datelor de către terți, pentru a facilita crearea de aplicații și servicii publice noi.

4. Observații generale

CESE subscie la necesitatea absolută de a promova o guvernare electronică durabilă și inovatoare, precum și o interoperabilitate transfrontalieră neîngrădită.

4.1 În acest context, reamintește că sarcina principală a Comisiei constă în crearea de condiții mai propice dezvoltării operațiunilor de guvernare electronică, mai ales condiții prealabile cum ar fi interoperabilitatea și semnătura și identificarea electronice, și în coordonarea acțiunilor statelor membre, fiind

de la sine înțeles că guvernele statelor membre care s-au angajat politic prin Declarația de la Malmö joacă un rol central în aplicarea măsurilor stabilite.

4.2 CESE ar dori, în primul rând, să atragă atenția asupra faptului că noțiunea de „servicii publice europene”, utilizată de Comisie în comunicarea sa privind interoperabilitatea, este inadecvată și induce în eroare. În Avizul ⁽²⁾, privind serviciile de interes economic general: cum ar trebui repartizate competențele între UE și statele membre?, CESE a abordat serviciile publice europene care nu se pot reduce la scară națională sau locală și care ar putea fi considerate servicii comunitare de interes general. Serviciile transfrontaliere ale guvernării electronice, chiar dacă au o anumită dimensiune europeană în măsura în care sunt transfrontaliere, sunt totuși de natură total diferită față de serviciile care ar putea fi descrise ca servicii publice europene.

4.3 CESE susține noua strategie constând în trecerea de la abordarea anterioară, care era mai degrabă de natură universală, la o abordare personalizată, care deschide calea unor servicii publice interactive și răspunde mai bine așteptărilor și solicitărilor utilizatorilor. Această abordare se sprijină pe o nouă generație de servicii publice electronice deschise, flexibile și fără întreruperi, la nivel local, regional, național și european.

4.4 CESE salută deschiderea de către Comisie a unei căi pe care utilizatorii (cetățeni, întreprinderi, ONG-uri, precum și structuri oficiale de dialog recunoscute de către Comisie) pot să joace în cele din urmă un rol mai activ în definirea serviciilor publice electronice adaptate la nevoile lor.

4.5 Prin urmare, CESE susține noul plan de acțiune prezentat de Comisie, care oferă tuturor părților interesate posibilitatea de a beneficia de servicii publice mai rapide și de o mai bună calitate, și va ajuta autoritățile publice să-și revizuiască abordarea în materie de servicii prestate și procedurile interne, spre a răspunde mai bine noilor exigențe legate de rapiditate, disponibilitate și simplitate.

4.6 Totuși, nu se poate evita impresia că se întâmplă prea des ca utilizatorii să nu se afle în centrul preocupărilor autorităților publice și că guvernarea electronică este organizată mai degrabă în funcție de structura administrativă internă decât în funcție de cei administrați, ceea ce se traduce, pentru utilizatori, în termeni de acces dificil, lipsă de vizibilitate și neomogenitate a aspectului grafic.

4.7 CESE regretă faptul că tema protecției datelor și a sortării lor nu este abordată de Comisie. Regulamentul aferent anului 2011 trebuie să fie aplicat integral și trebuie ca toate datele personale ale cetățenilor să poată fi schimbate numai cu garanția absolută a confidențialității și a dreptului de a fi uitat și fără a omite impunerea unor cerințe prin care să se garanteze respectarea acestor drepturi. CESE își exprimă rezervele cu privire la reutilizarea acestor date de către terți.

⁽²⁾ JO C 128, 18.5.2010, p. 65.

4.8 Importanța aspectelor tehnice și informatice nu trebuie minimalizată, deoarece ele condiționează succesul interoperabilității și securității datelor în termeni de interoperabilitate a tehnicilor, a semantichilor și a organizațiilor. Guvernarea electronică ar trebui să conducă la o reformă a administrației și a relațiilor acesteia cu utilizatorul; ea nu va da rezultate satisfăcătoare pentru toate părțile decât dacă va fi concepută nu ca scop în sine, ci ca instrument de schimbare, care înglobează formare, monitorizare individuală și colectivă și comunicare. Prin urmare, nu va fi vorba de înlocuirea persoanelor cu instrumente informatice, ci de a elibera din timpul de lucru spre a-l consacra unei sarcini cu valoare adăugată mai mare, în special sprijinirii cetățenilor pentru a se familiariza cu guvernarea electronică și a o utiliza ⁽³⁾, cu atât mai mult cu cât Comisia constată că utilizarea serviciilor transnaționale de guvernare electronică rămâne mai degrabă un fenomen rar și chiar atunci când le sunt propuse servicii online, majoritatea europenilor ezită să le utilizeze.

4.9 Promovarea recurgerii la guvernarea electronică nu poate fi separată de problemele de conectivitate, de competențele digitale și de incluziunea digitală ⁽³⁾.

4.10 Deși este adevărat că un mare număr de servicii de guvernare electronică sunt deja disponibile cu un nivel de calitate care se îmbunătățește an de an, CESE își exprimă rezerve în privința evaluării comparative a guvernării electronice prezentate de Comisie, care se bazează pe examinarea unui număr prea limitat de servicii, neputând deci să fie reprezentativă. Astfel, rata de disponibilitate de 100 % a serviciilor online atestată în Portugalia rămâne departe de realitate. Ar trebui totuși menționat că nu toate serviciile administrative vor avea nevoie de interoperabilitate transfrontalieră.

4.11 Cu toate acestea, scopul este de a evita transformarea diviziunii digitale în diviziune administrativă. Unul din motivele reticenței cetățenilor față de utilizarea serviciilor administrative online este, fără îndoială, teama legată de securizarea și protecția datelor. CESE consideră că este indispensabil să se instituie un real control democratic asupra metodelor și utilizării datelor, cu implicarea Autorității Europene pentru Protecția Datelor, în absența căreia s-ar pronunța defavorabil reutilizării datelor de către terți așa cum este preconizată de Comisie în speranța că vor rezulta servicii administrative noi. CESE consideră că, de acum înainte, este indispensabilă instituirea unui comitet consultativ legat de guvernarea electronică, care să grupeze reprezentanți ai Uniunii, ai autorităților naționale, ai partenerilor sociali și ai utilizatorilor.

4.12 CESE reamintește, în acest context, de nevoia fundamentală de a dispune de un cod (în sensul unui ansamblu de reglementări obligatorii) al drepturilor utilizatorului mediului digital, care ar trebui negociat cu reprezentanții societății civile.

4.13 În ceea ce privește achizițiile publice (care reprezintă aproximativ 18 % din PIB-ul UE în bunuri, servicii și lucrări și care constituie unul dintre cele 12 elemente-cheie ale Actului privind piața unică), disponibilitatea atribuirii electronice a

contractelor de achiziții publice a atins aproximativ 60 % în Uniune, fiind deci departe de obiectivul de 100 % stabilit la orizontul anului 2010 în primul plan de acțiune i2010.

4.14 În Avizul ⁽⁴⁾ său privind Cartea verde privind extinderea utilizării achizițiilor publice electronice în UE, CESE a recomandat punerea în aplicare a unui mecanism de monitorizare, în special pentru a examina progresele realizate, obstacolele întâlnite, măsurile corective adoptate odată cu introducerea în statele membre a procedurii de atribuire electronică a contractelor de achiziții publice.

4.15 CESE adaugă în acest aviz că, în cadrul procedurii de atribuire electronică a contractelor publice, statele membre ar trebui încurajate să caute soluții inovatoare, pentru a rezolva problemele legate de procedurile comerciale și de cea lingvistică, în timp ce Comisia Europeană, asumându-și rolul de lider, ar trebui să fie un exemplu, adoptând atribuirea electronică a contractelor de achiziții publice în ansamblul instituțiilor sale.

4.16 Dacă interoperabilitatea, semnătura electronică și identificarea electronică constituie un mijloc eficace de promovare a dezvoltării serviciilor transnaționale de guvernare electronică, acestea sunt deseori afectate de lipsa unei baze juridice transfrontaliere și intersectoriale, aplicabilă interoperabilității, de diferențele între legislațiile naționale și de alegerea de către statele membre a unor soluții reciproc incompatibile.

4.17 Pentru a contracara absența infrastructurilor, a arhitecturii și a liniilor directe comune, care riscă să multiplice numărul soluțiilor care nu sunt interoperabile, vor trebui elaborate o viziune și standarde de interfață comune.

4.18 CESE susține activitățile Comisiei privind interoperabilitatea în domeniile schimbului securizat de informații, arhitecturii interoperabilității și evaluării implicațiilor pe care le au asupra TIC noile instrumente legislative europene, totul în cadrul strategiei sale de interoperabilitate europeană (EIS, *european interoperability strategy*).

4.19 CESE aprobă, de asemenea, faptul că acest cadru de interoperabilitate european (EIF, *European Interoperability Framework*) definește, împreună cu organizațiile care doresc să furnizeze în comun servicii publice online, elementele comune cum ar fi vocabularul, conceptele, principiile, liniile directe, standardele, specificațiile și practicile. În același timp, va trebui promovat multilingvismul, iar actualizarea acestor elemente devine obligatorie.

4.20 Atunci când se înființează serviciile online transfrontaliere, autoritățile publice trebuie să încheie acordurile de interoperabilitate pe baza specificațiilor oficiale existente sau, în cazul în care astfel de specificații nu există, să coopereze cu comunitățile care lucrează în aceleași domenii. La evaluarea și la selecția specificațiilor oficiale, autoritățile publice trebuie să aplice un procedeu structurat, transparent și obiectiv.

⁽³⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 9.

⁽⁴⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 99.

4.21 CESE susține intenția Comisiei de a publica în curând o comunicare destinată administrațiilor publice, care să furnizeze indicații despre relația dintre standardizarea TIC și achizițiile publice, ceea ce pare a fi un bun mijloc de a deschide mai larg accesul la achizițiile publice și de a facilita formalitățile administrative pe care trebuie să le îndeplinească ambele părți.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor – inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020”

COM(2011) 21 final

(2011/C 376/18)

Raportor: **dl Lutz RIBBE**

La 26 ianuarie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor – inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020”

COM(2011) 21 final.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 6 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 22 septembrie) Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 120 de voturi pentru, 13 voturi împotriva și 10 abțineri.

1. Sinteza

1.1 CESE salută inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”, dar o consideră prea vag formulată. Având în vedere dimensiunea globală a unor aspecte-cheie legate de mediu, Comitetul face trimitere la propunerile sale pentru Conferința ONU privind dezvoltarea durabilă din 2012 și la lucrările sale legate de Foia de parcurs pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050 ⁽¹⁾.

1.2 Comitetul așteaptă din parte Comisiei ca, în cele 20 de inițiative individuale anunțate, să fie precizat foarte exact:

- ce se înțelege exact prin „utilizarea eficientă a resurselor”;
- ce se poate obține deja prin optimizările tehnologice, respectiv
- în care sectoare trebuie să se ajungă la „modificarea substanțială” anunțată, ce formă va avea și cu ce instrumente va fi obținută;
- care sunt modificările de comportament ale producătorilor și consumatorilor considerate necesare și cum ar putea fi ele accelerate.

1.3 Este evident că prin Strategia Europa 2020 trebuie să se pună în mod decisiv bazele direcțiilor de dezvoltare esențiale pentru o economie durabilă și prin urmare eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor. Cu toate acestea este oportună în continuare separarea obiectivelor Strategiei de dezvoltare durabilă de cele ale Strategiei Europa 2020.

⁽¹⁾ Avizul CESE pe tema „Rio+20: către economia ecologică și o mai bună guvernare – Contribuția societății civile organizate europene” și Avizul CESE pe tema „Foia de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050” (a se vedea pagina 110 din prezentul Jurnal Oficial).

1.4 CESE nu înțelege motivele includerii inițiativei privind utilizarea eficientă a resurselor în Strategia Europa 2020. Pentru Comitet inițiativa reprezintă mai degrabă concretizarea Strategiei de dezvoltare durabilă adoptată în 2001 și revizuită în 2006, fie și pentru că obiectivele sunt stabilite pe o perioadă care depășește cu mult anul 2020. CESE se pronunță pentru o relansare a Strategiei de dezvoltare durabilă, care a fost, în opinia Comitetului, neglijată de Comisie.

2. Introducere

2.1 Biroul CESE a hotărât, cu puțin timp înainte de solicitarea Comisiei, adresată Comitetului, de a elabora un aviz cu privire la „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor - inițiativă emblematică”, să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la situația și stadiul actual al Strategiei de dezvoltare durabilă a UE.

2.2 În forurile CESE s-a hotărât ca ambele teme să fie tratate în acest aviz.

3. O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor - inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020

3.1 Inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”, care a fost publicată de Comisie și este analizată în acest aviz, este una dintre cele șapte noi inițiative emblematică, pe care Comisia le-a inclus în cadrul Strategiei Europa 2020.

3.2 În Comunicarea Comisiei se arată, nu pentru prima dată, că actuala utilizare intensivă a resurselor afectează excesiv planeta din punct de vedere ecologic, amenințând și siguranța aprovizionării, cu atât mai mult cu cât, țările emergente și în curs de dezvoltare urmăresc atingerea unui nivel comparabil de prosperitate, o prosperitate care nu se bazează pe modele durabile de producție și consum.

3.3 În cadrul acestei inițiative emblematică urmează a fi publicat, încă în decursul anului 2011, un pachet de 20 de inițiative individuale care să contribuie la construirea unei Europe eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor. În opinia Comisiei, pentru a îndeplini acest obiectiv, „trebuie să realizăm progrese tehnologice, **să aducem modificări semnificative sistemelor energetice, industriale, agricole și de transport și să ne schimbăm obiceiurile de producție și de consum**”.

3.4 Comisia arată că sunt necesare „noi produse și servicii și trebuie identificate noi metode de reducere a resurselor utilizate” și că, pentru aceasta, trebuie luate măsuri politice coordonate care să aibă greutate politică.

3.5 Inițial, însă, trebuie făcută „o analiză coerentă privind motivele care împiedică utilizarea eficientă a anumitor resurse” pentru a realiza o „abordare complexă și încrucișată [...] în contextul unei combinații de politici care să optimizeze sinergiile și să gestioneze soluțiile de compromis între diferite domenii și politici”.

3.6 Obiectivul general al acestei inițiative emblematică este crearea „unui acord privind viziunea pe termen lung” care să se întindă până în 2050 și să prezinte viziunea unei economii cu emisii reduse de dioxid de carbon, descrierea schimbărilor necesare din sistemul energetic și al transporturilor și modul în care se poate decupla „creșterea economică de utilizarea resurselor”.

4. Observații generale privind inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” și raportul acesteia cu Strategia de dezvoltare durabilă

4.1 CESE salută inițiativa Comisiei pe care o consideră o **componentă** importantă, chiar centrală, a **Strategiei de dezvoltare durabilă** pe care însă nu o poate înlocui.

4.2 Comitetul este de acord cu Comisia că, în cadrul Strategiei Europa 2020, trebuie stabilite direcțiile de dezvoltare până în 2050 și după. Se întreabă însă, de ce Comisia a cuplat inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” la Strategia Europa 2020 și nu a prezentat-o, așa cum ar fi fost mult mai logic, ca o concretizare a Strategiei de dezvoltare durabilă. Simplul fapt că în comunicările Comisiei se vorbește mai des despre orizontul anului 2050 decât despre anul 2020 arată că este vorba despre un obiectiv pe termen lung.

4.3 Afirmarea Comisiei potrivit căreia îmbunătățirile tehnologice depind de o modificare fundamentală a sistemelor energetice, industriale, agricole și de transport precum și de modificarea comportamentului producătorilor și consumatorilor este identică cu poziția CESE exprimată în avizul exploratoriu din 28 aprilie 2004 pe tema „Evaluarea Strategiei de dezvoltare durabilă a UE”. CESE a atras încă de atunci atenția că, pentru a asigura succesul politicii de dezvoltare durabilă, este absolut obligatorie prezentarea concretă a schimbărilor necesare și a modului lor de aplicare.

4.4 Este exact ceea ce lipsește din comunicare. Lectura ei este plăcută, dar comunicarea în sine este destul de vagă. Prin urmare, CESE consideră că este obligatorie prezentarea foarte

exactă în cele 20 de inițiative individuale a obiectivelor schimbării, unde este de așteptat să existe o rezistență la schimbare și cum, prin ce măsuri concrete, se poate depăși această rezistență.

4.5 În opinia CESE, structura adoptată de Comisie, și anume:

- îmbunătățirile tehnologice
- modificarea substanțială și
- schimbarea comportamentului producătorilor și consumatorilor

este foarte utilă. Comisia trebuie prin urmare să explice în fiecare caz ce este realizabil prin îmbunătățiri tehnologice, care sunt limitele precum și care sunt motivele unei modificări substanțiale în anumite aspecte ale vieții și domenii economice.

4.6 Înainte de aceasta însă este nevoie într-adevăr de o „analiză coerentă” a ineficienței actuale a utilizării resurselor. Absența exact a acestei analize este privită ca o deficiență a comunicării.

4.7 CESE este doar parțial de acord cu teza Comisiei potrivit căreia utilizarea ineficientă a resurselor este cauzată de lipsa de informații referitoare la costurile reale pentru societate. De altfel, de exemplu, costurile schimbărilor climatice care se conturează sunt descrise impresionant în „Raportul Stern”, iar cele ale reducerii biodiversității în „Raportul TEEB”. Cu toate acestea nu a avut loc nicio schimbare fundamentală.

4.8 Motivele probabile ale ineficienței actuale sunt mai degrabă:

- a) inexistența unui consens social real cu privire la evaluarea situației actuale („Ce este eficient/ineficient? Cât de durabili/nedurabili suntem/sunt anumite sectoare economice într-adevăr?”);
- b) gradul ridicat de incertitudine în privința dezvoltării durabile, a definirii concrete a „economiei ecologice” și a „economiei eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor”. Nu există enunțuri sau definiții clare și general valabile pentru fiecare domeniu politic;
- c) existența, în funcție de interese, a unor interpretări întru totul divergente ale schimbărilor concrete calitative și cantitative, a diferențelor dintre evoluțiile viitoare și cele actuale și a efectului asupra economiei și vieții cotidiene.

4.9 Comisia are dreptate atunci când afirmă în comunicare că o economie nedurabilă generează astăzi prosperitatea de care se bucură mulți oameni (și de la care alții sunt excluși). Abia generațiile viitoare vor suporta și vor fi lovite cu toată furia de consecințele negative ale economiei nedurabile.

4.10 Atât mediul politic cât și cel economic și chiar societatea civilă au dificultăți în a recunoaște acest lucru și a acționa în consecință. Un alt obstacol este incapacitatea de a imagina modul în care ar putea fi asigurată „noua prosperitate” cu, de exemplu, doar o zecime din consumul energetic. Din aceste incertitudini rezultă temeri și nesiguranțe care trebuie abordate cu foarte multă sensibilitate (2).

Îmbunătățiri tehnologice, o modificare semnificativă și modificări de comportament

4.11 Obiectivele cantitative stabilite în UE, și anume reducerea cu 20 % a emisiilor de CO₂ până în 2020 sunt neglijabile în comparație cu noile obiectivele formulate în inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” (reducerea cu 80 % - 95 % a emisiilor de CO₂). Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20 % este de altfel, prin comparație, ușor de realizat având în vedere ineficiența tehnologică a actualului sistem și îmbunătățirile tehnice ale noilor tehnologii. Dar, chiar și în cazul aplicării obiectivului anterior, în mod evident insuficient, au existat și există multe voci care „avertizează” și care văd deja amenințată „competitivitatea economiei” prin măsurile tehnice și optimizările anunțate. În consecință, în prezent nici măcar ce s-ar putea realiza doar prin optimizări tehnice și fără a se renunța la consum, nu este pus în aplicare consecvent. Este clar că rezistența la măsuri mai ample (modificare substanțială) va fi și mai pronunțată.

4.12 CESE consideră că este indicat să sublinieze că optimizarea eficienței tehnologice în sine este foarte importantă pentru atingerea obiectivelor. Cu toate acestea nici tehnologia cea mai eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor nu poate fi considerată automat „durabilă”. Pentru a da doar un exemplu: industria autovehiculelor din Germania, care a reușit cu succes să blocheze plafonul de emisii de CO₂ propus de Comisie (120 g CO₂/km), este mândră de noile sale inovații tehnice. Audi se laudă, de exemplu, cu noul A7 care, cu o capacitate cilindrică de 2700 cm³ și o performanță de 180 CP, consumă „doar” 6,8 l de motorină pe 100 km (emițând 180 g CO₂/km). Dacă se compară aceste valori cu cele care erau obișnuite pentru această clasă auto este cu siguranță un progres important din punctul de vedere al eficienței, dar nu are nimic de a face cu durabilitatea. Trebuie admis faptul că Audi A7 nu este nici durabil, nici eficient din punctul de vedere al utilizării resurselor. El nu este expresia unei noi „economii ecologice” ci mai degrabă o bună dovadă a consumării materiilor prime limitate chiar și prin aplicarea tehnologiilor presupuse eficiente. Este necesară o politică complet nouă a mobilității persoanelor și a mărfurilor.

4.13 CESE regretă că Comisia a tratat doar marginal, în câteva propoziții, întrebarea esențială a modelului social actual de prosperitate al lumii occidentale, care se bazează prea mult pe surse de energie ieftine precum și pe utilizarea și producția tot mai intensă de materiale de multe ori ineficiente.

(2) În 2004, în Avizul său exploratoriu privind evaluarea Strategiei UE de dezvoltare durabilă (a se vedea paginile 22-37 din prezentul JO C 117, din 30.4.2004), CESE a atras atenția Comisiei exact asupra acestui aspect și a solicitat, fără succes, să se acorde o importanță deosebită acestei situații.

4.14 Exact aceste aspecte trebuie abordate mult mai energic în inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” sau mai bine într-o strategie de dezvoltare durabilă reactivată. În Comunicarea Comisiei sunt menționate în câteva locuri „interesele contrare” care împiedică o abordare eficientă a utilizării resurselor, dar acestea nu sunt clar definite, la fel de puțin ca și modul în care politicienii se gândesc să le abordeze.

4.15 Cât de dificilă este însă abordarea acestor interese contrare se poate vedea în prezent foarte bine în Germania unde a fost hotărâtă o restructurare fundamentală a sectorului energetic, fără a se pune în discuție obiectivul reducerii emisiilor de CO₂.

Modificarea semnificativă

4.16 Principala sarcină cu care ne confruntăm este să descriem, să dezvoltăm și să punem în aplicare „modificarea semnificativă”, „noua” economie și respectiv noul tip de competitivitate al economiei (inclusiv la nivel global). Vremea surselor de energie și a materiilor prime ieftine se apropie, ca urmare a supraexploatarea, de sfârșit. Avem datoria, și față de generațiile viitoare, să învățăm să împărțim între noi resursele naturale tot mai rare. Prin urmare, politicienii trebuie să explice mult mai clar că, de fapt, competitivitatea unei economii care se bazează pe surse de energie ieftine și pe supraexploatarea resurselor naturale și care externalizează costurile de mediu nu este o soluție pentru viitor. Din punct de vedere social și politic, obiectivul nu poate și nu trebuie să fie menținerea unei astfel de economii, ci transformarea ei.

4.17 În această privință, inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” poate aduce contribuții importante, dar nu poate obține singură tot. Prin utilizarea eficientă a resurselor nu se rezolvă alte aspecte ale dezvoltării durabile. De aceea a fost elaborată Strategia de dezvoltare durabilă care trebuie să inițieze și să prezinte modificarea treptată a societății și a economiei europene ținând cont de echitatea dintre generații și de o împărțire justă.

4.18 Inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” nu reușește nici măcar să definească termenul de „utilizare eficientă a resurselor”. Aceasta este încă o deficiență asupra căreia CESE dorește să atragă atenția. Ar fi de dorit ca pentru fiecare produs, procedură și sector de activitate să fie promovate tehnologiile considerate eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor descrise mai exact în cadrul așa numitului principiu „top runner”. Comisia a făcut deja primii pași în această direcție prin etichetarea eficienței energetice a aparatelor frigorifice.

4.19 Nu există nicio îndoială că, aplicarea structurilor de utilizare eficientă a energiei se va face cu ajutorul unor instrumente diverse. Unul dintre acestea este stabilirea prețului de producție care, în opinia Comisiei, va juca un rol important. Observația Comisiei că accentul trebuie pus „pe fixarea prețurilor la un nivel corect și pe creșterea transparenței pentru consumatori, astfel încât prețurile să reflecte costurile totale ale utilizării resurselor” este corectă. Această constatare nu este însă o descoperire științifică a anului 2011. Nici „internalizarea costurilor externe”, solicitată în mod repetat de CESE, nu este o noutate. Doar că se pune prea puțin în aplicare, nu doar din cauza Comisiei și a statelor membre, ci și din cauza rezistenței

unei părți a economiei care nu numai că nu profită, ci ar putea fi afectată „negativ” de restructurarea semnificativă solicitată. Oamenii politici trebuie să reușească în încercarea de a depăși succesiv aceste obstacole.

4.20 Pentru atingerea acestor obiective este absolut necesară prezentarea modului prin care se intenționează obținerea „fixării prețurilor la un nivel corect și creșterii transparenței”. Referințele respective lipsesc însă din Comunicarea Comisiei.

5. Interacțiunea dintre politică și societatea civilă, utilizarea eficientă a resurselor, Europa 2020 și dezvoltarea durabilă: necesitatea bunei guvernance

5.1 În condițiile în care dezvoltarea durabilă, crearea unei „economii ecologice” respectiv transformarea economiei într-una eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor nu au făcut până în prezent progrese reale, este recomandabil ca politicienii să analizeze care sunt motivele. Unele răspunsuri au fost deja menționate mai sus de CESE.

5.2 Încet, foarte încet, se impune constatarea că, pentru a putea vorbi într-adevăr de o dezvoltare durabilă reală, schimbările din sistemul economic actual trebuie să fie fundamentale. CESE salută menționarea în comunicarea Comisiei a câtorva cifre concrete cum ar fi reducerea până în 2050 cu 80 % - 95 % a emisiilor de CO₂ în UE. Prima oară când au fost anunțate aceste obiective, președintele Comisiei Europene, dl Barroso, a vorbit de „o nouă revoluție industrială” care este în fața noastră și pe care trebuie să o realizăm.

5.3 CESE se referă în cadrul acestor discuții viitoare la urgența unei dezbateri fundamentale cu privire la termenul „creștere”. Avizele respective ale Comitetului pe tema „Dincolo de PIB” sunt cunoscute Comisiei și Consiliului. În aceste avize se afirmă că vechea formulă economică „creșterea înseamnă prosperitate” nu mai funcționează azi.

5.4 În cadrul inițiativei emblematice „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” și al Strategiei Europa 2020, această dezbateră nu este prezentă suficient. Dimpotrivă: din cele prezentate se poate crea impresia că „creșterea” este o valoare în sine.

5.5 Conform Strategiei Europa 2020, „în centrul Europei 2020” există trei priorități:

- *creștere inteligentă: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;*
- *creștere durabilă: promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;*
- *creștere favorabilă incluziunii: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea economică, socială și teritorială.*

Aceste trei priorități se susțin reciproc și oferă imaginea de ansamblu a economiei sociale de piață a Europei pentru secolul al XXI-lea. socială pentru Europa secolului XXI

5.6 CESE se întreabă care este semnalul pe care Comisia și Consiliul vor să-l transmită prin aceste formulări. Ar trebui ca societatea să înțeleagă că a existat în trecut o creștere care nu s-a

bazat pe cunoaștere și inovare? Nu au fost dintotdeauna obiectivele politicii o rată ridicată a ocupării forței de muncă, coeziunea socială și teritorială? Conduc aceste „filozofii ale creșterii” automat spre o dezvoltare durabilă? Dacă da, de ce nu mai este folosit de către Comisie și Consiliul European termenul de „durabilitate” și de ce este prezentată viziunea unei „economii sociale de piață pentru secolul al XXI-lea” și nu cea a unei „economii sociale-ecologice de piață”.

5.7 Astfel Comisia știe foarte exact că, de exemplu, protejarea consecventă a resurselor poate conduce nu la creșterea produsului intern brut, ci la scăderea lui. Atunci când, în urma interzicerii comercializării, toate becurile incandescente tradiționale vor fi înlocuite cu cele ecologice, când clădirile vor fi izolate termic și când toate măsurile de reducere a consumului de energie vor fi aplicate, consumul de energie, de exemplu, va scădea drastic și odată cu el și PIB-ul. De aceea CESE atrage din nou atenția că:

- „creșterea” trebuie să fie redefinită
- PIB-ul nu este unitatea de măsură potrivită pentru a măsura fericirea, prosperitatea, situația mediului, sănătatea sau justiția socială.

Noua „revoluție” industrială – o revoluție a responsabilității

5.8 Atunci când președintele Comisiei, dl Barroso, vorbește de o „nouă revoluție industrială” are dreptate doar în ceea ce privește radicalitatea posibilelor schimbări. Viitorul are nevoie de un nou model de producție și consum. Dl Barroso știe desigur foarte bine că termenul de „revoluție” este într-un totu deplasat din punct de vedere sociopolitic și că poate alimenta temeri. Revoluțiile sunt inițiate de majorități asuprite care doresc schimbarea rapidă și permanentă a unei situații inacceptabile provocate de deținătorii puterii.

5.9 În dezbateră privind dezvoltarea durabilă respectiv utilizarea eficientă a resurselor nu avem însă această situație. Dimpotrivă: nu se poate identifica o majoritate asuprită care să se revolte împotriva structurilor puterii. Mai degrabă se poate spune că se trăiește destul de bine într-o societate care consumă într-un an petrolul format în 5 milioane de ani și care distruge de 10 000 de ori mai multe specii decât ar face evoluția.

5.10 Provocarea și întrebarea sunt, prin urmare, cum poate actuala generație să dezvolte o conștiință colectivă a responsabilității pentru generațiile viitoare și cum poate fi mărită presiunea în favoarea unor schimbări reale care pot însemna, eventual, și restrângeri.

5.11 Un factor central va fi integrarea de la început în acest proces a societății civile și a economiei. Exact acesta a fost și este obiectivul Strategiei de dezvoltare durabilă a UE, care a fost adoptată la Göteborg în 2001.

Stadiul Strategiei de dezvoltare durabilă a UE

5.12 CESE urmărește de mulți ani, foarte atent și activ, Strategia de dezvoltare durabilă a UE adoptată de Consiliul European în anul 2001. CESE a solicitat de la început să se acorde o atenție maximă tocmai acestei strategii pe termen lung.

5.13 CESE a solicitat permanent și în mod repetat ca Strategia de dezvoltare durabilă să ofere atât cetățenilor, economiei și asociațiilor, cât și politicienilor **orientări clare** și, prin acestea, **obiective calitative și cantitative**. Deciziile care urmează a fi luate pe termen mediu și scurt, precum și toate domeniile politice ale UE ar trebui să se orienteze și să țină seama de obiectivele Strategiei de dezvoltare durabilă.

5.14 La fel de des, însă, CESE a trebuit să-și exprime nemulțumirea că, după părerea sa, Strategia de dezvoltare durabilă este formulată prea vag și, de asemenea, este tratată cu indiferență din punct de vedere politic.

5.15 Comitetul a salutat și rolul special pe care Consiliul European i l-a acordat, într-o versiune revizuită a strategiei din 2006, și anume elaborarea unor contribuții concrete la rapoartele biennale ale Comisiei privind progresele înregistrate. Rapoartele privind progresele înregistrate pe care Comisia le-a publicat în 2007 și 2009 au fost comentate și evaluate de către Comitet **după** publicare; contribuțiile care ar fi trebuit să fie formulate de către CESE **nefiind** solicitate în prealabil de către Comisie.

5.16 Următorul raport privind progresele înregistrate ar trebui să fie publicat anul acesta – respectându-se frecvența biennială stabilită de Consiliul European –, dar după toate probabilitățile acest lucru nu se va întâmpla. Până acum Comisia nu a solicitat nicio contribuție din partea CESE.

5.17 În „Programul de lucru al Comisiei pentru anul 2011”⁽³⁾ nu se găsește nicio referință la prezentarea de către Comisie a unui astfel de raport intermediar, așa cum nici Strategia de dezvoltare durabilă nu este menționată în cele 51 de pagini ale documentului. Se face referință la un număr incredibil de strategii ale UE, dar nu și la Strategia de dezvoltare durabilă. CESE regretă profund acest lucru.

5.18 Așadar, în ceea ce privește Strategia de dezvoltare durabilă s-a lăsat liniștea, prea multă după părerea CESE. Multe dintre promisiunile politice cuprinse în Strategia de dezvoltare durabilă, cum ar fi prezentarea unei liste a subvențiilor dăunătoare mediului, nu au fost respectate. În activitatea politică cotidiană este vorba doar de Strategia Europa 2020, dar nici aceasta, la rândul ei, nu se referă în mod special la Strategia de dezvoltare durabilă.

5.19 Faptul că Strategia de dezvoltare durabilă este aproape exclusă din dezbaterile și comunicarea politică reprezintă un semnal foarte negativ pentru societatea civilă. Comitetul încearcă să găsească o explicație a acestui lucru și a modului în care ar trebui să fie el interpretat de societate. Comisia trebuie

să fie conștientă de faptul că începe să prindă contur impresia potrivit căreia numeroasele crize⁽⁴⁾ din ultimele luni și ani au acaparat în exclusivitate atenția vieții politice în dauna politicilor pe termen lung, care au ajuns în plan secund.

5.20 În acest context tot mai mulți oameni se întreabă – absolut îndreptățit după părerea CESE – dacă aceste crize frecvente, care au apărut în domenii politice foarte diferite a) nu sunt interconectate și b) dacă ele nu sunt expresia, respectiv consecința, unei economii nedurabile.

5.21 Cel puțin Consiliul este conștient de această stare de fapt, raportul Președinției Consiliului „*Revizuirea Strategiei UE de dezvoltare durabilă – 2009*”⁽⁵⁾ putând fi, fără îndoială, interpretat în acest sens. Încă din prima propoziție se afirmă că „*Evoluțiile actuale nu sunt, în multe privințe, durabile; limitele capacității Pământului sunt depășite, iar capitalul economic și social se află sub presiune. Deși s-a afirmat în repetate rânduri faptul că sunt necesare schimbări, rezultatele sunt limitate.*” Raportul este în esență o pledoarie pentru Strategia de dezvoltare durabilă care „*constituie o viziune pe termen lung și un cadru general de politică care oferă orientări pentru toate politicile și strategiile UE[...] Provocarea constă în asigurarea unei influențe reale a Strategiei de dezvoltare durabilă asupra politicilor UE pentru a asigura coerența dintre obiectivele pe termen scurt și cele pe termen lung și între diferite sectoare.*”

5.22 Strategia de dezvoltare durabilă a UE, solicitată de CESE, care ar trebui să constituie, așa cum consideră și Consiliul, cadrul general de politică, există în prezent în cel mai bun caz ca obiectiv doar în documente vechi și în câteva discursuri, dar nu în realitatea politică. Nici inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor”, nici Strategia Europa 2020 nu pot umple acest gol.

5.23 Pentru CESE marele pericol este ca opinia publică să-și piardă viziunea de ansamblu. Nu doar pentru că între timp este absolut neclar care strategie există și este obligatorie acum, ci și pentru că termenii folosiți sunt confuzi. Astfel, în Strategia Europa 2020 se vorbește în continuare de creștere în cele mai diferite forme, dar termenii de „durabilitate” sau „dezvoltare durabilă” nu mai sunt menționați.

5.24 Prin urmare, CESE consideră oportun ca Comisia să prezinte, cât mai curând și cât mai precis, care este relația dintre Strategia Europa 2020 și Strategia de dezvoltare durabilă. Comitetul se pronunță din nou pentru revitalizarea Strategiei de dezvoltare durabilă și pentru considerarea Strategiei Europa 2020 ca un element extrem de important pentru direcțiile de dezvoltare ale restructurării domeniilor economice centrale.

Bruxelles, 22 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽³⁾ COM(2010) 623 final, 27.10.2010.

⁽⁴⁾ Pentru a numi doar câteva crize: financiară și a monedei euro, energetică, climatică, a biodiversității, alimentară.

⁽⁵⁾ A se vedea documentul Consiliului 16818/09 din 1.12.2009.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor: Rio+20: către economia ecologică și o mai bună guvernare

COM(2011) 363 final

Contribuția societății civile organizate europene

(2011/C 376/19)

Raportor: **dl Hans-Joachim WILMS**

La 20 iunie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor: Rio+20: către economia ecologică și o mai bună guvernare

COM(2011) 363 final.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la data de 6 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 22 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 141 de voturi pentru, 2 voturi împotriva și 11 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 CESE consideră că la Conferința ONU privind dezvoltarea durabilă de la Rio 2012 trebuie să se transmită un semnal clar comunității mondiale, cu propuneri specifice pentru tranziția către o ordine economică bazată pe o creștere economică calitativă, care contribuie la reducerea sărăciei și nedreptăților sociale și care păstrează în același timp resursele naturale ale vieții pentru generațiile viitoare.

1.2 Comitetul salută Comunicarea Comisiei⁽¹⁾ ca un important punct de plecare pentru o analiză și poziționare comună a instituțiilor UE în cadrul pregătirilor pentru Conferința Rio+20. În acest context, Comitetul face trimitere la lucrările sale legate de inițiativa emblematică „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor” și la Foaia de parcurs pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050⁽²⁾. În această perspectivă, Comitetul dorește să se concentreze asupra următoarelor probleme.

1.3 CESE nutrește convingerea că avem nevoie de o tranziție echitabilă către o economie durabilă, care să se înscrie într-o strategie cuprinzătoare de dezvoltare durabilă și care să fie transpusă în practică într-o manieră echitabilă. Comitetul salută faptul că și Comisia acordă acum atenție dimensiunii sociale a dezvoltării durabile, abordare căreia Comitetul dorește să-i acorde o și mai mare atenție. Coeziunea socială, echitatea, inclusiv cea dintre generații, o redistribuire echitabilă și soluții pentru probleme sociale cum ar fi creșterea inegalității, lipsa de acces la o întreagă gamă de resurse, sărăcia și șomajul sunt de importanță fundamentală.

1.4 CESE sprijină recomandările politice ale OIM privind locurile de muncă ecologice și subliniază îndeosebi necesitatea unei cooperări active a partenerilor sociali în procesul de tranziție al mediului de lucru. De asemenea, Comitetul susține cu toată convingerea inițiativa ONU privind nivelul minim de protecție socială (*Social Protection Floor Initiative*), care vizează asigurarea unui set elementar de drepturi și transferuri sociale, precum și a unui nivel minim de bunuri și de servicii sociale accesibile tuturor.

1.5 Comitetul salută faptul că această comunicare a Comisiei a fost prezentată în comun de către comisarii responsabili pentru mediu și pentru dezvoltare, accentuând astfel în mod clar legătura existentă între mediu, dezvoltare durabilă și ajutor pentru dezvoltare. Comitetul se angajează ca redefinirea politicii de ajutor pentru dezvoltare a UE să aibă loc sub semnul dezvoltării durabile, urmărind ca această abordare să se manifeste inclusiv în orientările ajutoarelor și în elaborarea de proiecte locale în materie de ajutor pentru dezvoltare.

1.6 Comitetul condamnă cu fermitate faptul că, la nivel mondial, mai ales în țările în curs de dezvoltare, un miliard de persoane suferă de foame, în totală contradicție cu atingerea primului Obiectiv de dezvoltare al mileniului. Comitetul nutrește convingerea că garantarea accesului la resurse, hrană și energie trebuie să facă parte din prioritățile absolute ale agendei globale privind durabilitatea. Pentru realizarea acestor obiective, participarea activă a societății civile la procesul de definire a politicilor la nivel local și național este imperios necesară; în acest context, trebuie pus accentul în mod deosebit și pe rolul femeilor în țările în curs de dezvoltare.

1.7 Comitetul este convins de necesitatea unor măsuri politice la nivel internațional, național, regional și local, cu

⁽¹⁾ COM(2011) 363 final

⁽²⁾ A se vedea pagina 110 din numărul de față al Jurnalului Oficial.

un spectru larg de instrumente politice pentru tranziția spre o economie ecologică. Este vorba în mod special de măsuri menite să garanteze ca prețurile de piață să reflecte în mod adecvat costurile cu privire la mediu, precum și măsurile de ecologizare a politicii financiare, care să impoziteze mai ales utilizarea resurselor și nu munca. Programele de cheltuieli publice ar trebui orientate astfel, încât investițiile în tehnologii și proiecte durabile să fie încurajate, subvențiile care dăunează mediului să fie reduse, iar consecințele sociale să fie luate în considerare într-un mod adecvat. Achizițiile publice trebuie utilizate în sensul favorizării de produse și servicii care să respecte mediul. Trebuie luate măsuri pentru o mai bună susținere reciprocă a comerțului mondial și a dezvoltării durabile.

1.8 Vor trebui definiți parametri preciși pentru măsurarea progreselor înregistrate în domeniul durabilității. Vor trebui elaborate metode de măsurare a progreselor economice dincolo de PIB, ținând seama de îmbunătățirea bunăstării individuale și a calității vieții, fără a neglija lupta împotriva sărăciei, crearea de condiții de trai decente și conservarea mediului natural. În cadrul avizului său pe tema „*Dincolo de PIB - indicatori ai dezvoltării durabile*”⁽³⁾, CESE intenționează să-și prezinte încă înaintea Conferinței Rio+20 punctul său de vedere cu privire la integrarea societății civile în elaborarea acestor indicatori.

1.9 În acest context, Conferința Rio+20 ar trebui să adopte un mandat privind economia ecologică, care să fie urmărit cu hotărâre de Națiunile Unite. Acest mandat ar trebui să cuprindă următoarele șase elemente principale:

- măsurarea progresului pe calea spre o economie ecologică;
- măsuri de reglementare pentru trecerea către o economie ecologică;
- sensibilizarea pentru dezvoltarea durabilă, în vederea susținerii economiei ecologice;
- instrumente de politică financiară în vederea susținerii economiei ecologice;
- cheltuieli de stat și investiții într-o economie ecologică;
- stabilirea de obiective pentru o economie ecologică.

1.10 Concluziile lucrărilor efectuate în baza mandatului menționat ar trebui utilizate pentru elaborarea unor planuri de acțiune și strategii pentru tranziția spre o economie ecologică, ținând seama de specificul național al fiecărei țări.

1.11 Este imperios necesar ca guvernanța la nivel internațional și la nivelul Națiunilor Unite în domeniul dezvoltării durabile și al mediului să fie mai bine integrată și consolidată, pentru a pregăti pașii necesari pe care comunitatea internațională va trebui să le întreprindă în favoarea dezvoltării durabile. Conferința Rio+20 trebuie să fie utilizată pentru

crearea unui cadru instituțional solid la nivelul Națiunilor Unite. Programul Organizației Națiunilor Unite pentru Mediu (PNUM) ar trebui consolidat și dezvoltat pe plan instituțional. De asemenea, Comitetul este de părere că ideea de a crea un consiliu pentru dezvoltare durabilă, din care să facă parte conducătorii politici din statele membre ale Națiunilor Unite și care să fie subordonat direct Adunării generale a ONU, este utilă pentru a face față provocărilor legate de măsurile care trebuie luate pentru a garanta dezvoltarea durabilă și a realiza tranziția către o economie ecologică.

1.12 O tranziție reușită către o economie durabilă implică faptul că aceasta este acceptată și sprijinită de societatea civilă. Prin urmare, Comitetul se pronunță explicit în favoarea includerii active a reprezentanților societății civile organizate în pregătirile și monitorizarea Conferinței Rio+20, pentru a garanta astfel că aceștia își fac auzite vocile în cadrul negocierilor la conferință și în cadrul punerii în aplicare a concluziilor acesteia. Formele de participare de până acum trebuie supuse unui examen critic, pentru a determina dacă acestea corespund rolului pentru care au fost create. În perspectiva Conferinței Rio+20, Comitetul sprijină acest proces în mod activ prin organizarea de conferințe cu societatea civilă și prin consultări cu reprezentanți ai societății civile europene și din alte regiuni ale lumii.

1.13 Guvernanța pentru dezvoltare durabilă trebuie consolidată atât la nivel național, regional și local, cât și la nivelul gestionării întreprinderilor. Acest fapt presupune ca societatea civilă să fie implicată într-un mod efectiv și garantat la nivel instituțional în legătură cu subiectele și proiectele care au importanță pentru ecologizarea economiei și pentru dezvoltarea durabilă, pe baza unor procese democratice și crearea unor structuri care permit dialogul. Europa ar trebui să contribuie la dezbaterile din cadrul Conferinței Rio+20 cu experiențele sale pozitive obținute în urma accesului publicului la informație, participării la luarea deciziilor în problemele de mediu și accesului la justiție, în conformitate cu Convenția de la Aarhus; de asemenea, Europa ar trebui să insiste ca asemenea structuri să fie create la nivel mondial.

1.14 Pentru a impune pe un plan mai larg și cu mai multă autoritate juridică interesul pe care îl reprezintă durabilitatea pe termen lung, Comitetul sprijină inițiativa „World Future Council” de a institui, la nivel ONU și la nivel național, un mediator pentru generațiile viitoare.

1.15 UE și statele membre ar trebui să-și facă mai întâi ordine în propriile politici cu privire la provocările dezvoltării durabile și tranziția către o economie mai ecologică. CESE este convins că poziția de negociere a UE la Conferința Rio+20 va fi consolidată dacă aceasta își asumă răspunderea istorică și își stabilește obiective ambițioase pentru dezvoltarea durabilă. UE a acționat deja în acest sens în anumite domenii, însă în altele mai sunt multe de făcut, iar în unele cazuri nici măcar nu s-au demarat acțiuni. Comitetul solicită Consiliului, Comisiei și Parlamentului European să aplice pe deplin ansamblul obiectivelor stabilite în materie de reducere a emisiilor până în anul 2020 și să examineze dacă acest obiectiv de reducere a emisiilor până în anul 2020 nu poate fi ridicat la 25 %, pentru a putea atinge viitoarele obiective cu cheltuieli mai reduse și pentru a pregăti calea spre alte acorduri mondiale în domeniu. În plus, toate măsurile necesare pentru atingerea obiectivului de a spori eficiența energetică cu 20 % până în 2020 ar trebui să fie implementate urgent de către statele membre. În general, UE ar trebui să reflecte implicațiile politice ale tranziției către o

(3) JO C 100, 30.4.2009, p. 53.

economie mai ecologică în scopul dezvoltării durabile în definirea noului cadru financiar multianual și în conceperea politicilor sale principale, precum politica de coeziune, agricolă, în domeniul comerțului și al dezvoltării, precum și în implementarea în continuare a Strategiei Europa 2020. După Conferința Rio+20, UE ar trebui să-și revizuiască strategia privind dezvoltarea durabilă.

2. Context

2.1 La 24 decembrie 2009, Adunarea generală a ONU (AG) a adoptat o rezoluție privind organizarea la Rio, în 2012, a unei noi Conferințe ONU privind dezvoltarea durabilă (CONUDD).

2.2 În 2010, CESE a examinat abordarea UE cu privire la acest eveniment important și a elaborat un prim aviz pe această temă în septembrie 2010 ⁽⁴⁾. De atunci au avut loc întruniri pregătitoare la New York și în alte orașe, iar Comisia Europeană a prezentat o comunicare (COM(2011) 363 final), în cadrul căreia au fost propuse orientări ale UE privind negocierile de la summitul Rio+20. În urma unei ample dezbateri cu reprezentanți ai societății civile organizate, CESE urmărește prin avizul de față să-și dezvolte în continuare punctele de vedere și insistă ca UE să preia o serie de elemente fundamentale în strategia sa de negociere la summitul Rio+20.

2.3 Rezoluția AG a stabilit trei obiective pentru această conferință:

- asigurarea angajamentului politic reînnoit pentru dezvoltarea durabilă;
- evaluarea progresului înregistrat până în prezent și a lacunelor rămase în punerea în aplicare a rezultatelor principalelor summituri privind dezvoltarea durabilă;
- abordarea viitoarelor provocări.

2.4 **Progresele până în prezent:** Deși în ceea ce privește anumite aspecte ale dezvoltării durabile s-au înregistrat progrese considerabile în ultimii 20 de ani, situația a devenit mai acută în multe domenii:

- la modul absolut, sărăcia a crescut. 2,6 miliarde de oameni trăiesc din mai puțin de 2 euro pe zi;
- 1,5 miliarde de lucrători, jumătate din totalul la nivel global, lucrează în condiții nesigure. În 2010 s-a înregistrat cel mai ridicat nivel al șomajului de când s-a început înregistrarea acestui fenomen;
- emisiile de dioxid de carbon și nivelurile de gaze cu efect de seră din atmosferă continuă să crească și schimbările climatice au consecințe din ce în ce mai dăunătoare asupra condițiilor de trai din multe părți ale lumii;

— migrația este în curs de creștere la nivel global, creând o presiune suplimentară asupra mediului și asupra securității aprovizionării;

— tendințele demografice actuale indică o creștere a populației la nivel global, până în 2050, până la aproximativ 9 miliarde, ceea ce va exacerba aceste probleme.

2.5 Noi provocări și probleme în curs de apariție:

Populația în creștere a lumii și creșterea constantă a așteptărilor în materie de standard de viață și de consum de materii prime încep să creeze presiuni asupra rezervelor globale de alimente, energie și alte resurse naturale. Acest fapt duce la creșterea prețurilor și la probleme sociale și politice grave.

2.6 Asigurarea sau obținerea unui nivel adecvat de securitate alimentară, energetică și a resurselor pentru generațiile viitoare într-o lume cu o populație în creștere și cu resurse naturale limitate reprezintă una dintre cele mai mari noi provocări cu care se va confrunta lumea în următorii o sută de ani. În fond, acest lucru implică o creștere economică calitativă, care contribuie la eliminarea sărăciei și nedreptății sociale, păstrând în același timp condițiile de viață naturale pentru viitoarele generații. Crearea unor structuri instituționale pentru gestionarea acestei provocări ar trebui să fie o chestiune centrală pentru Summitul 2012.

2.7 În ultimii trei ani, liderii politici și miniștrii de finanțe și ai economiei au fost profund preocupați de criza financiară și economică. Însă acestor probleme stringente pe termen scurt nu trebuie să li se permită să distragă atenția de la problemele care apar în economia globală reală și de la nevoia urgentă de a reorienta modul de operare al economiilor mondiale într-o direcție mai durabilă, mai echitabilă și mai ecologică. Această tranziție ar trebui să constituie, în sine, o sursă majoră de noi investiții și noi locuri de muncă și ar trebui să creeze un nivel mai ridicat de echitate, coeziune, stabilitate și rezistență. Ea constituie o componentă esențială a soluției la dificultățile economice actuale.

2.8 **Un angajament politic reînnoit:** Conferința Rio+20 oferă o oportunitate crucială de a construi un cadru pentru această transformare și pentru a asigura angajamentul politic la nivel înalt necesar pentru realizarea în fapt a acestei schimbări. Este esențial ca șefii de guvern înșiși să își asume problemele, să fie prezenți la conferință și să garanteze punerea în practică a concluziilor acesteia. Și, având în vedere că transformarea economiei globale reprezintă chestiunea centrală, la conferință ar trebui să fie prezenți și miniștrii de finanțe, de mediu și ai economiei.

2.9 Dezvoltarea durabilă se bazează pe inițiativele și participarea societății civile. Societatea civilă trebuie să se implice activ atât în pregătirile pentru summit, cât și în monitorizarea și implementarea rezultatelor acestuia. Ar trebui create forumuri pentru dialog la nivel național și internațional pentru a facilita dialogul între actorii societății civile și între societatea civilă și factorii de decizie politică pe teme de ecologizare a economiei și de dezvoltare durabilă.

⁽⁴⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Către un summit mondial privind dezvoltarea durabilă în 2012”, JO C 48, 15.2.2011, p. 65.

2.10 Conform Rezoluției Adunării Generale, ordinea de zi va cuprinde următoarele două teme:

- O economie ecologică în contextul dezvoltării durabile și al eradicării sărăciei;
- Cadrul instituțional pentru dezvoltarea durabilă.

2.11 Nu va fi posibil să se ajungă la un acord privind tot ce trebuie întreprins în lume pentru a ecologiza economia globală și a promova dezvoltarea durabilă în mod mai eficient la o singură reuniune la nivel înalt. De aceea, Comitetul consideră că obiectivul prioritar al Conferinței Rio+20 în următorii ani ar trebui să fie crearea unui cadru instituțional robust în cadrul ONU, în scopul punerii în aplicare a concluziilor conferinței și promovării permanente a dezvoltării durabile în lume, precum și pentru desfășurarea unui program de acțiune pentru ecologizarea economiei globale.

3. Cadrul instituțional - un nou consiliu pentru dezvoltarea durabilă

3.1 La nivel internațional, în ultimii 19 ani răspunderea pentru monitorizarea progreselor în domeniul dezvoltării durabile i-a revenit Comisiei ONU pentru dezvoltare durabilă. Însă în forma sa actuală, această Comisie nu mai este în măsură să-și îndeplinească misiunea. Ea a analizat corect unele din problemele existente, însă nu s-a dovedit capabilă să le abordeze cu ajutorul unor măsuri concrete. Este nevoie de o structură mai puternică în sistemul ONU pentru a aborda mai eficient marile probleme de durabilitate de la nivel global.

3.2 Printre diferitele opțiuni de consolidare a structurilor instituționale la nivelul Națiunilor Unite, CESE sprijină conceptul nou apărut al unui **Consiliu pentru dezvoltare durabilă** (CDD), care să răspundă direct în fața Adunării generale și care să integreze și să consolideze eforturile depuse în prezent în paralel în cadrul comisiilor ECOSOC și CDD ale ONU.

3.3 Din acest Consiliu ar trebui să facă parte toate statele lumii, reprezentate de către liderii lor politici. Consiliul ar trebui să promoveze, la scară planetară, măsuri care acoperă toate aspectele unei dezvoltări durabile și a unei tranziții spre o economie mai ecologică, precum și măsuri dedicate unor teme din ce în ce mai importante, cum ar fi cele referitoare la securitatea alimentară și energetică.

3.4 Noul Consiliu ar trebui să stabilească legături strânse cu Banca Mondială și FMI, care, la rândul lor, ar trebui să primească o nouă misiune, prin care promovarea dezvoltării durabile să devină o componentă centrală a activității lor.

3.5 Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (PNUM) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) ar trebui consolidate, așa încât împreună să poată oferi contribuții mai solide cu privire la dimensiunile de mediu și de dezvoltare ale dezvoltării durabile

3.6 **Guvernanța la nivel național:** Pe lângă înființarea unor structuri la nivelul ONU, capabile să acționeze, liderii politici

trebuie să folosească ocazia Summitului de la Rio pentru a revigora mecanismele lor naționale pentru susținerea dezvoltării durabile.

3.7 Strategiile naționale pentru dezvoltare durabilă trebuie revigorată și înnoite cu un angajament și sprijin deplin din partea întreprinderilor și a tuturor componentelor societății civile. Organele consultative, cum ar fi consiliile pentru dezvoltare durabilă, trebuie să dispună de resurse corespunzătoare pentru a juca un rol deplin în crearea de noi mentalități și menținerea unei presiuni constante în direcția progresului.

3.8 **Guvernanța la nivel regional și local:** Există, la nivel mondial, multiple exemple excelente cu privire la posibilele realizări ale autorităților teritoriale. Summitul ar putea prezenta cele mai bune exemple și asigura angajamentul autorităților naționale de a însărcina și sprijini autoritățile regionale și locale să facă în continuare progrese.

3.9 **Rolul întreprinderilor și al partenerilor sociali:** Pe baza celor mai bune exemple, a sosit momentul să fie mandatate pe scară mai largă cele mai bune practici ale întreprinderilor în materie de durabilitate, prin crearea unei convenții-cadru privind responsabilitatea socială a întreprinderilor în materie de durabilitate și a unei convenții-cadru privind responsabilitatea, bazate pe ISO 26000. În cadrul summitului ar trebui lansate negocieri în acest scop. Partenerii sociali ar trebui să fie pe deplin implicați în acest proces.

3.10 **Rolul societății civile:** Tranziția către o economie durabilă poate reuși numai dacă societatea civilă este implicată în mod activ în acest proces. Acest fapt presupune existența unor procese democratice și crearea unor structuri de dialog între societatea civilă și factorul de decizie politic. Informațiile cu privire la mediu, despre progresele realizate pe calea către o economie mai ecologică și despre alte aspecte ale dezvoltării durabile trebuie să fie accesibile publicului larg în toate țările, pentru a permite o dezbateră publică în cunoștință de cauză cu privire la aceste chestiuni esențiale. În Uniunea Europeană, Convenția din 1998 privind accesul publicului la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu (Convenția de la Aarhus) a contribuit cu succes la extinderea și integrarea drepturilor la informare a publicului și la promovarea participării și accesului la justiție. Summitul ar trebui să încurajeze elaborarea unor convenții similare în toate regiunile lumii și să împuternicească noul Consiliu de dezvoltare durabilă în vederea realizării acestui obiectiv pe plan mondial.

3.11 **Mediatori pentru generațiile viitoare:** Nevoile generațiilor viitoare reprezintă un element esențial al dezvoltării durabile, însă nu sunt reprezentate în procesele de decizie relevante. Pentru a remedia această situație și a asigura atenția acordată intereselor pe termen lung cu mai multă autoritate juridică, CESE susține inițiativa din partea World Future Council⁽⁵⁾ de instituire a unor mediatori pentru generațiile viitoare la nivelul ONU și la nivel național.

⁽⁵⁾ <http://www.futurejustice.org/action-the-campaign/?section=full#21>

4. O economie ecologică

4.1 În prezent, modul de funcționare a economiei globale nu generează dezvoltare durabilă. Din punct de vedere al mediului, aceasta încurajează consumul exagerat de resurse naturale, permite poluarea mediului și este incapabilă să preîntâmpine schimbările climatice; sub aspectul social, cauzează șomajul pe scară largă, sărăcia pe scară largă, o stare de sănătate precară și o educație insuficientă.

4.2 Ecologizarea economiei globale înseamnă o reorientare a modului ei de funcționare, astfel încât să fie generate rezultate mai durabile. Obiectivele economice trebuie reevaluate din perspectiva contribuției acestora la dezvoltarea durabilă. Toate instrumentele de politică economică trebuie configurate în sensul orientării economiei într-o direcție mai durabilă.

4.3 Până acum, în contextul dezvoltării economice, creșterea economică a fost privită ca o condiție importantă pentru creșterea standardului general de viață. Și în viitor, creșterea trebuie să rămână un obiectiv central, mai ales în cazul țărilor în curs de dezvoltare, în care încă mai trebuie create condiții de viață demne și decente pentru toți. O economie ecologică trebuie să fie orientată către decuplarea impactului de mediu de creșterea economică. Ea trebuie să constituie un element al unei strategii de dezvoltare durabilă orientate către o creștere economică calitativă, care contribuie la reducerea sărăciei și nedreptăților sociale și care păstrează în același timp resursele naturale ale vieții pentru generațiile viitoare. Reorientarea către o economie ecologică trebuie să țină seama de principiile fundamentale ale dreptății, colaborării și răspunderii comune, dar diferențiate.

4.4 CESE consideră ca fiind pozitiv faptul că, în cadrul tranziției către o economie cu emisii reduse de carbon, negocierile internaționale cu privire la climă țin seama între timp de dimensiunea socială și de aspectul unor condiții de muncă decente, așa cum prevede viziunea comună pentru o acțiune mondială pe termen lung, consacrată în Acordul de la Cancún. De asemenea, Comitetul sprijină recomandările politice ale OIM privind locurile de muncă ecologice și subliniază îndeosebi necesitatea unei cooperări active a partenerilor sociali în procesul de tranziție a mediului de lucru.

4.5 Sarcina unei ecologizări a economiei reprezintă un demers vast, care trebuie întreprins în multe domenii diferite:

- la nivelurile de guvernare internațional, național, regional și local;
- în multe sectoare diferite ale economiei;
- implicarea întreprinderilor de toate tipurile, a partenerilor sociali și a multor alți actori economici, precum și
- cu implicarea cetățenilor și consumatorilor.

4.6 Conferința Rio+20 ar trebui să genereze un nou angajament politic față de promovarea dezvoltării durabile și față de tranziția către o economie ecologică în întreaga lume.

Participanții la conferință ar trebui să adopte un set de principii aplicabile tranziției către o economie mai ecologică. De asemenea, ei ar trebui să confere organelor abilitate ale Națiunilor Unite un mandat pentru elaborarea unui program de lucru axat pe acțiune în ceea ce privește chestiunile centrale pentru înaintarea pe calea dezvoltării durabile în lume.

4.7 Mandat pentru o economie ecologică conferit organelor Națiunilor Unite: CESE propune includerea a șase piloni sau capitole principale într-un mandat pentru viitoarele lucrări ale noilor organe ale Națiunilor Unite pentru dezvoltare durabilă:

- măsurarea progresului pe calea spre o economie ecologică;
- măsuri de reglementare pentru trecerea către o economie ecologică;
- sensibilizarea pentru dezvoltarea durabilă, în vederea susținerii economiei ecologice;
- instrumente de politică financiară în vederea susținerii economiei ecologice;
- cheltuieli de stat și investiții într-o economie ecologică;
- stabilirea de obiective pentru o economie ecologică.

4.8 Uniunea Europeană și statele membre au acumulat o vastă experiență în punerea în aplicare a unor instrumente politice dedicate promovării dezvoltării durabile. De aceea, UE ar trebui să valorifice în mod activ această experiență pe plan internațional.

4.9 Măsurarea progreselor către o economie mai ecologică: Trebuie să se stabilească parametri clari pentru măsurarea progreselor înregistrate pe calea spre o mai mare durabilitate. Vor trebui elaborate metode de măsurare a progreselor economice, ținând seama de îmbunătățirea bunăstării individuale și a calității vieții, fără a neglija lupta împotriva sărăciei, crearea de condiții de trai decente și conservarea mediului natural. În speță, trebuie definite metode pentru a măsura utilizarea diverselor tipuri de capital natural în sol, apă și atmosferă și în biosistemele pe care acestea le susțin prin diferite tipuri de activitate economică.

4.10 Summitul ar trebui să stabilească un calendar pentru punerea în practică a unui sistem de măsurare a progreselor înregistrate spre o economie mai ecologică.

4.11 În avizul său „Dincolo de PIB - indicatori ai dezvoltării durabile”⁽⁶⁾, CESE și-a prezentat deja punctul de vedere cu privire la limitele PIB, la modificările și completările indicatorilor clasici și necesitatea de elabora criterii suplimentare pentru a măsura bunăstarea și durabilitatea (economică, socială și ecologică). Încă înainte de Conferința Rio+20, CESE intenționează să-și prezinte avizul cu privire la modalitățile în care societatea civilă trebuie implicată în elaborarea acestor indicatori.

⁽⁶⁾ JO C 100, 30.4.2009, p. 53.

4.12 Măsuri de reglementare: În UE, standardele de eficiență pentru multe produse și procese (mai ales standardele privind eficiența energetică) au fost îmbunătățite constant printr-o restricționare progresivă a standardelor minime în cursul anilor. UE ar trebui să propună mecanisme similare pentru impulsivizarea acestui proces la nivel internațional. De asemenea, s-ar putea dovedi utilă dezvoltarea unor noi inițiative internaționale în materie de gestionare a produselor chimice și de reglementare a consecințelor dezvoltării unor noi tehnologii, cum ar fi nanotehnologia.

4.13 Sensibilizarea pentru dezvoltarea durabilă și schimbul de informații: Există mai multe țări, regiuni, orașe, întreprinderi etc. care dovedesc deja că tranziția către dezvoltarea durabilă poate fi efectuată cu succes.

4.14 Europa a întreprins acțiuni de promovare a educației în domeniul durabilității și de diseminare a informațiilor cu privire la bunele practici și la noile inițiative din domeniul durabilității. Experiențele dobândite cu această ocazie ar trebui să fie valorificate în cadrul dezbaterii la nivel internațional cu privire la instrumentele în favoarea unei economii ecologice.

4.15 Măsuri fiscale: Summitul ar trebui să confere un nou impuls eforturilor naționale și internaționale de a ecologiza politica fiscală, prin eliminarea subvențiilor cu efecte nedorite și prin configurarea politicii fiscale de o asemenea manieră încât să se faciliteze ocuparea forței de muncă și să se frâneze efectele negative asupra mediului și consumul de combustibili fosili și de alte resurse naturale. De asemenea, a venit momentul să se lanseze o nouă inițiativă cu privire la taxarea tranzacțiilor financiare, pe o bază stabilită de comun acord la nivel global și să se folosească veniturile obținute pentru finanțarea investițiilor în dezvoltarea durabilă.

4.16 Investiții în cercetare și dezvoltare: Organele competente ale Națiunilor Unite ar trebui însărcinate cu identificarea acelor domenii de cercetare și dezvoltare de noi tehnologii și instrumente în favoarea unei economii ecologice, în care cooperarea la nivel internațional prin punerea în comun a eforturilor de cercetare și dezvoltare ar putea fi utilă. Va fi important ca noile tehnologii mai ecologice să fie preluate rapid în întreaga lume. Organele competente ale Națiunilor Unite ar trebui să identifice în special obstacolele din calea transferului rapid al acestor tehnologii și să elaboreze metode de depășire a acestora.

4.17 Achizițiile publice pot reprezenta un instrument puternic pentru a determina ca întreprinderile să ofere produse și servicii mai ecologice. Europa dispune de experiență în ceea ce privește punerea în aplicare a unor programe de achiziții publice ecologice cu respectarea principiilor de liber schimb într-un cadru comun european. Organele competente ale Națiunilor Unite ar trebui să primească în mod special mandatul de a promova la nivel global cele mai bune practici în acest domeniu.

4.18 Fluxuri de investiții - o nouă ordine mondială: Conform unor estimări cu rezultate fiabile, la nivel mondial, numai sectorul energetic necesită deja investiții de câteva miliarde de euro pentru trecerea la o economie cu emisii scăzute de CO₂ în următorii 40 de ani. Alte aspecte ale tranziției către durabilitate vor necesita, la rândul lor, sume foarte mari. Organele competente ale Națiunilor Unite ar trebui să fie abilitate să creeze un forum pentru monitorizarea

principalelor fluxuri globale de investiții și pentru identificarea zonelor unde va fi nevoie de sporirea sau modificarea acestora, pentru a sprijini tranziția către durabilitate.

4.19 Capacitatea de a realiza această tranziție diferă considerabil de la o țară la alta în ceea ce privește resursele naturale, economice și umane. Una din principalele provocări pentru Summitul din 2012 va fi modul în care se poate concretiza noua ordine globală în așa fel încât să se mobilizeze resurse private și publice pentru consolidarea capacităților, transferul de tehnologie și pentru programe de investiții durabile în scopul de a ajuta țările cel mai puțin dezvoltate și alte țări în curs de dezvoltare să țină pasul cu tranziția către o economie mai durabilă. Mandatul organelor competente ale Națiunilor Unite ar trebui să cuprindă monitorizarea progreselor privind respectarea angajamentelor financiare și de altă natură față de sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare, în vederea tranziției către o economie mai durabilă.

5. Obiectivele în sectoare-cheie

5.1 Conceptul de economie ecologică va afecta toate sectoarele economice importante. În fiecare sector va fi necesară promovarea unei mai mari eficiențe în utilizarea energiei și a tuturor celorlalte resurse naturale, reducerea impactului poluării și al producției de deșeuri și acordarea unei atenții mai mari mediului natural și biodiversității și asigurarea echității și a corectitudinii.

5.2 Actualele obiective internaționale de dezvoltare se axează pe punerea în aplicare a Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului. Comitetul consideră că, la revizuirea acestora din 2015, ar trebui să se stabilească un nou set de obiective internaționale de dezvoltare pentru perioada următoare, cu un accent mai ferm pe obiectivele de dezvoltare durabilă. Summitul de la Rio ar trebui să adopte acest punct ca obiectiv general și ar trebui să însărcineze noul Consiliu să-l urmărească prin intermediul unor propuneri specifice în domeniile-cheie. Următoarele puncte trec în revistă, pe scurt, prioritățile din anumite sectoare-cheie.

5.3 Energia: Ecologizarea sectorului energetic reprezintă cea mai mare provocare din cadrul întregului proiect de ecologizare a economiei.

5.4 Tranziția către o economie mai ecologică necesită o transformare radicală a sectorului energetic, abandonând combustibilii fosili în favoarea surselor de energie cu emisii reduse sau nule de dioxid de carbon, așa cum sunt sursele de energie regenerabile. În același timp, pentru gestionarea mai economică și mai eficientă a acestei tranziții, trebuie să se depună în toate sectoarele un efort substanțial de utilizare mai eficientă a energiei și, astfel, de limitare sau de reducere a tendinței crescătoare a cererii globale de energie.

5.5 Accesul la servicii energetice ecologice, accesibile și moderne este esențial pentru promovarea unei dezvoltări economice și sociale durabile și realizarea Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului. Conform Agenției Internaționale a Energiei, peste 1,4 miliarde de persoane nu au acces la electricitate. În plus, peste un miliard de persoane nu au acces la rețele de electricitate fiabile. Recent, Adunarea Generală a ONU a declarat 2012 drept „Anul internațional al energiei durabile pentru toți”, oferind astfel posibilitatea atât de necesară de a

atrage atenția comunității internaționale asupra sărăciei energetice și asupra soluțiilor accesibile și modelelor de afaceri care există deja și care pot fi aplicate la nivel mondial. CESE a participat recent la o dezbatere pe tema dezvoltării durabile și energiilor durabile și va continua să aducă contribuții privind acest subiect de importanță considerabilă.

5.6 În continuare, mulți oameni nu au acces suficient la energie (*energy poverty*). Tranziția către forme mai ecologice de aprovizionare cu energie ar trebui să aibă ca obiectiv prioritar aprovizionarea suficientă și la prețuri accesibile pentru persoanele mai defavorizate.

5.7 Agricultură, biodiversitatea și mediul natural: Comitetul condamnă cu fermitate faptul că, la nivel mondial, mai ales în țările în curs de dezvoltare, un miliard de persoane suferă de foame, în totală contradicție cu atingerea primului Obiectiv de dezvoltare al mileniului.

5.8 Comitetul solicită comunității internaționale recunoașterea dreptului la hrană pe plan internațional și național, să amelioreze dreptul de posesiune de teren și de acces la pământ și apă și să țină sub control cumpărarea masivă de terenuri de către actori publici și investitori privați în țările în curs de dezvoltare.

5.9 În multe regiuni ale lumii, agricultura trebuie regândită în profunzime din perspectiva tranziției către o economie ecologică, a conservării securității alimentare pentru toți, a conservării capitalului natural al solurilor și a biodiversității, precum și din perspectiva promovării eficacității resurselor în acest domeniu. În special resursele de apă trebuie mai bine gestionate și protejate. Trebuie definite noi obiective pentru aceste domenii.

5.10 CESE consideră că elementul-cheie pentru o agricultură durabilă constă în menținerea unei producții ecologice de alimente, distribuită pe întreg teritoriul, suficientă cantitativ, de înaltă calitate și diferențiată pe regiuni, care să protejeze și să îngrijească zonele rurale, să conserve diversitatea și caracteristicile specifice ale produselor și să promoveze peisajele culturale europene, diverse și bogate în specii, și zonele rurale⁽⁷⁾. Cu toate că la nivel mondial este nevoie de o mai mare biodiversitate, se poate constata în continuare un declin al speciilor. Silvicultura, sectorul minier, industria și nu în ultimul rând creșterea populației amenință la rândul lor diversitatea speciilor.

5.11 Trebuie luate măsuri eficiente pentru o mai bună și mai transparentă funcționare a piețelor agricole. Volatilitatea și creșterea intolerabilă a prețurilor pentru alimente trebuie combătute. Utilizarea de resurse regenerabile pentru producția de energie nu trebuie să afecteze aprovizionarea cu alimente la nivel global. Siguranța aprovizionării cu alimente trebuie garantată prin crearea unor stocuri corespunzătoare la nivel regional. În plus, trebuie promovată o mai bună utilizare a biomasei reziduale din agricultură și din producția alimentară.

5.12 Drepturile lucrătorilor în agricultură trebuie garantate prin punerea în aplicare a convențiilor OIM în vigoare. Participarea activă a societății civile la punerea în aplicare a unor proiecte durabile la nivel local și național este imperios necesară; în acest context, trebuie pus accentul în mod deosebit și pe rolul femeilor în țările în curs de dezvoltare.

5.13 Mediul marin: Mediul marin este grav afectat de poluare, pescuitul excesiv și de exploatarea excesivă a altor

resurse marine. Participanții la summit ar trebui să mandateze organele competente ale Națiunilor Unite cu inițierea unui nou proces internațional pentru consolidarea și coordonarea mecanismelor existente de protecție a mediului marin pentru a proteja resursele piscicole și celelalte resurse marine într-un mod mai eficient decât în cadrul actualelor reglementări.

6. Preluarea responsabilității

6.1 Pentru a fi un susținător credibil, UE trebuie să-și facă întâi ordine în abordarea internă a durabilității.

— Statele membre și UE în ansamblu trebuie să-și confirme angajamentul politic față de dezvoltarea durabilă prin plasarea responsabilității în acest sens la nivelul șefilor de guverne, cu sprijinul miniștrilor economiei și finanțelor, precum și al miniștrilor mediului și ai altor ministere;

— statele membre și UE trebuie să-și revigoreze propriile strategii și programe de acțiune în domeniul dezvoltării durabile;

— statele membre și UE trebuie să se angajeze deplin în dialoguri cu mediul de afaceri și cu toate componentele societății civile în scopul pregătirii și monitorizării rezultatelor conferinței și al promovării dezvoltării durabile și a economiei ecologice.

6.2 Statele membre și UE în ansamblu trebuie:

— să-și confirme angajamentul politic față de dezvoltarea durabilă prin plasarea responsabilității în acest sens în centrul guvernelor, cu sprijinul miniștrilor economiei și finanțelor, precum și al miniștrilor mediului și al altor ministere;

— să-și revigoreze propriile strategii și programe de acțiune în domeniul dezvoltării durabile;

— să se angajeze deplin în dialoguri cu mediul de afaceri și cu toate componentele societății civile în scopul pregătirii și monitorizării rezultatelor Conferinței și al promovării dezvoltării durabile și a economiei ecologice.

Plan de acțiune

Comitetul Economic și Social European s-a angajat să urmărească în mod activ toate etapele de pregătire a Conferinței Națiunilor Unite privind dezvoltarea durabilă, care va avea loc la Rio în 2012. În perioada elaborării prezentului aviz au avut deja loc audieri în acest sens, și anume la 23 martie 2011 și la 7 iulie 2011.

— După adoptarea avizului, raportorul se va implica în mod activ în comunicarea poziției CESE în cadrul dialogului inter-instituțional în vederea elaborării unui punct de vedere comun al UE.

— În baza avizului adoptat, CESE va continua și va adânci dialogul cu societatea civilă organizată din UE. Sunt prevăzute întruniri cu grupul de legătură, cu reprezentanți ai comitetelor economice și sociale naționale precum și cu alte organizații și rețele ale societății civile, care se află, la rândul lor, în faza de definire a poziției lor în perspectiva Conferinței Rio+20. O amplă conferință a CESE, prevăzută pentru începutul lui 2012, va marca o altă etapă importantă în cadrul acestui proces de dialog cu societatea civilă.

⁽⁷⁾ Avizul CESE „Reforma PAC 2013”, JO C 354, 28.12.2010, p. 35-42

- Dincolo de dialogul purtat la nivel european, CESE dezbate subiectul Conferinței Rio+20 în cadrul relațiilor sale cu reprezentanții societății civile organizate din alte regiuni ale lumii, în special cu Brazilia (în calitate de gazdă a conferinței), China și Africa de Sud. Raportorul se va implica în mod activ în acest dialog, pentru a defini priorități comune cu privire la obiectivele societății civile organizate din diferitele regiuni ale lumii și pentru a prezenta aceste poziții în iunie 2012, la Rio de Janeiro. Raportorul va reprezenta CESE la dezbaterile Rio+20 în cadrul Asociației Internaționale a Consiliilor Economice și Sociale (AICESIS). Pentru anul viitor sunt planificate, alături de conferință, o serie de întâlniri la Rio cu partenerii noștri internaționali.

Bruxelles, 22 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor Foaie de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050

COM(2011) 112 final

(2011/C 376/20)

Raportor: **dl Richard ADAMS**

Coraportor: **dl Josef ZBOŘIL**

La 8 martie 2011, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Foaie de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050

COM(2011) 112 final.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 6 septembrie 2011.

În cea de-a 474-a sesiune plenară, care a avut loc la 21 și 22 septembrie 2011 (ședința din 22 septembrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 119 voturi pentru, 3 voturi împotrivă și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul salută Foaia de parcurs pentru trecerea la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050 a Comisiei, drept viziune pentru o viitoare strategie, și îndeamnă toate instituțiile europene să o ia în considerare pe deplin ca pe un ghid pentru conceperea acțiunilor și politicilor necesare pentru realizarea obiectivelor până în 2050. În acest context, Comitetul face trimitere la lucrările sale pe marginea inițiativei emblematică privind eficiența din punctul de vedere al utilizării resurselor și la propunerile sale în vederea Conferinței ONU privind dezvoltarea durabilă din 2012 ⁽¹⁾.

1.2 Comitetul îndeamnă Consiliul, Comisia și Parlamentul să asigure punerea în aplicare a tuturor acțiunilor legate de dioxidul de carbon stabilite pentru 2020 și să aibă în vedere înăsprirea obiectivului privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2020 (prin creșterea nivelului acestuia la 25 %), pe baza progreselor înregistrate în cadrul negocierilor COP 17 și a dezvoltării economice europene scontate, în vederea atingerii obiectivului de reducere cu 80 %-95 % până în 2050.

1.3 Comitetul recomandă cu tărie adoptarea urgentă de către UE a unor ținte orientative pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) cu 40 % până în 2030 și cu 60 % până în 2040 și monitorizarea acestui proces prin politici obligatorii din punct de vedere juridic, care ar urma să contribuie la realizarea obiectivelor. Astfel de ținte orientative pe termen lung sunt indicatori necesari pentru garantarea previzibilității și stabilității în cazul investitorilor și factorilor de decizie.

1.4 Comitetul recomandă Comisiei să prezinte un nou pachet cuprinzător de măsuri pentru a stimula investițiile

masive necesare pentru atingerea acestor obiective. Pachetul ar trebui să includă consolidarea ETS ca instrument de optimizare a costurilor, care ghidează deciziile de investiții, precum și alte măsuri de:

- promovare a eficienței energetice în toate sectoarele;
- sporire a sensibilizării consumatorilor și a capacității de a utiliza puterea lor de cumpărare pentru a favoriza produsele și serviciile care se realizează cu emisii reduse de dioxid de carbon;
- sprijinire a investițiilor în infrastructura necesară;
- promovare a formării și a consolidării capacităților în sectoarele-cheie.

1.5 Comitetul subliniază necesitatea de a stabili o politică industrială activă și de a coordona cercetarea și dezvoltarea, în vederea susținerii tranziției la o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon. El susține propunerea privind conceperea foilor de parcurs ca o viziune strategică menită să ghideze procesul de tranziție, în special cu privire la producerea de energie, sectorul transporturilor, al construcțiilor și al locuințelor, al agriculturii și în domeniul gestionării deșeurilor.

1.6 Este esențială implicarea deplină a societății civile printr-un dialog structurat și permanent pe tema diferitelor planuri strategice.

2. Foaia de parcurs

2.1 Foaia de parcurs până în 2050 propune întreprinderea unor acțiuni care ar putea permite UE să reducă emisiile de gaze cu efect de seră, în conformitate cu obiectivul de reducere cu 80 % până la 95 % în raport cu nivelurile din 1990, reconfirmat de Consiliu în februarie 2011 ca obiectiv al UE.

⁽¹⁾ Avizul CESE privind O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor - inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020 și privind Rio+20: către economia ecologică și o mai bună guvernare - Contribuția societății civile organizate europene (a se vedea pagina 102 din numărul de față al Jurnalului Oficial).

2.2 Pentru atingerea acestuia, foaia de parcurs prevede o reducere de 80 % a GES la nivel național până în 2050, pornind de la premisa că obiectivul de 95 % se va realiza prin achiziționarea de compensări pe piața globală a carbonului. Reducerile de emisii la nivel național de 40 % și 60 % față de nivelurile din 1990 ar fi traiectoria cea mai rentabilă până în 2030 și 2040, reducerile de 25 % până în 2020 reprezentând în acest context un element de progres.

2.3 În sectorul energiei, foaia de parcurs propune ca tehnologiile cu emisii reduse de dioxid de carbon să asigure aproape 100 % din aprovizionarea cu energie până în 2050. Acest lucru presupune investiții considerabile în resursele regenerabile și în dezvoltarea unor noi sisteme de rețele inteligente în întreaga Europă, în special prin consolidarea EU ETS.

2.4 În sectorul transporturilor, se are în vedere o reducere cu 60 % a emisiilor de GES până în 2050. Foaia de parcurs sugerează că va fi necesară dezvoltarea în continuare a biocarburanților, în special în sectorul aviației și al vehiculelor de mare tonaj, însă menționează că securitatea alimentară și problemele legate de mediu au fost corelate cu dezvoltarea biocarburanților și subliniază importanța dezvoltării biocarburanților mai durabili de a doua și a treia generație.

2.5 În sectorul construcțiilor, foaia de parcurs pune accentul pe importanța impunerii unor standarde privind emisiile de dioxid de carbon în clădirile noi, care vor trebui să fie aproape egale cu zero, precum și pe provocarea de a îmbunătăți performanța energetică a clădirilor existente.

2.6 În sectorul industrial, sunt prevăzute sporirea eficienței energetice și tranziția către metode de producție mai puțin energofage. Vor fi necesare soluții specifice pentru sectorul industrial și foi de parcurs suplimentare, specifice anumitor sectoare. Este important să se garanteze că măsurile de reducere a dioxidului de carbon nu determină doar relocalizarea sectoarelor industriale mari consumatoare de energie în părți ale lumii cu o reglementare mai puțin riguroasă (relocarea emisiilor de dioxid de carbon).

2.7 În sectorul agricol și forestier sunt necesare o eficiență energetică sporită și practici care să îmbunătățească capacitatea terenurilor de a sechestra și a reține carbonul. Se menționează și biomasa ca o potențială sursă durabilă de energie, în măsura în care toate impacturile acesteia sunt evaluate în mod corespunzător. În general, trebuie căutate soluții pentru a concilia cererea în creștere de alimente, respectiv de biomasă cu obiectivele politicii în domeniul climei.

2.8 Pentru realizarea acestor obiective vor fi necesare investiții suplimentare publice și private de aproximativ 270 miliarde EUR pe an în următorii 40 de ani, ceea ce reprezintă 1,5 % din PIB-ul UE sau 8 % din investițiile actuale; aceste investiții sunt în mod semnificativ sub nivelul celor din anumite țări emergente care se implică serios în crearea unei economii cu emisii reduse de CO₂.

2.9 S-ar putea obține resurse publice suplimentare pentru finanțarea acestor investiții în urma licitării viitoarei runde de emisie de certificate ETS. Ar trebui de asemenea utilizate mai sistematic toate programele de investiții publice pentru a mobiliza alocarea de fonduri suplimentare în sectorul privat.

2.10 Printre beneficiile tranziției la o economie cu emisii reduse de CO₂ se numără reducerea nivelului de dependență de importul de combustibil fosil, îmbunătățirea securității aprovizionării cu energie, crearea de noi locuri de muncă și ameliorarea calității aerului și a sănătății.

2.11 Comunicarea nu propune noi politici și măsuri specifice. Ea face trimitere la o serie de domenii în care vor fi necesare noi strategii sau inițiative politice la nivelul UE și la nivel național, pentru a realiza tranziția necesară în următorii 40 de ani. Foaia de parcurs în perspectiva anului 2050 introduce o schimbare semnificativă constând în trecerea de la noi obiective obligatorii la măsuri. Ea lansează o dezbatere cu statele membre pentru a hotărî dacă trebuie stabilite sau nu noi obiective. Trebuie luată o decizie politică esențială: obiective de sus în jos sau o politică de inovare tehnologică ascendentă.

3. Observații generale

3.1 Foaia de parcurs se bazează pe modele economice speciale, punând în evidență traiectoriile cele mai rentabile pentru realizarea obiectivelor până în 2050 cu privire la reducerea GES. Pentru a asigura încrederea deplină în metodologie, este necesar să se pună la dispoziție mai multe informații privind construcția modelelor, datele utilizate în acest scop și testele de sensibilitate aplicate. Cu toate acestea, metodologia pare deja suficient de robustă pentru a susține concluzia principală, referitoare la necesitatea de a mări substanțial nivelurile de investiții, în vederea creării unei economii cu emisii reduse de dioxid de carbon până în 2050.

3.2 Comitetul sprijină cu fermitate îndeosebi concluzia care reiese din foaia de parcurs, conform căreia înregistrarea de progrese încă de la început este deosebit de importantă pentru rentabilitate. Progresele timpurii pot contribui la accelerarea introducerii unor noi tehnologii, la scăderea prețului acestora, la evitarea de noi investiții costisitoare și inutile în fabrici cu o durată scurtă de viață și cu un volum mare de emisii de CO₂, precum și la generarea unei dinamici economice pentru schimbările necesare.

3.3 O foaie de parcurs este utilă doar în măsura în care este un ghid de acțiune. Testul-cheie pentru această foaie de parcurs este în ce măsură poate fi ea integrată în formularea politicilor și în luarea deciziilor de către principalii actori europeni implicați (guverne, sectorul energetic și alte sectoare industriale esențiale), precum și în alegerile individuale ale consumatorilor.

3.4 Schimbările politice, economice și tehnologice în viitor vor trebui să acorde flexibilitate căii special alese, însă aceasta nu ar trebui să fie o scuză pentru nehotărâre și întârziere. Foaia de parcurs ar trebui să creeze un consens între toți actorii-cheie cu privire la natura și ritmul necesar al progresului, precum și la nivelul necesar de extindere a investițiilor. Ar trebui să se acorde prioritate specială investițiilor care vor îmbunătăți securitatea aprovizionării cu energie în Europa, având în vedere incertitudinile legate de multe din sursele de energie pentru Europa în anii următori.

3.5 Foaia de parcurs ar trebui să contribuie și la sensibilizarea marelui public și a consumatorilor cu privire la necesitatea de a trece la o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon și la rolul fiecăruia. Este esențial ca această tranziție să fie „echitabilă”, adică justă pentru fiecare, și să sprijine adaptarea fiecăruia la schimbările care se vor impune.

3.6 Mai multe țări (inclusiv China, SUA, Coreea de Sud etc.) depun eforturi considerabile pentru dezvoltarea și introducerea tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon, în vederea dobândirii poziției de lider tehnologic și de avantaje competitive în acest nou sector industrial cu potențial de creștere. Este esențial ca Uniunea Europeană să se ridice la nivelul acestui efort, dacă nu vrea să rămână în urmă în această cursă foarte strânsă pentru poziția de lider în domeniul tehnologiei ecologice și cu emisii reduse de dioxid de carbon.

3.7 Obiectivele actuale 20/20/20 privind extinderea surselor regenerabile de energie, eficiența energetică și reducerea emisiilor de dioxid de carbon până în 2020 au stabilit deja un țel pentru UE și este crucial ca acestea toate să fie îndeplinite. Comitetul recomandă cu tărie Consiliului, Parlamentului și Comisiei să revizuiască de urgență argumentele în favoarea înăsprii obiectivului pentru 2020 cel puțin prin creșterea la 25 % a nivelului de reducere a GES până în 2020, pe baza progreselor înregistrate în cadrul negocierilor COP 17 și a dezvoltării economice europene scontate, ca etapă intermediară către reducerea de 80 % stabilită pentru 2050.

3.8 Desigur, ar fi de dorit ca o astfel de manevră să poată fi efectuată în corelație cu înregistrarea de progrese către un acord general privind un nou set de obiective în procesul internațional de negociere în domeniul schimbărilor climatice. Însă absența unui astfel de acord nu ar trebui să constituie un motiv de amânare a acțiunilor suplimentare pe care UE trebuie să le întreprindă acum pentru a-și îndeplini obiectivul pe termen lung în 2020, a-și îmbunătăți securitatea aprovizionării cu energie și a-și menține poziția competitivă în cursa tehnologiilor ecologice.

3.9 Comitetul recomandă cu tărie adoptarea urgentă de către UE să adopte a unor ținte orientative pentru reducerea emisiilor de GES cu 40 % până în 2030 și cu 60 % până în 2040, furnizând astfel orientări previzibile factorilor de decizie sub aspectul investițiilor din sectorul energetic și din alte sectoare-cheie.

3.10 Suma de 270 de miliarde EUR pe an necesară pentru noi investiții este considerabilă, dar reprezintă doar 1,5 % din PIB-ul UE, fiind realistă, cu condiția ca indicatorii fiscali și de altă natură să fie pozitivi și menținuți. Comitetul susține cu fermitate nevoia de stabilitate și previzibilitate a cadrului, pentru a garanta corespunzător tipul de investiții necesare.

3.11 Pentru realizarea obiectivelor foii de parcurs va fi necesară atât cererea pieței (o piață a energiei din UE competitivă și integrată, infrastructura de rețele necesară și stabilirea tarifelor pentru carbon), cât și impulsul tehnologic (sprijinul pentru cercetare și dezvoltare, acțiuni de demonstrare și introducerea timpurie a unor tehnologii, așa cum este stabilit în Planul SET ⁽²⁾). Este deosebit de important sprijinul pentru introducerea timpurie și pe scară largă a unor tehnologii noi, revoluționare, cu emisii reduse de CO₂, în vederea accelerării curbei de învățare și a ratei de absorbție. Trebuie respectate angajamentele bugetare anterioare în acest domeniu.

3.12 Finanțarea de tranziție este deosebit de importantă pentru a asigura faptul că noile tehnologii cu valoare adăugată europeană ridicată și rate de rentabilitate economică pozitivă pe termen lung nu se blochează în primele faze de dezvoltare. UE ar trebui:

- să acorde sprijin financiar tehnologiilor din cadrul Planului SET printr-o combinație adaptată de subvenții și împrumuturi;
- să alinieze normele privind achizițiile la obiectivele Planului SET;
- să asigure că fondurile de coeziune și structurale sunt coerente în sprijinirea obiectivelor privind emisiile reduse de dioxid de carbon în proiectele de infrastructură și de alt tip.

3.13 Foaia de parcurs se concentrează asupra schemei europene de comercializare a cotelor de emisii de dioxid de carbon, care permite realizarea schimbărilor și investițiilor necesare. Intenția a fost ca EU ETS să stabilească tendințele la nivel mondial și să fie integrat într-un sistem internațional de limitare și tranzacționare, care să stabilească o limită de emisii de CO₂ în continuă scădere, în conformitate cu obiectivul de 2 °C. Obiectivul a fost stabilirea unui preț global pentru comercializarea emisiilor de CO₂ pe piața mondială care, odată ferm stabilit, ar putea fi un instrument important de orientare a investițiilor către tehnologiile cu emisii reduse de CO₂ în viitor. Totuși, funcționând de sine stătător, actuala schemă a UE de comercializare a certificatelor de emisii nu reușește să asigure stimulii necesari pentru o creștere considerabilă a noilor investiții, mai ecologice, nici măcar în interiorul Europei.

3.14 Prin urmare, Comitetul propune Comisiei să aibă în vedere acum prezentarea unui nou pachet de măsuri cuprinzător prin care să se realizeze schimbarea rapidă a priorităților de investiții care se impune. Pachetul de măsuri ar trebui să includă o reformă și consolidarea EU ETS (actualmente urmând a fi conceput ca o măsură europeană și nu ca un precursor al unui sistem global), cu obiectivul special de a mobiliza fonduri importante pentru a susține cercetarea, dezvoltarea și introducerea de noi tehnologii, precum și de a sprijini infrastructurii. Însă el ar trebui să includă și o serie de alte măsuri fiscale, de reglementare și orientate spre consumatori.

⁽²⁾ Plan strategic european privind tehnologiile energetice. A se vedea: http://ec.europa.eu/energy/technology/set_plan/set_plan_en.htm.

3.15 Un pachet exhaustiv

a) O schemă a UE consolidată de comercializare a certificatelor de emisii (ETS)

Comitetul recomandă revizuirea în profunzime a EU ETS. Patru domenii sunt deosebit de importante:

- trebuie găsite căi pentru consolidarea capacității sistemului de a sprijini inovarea și introducerea de noi tehnologii cu emisii reduse de CO₂, după cum s-a stabilit în Planul SET, utilizând veniturile generate de licitarea certificatelor de CO₂ pentru a sprijini cercetarea și dezvoltarea; acțiunile de demonstrare și de introducere timpurie a unor tehnologii;
- trebuie abordată problema potențială a relocării emisiilor de dioxid de carbon în afara UE, respectiv relocalizarea industrială (în special a industriilor cu intensitate mare de emisii de CO₂). Dat fiind eșecul de a crea o piață globală a carbonului, compensarea adaptării prețului la frontieră poate fi justificată. Atâta timp cât nu există o piață globală a carbonului, Comisia ar trebui să ia măsuri suplimentare pentru a asigura competitivitatea întreprinderilor care sunt cu adevărat afectate de relocarea emisiilor de dioxid de carbon;
- ar trebui revizuită acoperirea sectorială. În avizele sale precedente, Comitetul a salutat extinderea EU ETS la sectorul aviatic și a solicitat extinderea sa și la sectorul maritim;
- mecanismele internaționale de compensare pentru promovarea reducerii emisiilor într-un mod rentabil în țările în curs de dezvoltare ar trebui consolidate; de asemenea, ele ar trebui extinse, fără ca aceasta să fie o scuză pentru atenuarea eforturilor de realizare a obiectivelor naționale de reducere.

b) Măsuri de reglementare. Eficiență energetică

Unele sectoare, cum ar fi cel al eficienței energetice, nu sunt destul de receptive la semnalele prețurilor. Sunt necesare măsuri mai stricte la nivel european pentru a impune și a aplica standarde mai înalte de eficiență energetică pentru locuințe și alte clădiri, automobile și alte vehicule și produse de consum de diferite tipuri. Solicităm monitorizarea riguroasă a Directivei privind eficiența energetică [COM(2011) 109 final] după efectuarea unei evaluări exhaustive a impactului.

c) Consolidarea rolului consumatorilor

Consumatorii trebuie motivați să contribuie în mod activ la crearea unei societăți cu emisii reduse de CO₂ prin achiziționarea de bunuri și servicii ecologice, în special prin:

- sporirea credibilității inițiativelor de etichetare ecologică și armonizarea standardelor;
- creșterea disponibilității produselor de consum eficiente și durabile;
- consolidarea pieței energetice interne a UE.

Consumatorii trebuie să fie conștienți de rolul lor într-un viitor cu emisii reduse de CO₂. De asemenea, ar trebui încurajate parteneriatele de cooperare cu sectorul public.

d) Infrastructura

Vor fi necesare investiții importante la nivel european în infrastructura pentru tehnologii cu emisii reduse de CO₂ și pentru a asigura interoperabilitatea, ca de exemplu prin rețele inteligente de aprovizionare cu energie; astfel se va asigura și coerența specificațiilor tehnice și partajarea optimă a energiei. Comitetul recomandă Comisiei efectuarea unui studiu de monitorizare a traiectoriilor pentru dezvoltarea infrastructurii europene, pentru a sprijini tranziția la o economie cu emisii reduse de CO₂ și la structuri aferente de investiții și instituționale.

e) Consolidarea capacităților și impactul asupra ocupării forței de muncă

Este foarte important să se analizeze și să se evalueze în avans impactul social al expansiunii și regresiei în anumite sectoare afectate de tranziția la o economie cu emisii reduse de CO₂ și să se pună în aplicare măsuri și instrumente sectoriale cuprinzătoare, pentru a dezvolta competențele și capacitățile necesare și pentru a oferi posibilități de recalificare sau alte forme de asistență celor care părăsesc economia de tip mai vechi, cu un volum mare de emisii de CO₂, înlesnind astfel o restructurare echitabilă din punct de vedere social.

f) Măsuri fiscale

Reforme fiscale neutre pentru creșterea nivelului de impozitare a combustibililor (și a altor resurse naturale) și încurajarea concomitentă a ocupării forței de muncă și a îmbunătățirii asigurărilor sociale au un rol crucial în orientarea tranziției către o economie cu emisii reduse de CO₂. Este posibil ca climatul politic să nu fie încă pregătit pentru relansarea propunerii anterioare privind taxa pe dioxid de carbon în întreaga Europă, dar trebuie făcute eforturi pentru încurajarea unei astfel de reforme la nivel național. Comitetul salută, de asemenea, propunerea recentă privind taxa pe tranzacțiile financiare și îndeamnă la orientarea încasărilor spre încurajarea investițiilor în economia cu emisii reduse de CO₂.

4. Observații privind anumite sectoare

4.1 Sectorul energetic. Costurile surselor regenerabile au scăzut în continuu în ultimii ani. În prezent, trebuie sporite investițiile pentru a aduce costurile la un nivel competitiv și accesibil. În același timp, trebuie să se mențină încărcarea de bază necesară și trebuie să se dezvolte sisteme de stocare sau de distribuție pentru a depăși problemele legate de întreruperile aprovizionării cu energie eoliană și fotovoltaică.

4.2 Este esențială și dezvoltarea conceptului de rețea inteligentă la scară europeană, pentru a permite integrarea mai amplă a energiilor regenerabile. Capacitatea actuală a rețelei de energie europene de a absorbi energii regenerabile intermitente este limitată, iar sistemul trebuie să mențină o încărcare de bază adecvată de aprovizionare cu energie din surse neregenerabile (inclusiv nucleare). Vor trebui dezvoltate pe scară largă sistemele inteligente de rețea integrate (inclusiv gestionarea cererii din sectorul industrial și la nivel național) și o capacitate vastă de depozitare cu ușurință de energie din surse ușor accesibile (baterii, baraje hidroelectrice etc.). Dacă combustibilii nucleari și fosili cu captare și stocare de CO₂ (CSC) pot fi o parte a soluției, acest lucru trebuie abordat deschis și hotărât, probabil de la caz la caz și la nivelul fiecărei țări. Sperăm ca viitoarea

foaie de parcurs privind energia până în 2050 să abordeze în detaliu aceste alegeri și să anticipeze o mai bună coordonare între producția și transportul de energie în Europa.

4.3 Investițiile în tehnologiile cu emisii reduse de CO₂ pot însemna accelerarea ratei de investiții dincolo de ceea ce piața consideră a fi profitabil. Acest lucru va presupune fonduri publice, în special pentru acțiunile de demonstrare și de introducere timpurie a tehnologiilor. Pentru o economie cu emisii reduse de CO₂ este esențială dezvoltarea în continuare a Planului SET.

4.4 **Sectorul transporturilor.** Comitetul sprijină perspectiva comunicării privind tranziția necesară în sectorul transporturilor. Trebuie optimizate toate tehnologiile existente în ceea ce privește emisiile de CO₂. Este necesară promovarea noilor tehnologii, cum ar fi electrificarea transportului rutier. Pe lângă acestea trebuie promovați biocarburanții de a treia generație, care reduc emisiile parcului existent de vehicule utilitare și permit un transport cu vehicule utilitare grele fără combustibili fosili. Trebuie, de asemenea, încurajat transferul modal către mijloace de transport public eficiente și nemotorizate. UE și statele membre trebuie să recurgă la cheltuieli publice, politici de impozitare și mijloace de reglementare pentru a impune aceste schimbări. UE trebuie să aibă un puternic rol de coordonare și stimulare și să stabilească ținte și termene pentru unele schimbări specifice necesare.

4.5 În ceea ce privește automobilele și alte vehicule rutiere, standardele privind emisiile au fost foarte eficiente pentru reducerea emisiilor. Standardele obligatorii din punct de vedere legal privind emisiile garantează cea mai mare certitudine pentru industria automobilelor și furnizorii acesteia. În avizele sale precedente, Comitetul a făcut observații cu privire la creșterea progresivă a standardelor de eficiență a carburanților pentru vehiculele rutiere și a solicitat accelerarea progresului în acest domeniu ⁽³⁾. Reiterăm acele recomandări.

4.6 Constatăm că există limite fizice privind eficiența motorului cu combustie internă și sugerăm Comisiei să utilizeze acum perspectiva pe termen lung a foii de parcurs pentru emisii reduse de CO₂, precum și necesitatea absolută de a reduce emisiile din sectorul transportului rutier pentru a îndrepta eforturile intensive către dezvoltarea și introducerea vehiculelor fără emisii de CO₂, utilizând hidrogenul produs în mod durabil sau electricitatea produsă într-un mod mai ecologic.

4.7 Comitetul are în continuare rezerve cu privire la gradul de dependență care ar putea sau ar trebui să existe față de expansiunea biocarburanților și consideră corectă intenția exprimată în comunicare, de a limita utilizarea biocarburanților la nișele din sectorul transporturilor care sunt dificil de electrificat și în care aceștia pot fi utilizați pentru reducerea emisiilor parcului existent de autovehicule. Aici pot fi incluse și eforturile de a dezvolta biocarburanți de a doua și a treia generație mai eficienți în ceea ce privește emisiile de CO₂.

4.8 **Sectorul construcțiilor.** Progresul în promovarea locuințelor și a altor clădiri cu emisii reduse de CO₂ este prea lent. Rata de reînnoire în sectorul locuințelor este foarte scăzută; cea mai mare provocare în acest sector fiind identificarea și implementarea unor programe pe scară largă pentru

îmbunătățirea performanței energetice a locuințelor existente. Comitetul recomandă Comisiei să acționeze cât mai rapid posibil pentru:

- a impune standarde ce constau în zero emisii de CO₂, de îndată ce acest lucru este fezabil, pentru toate clădirile noi, atât publice, cât și private, locuințe și alte tipuri de clădiri, în mod diferențiat, în funcție de variațiile climatice;
- a impune obiective și programe cuantificate pentru îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor de toate tipurile existente, în măsura în care acest lucru este realizabil.

4.9 **Industria.** În acest sector, foaia de parcurs trebuie să asigure o anumită claritate privind implicațiile politice ale traiectoriei propuse pentru industria europeană, având în vedere potențialele impacturi asupra competitivității și a ocupării forței de muncă. Obiectivele actuale ar trebui să facă obiectul unei evaluări complete, care să se concentreze asupra fiecărui sector industrial. În unele procese industriale (fabricarea oțelului, a cimentului etc.), producția de emisii de CO₂ este o parte intrinsecă a procesului chimic, astfel încât ar putea exista limite fundamentale privind reducerea de GES posibilă în aceste sectoare, cu excepția cazului în care devine realizabilă introducerea pe scară largă a noilor produse sau a noilor metode de captare a carbonului. Prin urmare, fiecare sector industrial și foile lor de parcurs vor trebui analizate în mod specific în ceea ce privește modalitățile de reducere suplimentară a emisiilor de GES.

4.10 Comitetul caută să afle dacă Comisia consideră că analiza planificată și reducerea conținutului de carbon (inclusiv din bunurile „externalizate”) fac parte din foaia de parcurs. Emisiile la nivel global generate în producția de bunuri exportate au crescut de la 4,3 Gt de CO₂ în 1990 (20 % din emisiile globale) la 7,8 Gt de CO₂ în 2008 (26 %). Reducerile aparente de emisii de CO₂ în statele membre pot fi anulate prin importul de produse fabricate anterior în UE. Un control eficient în acest domeniu ar însemna combinarea taxelor vamale sau a controalelor, precum și modificarea modelelor interne de consum, ambele fiind domenii foarte sensibile.

4.11 **Agricultura și silvicultura.** Comitetul este de acord cu faptul că în viitoarea revizuire a PAC ar trebui să se acorde atenție promovării practicilor agricole eficiente din punctul de vedere al utilizării energiei și cu emisii reduse de CO₂, pe baza reducerii de 20 % realizate deja (1990-2006), precum și promovării modalităților de stimulare a gestionării terenurilor și a zonelor forestiere, astfel încât să se atingă nivelul maxim de sechestrare și reținere a carbonului. Ar trebui sprijiniți fermierii care fac parte din lanțurile de aprovizionare scurte, de la nivel local. Acest sector are un puternic potențial de reducere a emisiilor de CO₂ provenite din utilizarea combustibililor fosili și a materialelor neregenerabile. În sectorul agriculturii pot fi recunoscute însă clar conflicte între obiective, și anume, pe de o parte, necesitatea unei extinderi a producției și, pe de altă parte, cerința privind reținerea sporită a carbonului în sol și în biomasă. Nu s-a găsit încă un răspuns la întrebarea cum poate fi rezolvată această contradicție. În opinia noastră, cererea în creștere la nivel mondial de alimente produse cu emisii ridicate de CO₂ și utilizarea sporită a biomasei sunt diametral opuse ideilor de reducere a utilizării îngrășămintelor, de extindere a sechestrării carbonului, de evitare a deșțelenirii solurilor, iar măsurile propuse nu elimină contradicția.

⁽³⁾ J.O. C 44, 16.2.2008; p. 53-56.

4.12 **Deșeurile.** Printre prioritățile strategiei europene de eliminare a deșeurilor se numără în continuare reducerea generării de deșeuri, încurajarea reutilizării sau reciclării și reducerea la minimum a poluării și a degradării terenurilor. Pe lângă evaluarea diferitelor metode de eliminare a deșeurilor, recomandăm Comisiei să se concentreze și asupra contribuției pe care o pot avea gestionarea și tratarea deșeurilor la o economie mai durabilă și cu emisii reduse de CO₂. Ar trebui examinate în special utilizarea deșeurilor în producția de combustibil din resurse regenerabile și recuperarea gazului de depozit (metan) pentru producția de energie.

Bruxelles, 22 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1927/2006 privind crearea Fondului european de ajustare la globalizare

COM(2011) 336 final – 2011/0147 COD

(2011/C 376/21)

La 14 iulie 2011, și, respectiv, la 19 iulie 2011, în conformitate cu articolul 175 alineatul (3) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Consiliul și Parlamentul European au hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1927/2006 privind crearea Fondului european de ajustare la globalizare

COM(2011) 336 final – 2011/0147 COD.

Având în vedere că propunerea în cauză se limitează la a prelungi o derogare temporară introdusă de Regulamentul (CE) nr. 546/2009, asupra căruia Comitetul s-a pronunțat deja în Avizul CESE 627/2009, adoptat la 24 martie 2009 ⁽¹⁾, în cadrul celei de-a 474-a sesiuni plenare, din 21 și 22 septembrie (ședința din 21 septembrie 2011), Comitetul a decis, cu 160 voturi pentru, 2 voturi împotrivă și 12 abțineri, să nu elaboreze un nou aviz pe această temă, ci să facă trimitere la poziția adoptată în documentul menționat anterior.

Bruxelles, 21 septembrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON

⁽¹⁾ Avizul CESE privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1927/2006 privind crearea Fondului european de ajustare la globalizare COM(2008) 867 final - COD 2008/0267 - J.O. C 228, p. 103, din 22.9.2009

2011/C 376/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Strategia europeană 2010-2020 pentru persoanele cu handicap: un angajament reînnoit pentru o Europă fără bariere COM(2010) 636 final	81
2011/C 376/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind ropunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia regimurilor matrimoniale COM(2011) 126 final – 2011/0059 (CNS) și propunerea de regulament al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materia parteneriatelor înregistrate COM(2011) 127 final – 2011/0060 (CNS)	87
2011/C 376/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Planul european de acțiune privind guvernarea electronică 2011-2015 – Exploatarea TIC pentru promovarea unei guvernări inteligente, sustenabile și inovatoare” COM(2010) 743 final și Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Către interoperabilitatea serviciilor publice europene” COM(2010) 744 final	92
2011/C 376/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O Europă eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor – inițiativă emblematică a Strategiei Europa 2020” COM(2011) 21 final	97
2011/C 376/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor: Rio+20: către economia ecologică și o mai bună guvernare COM(2011) 363 final – Contribuția societății civile organizate europene	102
2011/C 376/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor Foaie de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050 COM(2011) 112 final	110
2011/C 376/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1927/2006 privind crearea Fondului european de ajustare la globalizare COM(2011) 336 final – 2011/0147 COD	116

Prețul abonamentelor în 2011
(fără TVA, inclusiv cheltuieli de transport pentru expediere simplă)

Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	1 100 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, versiunea tipărită + DVD, ediție anuală	22 de limbi oficiale ale UE	1 200 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria L, numai versiunea tipărită	22 de limbi oficiale ale UE	770 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seriile L + C, DVD, ediție lunară (cumulat)	22 de limbi oficiale ale UE	400 EUR pe an
Supliment la Jurnalul Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice), DVD, ediție săptămânală	Multilingv: 23 de limbi oficiale ale UE	300 EUR pe an
Jurnalul Oficial al UE, seria C – Anunțuri de concurs	Limbă (limbi) în funcție de concurs	50 EUR pe an

Abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, care apare în limbile oficiale ale Uniunii Europene, este disponibil în 22 de versiuni lingvistice. Jurnalul Oficial cuprinde seriile L (Legislație) și C (Comunicări și informări).

Pentru fiecare versiune lingvistică se încheie un abonament separat.

În conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 920/2005 al Consiliului, publicat în Jurnalul Oficial L 156 din 18 iunie 2005, care prevede că, temporar, instituțiile Uniunii Europene nu au obligația de a redacta toate actele în irlandeză și nici de a le publica în această limbă, Jurnalele Oficiale publicate în limba irlandeză se comercializează separat.

Abonamentul la Suplimentul Jurnalului Oficial (seria S – Anunțuri de achiziții publice) cuprinde toate cele 23 de versiuni lingvistice oficiale într-un singur DVD multilingv.

La cerere, abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* conferă dreptul de a primi diverse anexe ale Jurnalului Oficial. Abonaților li se semnalează apariția anexelor printr-un aviz către cititorii inclus în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Distribuire și abonamente

Abonamente la diverse periodice destinate vânzării, precum abonamentul la *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, pot fi contractate prin agențiile noastre de vânzări.

Lista agențiilor de vânzări este disponibilă la adresa:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_ro.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) oferă acces direct și gratuit la dreptul Uniunii Europene. Acest site permite consultarea *Jurnalului Oficial al Uniunii Europene*, inclusiv a tratatelor, a legislației, a jurisprudenței și a actelor pregătitoare ale legislației.

Pentru mai multe informații despre Uniunea Europeană, consultați: <http://europa.eu>

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

RO